فەرهەنگی خەم

سەرجەمی شیعرەکانی

حەسیب قەرەداخی

بەرگی یەکەم

دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی

زنجیرەی ڕۆشنبیری

*

خاوەنی ئیمتیاز: شەوکەت شێخ یەزدین

سەرنووسەر: بەدران ئەحمەد حەبیب

* * *

ناوونیشان:

دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس، گەڕەکی خانزاد، هەولێر

س. پ. ژمارە: ١

www.araspublisher.com

حەسیب قەرەداخی

١٩٢٩ - ١٩٩٧

بەڕاسپاردە و ڕێنوێنیی سەرۆکی حکوومەتی هەرێمی کوردستان

بەڕێز نێچیرڤان بارزانی

دیوانی فەرهەنگی خەم

سەرجەمی شیعرەکانی: حەسیب قەرەداخی

بەبۆنەی فیستیڤاڵی یادی شاعیر لە ڕۆژانی ٦ و ٧ی ئاداری ٢٠٠٢ لە هەولێری

پایەتەختی هەرێمی کوردستان

چاپ کراوە

فەرهەنگی خەم

بەتۆ بگەم... نەمبینی... هەتا تامی بچێژم
بەڵام ڕێی ئاوارەییت لە خاکما ئەنێژم
ئاوی ئەم باخە کۆرپەم، بەچێژی ئازار ئەدەم
تا خەم بهێنێتە بەر لە دەرکی سەد شار ئەدەم
فەرهەگەکان ئەهێنم وشەی خەمیان خڕ ئەکەم
بەم دەسکەوتە، دەفتەری دەردم تەواو پڕ ئەکەم
لەبەر سەر مەشقی چاوت جامی شەفەق ئەهێنم
پەیتا پەیتا بەستەی خەم لە خەمباران ئەسێنم
لە دارستانی شەوی مەینەتی ئەمجارەما
لە دامێنی خوراوی ئەم وێرانە شارەما
پێک لە دوای پێک هەڵ ئەدەم ئەم کۆکتێلە تێکەڵ بێ
ئاسۆیەکە نەزەرگەم، ئاوابوونتی، لێ هەڵ بێ

ناوی کتێب: فەرهەنگی خەم – سەرجەمی شیعرەکانی: حەسیب قەرەداخی
بەرگی: یەکەم
بڵاوکراوەی ئاراس– ژمارە: ١٢١
دەرهێنانی هونەری: بەدران ئەحمەد حەبیب
دەرهێنانی بەرگ: شکار شێخ عەفان نەقشبەندی
خۆشنووسیی بەرگ: هونەرمەند محەمەد زادە
پۆرترێتی بەرگ: ئازا حەسیب قەرەداخی
پیت لێدان: ئاراس ئەکرەم + نادیە عەزیز + دلاوەر صادق ئەمین
هەڵەگری: بەهات حەسیب قەرەداخی + ئازا حەسیب قەرەداخی + ئەمیر داود + شێرزاد فەقێ ئیسماعیل
سەرپەرشتیی چاپ: ئاوڕەحمان مەحموود
چاپی یەکەم – چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، هەولێر– ٢٠٠٢
تیرێژ: ١٦٠٠ دانە
لە کتێبخانەی بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی ڕۆشنبیری و هونەر لە هەولێر ژمارە (١٣)ی ساڵی ٢٠٠٢ی دراوەتێ

سوپاسنامە

بۆ دیوانی سەرجەمی شیعرەکانی شێخی شاعیران، پیری عاشقان «حەسیب قەرەداخی» پێشەکیی ناوێت، چونکە خوێنەران و شیعردۆستانی گەلی کورد فەرهەنگەکانی غەمی حەسیب دەناسن و وەها دەوریان کردۆتەوە کە هەرکەسە بەشێوەی خۆی و بۆ غەمی تایبەتی خۆی کردوونیەتە فەرهەنگی غەمی خۆی، بۆیە ئەم پێشەکییە چاکتر وایە سوپاسنامەی خانەوادەی شاعیری نەمر بێت بۆ ڕێزدار کاک نێچیرڤان بارزانی کە لەماوەی سالآنی دوای مەرگی شاعیرەوە بەردەوام دەستپێشخەری کردووە کە ئەم دیوانە چاپ بکات و، لەوەتەی کارەکەش دەستی پێکرد تا دەرچوونی بەڕێزیان ڕاستەوخۆ لێی پرسیوەتەوە و هانی هەموومانی داوە کە هەرچی زووە تەواوی بکەین و، هەرچی زیاتریشە بەجوانترین و شیاوترین شێوە بەرهەمی بهێنین.

لەم پەیوەندییەدا دەبێت سوپاسی کاک شەوکەت شێخ یەزدین- خاوەنی ئیمتیازی دەزگای ئاراس و، هێژا بەدران ئەحمەد حەبیب- سەرنووسەری دەزگاکە بکەین کە وەک یەکێک لە خانەوادەی شاعیر و زۆر جار لەوانیش زیاتر خۆی ماندوو کردووە بۆ دەرچوواندنی ئەم دیوانە. سوپاسی زۆریشمان بۆ یەکە یەکەی کارمەندانی دەزگاکە کە دڵسۆزانە بۆ چاپکردنی ئەم دیوانە کاریان کرد و ماندوو بوون.

سوپاسی بێ پایانمان بۆ هەموو ئەو بەڕێزانەی کە بەدەنگی بانگەوازەکەشمانەوە هاتن و، دڵسۆزانە ئەوی لایان بوو لە دەستنووس یان سەرچاوەی تایبەت و وێنەی فۆتۆگرافی بۆیان ڕەوانە کردین و سوودی یەکجار زۆریان لە ئامادەکردنی ئەم بەرهەمەدا هەبوو.

حەسیب قەرەداخی شێخی شاعیران و پیری عاشقان و خەمخۆری کوردان بوو... هەموو ژیان و فیکر و ئەندێشە و خەبات و کارکردنی بۆ کورد و کوردستان و ئازادی و ئاشتی و جوانی و سەرفرازی مرۆڤ بوو... ئێمەش لەگەڵ سوپاسمان بۆ هەمووتان ئەم دیارییە پێشکەشی ئەوی نەمر و ئێوەی خۆشەویست دەکەین.

بنەماڵەی: حەسیب قەرەداخی

بەسەرکردنەوەیکی خێرای
وێستگەکانی ژیانی حەسیب قەرەداخی نەمر

بەهات حەسیب قەرەداخی

لە مانگی مایسی ١٩٢٩دا لە گوندی (سۆڵەی چرچەقەڵا)ی سەر بەناوچەی قەرەداخ، لەناو خێزانێکی هەژار و خوێندەواردا، لە دایک بووە و باوکی ناوی - شێخ عەلی عەبدولرەحمان- بووە، ناسراو بووە بە مامۆستا شێخ عەلی، چونکە مەلا و مامۆستای گوند بووە... ئەم خێزانە لە بنەماڵەی شێخانی مەردۆخی قەرەداخ بوون... کە هەر لە زووەوە خوێندەوار و زانای ئایینی و پیاوی ناسراویان تیا هەڵکەوتووە.

هەر لە منداڵییەوە لەلای باوکی خۆی خوێندوویێتی تا ئەو کاتەی قوتابخانەی ڕەسمی لە گوندەکەیاندا کراوەتەوە، ئەوسا یەکسەر لە پۆلی سێی سەرەتایی وەرگیراوە... پۆلی پێنج و شەشی سەرەتایی لەقەرەداخ تەواو کردووە.

هەلومەرج و کەشوهەوای ژیانی ئەو گوندە شێخنشینە، کە جێی شێخ عەبدوالقادر- شێخی قەمچی ڕەش- بووە، کاریگەرییەکی زۆر گەورە و ئاشکرای بەسەر بونیادی ئەقڵی و ڕۆحی حەسیبی منداڵەوە هەبووە... مزگەوت و کۆڕی مەلا و فەقێیان، مەجلیسی شێخان... زیکر و تەهلیلە و ئەڵقەی دەروێشان...

گۆرانی و سۆز و مەقام و موناجاتی دەنگخۆشان... دەف و شمشاڵ و نەیژەنان... حاڵ و قورئان و (حديث ونحو وصرف)ی زمانی عەرەبی و شیعری سوارچاکانی شیعری کوردی «نالی و مەحوی و سالم و کوردی و مصباح الديوان و طاهر بەگی جاف و، شاعیرانی گەورەی فارس سەعدی و حافظ» خەڵوەکێشان و زوهد و هەژاری و غەم و پەژارەی بەرکوانوی ساردیماڵە جووتیار و ڕاکەڕاکی دوای بەرغەل و چاوەڕوانیی ئێوارانی هاتنەوەی ڕان بەرەو ئاوایی... هەمو ئەم کەشوهەوایە بەردی بناغەی هۆش و سۆزی (حەسیبی منداڵ و هەرزەکاریان) دانا و، پاشانیش کەم تا زۆر لە هەموو قۆناغەکانی تری ژیانیدا ڕەنگیان داوەتەوە و سەدایان لە دووتۆیی دێڕە شیعرییەکانیدا دەبیسرێت.. بەتایبەتی لە ناوەڕاستی هەشتاکانەوە، بگرە تا دوایین شیعری شاعیر لە ١٩٩٧/١/٥دا، زۆر بەئاشکرا ئەو کەشوهەوایە دێنە بەرچاو و حزوریان هەیە... لە پۆلی سێی سەرەتاییدا بوو سروودێکی دانا بۆ قوتابیانی سوڵە و هەموویان لەبەریان کردبوو کەبەم دێڕە دەستی پێ دەکرد:

ئێمەین قوتابی سوڵەی موقەددەس
بێ ترس و پەروایین باکمان نییە لە کەس

هەر لە منداڵییەوە، جورئەت و چاونەترسی، حازر جوابی و نوکتەبازی و هەقبێژی سیفەتی دیاربوون لە حەسیب دا، بۆیە منداڵێکی ئاسایی نەبووە هەمیشە گوڵی مەجلیس بووە. ئەم سیفەتەشی وەها ڕیشەی لە کەسێتی شاعیر داکوتی بوو بەجۆرێ کە زۆربەی نەهاتییەکانی ژیانی سەرچاوەیان لەم سیفەتانەیەوە گرتبوو. لە سەردەمی سەرەتای لاوێتی دا ئاشنابوو بەدنیای شیعری زێوەر و قانع و بێکەس و لەژێر

کاریگەریی شێوازی شیعریی ئەواندا هەوڵی داوە شیعر بنووسێ...

لە ساڵی١٩٤٧دا دەبێتە قوتابی لە (دار المعلمین الریفی) لە شارۆچکەی (محاویل) لە شاری-حلە- بەڵام لە ئەنجامی- ڕاپەرینەکەی ١٩٤٨ دا- بەهۆی مانگرتنەوە، لەوێ دەردەکرێ و دەگەڕێتەوە سلێمانی لە ١٩٤٩دا لە ناوەندی سلێمانی وەردەگیرێتەوە بەڵام دیسان دەکەوێتەوە گێژاوی سیاسەت و لە سەرەتای خوێندنی قۆناغی دواناوەندیدا ئیتر بۆی نالوێ درێژە بەخوێندن بدات و دەگەڕێتەوە بۆ گوندی سۆڵە، لەوێ دەبێتە مامۆستای کوڕانی شێخ...

واتا سەرەتای تێکەڵبوونی شاعیر، بەدنیای جەنجاڵی پڕ سیاسەت لە ڕاپەرینەکەی ١٩٤٨-ەوە دەست پێ دەکات، سەرەتا لە پارتی دیموکراتی کوردستاندا دەست بەتێکۆشان دەکات، تا جیابوونەوەی هەمزە عەبدوڵڵا.

دواتر ڕێزەکانی حیزبی شیوعیی عێراقی بۆ تێکۆشانی چینایەتی و نەتەوەیی و نیشتمانیی هەڵبژاردووە. ئەو دوو ئەزموونەی شاعیر لە ژیانی حیزبایەتیدا هەریەکەیان لە کات و سەردەمی خۆیدا ڕەوت و شێوازی شیعر نووسینیان تا ڕادەیەکی زۆر بۆ دیاری کردووە... کە لەناو پارتی دابوو، هۆنراوەکانی زیاتر دروشم هەڵگری نەتەوە و کوردایەتی و خۆشەویستی وڵات بوون. کە چووە ناو ڕیزەکانی (حشع)ەوە تەوەرەکانی هۆش و سۆزی بوونە: برسێتی، هەژاری، زوڵم و زۆر، دەربەگ و ئیستعمار.... هتد.

کە ڕاوەدونانی پیاوانی ڕژێمی پادشایەتی تەنگیان پێ هەڵچنی و کەم دەرامەتی و نەداراییی گەمارۆیاندا، ناچار بوو لە ساڵی ١٩٥١دا بگەڕێتەوە بۆ زێدی خۆی، سەرلەنوێ نوقمی کەشوهەوا و ژیانی سادەی لادێ و کۆڕ و مەجلیسی شێخان و دەروێشان و، ئەڵقەکانی زیکر و تەهلیلە و سۆز و خەڵوەتی مەقامبێژان و دەفژەنان بووە، بەڵام ئەمجارەیان لە تەمەنێکی تردایە بەخوێندەواری و هۆشیارییەکی سیاسی و فیکریی هاوچەرخەوە.

ئەم سەرلەنوێ گەڕانەوەیەی بۆ ناو دنیای منالی و هەرزەکاریی خۆی، جێ پەنچەیەکی زۆر گرنگی بەسەر نەخشی ژیانی داهاتوو و هۆش و فیکرو بۆچوون و تێگەیشتنی لە دەوروبەر و لە دنیا، جێ هێشتووە. عەلمانیەت و ئایین، سیاسەت و دەروێشی، تێکۆشان و خەڵوەت، سروودی حەماسەت خوڵقێن و زیکر و فیکری زاهیدانە... مەدەنییەت و سۆز بۆ ژیانی پڕ لە سادەیی جووتیار و شوانێکی کوێرە دێیەک... ئەم دوانانە و گەلێ دوانەی تر بەبەردەوامی لە یەک ناخی هەڵچوودا لە دژایەتی و لە یەکگرتنەوەشدا بوون... ئەوانەن پێک هاتەی بنەڕەتیی دنیای شیعری حەسیب قەرەداخی.

لەساڵی ١٩٥٤دا جارێکی تر گوند جێ دێڵێ و ڕوو لە شار دەکاتەوە کارێ بۆ خۆی دەدۆزێتەوە لە ساڵی ١٩٥٥دا لەگەڵ هاوسەرەکەیدا ماڵێکی سادە و ساکار بۆ خۆیان پێکەوە دەنێن. لە ماوەی نێوان ١٩٥٥ تا شۆڕشی ١٤ی تەمووزی ١٩٥٨، حەسیب قەرەداخی چەند جارێک بۆ ماوەی کورت کورت لەسەر بەشداری کردن لە ڕێ پێوان و مانگرتنەکاندا، لەسەر خوتبە و هوتافکێشان و شیعر خوێندنەوەی

لەو ئاپۆرا جەماوەرییانەدا کە دژ بەڕژێمی پادشایی و ئێستعمار و کۆنەپەرستان ئەنجام دەدران، زیندانی کراوە.

لەگەڵ سەرکەوتنی شۆڕشی تەمموزی ١٩٥٨دا تا ئەو هەڵگەڕانەوەیەی تیایدا ڕوویدا، لە پێشەنگی ئەو تێکۆشەرانەبوو کە لەگەڵ ملیۆنان ڕەشوڕووتی ئەم وڵاتەدا پشتیوانییان لە شۆڕش و دەسکەوتەکانی دەکرد، بۆیە لەو ماوەیەدا هەم زۆر دەکەوتە بەرچاو، بەرچاوی یار و نەیار، هەم هۆنراوەکانیشی دەقاو دەق ڕەنگدانەوەی ئەو حەماستە جەماوەرییە بوون. کودەتا خوێناویەکەی ٨ی شوباتی ١٩٦٣ مشتێکی جەرگ بڕیوو سرەوێنرایە جەماوەری گەل لە سەرانسەری عیراقدا و کۆتایی بەو خەونە کورتە هێنا کە چەند ساڵێکی کەم ئاواتەکانیان پیا هەڵخستبوو، ئیدی گوڵەکانی ئاوات کەوتنە بەر زوقم و وەیشومە... شاعیریش کە خەونی شیرینی لە خەونی خەڵکی تر قووڵتربوو، هاواری لێ هەڵسا و داد و بێدادی خۆی کرد...

هەر یەکەم بەهار گوڵی ئاواتم
کەوتە بەر زوقم و وەیشومەی هاتم
ئەو پێکەی ویستم بیبەم بۆ لێوم
لێیان شکاندم... بۆ قوڕ نەپێوم

ساڵی ١٩٦٣ لەگەڵ تێکۆشەرانی تردا دەسگیرکرا و ڕەوانەی نوگرەسەلمان کرا... تا ناوەڕاستی ساڵی ١٩٦٥ لەو زیندانەدا مایەوە، پاشان ئازادکرا، بەو مەرجەی لە کوردستاندا نەژی و نەشیان گێڕایەوە سەر کاری پێشووی... ماوەی ئەو دوو ساڵ و نیوەی کە نوگرەسەلماندا لە نێوان گەورە تێکۆشەران و گەورە شاعیران و گەورە هۆشمەند و ڕووناکبیرەکانی کورد و عەرەبدا بردیە سەر، بۆی بووە قۆتابخانەیەکی ڕاستەقینە و هۆش و گۆشی تیا قاڵ دار و، هەر لەوێش بۆ یەکەمین جار گوێبیستی شیعری نوێی عەرەبی بوو... جارێکی تریش سیاسەت و ژیانی پڕ کوێرەوەری و ئەشکەنجە، وەرچەرخانێکی ڕیشەییان لە بیر و هەست و شێوازی نووسینی حەسیب قەرەداخیدا هێنایە ئاراوە. هەروەک خۆی لە دەسنووسێکیدا دەڵێ، لە نوگرەدا یەکەمین شیعری شێواز نوێم نووسی... شیعری (ئەی ڕۆژ) و شیعری (بەهاری عومرم) کە لە فەرهەنگی خەمی ژمارە -١-دا بڵاوبونەتەوە لە نوگرەسەلماندا نووسراون، جگە لەوانەش شیعرێک بەناوی (شیعری بەرائەت) واتا پاکانەی نووسی کە تیایدا بەتەوسەوە لەوانە دەدوێ ترس و لەرز دایان دەگرێ و بڕوایان لەق دەبێ و لەبەردەم جەللادەکانیاندا بەچۆکدا دێن و پاکانە پڕ دەکەنەوە. بەڵام بەداخەوە ئەو شیعرەی بۆ دەرباز نەکرا لە زیندان.

شەوی وانەبووە ئەی ڕۆژ بەچاوت
ئەیەوێ ون کات شۆڕەت و ناوت
سا لەسەر باڵی سیمرخی خەبات
هەڵبێ لە ئاسۆی بڵند و وڵات

له ناوەڕاستی ١٩٦٥ تا ساڵی ١٩٦٩بەدوورخراوەیی، له بەغدا لەگەڵ هاوسەر و منداڵەکانیدا بەکولەمەرگی و بەکوێرەوەری بەڵام بەسەر بەرزی، گوزەراندیان. له ناوەڕاستی ١٩٦٩دا بەر لێبوردنێکی گشتی کەوت کە تایبەت بوو بەگێڕانەوەی دەرکراوە سیاسییەکان بۆ سەر کارە حکومییەکانیان... گەڕایەوە بۆ سلێمانی لە کارگەی چیمەنتۆی سەرچنار بەمووچەیەکی زۆر کەم چۆوە سەرکار وەکو فەرمانبەرێک.

تا کۆتایی ساڵانی٧٠ تا ڕادەیەک کەم تا زۆر ژیانێکی ئارام و ئاسایی بردە سەر. بەبێ ئەوەی بەڕەسمی لەگەڵ گروپی ڕوانگەدا بووبێ، لە ١٩٧١/٣/٢٦ شیعری (هەوەڵ مەزات)ی نووسی کە ئەگەر بەوردی هەڵسەنگێنرێ بەبێ هیچ بەرتیلێک لە لوتکەی شیعرەکانی ڕوانگەدا خۆی دەبینێتەوە.

هەوەڵ مەزات ... هەوەڵ مەزات
خواوەندانی وەرزی بەهات
هەتا ئاوی رووم نەتکاوە
هەتا خامەم سەری بەرزە
لە برسا لووتی نەشکاوە
هەتا حەرفم، هەتا دێڕم
لە ڕێی (جەنگیز) نەڕژاوە
هەتا پەرتوک و پەڕاوم
ئاهێکی گەرمی تیاماوە
هەتا لە(طور)
رووم وەرنەگێڕاوە لە ژوور
تا بۆ گوێرەکەی (سامری)
دەستەو نەزەر نەوەستاوم
هەتا لێلایی ئاخ و داخ
نەی تەنیوە بەری چاوم
بێن بمگەنێ... هەوەڵ مەزات
هەتا هەر کوێ دەنگم ئەگات
هەوەڵ مەزات ... هتد

له کۆتایی ساڵانی ٧٠دا نائومێدی و تاڵاوێکی زۆر سەرلەنوێ بەر گەرووی شیعری دەگرێتەوە و، هەروەک لە سەرەتای٦٠دا بۆ له دەستچوونی خەونەکانی لاواندییەوە ئەم جارەیش شینی بۆ خەونەکانی، خەونە کوژراوەکانی دەگێڕایەوە. له شیعرەکانی دووتوێی بەرگی یەکەمی فەرهەنگی خەمدا نموونەی زۆر لەو شیعرانە بەرچاو دەکەون.

ساڵانی هەشتاکان، بەتایبەتی لە حوزەیرانی ١٩٨٣بەدواوە، ساڵانی سەرلەنوێ شیبوونەوە و توانەوەی

کەسێتی شاعیر بوون، ساڵانی سەرلەنوێ داڕشتنەوەی بونیادی ئەقڵ و فیکر و هەست و سۆز و زمانی شاعیر بوون له حوزەیرانی ٨٣دا (کەژاڵ) گەورە کچی شاعیر لە ڕۆژی وەرگرتنی بڕوانامەی بەکالۆریۆسدا بەکارەساتی ئۆتۆمبێل گیانی له دەست دا... لە کۆتایی ٨٤ دا (بەهار)ی کچی نەونەمامی شاعیر کە قوتابیی هونەرە جوانەکان بوو، کتوپڕ بەنەخۆشیی شێرپەنجەی خوێن گیانی له دەستدا.

ئەی قەدەر! ئاخۆ ئەمە چ داخێکە بۆ شاعیرێکی وەها خێر لە خۆ نەدیوت هەڵگرتبوو!؟ داخۆ ئەمە چ دۆزەخێکە لەسەر ئەم زەمینە بۆ دەروونی باوکێکی سەرسپیی خەم لە کۆڵ و ئەشکەنجەدراوی دەور زەمانەت داخستووە!؟

ئەڵبەتە ئەم باسە جێی ئەو شیکردنەوەیەی تیانابێتەوە کە پێویستە لە بارەوەی بکرێ... ئەو دوو کۆستە گەورەیە ڕۆڵێکی زۆر دیاریان هەبوو لەوەرچەرخانێکی تری گەورەی زمان و شێواز و جیهان بینیی شێخی شاعیران و پیری عاشقان، خاوەنی فەرهەنگی خەمدا.

چەند وێستگەیەکی تری گرنگ هەن لە ژیانی شاعیر و دونیای شیعرەکانیدا بەخێرایی ئەوانیش بەسەر دەکەینەوە...

لەگەڵ هەڵگیرسانەوەی گڕی شۆڕشدا، لەکۆتایی حەفتاکاندا سەرلەنوێ بروسکەی ئەو گڕە جار جارێ گەرماییەکی دەگەیاندەوە بەبەستەڵەکی نائومێدی. تروسکەی ئەو شۆڕشە جار جارێ ڕۆشناییەکی دەخستەوە ناو تاریکستانی هەرەس.

لە ١٩٨٨/٣/١٦ دا هەڵەبجە شەهید کرا... لە ١٩٨٨/٣/١٩ دا یەکێ لە جوانترین چامە شیعرییەکانی حەسیب قەرەداخی لە نووکی خامەوە تنۆک تنۆک وەک چۆڕانەوەی خوێنی دڵ، وەک چۆڕاوگەی بانێژەی ڕۆحی ئازاردراوی تکایەوە سەر کاغەز و هەڵەبجەش بوو بە(هەڵەبشیما).

لە گەرمەی ڕاپەڕیندا، پیری عاشقانی ئازادی چامەی شیعریی (من هیچ ناڵێم)ی نووسی و لە دەنگی گەلی کوردستانەوە خوێندرایەوە و لە ماڵی هەموو کوردێکدا دەنگی دایەوە و بووە وێردی سەر زمانی خەڵکی ڕاپەڕیوی کوردستان.

ئەزموونی پڕ مەینەتی و کارەساتی ڕەوە ملیۆنییەکەی بەهاری شکستی ڕاپەڕین، ئەو ڕۆژی حەشرەی کە لەناکاو مرۆڤی کوردی خێر نەدیوی لە خەونی ئازادی ڕاچڵەکاندەوە و شایی ئازادیی لێکردە شینی شکست و ئاوارەبوون، بۆ یەکەمین جار لە نووکی خامە، جەرگ بەخوێنەکەی شێخی شاعیرانەوە تکایەوە سەر ڕووپەڕ و بووە بەڵگەیەکی مێژوویی پڕ لە کارەسات و دەرس و عیبرەت و نەفرەتو تۆڕەیی مرۆڤی کورد لە دوو توێی چامەی شیعریی (شەو و گریان و مەرگ)دا.

سڵاو لە یادت... لە شیعرت... لە خەباتت ... لە خەم و ناسۆرەکانت... لەو هیوا و ئاواتانەت کە هەموو بەرەبەیانێک گەرمایی بەگیانی مەیبوومان دەبەخشێ!

***

فەرهەنگی خەم
١

پێشکەش بێت بە:

١- ئەو یادگارانە...
٢- ئەو ڕۆژگارانە...
٣- ئەو ئازارانە...
٤- ئەو جوانی و جوانانە
کە بەشیان دیارە لەم شیعرانەدا
خوێنەری خۆشەویست تکام وایە ئەوە بزانی کە شیعرەکانی ئەم دیوانە:
١- هەڵبژاردەی شیعرەکانم نین.
٢- هەموو شیعرەکانم نین.
٣- بۆیە بێ پێشەکی و بێ لێکۆڵینەوە پێشکەشتانی دەکەم، چونکە ئێوە لای من دەروونتان لە هەموو ڕەخنەگرێ فراوانترە، هۆشیاریی و بیرتان لە هەموو زانایەک پایەدارترە، تاقی کردنەوەتان لە هەموو پیرێک دنیادیدە ترە، حوکمتان لە هەموو حوکمێک ڕەواترە!...

دەستی خۆزگە

۱۹۷۸

خەوەکانم بەدوای تیلەی چاوەکانتا ئاوارەکرد نەهاتنەوە
چاوەکانم کرد بەپێکی چاوەڕوانیی لە ڕێگەتا نەتخواردنەوە
ڕۆژەکانم کرد بەتۆوی بەر کۆشەکەت سەعاتێکت لێ نەڕواندن
ئەو دەردانەی لەناخمدا گەرایان بوو تەلیسمێکت لێ نەشکاندن

*

ئەگەر کەسێک لێت بپرسێ وەرزی بەهار کەی هەڵ ئەکەی چی پێ ئەڵێیت؟
ئەگەر بەهار ڕێت پێ بگرێ و بڵێ: ها من: خۆم و چیام. چی ناو ئەنێیت؟
ئەگەر ئاگر لە کێوی طوور، بەربوو وتیان، خوا لەوێیە ئەچی بۆلای؟
ئەگەر وتیان درەنگ هاتی خوا چۆڵی کرد، گەڕایتەوە، هەروەک ئەوسای؟!

*

خۆ من ڕازیم چاوەکانم نەمێنن و وێنەی چاوت لە جێیان بێ
خۆ من ڕازیم، لەسەر هەموو دنیای دڵم، نەک داخێکت، دوان و سیان بێ
خۆ من ڕازیم برووسکەیەک لە تۆوە دێ بیگرمەوە وەک تۆپی گوڵ
من هە تا ئێستاش ڕازی بووم، هەرچی بەردێ ئەگرنە تۆ، بیگرمە دڵ
چون ئەزانم تۆ هەڵدێیت و باڵای بەرزت تادێت ئاسۆ ئەکاتەوە
پیرەمەگروون بۆ پێشوازیی، خوێن جمانت دەنگی مێژوو ئەداتەوە
وەک مرۆێ زۆر ڕەوایە بڵێم ژاری چاوەڕوانی هیوا بڕە
زۆر ڕەوایە بڵێم ژاری چاوەڕوانی وەک ئەی بینین کتێب دڕە
ئیتر بۆ من وەک چەپکێ گوڵ ئەو جوانییەت بەیەخەمدا نەکەم ئەم ساڵ
دەستی خۆزگەم نەڕژێتە ناو سینە و مەمت ئێوارانێ چەشنی مناڵ

*

هەڵمسێنە لە نامۆییم لە دوای خەوێک دنیا خۆی بۆم لێکداتەوە
تیشکی خۆری دوای ڕەهێڵە دەرگای هەستم بەیانیانێک بکاتەوە
لە فرمێسکا ئیتر ناوت نابرژێنم، با بتکێتە سەر لێوانم
لێویش ئەگەر وا کپ کرێ بار ئەگرێت و دەنگی ناگاتە چاوانم

*

لۆرکا دنیای لەناو چاوی ئەسپێکا دی بەرەو ڕووی ڕۆژ تاوی ئەدا
حەلاج حەقی لەخۆیا دی وەک برووسکە لە بیلبیلەی چاوی ئەدا

کرێکارانی مایکرۆویک هێشتا خوێنیان لە کاسەی ئەم سەدەش دایە
پەیکەرەکەی نیویۆرکیش ئەژنۆی لەناو سەرچاوەی ئاوی ڕەش دایە
ئاوارەکانی ئەم دنیا هێشتا هەوارگەی باوانیان لەسەر چینی سەربەشدایە
کێ ئەتوانێ ڕۆژ هەڵگرێ لەسەرشانی بەرەو شاری شیعری شێواو
کێ ئەتوانێ بەسەر لێوی خۆزگەکانما گۆی مەمانت بێنێ و ببات
کێ ئەتوانێ بۆ هەڵپەڕکێی ئەم ئاهەنگە پیری شاهۆ لە خەو بکات
من ئەمەوێت بۆ گەرماکانی ڕێی تەمووز نەورۆزی نوێ بەفراو ببات

***

بارانی چاوەڕوانی

۱۹۷۸/۷/۱۵

تۆ بەتاوی بارانێکت دام گرەوە زۆر تینوومە
دەمی لێوی ڕەشەباکان کاوێژ ئەکەن بەوەیشوومە
ساڵ، ناساڵە کەی دێیتەوە ئاشیانەکەم وا وێرانە
تەنها دڵمی تیایە بەسەوزی ماوەتەوە بێ بارانە
ئازیزەکەم سەردەمێکە ڕێی بۆچوونت وەک جەنگەڵە
بەسەر لێوی چەمەکاندا ناشکێتەوە هەوری پەڵە
منی دڵدار هەرچەن ئەڵێن خەزەڵوەرە مەرگی بەهار
ڕەچاو ئەکەم، پەیکەکانی گەردەلوولن ئەدەن لە شار
هۆ... شۆخەکەم کەی شەست ئەکەی، باناخم وشک نەبێتەوە
من دەروونی کانییەکەم بەشەتاوت ئەکرێتەوە
ئەی بارانی چاوەڕوانیم! نەیجە بڕان تێم کەوتوون
لە سێبەری خەمی خۆما ، هەستەکانم نەخەوتوون
ئەگەر خەمم بێتە بەر و دەست بخاتە گەردنی ساڵ
وەکو منالی تاقانە ئەچمە ناو بێشکەی گڕوگاڵ
هەورێ کوانێ لەم ساڵە با باران بکات بەپۆیلانەم
بیسەلمێنم نەنگی نییە کە من هێشتاکە دێوانەم
هێشتا هۆشم دێت و دەچێ بۆ ئەو دەفرەی دەقی خۆی بێ
تۆ بەرهەم و ئاکامێ بیت لەو دەفرەدا ئەمیش هۆی بێ

چرایەکم بدەرە دەست ڕێگەی ناخت بدۆزمەوە
(ئیستاتیک)ی ئەم دنیایە هێشوو هێشوو بقۆزمەوە
ئەگەر لەسەر لێوەکانت بنیشنەوە هەستەکانم
ئەگاتە گوێی شیرین و شەم، هەموو سۆزی بەستەکانم
خاتووزینیش لە خەو ئەکەن بەمێژوودا سەربەنەوە
کە ئەمجارەش لە شاری دڵ مەشخەڵی تۆ هەڵکەنەوە
ئەی جوانەکەم با بێمەوە سەرباسەکەم ماوە کەمە
عاشق موغی مۆبەدێکە، جامی پڕ لە بادەی خەمە
خەم بێنە بەر، چاوەڕوانیم ئێجگار بارێکی گرانە
کوا پێکەکەی بادەی ژیان پێشکەشم کەی لەو چاوانە
بەشەپۆلێک، گەڕایەوە بۆ قووڵاییت کێشم بکە
کەناری ڕەق شکاندوومی تیمارێکی ئێشم بکە
لەو دەمەی تۆ من ئەزانم تۆکی ئاڵ هەڵبمژم
لەناو کڵپەی (أنا الحق)دا وەکو حەلاج خۆم بکوژم

***

ڕووخساری یار

١٩٧٨/٣/١٣

لە ڕووخساری گوڵی خۆم چیم بەدی کرد خوایە
زمانم وا لاڵ بووە شیعرێکیشم بۆنایە
ئەگەر زمانم بەربێ، باسی جوانیت وا ئەکەم
وەکو موسای پێغەمبەر، قسە لەگەڵ خوا ئەکەم
بۆ شیعری چاوەکانت دڵم ئەکەم بەدەفتەر
لە دامێنت دەئاڵێم وەکو تۆزی ڕاگوزەر
لەناو باخی زوڵفتا، ئەبم بەسۆزی شەماڵ
لەناو باخچەی سینەتا دەستم دەکەم بەمناڵ
لە نیشتیمانی لەشتا،(   )
لە هاتووچۆ و گەردشا(   ) ئەکەم دەستنیشان
لەژێر سەروی بالآتا، ئەبمە سەراو و کانی
فێنکی ئەدەم بەگیانت وەها خۆیشت نەزانی

لە فنجانی سینەتا شەرابێ وا هەڵ ئەدەم
نەشئە بدا بەڕووحم، مەستی بدا بەجەستەم
لە شەکراوی ئەو دەمەت، دەمی خۆم پاراو ئەکەم
سێبەری سووک و فێنک بۆ سەر هەردوو چاو ئەکەم
لە پلووسکی گەردنتا، ئەبم بەهێڵی هەتاو
مەگەر هەر چاڵی تینە، دەرم بخات ناو بەناو
لە هێلانەی باوەشتا خۆم خپ ئەکەم بێ ورتە
ئەڵێم توخوا لام مەبەن دنیا عومرێکی کورتە
نوێژێکی پێغەمبەریی، دا ئەبەستم لە ڕێتا
بتوێمەوە ئێجگاری، لەنێوان دەست و پێتا
لە میهرەجانی گوڵتا، شاعیرێکی دەربارم
لە مەیخانەی سنوورتا من هەمیشە خومارم
لەسەر کەناری ئاسۆی ئێوارانی نەزەرتا
گەلاوێژم و ئەکشێم بەسەر دەشتی کەمەرتا
لەسەر ڕوومەتی سوورت ئەبم بەخاڵی کوتراو
لە پێڵووی چاوەکانتا ئەبمە خەوی نەبینراو
لەناو نوێنی ئارامتا، ئەبمە خەو بینینی خۆش
وەک گەردانە باز ئەدەم لە سینەوە بۆ ناو کۆش
ئەبمە ماسی لە دەریای بۆن و بەرامەی خۆشتا
هەزار تۆفان هەڵبسێ سەرم هەروا لە کۆشتا
سەرسام ئەمێنم کەتۆ حەز لە خودی خۆت ناکەی؟!
بەدوای ناوی جوانیتا وەک عاشقێ ڕاناکەی!!
ئای کە جوان و نازاری، ئای کە شیرین ڕووخساری
تۆ ئەمەندە ناسکی، چۆن دڵی من ئەهاڕی؟!
خۆ تۆ ئێستاکە، بەری، بەریش خواردنی هەیە
منیش، ئێستە عاشقم، عاشق کوژراوی مەیە
توخوا ساوەکو مەزە، مزریی بدە بەلێوم
بەڕێی ئاخو ئاواتا، ماندووم، ئێجگار پەشێوم

***

لە سێبەرتا

٩٧٧/١٠/٢٩

کاتێ دەریای چاوەکانت شەپۆل ئەدات بەرەو کەنار
منی هەژار
لە سێبەری تۆ بەولاوە هیچ نامێنێ بمدا لە خۆی
تۆیش لە جیاتی دەروونی من
دەم و چاوی ئاسمان ئەشۆی!
بڵێی گومان لە سێبەرتا ، ڕێگەی هیوام لێ گوم بکات!
پشووم نەدات
بمداتە دەست شەپۆلەکان
دەستم نەگاتە مەشخەڵێ، نوقلانەی ڕزگاریی پێیە
کە بروسکەی تیلەکانت ناو بەناوێ هەڵی ئەکات
بڵێی دنیای من هەر شەوبێ و ئەنگوستە چاو، ڕێ دیار نەبێ
خۆر لە گەرووی تاریکیدا نەیەتە دەنگ، بێزار نەبێ؟!
لێوی شەفەق نەکرێتەوە بەسروودی هەژارەکان
گزنگ لە دڵما هەڵ نەکات، ڕۆژم لە شەو بکاتەوە؟!
چاوت لەو قەرزەی لایەتی ماچێکیش بێ، بمداتەوە

***

حەزم ئەکرد

١٩٧٧/٨/٢٤

حەزم ئەکرد، هەموو دەنگی ئەم دنیایە
هی من بوایە
لەسەر لووتکەی پیرەمەگروون
ڕاوەستایەم وەک ئالایە
هەر بانگی تۆم بکردایە
هەر ناوی تۆم ببردایە
حەزم ئەکرد داری بەریی ئەم دنیابم
لەناو باخ و ڕەزی تۆدا...

کڵاوی بەر، لەسەر بکەم
حەزم ئەکرد گوڵی باخچەی ئەم دنیابم
لەناو باخچەی ماڵی تۆدا
هەزار چەشن، کاڵای عەترین لەبەر بکەم
حەزم ئەکرد... هەرچی یار و دڵخواز هەیە
نۆبەرەی ماچ لای تۆ بکەن...
بەڵێن بدەن...
بەرگی تافی نەوجوانی لە ڕووباری دیوانەتا ، لە شۆبکەن
حەزم ئەکرد...
چەم و جۆگەی ئەم دنیابم
هەر دامێنی کێڵگەکانتم ئاو بدایە
هەرچی دەنگی نێر و مێیە
لەوێ جووتەی بگرتایە
حەزم ئەکرد... شارەکانم
لەتۆوە ڕێی بۆ بچوایە
حەزم ئەکرد...
خەوی وێڵ و ئاوارەکەم
لە تۆوە ڕێی دەرکردایە
من حەز ئەکەم...
لە کانییەک تێراو ببم...
لای تۆوە بێ بەناو شارا
بەناو دێر و دەرکەنارا
بەناو مەزرای تاپۆڕەشی نەخشە ونا
بەقوولایی تونی گڕی خۆزگەی منا
بەناو ژانی کۆنە زامی دەم مردووا
بەناو گۆڕی زیندووانی هەو کردووا
وەکوو قاقای ئەو ئالایەی
لەناو دەستی شۆڕشگێڕێکی پێکراوا
شەپۆل ئەدا
بەتەوسەوە دائەنەوێ و...:

دامێن لە خوێن و خۆڵ ئەدا!
حەزم ئەکرد شاعیرێک بم،
وەک ئاگری باوە گوڕگوڕ نەکوژێمەوە
چاوگەیەک بم قەت بەرەو خۆم نەکێشمەوە
درەختێک بم لە هەڵچوونا نەشکێمەوە
لەبەر تیشکی چاوەکانتا، خۆزگەکانم بهۆنمەوە
خەوەکانم بدۆزمەوە
سووری پوختی خەرمانی خۆم بگوێزمەوە
حەزم ئەکرد و حەز ئەکەم

***

صبح پێ ناکەنێ، تا بێ نەوایە، شەو بەدڵ نەگری
گوڵێ ناپشکوێ، تا بولبولی، صبحێ بەکوڵ نەگری
بەری نابێ درەختی باخی عالەم، تا هەموو یەک دەم
بەیەک سۆز و بەیەک شۆڕ و بەیەک دەنگ چڵ بەچڵ نەگری
حەمدی

١- کە، خەوم دی

١٩٧٧

من نازانم ئەم دووانەیەی... شەو ڕۆژن...
کامیان پێشی کامیان ڕووی دا،
بەڵام زۆر چاک لام حاڵییە،
کە من خۆمم، لە خەوا دی زانیم شەوە،
ئەنگوستە چاو...
نەشم پرسی، چۆنە هەتاو،
گرنگ ئەوەبوو من شەو بووم
بەبێ ئەوەی پێ بزانم
خولیایەکی بێنەوا بووم...
گڕم سەند و تەقیمەوە
لەناو خەندەی بەر بەیانا

شەوم سووتان،
کە پێم دانا، ئێستەش جێگاکەی هەر دیارە
چاڵێ ئەشکی ئێجگار سوێرە و...
درمێک ئەشکەنجە و ئازارە!،

٢- ڕۆژی دوایی

لە چمکەوە..،
خۆم ئالان بەباڵای ڕۆژا
کەوتینە دوای ڕچەی شەوگار
چەقیمەوە لیتەی ئازار
هەرچی سویراوی ڕێگا بوو
کات ڕژانیە گەروومەوە
نەیهێشت ئاهێکی جارانیش..
بۆ خەمی خۆم بجوومەوە،
تا سبەینێ لە بیرم بێ
لەسەر لەپم بیخوێنمەوە
تاریکە و ڕوون...
بچمە نێوان بوون و نەبوون
کە ڕووم کردە دەمی گەردوون
گریام، گریام
ئەمجارەیان ئێجگار بەسۆز
گوڵی پشکووت کەوتە بەر چاو
لێوی گرت بۆ ماچی هەتاو
جێ گریانمی پێوە دیاربوو
هەڵبەسێک بوو...
هەموو دنیای هۆنیەوە
هەتا لە توێ توێی ژیانا
توێیەکی نوێی دۆزییەوە
ئێوارە هات، کۆشی هیوام، کۆکردەوە
خەو گرتی نازانم چەندیم بردەوە...!

٣- شەوی دووەم

لەناو شەوا، بووم بەژانێک
مامان نەبوو لێم نەترسێ
کتێب نەبوو لێم نەپرسێ
شەیتان نەما بەتەلیسم بانگی نەکەن بێتە سەرم
دەستێکم لێ بوەشێنن
مەتەڵێکم تیا هەڵ بێنن
ئاوی ڕەشی دەباخ خانە
برژێننە ڕێی ئازارم
دەس بنێنە بینی شارم
تا درەختی باخی ماڵی باوە گەورەم... بێ بەربکەن
بەختی ڕۆڵی کۆکراوەم، وەک کلاوی،...
سەخری جنێ، لەسەر بکەن
بەسەر دەنگی ئەحمەد بەگا، ماڵەی ونبوونیان ئەهێنا
تا کەس بەو ڕازەی نەزانێ
هەر گریانی، چڵ بەچڵی ڕەشبەڵەکی ڕەنج کێشانە...
ئەیکاتەوە دەرکی خڕی گشت شارەکان
دنیای لەخۆ بێزارەکان

٤- ڕێگەوبان

ڕێ، ڕووباری، پیک بەشانە،
خاک چاوەڕێی سەر پەڵەیە، چەند بێزارە
شاعیر کوولەکە ئەشکێنێ...
دەنگ ئەنێتە سەر منارە،
کاروان، هەموویان دڵدارن
کاروان هەموو بەستەی گەرمی...
کۆرسی ئەشکەنجە و ئازارن
کاروان ڕێگەی ئێجگار دوورە
کاروان کە ڕێ بگرێتە بەر

ئێجگار سوورە لەسەر ڕۆیین
ئێمەش، هەموو شوکر، خۆیین
کاروان ئەبێ هەموو بگرین
چونکە گریان مویارەکە
چونکە، گریان تەدارەکە

***

فەرهەنگی خەم

بەتۆ بگەم... نەم بینی... هەتا تامی بچێژم
بەڵام ڕێی ئاوارەییت لە خاکما ئەنێژم
ئاوی ئەم باخە کۆرپەم، بەچێژی ئازار ئەدەم
تا خەم بهێنێتە بەر لە دەرکی سەد شار ئەدەم
فەرهەگەکان ئەهێنم وشەی خەمیان خڕ ئەکەم
بەم دەسکەوتە، دەفتەری دەردم تەواو پڕ ئەکەم
لەبەر سەر مەشقی چاوت جامی شەفەق ئەهێنم
پەیتا پەیتا بەستەی خەم لە خەمباران ئەسێنم
لە دارستانی شەوی مەینەتی ئەمجارەما
لە دامێنی خوراوی ئەم وێرانە شارەما
پێک لە دوای پێک هەڵ ئەدەم ئەم کۆکتێلە تێکەڵ بێ
ئاسۆیەکە نەزەرگەم، ئاوابوونتی، لێ هەڵ بێ

١٩٧٧/٧/٢١

***

ڕاز و گلەیی

١٩٧٧/٧/٦

کوا قومێک... تا من بڵێم ها چەمێک
خەندەیەک بێنە بڵێم ها خەمێک
وشەیەک کوانێ ئێجگار سادەبێ
بڵێم ها، ڕازێک دێری بادەبێ
بۆمی دیاریکە، جێگەی سڵاوێک
بۆت ئەگەرمەوە دەریا گوڵاوێک

بەڵێنم دەیێ تاوێک بێیتە لام
سۆزم ئەبێتە ئاڵا لەسەر زام
گفتی دیدەنیم بدەیتێ جارێ
کوێرە دێی عومرم ئەبێ بەشارێ
جامێکم دەیێ لە بادەی هیوا
لە تۆ بەولاوە هیچە و ماسیوا
سێبەرێک بکەی بۆ سەری شێتم
تۆ هەر کوێیەک بیت بێ گومان لێتم
گەر بیرت نەچم لەم جەنجاڵەدا
هەر ئەم عاشقەم لە سەد ساڵەدا
باساڵێک ڕۆژێ تۆ بڵێ ساتێ
بێیتە گوزەرم و دەمم بتگاتێ
ئەوسا چپەیەک عەشق و ڕازێکە
هەر وشەیەکم، دەنگوباسێکە
من ئەو عاشقەم، ئەم خەم لەو خەمم
موتربە ئەبێ و ئەبنە بەرهەمم
کوا بارانی تۆ، بڕژی بەسەرما
ڕەگی نوێم ئاودا لە حەرفی گەرما
بڕوێم و بڕوێم و پەل بهاوم
ئاسۆی ئەم دنیا بگرمە چاوم
بی بەگەوهەری باری یەک بارم
بێتەدی خۆزگەی سەد هەزار جارم
لەناو ماچێکتا ، ئەبمە ئاوازێ
عاشقی دنیا بەمن بنازێ

***

ڕاز و ناز

١٩٧٧/٤/١٢

بەناو گیانما دێیت و دەچی
شەماڵی ناو باخی بەهار
مەمشکێنە، من ناشکێم
تازە وا بووم بەگەورەدار

*

پێشی چاومت پڕ کردووە
هەر باڵای تۆم لا دیارە
ئەی تۆ لەلای خۆت، نەنگ نییە ؟!
بڵێن ئەو شۆخە بێ یارە

*

لە ئاوێنەی چاوەکانتا
دەشکێتەوە وێنەی دڵم
جار، جار لەخۆم بایی ئەبم
ئەڵێم ئیتر منیش گوڵم

*

لە شوێن پێتا خۆم گرتووە
تۆیش لەخۆما ئەپەرستم
لە شێوەتا ڕەنگم هەیە
هەمووی خۆتە هەست و نەستم

*

من ئەو باخەم، لێم بباریت
هەر خۆم ئەبم بەهۆنراوە
بەئاوازا دێمە خوارێ
وەکو تاڤگەی ئەو بەفراوە

*

هەر کە هاتییە ناو دڵمەوە
جیهانێکت تیاما ڕووان
بەهەشتێک بوو کرایەوە
بەرووبوومی هەمووی ژوان

*

لەخولیاما شیرینێکی
هەزار بێستون لە ڕێتایە
ئەگەر بێت و دەس بەرداربم
کوا کێ ئەمەی لا ڕەوایە؟!

*

بمگرە خۆت وەک ناوی خۆت
بەرم مەدە بەرپێم لێژە
پێکی هیوام دانەناوە
گیانە زۆر حەیفە مەیرێژە

*

ئەگەر لە کووپەی خوما بم
ئاوڕێکم لێ بەیتەوە
ئاوازێکت پیا هەڵ ئەدەم
قەت لە خۆتی نەکەیتەوە

*

هەر شیعرێکم لەوحەیەکە
نیگارێکتم تیا کێشاوە
هەر یادێکت پیاڵەیەک بوو
دڵۆپێکم نەڕێژاوە

*

کوا کێ وتی ئەبێ... وا بێ؟
بەلێوی تۆ لێو تەڕ نەکەم
هەردوو گوێی بەختی خەوتووم
بەسرووودێ وا کەڕ نەکەم

*

کوا کێ وتی... ئەبێ وابێ؟
ئەم مۆتەکەم لێ نەزڕێ
هەرچی وشەی ئازادییە
لە دڵمەوە هەڵ نەفڕێ

*

تاریک و ڕوونێک بۆت ئەڵێم
خورەی بێ وەک ئاوی کانی
خۆم ڕائەخەم لە سینەتا
وەک سێبەری لای بەیانی

*

لە چاوانتا بەدیی ئەکەم
دنیام، هەموو خۆش و تاڵێ
لە جۆلانەی برژانگێکتا
ڕائەژەنرێم وەک مناڵێ

***

دان پیانان

تەرمۆمەتری ئەفسوس بێنن
سووک بیگێڕن بەسەر چاوما
بێن دەست دانێن لە هەناوما
بزانن چۆن گرانەتا ئەم ڕژێنێ
بزانن چۆن چرکەی دڵم هەموو ساتێک وردم ئەکا
لەناو لەپی کاتی عومرا ئەم هەژێنێ
بزانن چۆن شیعرەکانم بینە قاقامیان گرتووە
دەرباز نەبن،
ئەمانیش وەک ئاهەکانم لە باخەڵما بێ ناز ئەبن

نیسان ١٩٧٧

***

داد

بۆکوێ بچم، چی پەنایە ؟!
ئەم ئازارەم لێ زارێکە
بەرەو رووی من توونی شەوە
زەردەخەنەی لێ هەڵنایە
لۆمەم مەکەن دەردی عاشق بێ هاوتایە
دەردی عاشق لە خۆی دایە
ڕەگی هەموو دنیای تیایە
دەردی عاشق هەر ژانێکی
کۆرپەیەک و دوو خولیایە

***

هەڵچوون

بۆچی کفرە، من شاعیرم، من عاشقم؟
بۆچی کفرە دەم و دڵم یەک ڕووبارن لەم بەر خۆرە؟
بۆچی کفرە، هەر گەرووی من هەڵی ئەدا بەستە و هۆرە
خەڵکە وەرن، لێم تێ بگەن؛
من دوو شتم...
من مرۆڤ، من شاعیرم
مرۆڤێکم وەکوو ئێوە
بەڵام بێینە سەر شاعیریی
دنیا بێ من ئافرەتێکە...
بێ ڕاز و ناز وا بەپێوە

***

پرسیار و ئازار

باوە باپیر، پرسیارەکان تێم ئالاون
دەست ئەکێشن بۆ ناو چاوم
ئەم کەپرەی تۆی وا لەژێرا
لەگەڵ حەرفا بۆت هەڵدرا

ئەم هەتاوەی شانەی ڕیشی چەرمووت ئەکات
لەگەڵ عومرا بۆت هەڵکرا
ئاخۆ منیش خەو ئەبینم؟
کە تۆ مردووی!
کە تۆ کالایەکی بووردووی
کە تۆ مەمی تۆ فەرهادی
تۆ عاشقی نامرادی
تۆ ئەو ئەرزەی بەرت ئەبێ بەشەوچەرەی ماڵە گەورە
ئەو بیمارەی شێخ و مەلات لێ خڕ ئەکا دۆعای دەورە
تۆ ئەو چەمەی هەر بەرەو خوار بۆی ئەکشێیت و قەت لانادەی
ئەو ڕێبوارەی ئەمڕۆ تەنها هەر تۆ پیادەی!

***

لۆمە

باوە باپیر، سیبریاش بی، سەهۆڵ بەسە
باوە باپیر، سارای دووری ئەفریقایش بی سەبوون بەسە
باوە باپیر، گیای مەرگیش بی، نەبوون بەسە
باوە باپیر بەیتێکم بۆ هۆندیتەوە ساڵ بەو عەیام
کورەکەچەڵ دەستی دایە پییک و وتی...
شاری تینو پاراو ئەکەم...
ئەو داستانەی هەزار ساڵە وەک بالورە ئەیلێینەوە
لە زرمەی پییک وەشاندنما...
جام لە دوای جام ئەی خۆینەوە

***

قسە هەزارە و دوانی بەکارە

شاعیرانی ئەم جیهانە منیش بەستەی خۆشم هەیە
دێوانەکان، منیش حاڵ و هۆشم هەیە
عاشقەکان منیش بادەی نۆشم هەیە
منیش لە کێڵگەی مێژووا وەردم هەیە

داماوەکان، بێ چارەنیم منیش ئاهی سەردم هەیە
ئازادی خواز لە هەر کوێ هەی منیش وەک تۆ دەردم هەیە
سوێندم بەسۆزی عاشقان
منیش هەزار فەردم هەیە
لە سێبەری دار بەڕوودا، نان و دۆیەک بێ خەم بخۆم
ئەم بینی چۆن بەسەر مەشقی بەستەکاندا
وەکو وێنە و ئاواز ئەڕۆم
لەبەر پلووسکی تاڤگەکان وەکو پەری
ڕووت ئەبمەوە لەبەر ڕۆژا
گیانم پاکە وەک توێی ئاوە
ڕووەکی بەرگ وردە وردە بە باڵاما هەڵکشاوە

***

خەم و خەیاڵ

١٩٧٧/٣/٢٨

من بەتەمای شاییەکم... خەیاڵم بۆ لێ تێک ئەدەن؟!
بۆ پەڵ ئەگرنە کوپەی مەی تەشەر لە چاوی پێک ئەدەن
ئەم خەیاڵەم هەتا ئێستا هەزار خەوم پێوە دیوە
نائومێدیی لە نێواندا تەنها یادێکی نەبڕیوە
وەکوو ئیلهامێ هاتووە و، لە خولیاما هەر خۆیەتی
بەناو شاری خەمی خۆشما وەک ڕۆژە، هاتوچۆیەتی
لەگەڵ باڵی هەناسەما بۆنی خۆشی دێت و دەچێ
هەموو ساتێک تامێ ئەدات، ئەمیان هەرگیز لەویان نەچێ
کە شەو بەرچاوم داگرێ، لەسەرینما ئەی ڕوێنم
لە قوڵایی خەوی خۆشما بەچرکەی دڵ ئەی دوێنم
خەیاڵەکەم وەها لەگەڵ هۆش و بیرما تێکەڵاوە
هەتا ئێستا هیچ درەختێ لە باخێکا، وانەڕواوە
هەمیشە وام لەگەڵ ئەوا، پێکی پڕی نەبڕاوەمە
کە ڕووباری هەر عەشقێک بم بێ شک هەر ئەو سەرچاوەمە
ئەم دونیایە، تاڵ و خۆشی، لەژێر ڕکێفی ئەوایە
چاوی ئاسۆی هۆش و بیرم بێ سۆزی ئەو لێ هەڵنایە

ئەو دەردانەی ئەم هەژێنن، سوێ لە دڵمدا ئەچێنن
نانە بەرەی پڕ لە خۆراک بۆ ڕێی خەیاڵم ئەهێنن
هەموو ڕۆژێ، هەزار نەیار ئەدەن لە دەرگای ئاهێکم
لە سەد لاوە دام بهێنن، هەر دارێکم هەر باخێکم
شا ڕەگی من، لە کانییەک خۆی لوول داوە، دایمە ئاوە
نەبووە هەتاکو ئێستاکە، خۆزگەی کەسی تیا نەشکاوە
خەیاڵەکەم ئەرخەوانی و شکۆفەودار و شیرینە
پەریی بەهەشتی ئازار و کچی ئاواتی دێرینە
من وەکوو ناو، من وەکوو تەن، بەپەیامی ئەو ژیاوم
شەرم و شۆیە بتانەوێت، بێژنگ بدەنە بەر چاوم
ئەی پەیامی شەیدابوونم، بەرەو سێبەر دامەنەوە
تۆ مژدەی ئەو بەیانییەی، مەلۆتکەی ژانی سەد شەوە
لەناو حەرف و لە دەفتەرما، باڵی سیمرخیی، لێک بدە
لە مەیخانەی شیعرەکانما، پێکی نووستوی تیا تێک بدە
ئەی خەیاڵە خووشنودەکەم، شاری دڵم بکەرەوە
منیش وەکوو پەیامبەرێک مافی خۆم بۆ وەرگرەوە
پەیامبەری ئەو پەیامەم، تۆ بەمنت سپاردووە
هەزار توێشووم لە بەرامەی، بۆ کاروانی ڕێ ناردووە
دەروونێکم هەیە هێشتا پەی بەقوڵایی نەبراوە
لە تۆ زیاتر، هەتا ئێستا، بۆ کەس لە دەرگای نەدراوە
دەرگای دەروون ئەکەمەوە بۆ شەپۆلی خەیاڵەکەم
ئەیکەم بەپێکی لێو ڕێژی ئاهی هەناسە تاڵەکەم
تاڵی و خەیاڵ کە تێکەڵ بوون، کۆکتێلێکی دوو هەوێنن
بەستەیەکی شێت و توڕەن، ڕەوتی چەسپاو ئەشێوێنن
ئەی ئەو کەسەی لە پێجۆری هەناسەیەکی تاسەمای
من بەقوومێک وا مەست بووم، تۆش لەلیتەی ڕێگەی خەمای
تۆ نازانی خەیاڵ چییە، تۆ دوژمنی خەیاڵمی
تۆ دژواری سۆزی منی، تۆ پێچەوانەی حاڵمی
تۆ خەم دڵت دێنێتە یەک، من خەم خەیاڵم خۆش ئەکا
خەم، دەرد ئەکا بەگەرووتا، من خەم هیوام پێ نۆش ئەکا

***

تابلۆکان

١٩٧٧/٣/١٥

١

لە چاوانتا ئەم دوێنی
لەسەر لێوت ئەم ڕوێنی
لەناو لانکەی خەیاڵێکتا
وەکو کۆرپە ئەم خەوێنی
چییە ؟!
هێشتا منیش نەم زانیوە
پەیامیش بێ بەو چاوانەت منی هەژار نەم هانیوە

٢

دەستم دایە قەڵەم ویستم نامەیەکت پێشکەش بکەم
نەم ناسیوی
ئیتر بۆ ئەم وێرانەیەم بەوشەی ڕووت ڕووکەش بکەم؟

٣

من ئەمەوێ لە سێبەرتا، بتوێمەوە
من ئەمەوێ هەموو ڕۆژێ، لەسەر ڕێتا جارێکی کەش بروێمەوە
من ئەمەوێ لە ئاهەنگتا ئەو پێکە بم،
پەیتا پەیتا بخورێمەوە

٤

بم کە بەساڵنامەی عومرت
چرکە بەچرکەی کاتی تۆم، ژماردووە
هەموو ڕۆژێک ڕاپۆرتێکی تێکرایی تۆم...
بەئاژانسی دەنگوباسی هەموو جیهان سپاردووە

٥

هەر کوێییەکت بەدی ئەکەم ئەڵێم ئۆخەی
هەر کوێییەکت بەدی ناکەم ئەڵێم خۆزگە

من بەخۆزگە و ئۆخەی ئەژیم
بەخاڵێکی نائومێدی عەیبدار ئەبم
کاڵایەکی ئێجگار سپیم.

***

نزایەکی ڕەوا

١٩٧٧/١/١٢

بۆ (ن)

کە تۆم پەرست، وام ئەزانی خواوەندێکی جوان و زیندوویت
ئەی داخ بۆچی من نەمزانی؟! بتی وشک و مۆن و مردوویت
گەردوون هەرگیز، نەیزانیوە لەسەر حەرفێ نوختە دانێ
ئەینا ئەو جووتە چاوانە، هی بت نییە خوا ئەیزانێ
ئەوەندەی من گۆرانیم وت، هیچ عاشقێ نەیوتووە
دەروونی خوام هێنایە جۆش، نەمزانی تۆ نەت بیستووە
هەموو شیعر و ناڵە و زارم، بارانێک بوو، لە بەرد باری
لە دامێنی بتێکیدا، خەندە نەکەوتە سەر زاری!!
بڕۆ بت، بە، بێ گیان و هەست، داری وشک و بێ سایەبە
لە دەروونی پڕ لە سۆزما، سەر گەردان و بێ مایەبە
منیش هەرچی گۆرانیم وت، بۆ جوانی بوو جوانی چاوت
وەکو ئاگر بەربێتە، ساڵ و مانگ و ڕۆژ و ناوت

***

ئاوت

١٩٧٦/١٢/١٥

ئەگەر بووم بە، شێرەخۆرە، ئازیزەکەم، سوێندم وابێ
لە گۆی مەمکی تۆ بەولاوە، مەمکێ لەسەر لێوم نابێ
ئەگەر بووم بەکۆرپەی ئازیز، لەناو ورکا کە پێم دانێم
لەسەر کۆشی نەرمت نەبێ، هەرگیز چاوم لە یەک نانێم
ئەگەر بووم بە، پێ دەشت و شاخ لە هەر کاتێ، لە هەر لایە
لە چاوانی تۆ بەولاوە، ڕۆژ و مانگم لێ هەڵ نایە

ئەگەر بووم بە، خاکی تینوو گڕ هەڵسێ لە ئاسۆمەوە
بەرامەی زوڵفی تۆ نەبێ، دڵۆپێ ئاو ناخۆمەوە
ئەگەر بووم بەسەر لقی دار، بەهار گوڵم لەسەر بدات
نازی جوانیت نەبێ، شەرتە مەلێک لانەم لەسەر نەکات
ئەگەر بووم بەپیری «موغان» مەی مەڵهەم و دەرمانم بێ
شەرابی ڕەنگی تۆ نەبێ، هەموو پێکێ بەژانم بێ
ئەگەر بێت و بەسەر خەما هەزار کەڕەت بڕۆمەوە
لە بارانی تۆدا نەبێت، گەردی دڵم ناشۆمەوە
ئەگەر بووم بەناوێکی خۆش، دێمە ڕازی داخراوت
هەتا لە بەیتی شیعرێکا، ئەبم بەقافیەی ناوت
ئەگەر من بووم بەڕێگە و بان، هیلم دیار بوو لەم سەر خاکە
بۆ تۆ نەبێ ڕێگە و هێلم، گیانە ئیتر بۆ کێ چاکە؟!

***

من + تۆ = ١

١٩٧٦/١٢/٧

کە بووی بەئەرز، ئەو شەهیدەم بەرگم سوورە، وام لەجێتا
بووی بەدەریا، ئەو ماسییەم خۆت نازانیت، وام لە کوێتا
کە بووی بەمانگ من شەوێکم ئەتخۆمەوە تا بەیانی
کە ڕۆژمان لێ ئەبێتەوە، من دەروونم تۆ پەنهانی
کە بووی بە کورد، کوردستانم، تەنها لە باوەشما ئەژیت
ئەگەر تۆ بووی بە کوردستان، من کوردم تۆ بۆ من ئەبیت
کە بووی بەیار، من عاشقم، دنیا بەدواتا تەی ئەکەم
چویتە هەر مۆبەدی موغێ، منیش ڕوو لە بادەی ئەکەم
کە بووی بەئاو، ئەو ڕووبارەم جۆگە و چەمت ئەگرمە کۆش
بووی بەشنەی شەماڵی شاخ، منیش ئەبم بەڕۆژی خۆش
بووی بەئاواز، من گەرووم و لە لاوکا ئەتخۆێنمەوە
کە بووی بەکۆتری لانەواز ئەو هێلانەم ئەتهێنمەوە
کە بووی بەگیان، من ئەو تەنەم ئەتگرمە خۆم بەرت نادەم
بووی بەقەڵا، وا نەزانی من داماوم سەرت نادەم

کە بووی بەگوڵ، من باخێکم ئاودارم و سایەم هەیە
بووی بەتاجی بەختەوەریی منیش مافی کایەم هەیە
کە بووی بەڕەنج، بووی بەبەرهەم، بووی بەوەرز و بووی بەکانی
منیش ئەبم بەجیهانێ پڕ لە شار و ئاوەدانی
کە بووی بەماچ من ئەو لێوەم ئەتقۆزمەوە هەزار هەزار
بووی بەوێنە، وەک چوارچێوە، ئەتگرمە خۆم، نیگار نیگار
کە بووی بەدین، بووی بەبڕوا، بووی بەشیعر و بووی بەبەستە
خۆم و دڵ و دەفتەرەکەم تەرخانین بۆت، ئیتر بەستە...

***

دڵم لە پێشانگای تۆدا

١٩٧٦/١١/١٨

دڵم شارێکە زۆر ڕوونە هەموو ڕۆژی لە تویێدایە
دڵم گاردە لە کوێ تۆ بیت ئەویش ئیتر لەوێدایە
دڵم پەیکێکی چالاکە هەواڵی تۆ دەهێنێ بۆم
دڵم لاوێکە زۆر دڵتەڕ بەرامەی تۆ دەسێنێ بۆم
دڵم بەستە و سرودێکە هەموو ئاوازی تۆی تیایە
دڵم یەک پارچە هەر خۆتی کەسێ ناڵێت لە تۆ جیایە
دڵم جامی شەرابێکە لە ڕەنگی چاوی تۆی مەستە
دڵم تاڵێکی باریکە بەتاڵی تۆوە پەیوەستە
دڵم هەوری بەهارێکە لە دەریای تۆوە هەستاوە
دڵم ئەرزێکی زۆر سەیرە بەکێشی تۆوە وەستاوە
دڵم کات و زەمانێکە لە ساڵنامەی نیگارتایە
دڵم وەرزێکی پڕ پیتە لە سێ مانگەی بەهارتایە
دڵم میحرابی نوێژێکە کە جێ سوجدەی لە کۆشتایە
دڵم ئاوێکی سازگارە کە دوا قەترەی لە نۆشتایە
دڵم مەکۆژە دڵم چاوتە دڵم دڵتە، دڵم لێوتە
دڵم ڕێگەی نمایشتە، دڵم باخ و چەم و کێوتە

***

ئەگەر هاتی

١٩٧٦/١١/١

ئەگەر هاتی، دەرگاکانم لەسەر پشتن، یەکسەر وەرە
ئەگەر هاتی، سنووری من بێ دیوارە، بێ سەنگەرە
ئەگەر هاتی، باخچەی ماڵم، بەم پاییزەیش پڕ لە گوڵە
ئەگەر هاتی، دار و درەخت هەمووی سەوزە لق و چڵە
ئەگەر هاتی کۆڕی عەشقم گەرم و گوڕە، پوورەی هەنگە
ئەگەر هاتی ڕێی خەیاڵم شڵەژاوە زڵە و زەنگە
ئەگەر هاتی، ناو ماڵ پاکە، گوڵاو ڕێژە، شنەی بایە
ئەگەر هاتی، سەماوەریش لە کوڵدایە بۆنی چایە
ئەگەر هاتی، لە دەفتەری شیعرەکانما هەڵپەڕکێیە
ئەگەر هاتی، نەخشەی دیوار، ئاوەدانە شار و دێیە
ئەگەر هاتی، بەستەی کوردی دێتە دەنگ و خۆش ئاوازە
ئەگەر هاتی، چی وێرانەم هەیە هەمووی جێگەی ڕازە
ئەگەر هاتی، نیگارەکان هەموو دێنە سەماکردن
ئەگەر هاتی، لە فەرهەنگا، ئەمرێ وشەی ڕەشی مردن
ئەگەر هاتی، دیوارەکان وەک ئاوێنە خۆت ئەنوێنن
ئەگەر هاتی، پێکەکانم لە یەک ئەدەن، یەک ئەشکێنن
ئەگەر هاتی، زەنگی مێژوو، یەکی عومری نوێ لێ ئەدا
ئەگەر هاتی، بەیانی ئاڵ خۆم ئەزانم لە کوێ ئەدا!!
ئەگەر هاتی؛ ئیتر منیش لە جوانیتا مەلە ئەکەم
بەرەو قوڵایی ناخی تۆ خۆم ئەکوتم پەلە ئەکەم!

***

چاوەکانت لە وێنەکانیاندا

١٩٧٦/١٠/١١

چاوەکانت دوو کتێبن، باسی ڕەنگی گوڵ ئەکەن
چاوەکانت دوو غەریبن، ڕوو لە ماڵی دڵ ئەکەن

*

چاوەکانت دوو نیشانەن، قەت بەچاو لێ نادرێن
چاوەکانت جووتێ خوشکن، قەت لە یەکتر ناکرێن

*

چاوەکانت دوو دروشمن، هەڵکراون بۆ ئەوین
چاوەکانت دوو مەبەستن، بۆ هەمان دنیا و زەمین

*

چاوەکانت جووتێ کۆترن وان بەسەر گوێ بانەوە
چاوەکانت دوو شەهیدن وان بەڕێی سەیوانەوە

*

چاوەکانت دوو پەرین و باخی شیعرم ئاو ئەدەن
چاوەکانت دوو سوارن ئەسپی سەرکەش تاو ئەدەن

*

چاوەکانت دوو بەهارن باخی دڵ پڕ بۆن ئەکەن
چاوەکانت دوو منداڵن قایلم هەر چۆن ئەکەن

*

چاوەکانت دوو کوڕی کورد هەژدەساڵەن «چەک» بەدەست
چاوەکانت دوو سەرۆکن بۆ پەیامی یەک مەبەست

*

چاوەکانت دوو بەیانن، وا لە یەک ئاسۆوە دێن
چاوەکانت دوو عەزیزن چاوەڕێم هەر کاتێ بێن

***

وێنەکان

١٩٧٦/٨/٣١

کانیاوی ڕازم، تەقیوەتەوە، قوڵپ ئەدا ڕۆشن
لێوم تاڤگەیە بۆ تافی جوانیی بێ پایانی ژن...

*

سوارەی قەڵەمم بەدەشتی ڕۆژا ئەسپی تاو ئەدات
وشەی پەککەوتە، لە خەمخۆرکا، لە زاخاو ئەدات

*

کە نیگاری ڕۆژ، ئەڕژێتە چاوم، شەو لە تویێمایە!
بەرامەی خەوی بووکی سەد ئاوات، لەناو جێمانە
*
وشەم ئاڵایە، ئاڵایەکی سوور، دەمەو بەیانێ
سوارێک بەجێی هێشت، برسی بوو چی بکا بۆ تاقە نانێ
*
دیوار کۆم، خۆشە، دەرگای خەڵوەتیم، وا ئەکاتەوە
ئەشکەوتی چلەم بەجەژنی شکان، دەنگ ئەداتەوە
*
شەوگارێکی ڕەش، ژنێکی نیان سینە و بەرۆک پڕ
لە هەناوم دا، ڕوا، مەشخەڵ بوو، باخی چێژ و گڕ
*
ڕووبارم شێتە، گۆمم گێژاوە، باخم ڕەشەبا
عومرم، تۆ نەبی، بەم وەیشوومەیە کێیە پەی ئەبا ؟!
*
ژوان دیارە لە ئاوایییوە... باخ و بەراوە
ئازیز، وا خەندەی تاریکە و ڕوونە لە کەلی داوە
*
گۆڕان خەڵقی لای کۆتکەی مردنە و دێت و ڕێ ئەکات!
وەرزی گوڵ بەدەم، کاتێ کە هەڵهات، پرس بەکێ ئەکات؟
*
جرپنیی سەرخۆش، ساتێکە و دووانە، لە ڕێی مەوەستە
عاشق، بانگ ئەکات، ئەو بەزم و ڕەزمە، مەکەن بەبەستە
***

من و تۆ

١٩٧٦/٦/١٤

هەر برینێ لە نێواندا سەر هەڵ ئەدات
منیش پردی لێ ئەبەستم...
لەسەر لێوی زامەکانم،
ئاسۆیەکم، ڕائەوەستم
ماوە ئەدەم بەدرێژیم

تا ئەتگاتێ هەردوو دەستم
ئەو عاشقەم لەم زامەوە بۆ ئەو زامم
ئازار ئەهێنم و ئەبەم...
نابزڕکێ پێکی خەستم
لە جۆلانەی پەڵە گەنما
گوژم ئەدەی وەک بای شەماڵ
لە ساڵنامەی ئەم دنیادا
کۆرپەی جەژن ئەدەی بەساڵ
لە شەپۆڵی زوڵفەکانتا
پرسە ئەبێ بەکەڕنەڤاڵ
کە سەر ئەهێنم سەر ئەبەم
هەر لە ئاسۆی چاوی تۆدا
شەفەق دیارە
هەر لە کانیی لێوی تۆدا
شەکر بارە
هەر لە ئاڵای مەمکەکانتا
ئەشنێتەوە ڕەنگی ژیان
هەر لە بەهەشتی دەروونتا
ئادەمی نوێ ئەژێتەوە
هەر لە شەخڵی پەنجەکانتا
تەلیسمی خەم ئەکرێتەوە!
***

خۆشم ئەوێیت

١٩٧٦/٥/٢٣

خۆشم ئەوێیت...
هەرچی هەڵسوکەوتم هەیە پەیامێکە لە نیگارت
هەرچی شیعر و بەستەم هەیە دیمەنێکە لە بەهارت
لە میانی من و تۆدا هەرچی بووە و هەرچی ئەبێت
وێنەی تراجیدیایەکە بۆ دروشمی ئەوین ئەشێت

خۆشم ئەوێیت...
بەئیلهامێ لەو چاوانەت گوڵێکی سوور بدا لەسەر
هەموو خەڵکی شاری دڵم بەرەو چیا ئەدەم لەبەر
ئەم جیهانە پڕ کەم لە دەنگ، ئەم ژیانە پڕ کەم لە زەنگ
لووتی هەزار مەرگەوەڕی داخ لە دڵیش بدەم لە سەنگ
خۆشم ئەوێیت...
ئێستاش وەکو ئەو ساڵانەی دەم و دڵم ناوی تۆ بوو
ئۆقیانووسی کەشتیی عەشقم دنیای گەشتی چاوی تۆ بوو
هەرچەند دەوری شیعرەکانم ئەکەمەوە هەروا ماوم
تەرمی تەنها هەناسەیەک نەخراوەتە پشتی چاوم
خۆشم ئەوێیت...
لەناو خەرمانی جوانیتا، دانەی پڕم قەت دانایەم
هەموو دونیا هات و هووت بێ بەبێ تۆیی قەت ڕانایەم
ئەو «مەنسور»ەم کەوا بەستەی «أنت الحق»ە هۆرەو سۆزم
لە جەنجاڵی ڕاگوزەرتا، گەردەلوولم، تەپوتۆزم
خۆشم ئەوێیت...
من ئەو تەنەم لە تۆپی تۆ کاڵا بەپێی باڵام بڕا
لەناو بانگی ناوی تۆدا بانگی ناوی منیش درا
ئەو نەیجەیەم قامیشەڵانی تۆ دایکی ڕیشەی منە
یەک سات لە تۆ ببڕنەوە ناڵەی دنیا پیشەی منە
خۆشم ئەوێیت...
شیرینەکەم ئەو وەرزانەی نەهاتی بوو خۆڵ ئەباری
پەتای گیانی عاشقان بوو دەم وشکی وەک دەردی کاری
منی «فەرهاد» بەعارەقی بەرتێن و گڕ پاراو ئەبووم
لە دامێنی ئازارێکتا «سەربازێکی بێ ناو» ئەبووم
خۆشم ئەوێیت...
با لێم گەڕێن ڕاوێژکەران ئاسنی سارد کەم بکوتن
کاکە عەشق و خۆشەویستیی زۆر جیاوازن لەگەڵ گوتن
من شەیدام و شەیدا دایە کەلی شەیتان بۆ نازانن
لەناو شاری عاشقاندا ئێوە هەوری بێ بارانن

خۆشم ئەوێیت...
لە نێرگسی چاوەکانما شەخڵە شێوەی بەهاری تۆ
لەناو باخی شیعرەکانما دەڕوێت گزنگی زاری تۆ
ئەو باسکەی کردووتە ملم شلی مەکە من پێکراوم
ناحەز چاوێکی ڕەش بینە بۆ گەرد بداتە بەرچاوم
خۆشم ئەوێیت...
ژوانی تۆ لەناو چێژما ڕوواوە و بێ ڕەوا نابێ
من ئەو خاکەم بەبێ تینت چڵێکم لێ پەیا نابێ
لە باوەشتا سەرم دانێ نمەی بۆنی پەرچەمی خاو
هەزار بەستە لە زاخاودا لەناو بۆتەی دڵ و هەناو
خۆشم ئەوێیت...
من هەویری ئاو و گڵی نیشتیمانی عاشقانم
پڕ بەم خاکی کوردستانە وشەی کوردی جوان ئەزانم
بەستە بەدوای بەستەی خۆشا پیرۆزەیە بۆ ناوی تۆ
لەناو هەزار چاوی مۆنا پێک هەڵ ئەدەم لە چاوی تۆ
خۆشم ئەوێیت...
ئەوەتای هەم خۆشم ئەوێیت، پێکی عەشقم هەروا پڕە
بەرانبەری ڕاوێژکەران قسەم ڕەق و پەنا درە
شیرینەکەم «أنت الحق» و «أنا الحق»یش یەک مانایە
کەس وەکو تۆ «أنت الحق» و وەک من «الحق»ی لێ نایە
خۆشم ئەوێیت...
وەکو پێکی خومار شکێن ئەتخۆمەوە بەدوا بینێ
هەتا ئەبمە ئاوێنەیەک دنیا هەر تۆم تیا ئەبینێ
ئەوساکە تۆ ئەبی بەمن منیش وەک تۆ ئاڵای گوڵم
ئەو «مەنسورە»م تەنها بۆ خوا ئەکرێتەوە ناخی دڵم

***

نەورۆز

١٩٧٦

کاتێک کە کورد بەر کۆشکەی مامە «کاوە»ی کرد بەئاڵا
بۆچی دەستی لە دامێنی فەرەیدونی لامێژ ئاڵا ؟!

ئەوا وتمان... مامە کاوە ئێجگار پیاوێکی دڵپاک بوو
پەیماندارییی لەگەڵ ئەوا، وەکو دەردێکی زگماک بوو
بەڵام فەرەیدونی لامێژ! تۆ بۆ چوویتە سەر ئەو خوانە،
بۆ نەتزانی خوانی ئاگر ئەوەی بیخوات پەشیمانە ؟!
*
پیاوماقوڵان، ئیستەش ئەڵێن... مامە کاوە کوڕی زۆرە!
قەید چی ئەکات لە دەرگای با، جارێ دووجار دەستی نۆرە
کاوەی ئەمڕۆ چاو لە دوایە، ئێجگار وەها دڵپاک نییە
ئیجگار وەها لە لامێژان، لە ماقووڵان بێ باک نییە
*
ئاگری نەورۆز کرایەوە، مەبەستمانە نەکوژێتەوە
کە کاروانمان، لێ خستەڕێ...
مەبەستمانە پشتوێنێکی بەسراوەی، تیا نەکرێتەوە!
کە ملمان، نا بەرەو گیانی ئەژدەهاکی هەر سەردەمێ،
ئەبێ، هێندە گوێ نەدەینە ڕاوە ڕێوی و خوتبە و تەمێ!
نەورۆز جەژنە دێت و دەڕوا و هەم دێتەوە
نەورۆز نابێ پەرداخێ بێ، تەنها یەک جاربخورێتەوە
نەورۆز نابێ پشتوێنێ بێ،...
هەموو ڕۆژێ ببەسترێت و هەموو ڕۆژێ بکرێتەوە!
نەورۆز مۆزەخانەیش نییە
هەرچی گەڕیدەیەک هات و دەرگای بۆ بخرێتە سەر پشت
کاکە، ڕۆژگار مۆدەی نەورۆزی خێرۆکی بەخەنجەر کوشت
*
داری نەورۆز، وا بەلێوی کەژ و زەرد و دەم کاوەوە،
لەسەر بەردی ڕەق ڕواوە و ڕەگی وا بەرپێی ئاوەوە
هەموو جەژنێک، بای داراوس ئەی هەژێنێ...
گوڵ دەرئەکات
کەچی چاوی مارەکانی دەم ئەژدەهاک
ئەژدەهاکی ئەم جیهانە...
وەک کافرمان هەر سەر ئەکات
*

نەورۆزنامەم کردۆتەوە...
وەرن پەنجەی لەسەر دانێن
کێ بۆ بەختی خۆی شەیدایە...
هەموویان بێن، هەموو بابێن
لە دووربینی، نەورۆزەوە، ئەڕوانمە ڕێگە و ڕێبوار
سوارێک گلا، سواری تر هات،...
کوێرێ خەریک بوو چاو ساخێ...
لە هەڵدێرێکا هەڵ بدات
بەڵام «لاوک» بووکی «حەیران» بۆ سەیرانی «ئازار» ئەبات
ڕێبوارەکان ئەڵێن ئیتر شیر و خەنجەر لە یەک نەدات
بەر کۆشەکەی مامە کاوە...
ئێستە خۆی ئاڵای سەردەمە
ڕێگا زۆرە...
بەڵام «هەوار» هەر یەکێکە بۆ سەرجەمە
***

ئاڵای بەرز

١٩٧٥/٨/١٧

هۆ... ئەلەندی، هۆلۆمۆمبا
وا شێخ موجیب بەرماڵی خوێن
بۆ چوار چرای قازی ئەبا
هەی چنگ، هەی قەپ، هەی خوودەی ڕەش
هەی، هەی ئینسان... چاوی برسی
پێچکەی کورسی... تەختەی کورسی
ئەی زەلکاوی لیکی کورسی
وا شێخ موجیب لەبەرماڵی خوێنی خۆیا پێچرایە
لەبەردەمی گەلەگورگی چیای خەشا
دوای سەلامی نوێژی عیشا، کرایەوە
ئەو گەردنە بەرزەت قوربان
دوێنێ پەتی بۆ هەڵخرا

دەرکی ئاسۆی لێ داخرا
هەرچی گورگی ئەم دنیایە
هەرچی تلیاککێشی تیایە
چاوەڕێ بوون لەناو کاسەی بەنگلادێشا بتخۆنەوە
لەناو دێڕی هەموو کتێبی دنیادا بتشۆنەوە
هەرچی لۆمۆمبا و قازییەک بیانەوێ سەربەنەوە
لە ترسانا بڕۆنەوە...
هۆ... گورگەکان، گورگەکانی نوێژی شێوان
چەند نا پیاون
پەحا، چەند بێ چاو و ڕاون!
لەژێر دەست و پێی تەحیاتا
لەت لەت ئەکەن شێخی ئیمام
بەهەوێنی خوێنی ناحەق
ئەیدەن لە یەک قەسد و سەلام
دنیا، دنیای گورگ و بەنگکێش
دنیا، دنیای دز و دەروێش
بۆچی، دڵی ئارامی شەو
بەچەقۆی خەش دا ئەدڕن
کێیە، چییە، وا ئەم هێزەی داوە بەتۆ؟!
کێیە، کێیە، هەی باوکە ڕۆ؟!
هەی باوکە ڕۆ، ئینسان گورگە؟!
ئینسان هەموو گیانی ورگە!
ئینسان چاوی چەقۆی خەشە!
ئینسان، دڵی زێرابێکە
هەرچی تیایە لیتەی ڕەشە!
هەی داخەکەم بۆ ئەلەندی
هەی داخەکەم بۆ لۆمۆمبا
هەی داخەکەم کێ چیرۆکی مەینەتی شێخ
بۆ لای گۆڕی قازی ئەبا؟!
هۆ خەڵکینە...

هەرچەند سەرم لە قوڕایە
دڵم لەناو کەف و کوڵی توونی شاڵاوی گڕایە
بەژنی ئالای شێخی مل بەرز خوێناوییە
بەڵام کە شەو قەپی پڕ بوو
واتە نۆرەی بەیانییە
ئەوەی لە پێچۆری شەوە
بەیانییە، بەیانییە

***

فەلەستین

١٩٧٥/٦/٨

وەرزێکی سارد...
تیشکی هەتاو ناو جەنگەڵی نەپێکابوو
ئاخێز بەرەو بەیانی ڕوون
هێشتا لەناخی پێکابوو
سەری ڕێگا لە پێچێکی سەرەو لێژا پەپکەی دابوو
دامێنی پێچ هێشتا خۆرەی داڕوخانی تێدا مابوو
گەلە گورگێکی زۆر برسی بەشاڵاو هات...
دەم و پەلی هەموو سوور بوو
کەڵبەی ئاراستەی حورمەتی دامێنی پوختی سنوور بوو
ڕێگەی ڕۆژیان تێکوپێک دا...
لە ئاموونی گورگبازیدا
لەناو پێکی ڕەنگ چەواشەی
دەستی شلی ناڕازی دا
دەی گورگ بابێ، هەر گورگ بابێ
کوێ لە سنوور خۆی لابەرزە...
بۆ ئەم لرفە بەچۆکا بێ
گورگ بێ جێیە
گورگ شەهادەی هێزی پێیە
با خەڵکی شار گۆڕی باوان بەن بەکۆڵا
لە نسرمی دامێنەوە دەوار هەڵدەن لە جێی چۆڵا!

***

دەنگێکی تیژ لەناو دەوارەکانەوە

گوێی خەواڵووی دنیای گورگ و بەچکە گورگم
پڕکردووە
دەمی چەقۆم کردۆتەوە...
دوعای دەم بەس وەکو مەگەز تیا مردووە
دەستم دایە قەمە و ئاگر،
دەستم دایە مێخی چادر،
بەستم شکان، چڵکی ترسم لەخۆ تەکان
بمرێ گورگ و برمێ دەوار
منم خەڵکی ناو جەرگی شار

***

دەنگێکی تیژتر لە هەر پەنایەکی نەخشەی ئەم جیهانەوە

لە هەر کوێیەک خەڵک و خوای شار
بکرێن بەبار...
لە ماڵەوە بۆ ناو دەوار
لە هەر کوێیەک شوان لە ڕان و ئاژەڵ بکرێ
هەوجارِ لەناو هێڵی سپیی تاپۆی ڕەشا فڕێ بدرێ
لە هەر کوێیەک لرفە هات و تەیمان ببات
لە هەر کوێیەک چاو سوورێک هات فتوا بدات
ماڵ و ماواقی خەڵک و خوا حەلاڵ بکات
فەلەستینە ئا ئەو جێیە
گورگ هەر گورگە زایۆنیزمە یا هەر کێیە

***

پێداچوونەوەیەک

هەر کە تۆفان فەلەستینی داگرتەوە
کەشتیی ماڵە پێچراوەکان بەناڕازی
گێژاو بردی بۆ بەندەری لانەوازی

قوربان ئیتر دەهۆڵ کوترا
قوربان ئیتر هەرچی وترا
قوربان هەموو تەفعیلەکان
قوربان قالە و گشت قیلەکان
لە سێبەری پیتەکانی فەلەستینا گاڵە کرا
هەرچی خەم خۆرکێ هەبوو، لە ڕێی گردی «گوڵکۆسا»دا
بە قاڵەی دەم ماڵە درا
قوربان ئیتر ئاگر هات و هەر کوێی سووتان
هەر ڕەوا بوو
قوربان ئیتر هەرچی نەما
ئەوا قەزا و ڕەزای خوا بوو!

***

شەهیدەکان سەرژمێری دەکەن

بەقەد ژمارەی فیشەکی کودەتاکان
درۆکرا...
بەقەد ژمارەی ئەوانەی...
ئێستەش وەک خەم دێنە ناو باس
دێڕی شیعار لەشۆ کرا
بەقەد داری پرتەقاڵی حەیفا و یافا
مەجلیس گیرا، مەجلیس تێکچوو
ئێستگەیەک شەرم نەیگرت و بێ دەنگ نەبوو!
یەکوون... وەرن کۆکەنەوە، کردییە چەن؟!
دەنگێک لەژێر دەوارێکا...
وەرن لای من یەکوون ببەن
مێردێک، کوڕێک، خوشکەزایە
بژی فەلەستین... ئاوایە
ئەی چۆن؟ ماڵی داگیر کراو چاو لە دوایە
هەتا ئەم دنیا دنیایە... چاو لە دوایە

***

کۆڵ بەکۆڵێن

کۆڵ بەکۆڵێن...
سەفەرنامە باسی دارێکمان بۆ ئەکات
قاتی ساڵێ کوللە لێیدا
ئاگر لێیدا
ئاسمان لێوی لێ هەڵقرچان
لەسەر باڵای هەڵ ئەپەڕی
تەوری دەستی کاڵ و کرچان!
لە دوا دێڕا، وانووسرا بوو:
دار بەڕوو بوو...
زرێی پیری لە خۆی دابوو
هەزار لووتە ئەژدەهاکیش
لەبەر پێیدا، تێک شکا بوو
دروشمێکی لەسەر پۆپەی لقێکی سەوزی خۆی دا بوو
... کۆڵ بەکۆڵان:
من هێلانەی چاوانتانم،
کۆڵ بەکۆڵان... هەر من ماڵە باوانتم
کۆڵ بەکۆڵێن
سەری هەوراز، دار بەڕووە
ئێستە و ئەوسایش، ئەوەی کەوا چاوی بوو بێ
چاوێکی هەر لەوێ بووە
باپیر وتی... دەستی دێوی لێ کەوتووە
نەوزاد وتی... پەتای ئەمرۆی لێ نیشتووە
منیش ئەڵێم... هەر وایە و هەر وەها بووە
کە کورد، پشتوێنی کردەوە...
جێگەی ماڵی دار بەڕووە
کە کورد پشتوێنی بەستەوە...
پەنا پاڵی دار بەڕووە
کۆڵ بەکۆڵێن... رێگە باخە؟

باخە، باخی دار بەڕووە؟!...
قاتی ساڵی، لێ پڕ بووە؟
لە غوربەتی سەفەرمانا...
ناو نیشانمان بیرخەنەوە
چەتری سێبەر بەقەد تارای دارە گەورە
هەڵ دەنەوە
کۆڵ بەکۆڵە غەریبەکان
لۆیەک لە پشتوێنی سزا، تەنها لۆیەک بکەنەوە
کۆڵ بەکۆڵێن... برا ماندووین
ماندوویەکی سەفەر دوورین
دەمێ ساڵە رێ لە بەرین
دەمێ ساڵە بێ سێبەرین
تینووی خەوێکین بۆ شەوێک
بەئاگری قاتیی ساڵی، مەلاشوی هەڵ نەدرێتەوە
چەقۆی دەستی پەشیمانی
پرچی ئاسۆی ئەرخەوانیی
لە گوماندا، نەبڕێتەوە
لە ئاهەنگی نوێ بوونماندا
وشەی کوردی بەناو هەزار بەستەی خۆشا
لە سێبەری دار بەڕوودا، بشنێتەوە
هەزار جۆلانە هەڵ بخەین، بۆ لاوکێ
کوردستانی ماندووەکان، بگرێتەوە

***

١٩٧٤/١/١٤

مەینەت و ئەنجام

لە مەینەتی ئەم دنیادا، رێ تەی ئەکەم
هەر هاواری- تاکەی- ئەکەم
مەینەت بەمەینەت ئاوسە
چونکە مێژوو هەروا ئەڕوات

چونکە ئەم سەر لەو سەر ئەخوات
هەتاو دژی تاریکییە
ئەگەر تاریکی هەر نەبێ
ئەوسا هەتاو ناوی چییە؟!
ئەبێ بژیم...
ئەبێ بمرم!
مردنی من هێڵی ژیان درێژ ئەکات
ژیان دوای من، دەمی برینی جێگاکەم
سارێژ ئەکات
ئەم کاروانە هەروا ئەڕوات
لە سنووری دامێنەوە
شەو لە ڕۆژ و ڕۆژیش لە شەو ئەخواتەوە...
نابڕێتەوە
ئەوەی ئەدرێ، نادرێتەوە
کەشتییەکەی دەریا بڕی مێژووی ژیان
خۆی شایەتە
کاروانی من لەم بەزمەدا، ڕێی گرتووە
ڕێی بەم گێژاوە بێ پەیە باش بردووە
پشت لە شەوە
پشت لە مەرگە
ڕووی لە ژیان و هەتاوە
توێکڵی ڕەق شەقار ئەکات
چونکە دوای ئەو چێژی ناوە!
چونکە ژیان دژی مەرگە، چونکە هەتاو دژی شەوە
دەرکەوتنی بەیانی نوێ، بووکی براوەی گرەوە
لە باڵای ئەو پڕ کۆش ئەکەم
کۆرپەی ئۆخەی لە قوڵپی گۆی مەمکەکانی...
ئەو گۆش ئەکەم
شەو ئاهەنگە... بەیانیی زوو
بەناو شارا هاوار ئەکەم

سێبەری کڕ بەڕۆژی نوێ بێدار ئەکەم
چەکوش ئەدەم بەڕووی ڕۆژا بزڕێتەوە
هەرچی بەسراوە، بۆ سبەی، بکرێتەوە
هەتا بەرەو ڕۆژێکی کە...
هەنگاوی تر بنرێتەوە

***

یاد و خۆشەویستی

١٩٧٣/٧/٢١

ئەی نیشتمان...
هەر ئاگرێ هات هەڵی کرد لەسەر دڵت سووتاندمی
لە میکرۆفۆنی دەم پیسا...
هەر شاڵاوێ هاتە دەرێ، برژاندمی
لە کارگەکان... چەرخی چەمەر، سەرمی ئەبرد
لە کێڵگەکان... یاسای چارەی کشتوکاڵیان...،
لەناو چاوما پڕ خوێ ئەکرد
دیوارەکان شەقامەکان
دەمی جنێو پێدانم بوون،
مارشی تەرمی ڕاکێشراوی تەشتی نخوونی نانم بوون
پیتی زلی مانشێتەکان، ئەیان حەپان
گازیان ئەگرت لە وتارم
قەپیان ئەگرت لە ڕۆژگارم
شاڵاوی دڕیان ئەهێنا بۆ تەتەری ڕێی ئازارم
کۆڵانی ناو گەڕەکەکان
وەک سەگی هار پێم ئەوەڕین
دەرگای خانووە چۆڵەکانیان لێ ئەگرتم
لەناو ددانی شاشەوە
هەتا زمانی داپیرەش پەڵی دوعای تێ ئەگرتم
لەناو لرفەی ڕووپاییدا، ئەیان شێلام
لەناو دەست و پێی هەڵپەدا، ئەیان کێلام

دوسێی دەزگا نهێنییەکان،، لێم پڕ ئەبوون،،،
ئەڕشانەوە...
دەمی درۆ مردووکانیش ئەکرانەوە
تەڵەی گومان لە ڕێگاما، دانرابوو
چاوی چاوگەی ئاوی ڕوونم، داخرابوو
ئەی نیشتمان...
خۆشم ویستی، خۆشم ئەوێیت،
ئەو کاروانەیت، بەسەر ڕچەی خوێنی منا
پێ هەڵ ئەنێیت،
خۆشم ئەوێیت
نیشتمانم...
ئاخۆ بڵێی گەوجێک هەبێ وا بزانێ
گیانی هەڵبەستی بێ هەستم؟!
نیشتمانم...
لەناو دێڕی دوژمنیشا،
هەر ناوی تۆم ئەقۆستەوە بی پەرستم
ئەت پەرستم
ئەی نیشتمان
ئەی کوردستان
***

١٩٧٢/١٢/١٢

شاعیرەکان

شاعیرەکان...!
کە بوون بەپرد...
بۆ ناو لرفەی چەم هەرچەمێ چۆک دا مەدەن
شاعیرەکان...!
کە چوونە سەر شانۆی شەمەت...
هەر شانۆیەک،
خۆ با مەدەن

شاعیرەکان...!
هەر ئەکتەرێ لەسەر شانۆ فووی کردە خۆی
سەر دا مەخەن.
بەشەپۆلی چەپڵەی بێ پێز
لەبەر پێدا، پێی هەرکەسێ
خۆ ڕا مەخەن!
شاعیرەکان...!
لەخۆتانا بووسەی خەیاڵ بۆ بایی بوون هەڵتان نەدا
شاعیرەکان...!
نەکەن بچنە کەلی شەیتان
خوا فێرە بەر پەڵتان ئەدا!
شاعیرەکان...!
با لوولاقتان نەبێ بەگونج...
بۆ لێشاوی وشەی بێ دان
شاعیرەکان...!
با، ناو لەپتتان
نەبێ بەجێگەی هەڵپەڕکێی چەپڵە لێدان!
شاعیرەکان...!
لە هۆنراوەی خولیاتانا...
حەرفێک یارێک پێ گەێنێ...
نووکی خامە دای لە لێوتان
هەزار ئۆخەی
بۆ ناو شیعرێ هەڵفرێنێ
شاعیرەکان...!
وشەکانتان بەگوێ قوتەی بتەکاندا...
بنرکێن
بەناو مۆزەخانەکاندا...
فیشەکی سوور و نارنجۆک بتەقێنن!
کە نەورۆز هات بۆ ڕووسووریی مەشخەڵەکان
تەنوور تاو دەن ئاگر بێنن!

شاعیرەکان...!
لە ڕێی خوا دا...!
بەپێکی ئاڵ کووپەی شەراب دابەش بکەن
شاعیرەکان...!
کە سەر خۆش بوون...
لەناو کۆڕا، تف لە بۆیەی ڕووکەش بکەن!

***

چوارینەکان

کەوتینە گێژی بەدترین زومەرە
خەفەتی ناوێ ئارامێ بگرە
تاقی کراوەی ڕۆژگار و ژینە
هەر سەگێ، هاربوو چل شەوی عومرە

*

هەرچی سزات دی، هەر چیت بەسەر هات
هەرچیش لەمەودوا دێت و ڕوو ئەدات
قەی ناکا ، ئەگەر دەستت ڕاکێشا
ناکەس بەچەیە ڕووت لێ هەڵ نەکات

*

بۆ هەر دارێ چووم بچمە سێبەری
گڕەیەک لێی داو گەڵای هەڵوەری
بۆ هەر کانیەک چووم دەمم تەڕکەم
لە جیاتی سەگێ، هەزار پێم وەڕی

*

دونیا بەبێ مەی بەبێ گوڵ چییە ؟
جێی هیوا نەبێ ناخی دڵ چییە ؟
کە ڕێگام نەبێ بۆ گوڵ و بۆ مەی
فەرقی ژیان و گۆڕ و گڵ چییە ؟

*

کاتێ کۆچ ئەکەم بەرێی نەهاتا
ئەو کۆچەی ئیتر ناگەڕێمەوە
لە گۆڕا لەگەڵ ئاواتی عومرا
بەدڵشکاوی سەر ئەنێمەوە

*

بۆ ئەوەی گوڵێ ببینم بەچاو
بەپێڵوو دڕک لابدەم خۆشە
بۆ مژی لێوێ بکەومە گەرداو
ئەنجا بەگیانم ئەکەوێ، نۆشە

*

ئەو کەسە وەرزی ژیانی هاتە
گوڵێکی شۆخ و سەلاری هەیە
مەلی ئازادی باخی ئاواتە
کە مەی و نەی و گوڵزاری هەیە

*

گوڵێکم بینی ئەمڕۆ لە شارا
گەلێک جوانتر بوو لە گوڵی هیوام
سێبەری سەرم بۆ کرد بەتارا
وا لە ڕێگایا چەقیم و ڕووام

*

هەر گوڵ بێ ئیتر من ئەی پەرستم
شینە، پەمەیی، زەردە یا ئاڵە
مەی هەر چۆنێ بێ ئەدا لە هەستم
مزرە، خۆش تامە، یا تفت و تاڵە

***

تەیمانی فرمێسک

١٩٧٢/٨/٢٨

پێرێ بەسەر ماڵەکانی (سیارە)دا بەکوڵ گریام
دوێنێ بەسەر دێی (میلای)دا دیسانەوە بەدڵ گریام

له ئاهەنگە خۆێناوییەکەی (نیلی شین)دا تەمووزی پار
بەفرمێسکی چاوەکانما، ڕژامە ناو لەوحەی نیگار
*
هەموو ڕۆژێ گەردەلوولێ لەسەر زامێکم هەڵ ئەکا
ئاسۆی برینی بێ پەترۆم پڕ لە چڕە دووکەڵ ئەکا
لە پێرێ وە هەتا ئەمڕۆ پەیتا پەیتا گریانم دێ
بۆنی فرمێسکی سووتاو و بۆن سۆی بیر و زمانم دێ
خەڵکی ئەڵێن گریان، فرمێسک گوایە بۆ پیاو نەهاتووە
من تا ئێستا ئەم درووشمەم بەگیانی خۆم نەسپاردووە
هەرچەند دێمە ئەوەی بڵێم گوایا گریان شوورەییە
قوڵپێک لەناو فرمێسکێکا ئەڵێ: نەخێر تووڕەییە!
ئەو فرمێسکەی لە چاوم دێ تینێ ئەدا بەوتارم
نایەڵێ چاو لە یەک بنێ برینی پار و پێرارم
ئەی خۆشنووسی دروشمی زەق گوێ ڕاگرە من شاعیرم
ڕەنگی حەرفم ئەگرمەوە بەفرمێسکی، وەک ئاگرم!
لە دڵمایە خەوێک، ئەڕۆیت. ڕۆژێک ئەبێ پێ ئەکەنم
بەڵام ئەوسایش بەبرژانگما هێڵی ئەشکی تێ ئەتەنم!

***

نامەیەک بۆ (ح)

١٩٧٢

بەحەرفم، ئەڵێم وێنەت بکێشم، حەرفم داماوە
چ بکەم، خۆم ئەکەم بەسەرگەردانی ئەو دەنگ و ناوە
ئاسۆی بەهاری جوانان، بەجوانیت جوانیم بەخشیوە
لەجوانی جوانتر، ناوە جوانەکەت لە تۆ شیاوە
ئادەی مژدەیەک، سادەی درەنگە، سروودێکی خۆش
بۆ کۆرسی ئاهەنگ، هۆنراوەی تازەی لە کێو ڕوواوە

با لەسەر کوورەی ئاگری تەما، نەبرژێمەوە
ئەمجارە بمخە، بەر تاڤگەی ڕوونی ئەو جووتە چاوە
من، وا بەشیعرم، هەزار گەردانەت بۆ ئەهۆنمەوە
هەر وشەیەکی بۆ ئاواتێکم سۆزی تەواوە
من خۆم و شیعرم، بەستەو ژیانم واین لە جامێکا
دەستێکی بەرێ بەنیازی هەڵدان، پڕ و پاراوە
من ئاسمانێکم، باخی ئەستێرە و مانگ و هەتاوم
کە هاوار ئەکەم، نەڵێی ئەستێرەی دڵی کشاوە
شیعرم، ئاوێنەی جوانیتە، بۆیە، هەرگیز ناشکێت
کام جوانە، بەردی لە ئاوێنەی خۆی، تا ئێستا داوە؟!
من و تۆ وەکو، وێنە و چوار چێوەین، وای لە ناخما
کالآت بەبالآی خۆم و ئاواتم وا ڕێک بڕاوە
لە کۆڕی گەرمی دڵدارەکانا، شانازی ئەکەم
کە جامی بڕوام بەخۆشەویستی تۆ پڕکراوە
نەورۆزێکمانە، ئای چ نەورۆزی!... بەدڵی دۆستان
لەسەر کانییەک ڕەش بەڵەک گەرمە چاوگەی گوڵاوە
منیش بەکوردی، گۆرانی ئەڵێم، پڕ بە کوردستان
ئەم خاکە ئاڵەی، بەستەی دڵی تۆی لێ هەڵقوڵاوە

***

هۆرە و بەستە

١٩٧٢/٦/٢١

بەشارا گەڕام کۆڵان بەکۆڵان جادە بەجادە
دەمەو بەیانی جامێکی ئاڵ و شەربەیەک بادە
ئەم گێڕا سەبیل بۆ سەرێکی مەست حەرفێکی تیابێ
لە هۆڕەی شوانی خێڵ بەدوای خێڵا، سۆزێکی جیابێ
کە نۆتەی دەنگ و نیگاری یاری تێکەڵ کرابێ
وەک سووراوی بووک لەسەر ڕوومەتی ژیان درابێ
لە دەرگام ئەدا باوێشکێ بدا و پاڵ بداتەوە
گەرووی بۆ قوڵپەی شەربە و جامەکەم ڕێ بکاتەوە

چڕیم شاری «خوم» ئەشکەوتی کووپەی پەنجە پیاکراو
کوا منارەیەک بانگەواز بکەم بۆ یاری دزراو
لەکام پەڕاوی بۆر و چڵکنا ڕستەی ناوەکەی
بەبێ ڕێزمان ئەیدەن بەیەکا ، لە سەرچاوەکەی
لە کام وەعزدا دڵی داخ ئەکەن بەدووپشک و مار
لە لێوی جاما حەرامی ئەکەن بڕیار بەبڕیار
ئەی شاری «خوم»ی دەس تێوەردراو ، «خوم»ت شێواوە؟!
نازانی دڵدار شێوەی یاری خۆی هەر لەبەر چاوە
ڕۆژیش تەمەڵ بێ بەیان درەنگ بێ کۆڵان کپ و کڕ
شەپۆڵی هۆرەم بەچاوی مۆنی گەردوون ئەدا دڕ
سەدای هاوارم بەباڵی سیمرخ ئەدا لە دەرگا
حەساری ورگن ئەکا بەکفن و ئەیدا بەمەرگا
ئەو کاتە ژیان شەپۆڵی ئەدا بەم ناو شارەدا
یارم گۆرانیی مژدەی بەیانە لەو نیگارەدا
لە چاوی پەخشان لە بەژنی هەڵبەست ئاهەنگ ئەبارێ
هەزار چوارچێوەش لە گوڵ ئەچنری بۆ هەر نیگارێ
لە نیگای مەستان مەی ئەشنێتەوە بۆ بووکی تازە
هەر دڵێ بگریت ئینجانەیە کە پڕ چرۆی ڕازە
پۆل پۆل ئەگەڕێین کۆڵان بەکۆڵان جادە بەجادە
گۆرانی ئەڵێین... نەشمیلەی چاو جوان پەچەکەت لادە!

***

سروودێک بۆ ڤیەتنام

١٩٧٢

لە نێرینەی زامی تەڕی ڕۆژگارمەوە
لەناو جەرگەی ئاهی گەرمی پێرارمەوە
لەناو چاوما
لە هەناوما
لە گلێنەی حەرفی دیلی ناو پەڕاوما
سلاوێکە... سلاوێکی نازانم چۆن
پڕ بەپڕی دڵ و بڕوام هەڵ ئەقوڵێ

هەزار گوڵی پێ ئەپشکوێت لەسەر چڵێ
وا قوڵپ ئەدا ، قوڵپ ئەدا لە ناخەوە
لە داستانی هەزار شەوی پڕ داخەوە
لە زەنگ ئەدا ، زەنگی بڕوا لە سینەما
سەر هەڵ ئەدا لە چاڵی تینووی تینەما
بۆ ئەو گەلەی دەمێ ساڵە لە ئاگرا
لەناو فرمێسکی ئاواتا
لەناو ڕقی پیس و پاکا ، شەپۆل ئەدا
لرفەی خوێنی بەلافاوی ئاگرە سوورەی خەش کۆڵ ئەدا
بۆ ڤێتنامی(هۆشی مینە)
بۆ ڤێتنامی(خاتوو بینە)
بۆ خاکی ئاگر و بڕوا
بۆئەو گەلەی...
نەیهێشت مێژوو سەرەو ژێر و لاڕێ بڕوا
منی کوردی قەد دارەکەی بەردەم سەرا
منی کوردی حوزەیرانی ڕێی چوارچرا
منی کوردی دیاربەکری سنوور داخراو
منی کوردی برژانگ چنراو
منی کوردی حەرف و وشە تەریب دراو
ئەمڕۆ کە باڵی چاو ئەدەم
خەریکم حەرفم تاو ئەدەم
بوراقێکم، کەژاوەکەم سلاومە
قومرییەکم، ئاوازەکەم
قوڵپەقوڵپی خوێناومە
ونا پەیکێکم، هەواڵەکەم سۆزی خەمی خەملێومە
ڕوووبارێکم، هاژەم بیری تەقیومە
گۆچانیکم لە شانایە
قەفی لە چاوی نانایە
مستووی لە ڕەنگی ژانایە...
دێی «سیارە»م وا لە کۆڵا

خەرمان لۆخی «هەندرێن»م لە پشتایە
هەنگاوم رووی لە ڕێگایە
دیباریشم بۆ «گیاب» و سەربازەکان
بۆ «لیدۆکسۆ»و ڕووبارەکان
فرمێسکێکی دڵخۆشییە دەمێکە وا لە چاومایە
بەستەیەکە ڕواندوومە لە شارەزوور
پیکێ کە وا بەشانمەوە
بۆتێکدانی بەستی سنوور
خۆزگەیەکە وا لە دڵی جووتیارێکی «هۆرێنی» دا
ئاواتێکە لەناو دەشتی دزەییدا
گێژاوێکە لەناو تەمای بەزەییدا
ئاوازێکە لە بەستەکانی «گۆران» دا
دەنگ دلێرە...
لاوکێکە پێشمەرگەیەک وتی بۆمی ڕابسپێرە
بە «هانۆی» دا دێم و دەچم
گوێم هەر لە دەنگی «میلای»
گۆچانەکەم وەک ئالآیە
ئەو قەتارەی کە من ئەیلێم
مژدەی شەفەقی نوێی تیایە
هەزار سلاو، هەزار ماچی لە لێوایە!

***

هاتوچۆیەک

١٩٧٢/٤/٣

بەم بەهارە...
پێم ناوەتە لای ئێوارە
سێبەرێکی مات و مەلوول بەرەو مێرگی وەرزەکانم...
بەشەرمەوە ئەوا ئەکشێت
لە نێرگزی چاوەکانما،
زەردەخەنە سەرسام ئەبێت
کەچی دڵم دنیایەکە چێشتەنگاوە

لەم ئاسۆوە بۆ ئەو ئاسۆ... پڕ هەتاوە
جامێکە هەر ڕەنگاو ڕەنگە
بەقەد دڵۆپە فرمیسکێ
چییە، مەیی لێ نەڕژاوە!
خۆشم ئەوێیت...
پڕ بەڕستەی «خۆشم ئەوێیت»
تۆ فرمێسکی مژدەی خۆشی، لە دیدەما هەر قەتیس بە
دەخیلت بم! نەکەی بڕژێیت
نەمامێ بووی لەسەر هەموو گەڵایەکت...
هەڵبەستێکی ورووژاوبووم
مەلی شیعرم هێلانەی بوو!
وا، گەرمایە، کاتی پشوو... بۆچی حەرفم ئەسووتێنی؟!
خۆ ئەوساکە لەناو پەلتا
ئەمیش لای خۆی وێرانەی بوو؟!
ئەگەر سێبەر بێ دام پۆشێ...
ئەگەر پایز بێ دام گرێ...
ستوونی خێوەتم بخەن...
شڕو شیتاڵم بار کرێ
لەناو دڵما ئەو بەهارەی هەڵت گیرسان...
هەر ئەسووتێ
لەپێش چمکی نیگایەکتا...
شەو نوێژ ئەکەم دەستە و نەزەر
پەیمانێکت، بەڵێ تاقە پەیمانێکت
دێنمە بەر
من شاعیرم... من دڵدارم
لەناو حەرفا هەڵ ئەپەڕم
خۆم و دڵی سەوز و تەڕم
وەک ڕۆژ ئەتخەمە ناو چاوم
لەناو دڵما دیلت ئەکەم
هەر وەکو یاد!

وەکو بڕوا!
کێیە هێندە گێل و گەوجە،
پێڵێ پایز بێ گوڵ بڕوا؟!

***

ڕازی گۆزەی هەڵچوو

١٩٧١/١١/١٩

سەری گۆزەی دڵی هەڵچووم ئەنێمەوە
بەسەر پێخوێی قوڕی خەستی حەرفەکانما
سەرێکی کەش، ئەڕژێمەوە
کای خەرمانی وەرزی تازەی پێوە ئەکەم
جۆگەیە ئاوی لێ ئەنێم
لەژێر شاخی تەپا و تلا هەڵقوڵابێ
هەتا ئەژنۆمی تێ ئەنێم
چاک ئەی شێلم ئەم دیوە و دیو
پووختەی ئەکەم وەک چاوی زیو
ئەی دەمە بەر سامالّی شین
تا بەر بەیان
پلووسکێکی لە ئاسۆوە دێنمە سەر
لە فرمێسکی ئەستێرەکان
لە هەناسەی سپێرەکان
بەسەر خۆیا ئەیهێنمەوە
بچێتە یەک
ببێتە یەک
لەسەر وێنەی کچی هیوام
پەیکەرێکی لێ ئەبڕم
بەفرمێسکی تاق تاق کەرەی شیعرەکانم
چاک ئەی سڕم
لەسەر تەپڵی سەری بتی
شاری خامۆش
هەڵی ئەکەم وەکو ئاڵا

وەکو باڵا
لافاوی ڕۆژ هاژە بکات
لە چاویەوە
خومارشکێن هەڵ بقوڵێ
لە لێوی بانگ تێزاوییەوە
دڵی ئاسۆی پێ تێر ببێ
چاوی موغی پێ کوێر ببێ
بڕژێتە ناو چاوی حۆلی خومارەکان
بڕژێتە ناو دەمی کاسە پڕ ژارەکان
ڕاچڵەکێنێ خەو خۆشەکان
هەزار «حەلاج» دەس بداتە چەک و کەوان
بە هەزاران «انا الحق»یش لە دایک بێ
لەگەڵ زرمەی دەستی ئەوان
بەرچاییەکی لێ بکەین لە سێبەری دار بەڕوودا
لە سۆزییەکی زۆر زوودا
جا سەر لە نوێ گۆزەی دڵم
کڵی تازە
دەمی ئەکات، بۆ ئەو کۆڕەی
گوێیان ڕاگرت بۆ ئەم ڕازە

***

نوێژێکی قووڵ

١٩٧١/١١/١٥

ئەی شۆخی جوان، ئەی زۆر جوان ئەزانی چەند خۆشم ئەوێیت؟
لە جێی هەوا و ئاوی فێنک هەموو کاتێک بۆ من ئەشێیت
لەسەر کەلی زستانەوە،وەک ڕۆژی نوێ هەڵبێرەوە
دیسانەوە بەتینی خۆش هەتاوم بۆ بنێرەوە
بڕژێرە سەر پەڕەی دڵم لە ناخەوە با هەڵپەڕێ
بکرێتەوە وەکو گوڵ و، با... ڕوومەتم سوور هەڵگەڕێ
زەردەخەنەت پاراو بکات، لێوم تامەزرۆی نازەکەت
شنەی لەنجەت بدا لە ڕووی دنیای نیگارە تازەکەت

چپەی ناسک بەگوێمادە، چرۆی هیوام بکرێتەوە
باسی ڕۆژی ڕەشی جاران بەڕووما هەر نەدرێتەوە
ئاوازی ئەم گۆرانییەم لە نامەمدا نەبڕێتەوە
گەرداوی «نووح»یش هەڵبسێ، خاڵێکی لێ نەسڕێتەوە
سۆزێک بدە بەئاواتم، دەست لێ شتن نەبینمەوە
وا هەست بکەم کە سەرلەنوێ، دێمە دنیای نگینمەوە
تۆ دەستی نازت ڕاگرە، با بیخەمە سەر چاوەکەم
دیدەم وا گەش ئەبێتەوە، ڕێگەت پڕ لە هەتاو ئەکەم
بەهارێکم بۆ بێنەوە کێڵگەی خەمم بێنێتە بەر
هەر چوزەیەک سەر هەڵ بدات، لاگیرەی گوڵ بدات لەسەر
لە ڕێگەت خۆم دەئاڵێنم، بەدووتا دێم وەک سێبەرت
کوا؟ کێ هەیە وەک گیانی من بێ بەقوربانی سای سەرت
ساباتێکت بۆ هەڵ ئەدەم بەباڵی شیعری بەربووم
لە ئاسۆی بەرزی هۆگری فرمێسک و ناخی هەڵچووم
بەرامبەرت دێم بەچۆکا نوێژێکی قووڵت بۆ ئەکەم
گیانم، ئەکەم بەچاوێک و ئاراستەشی بۆ تۆ ئەکەم
لێو ئەمژم، چاو ئەمژم، دەست ئەمژم، دەمم ئەمژم
وام لە پەردەی بووکی نوێدا تامەزرۆیی خۆم ئەکوژم

***

من و شیعرم

١٩٧١/١٠/٤

کە پەرداخی ئەکەم کولمت ئەڵێن ئاڵە گوڵی ژاڵە
بەرەو هەر کوێ پەلت ئەگرم هەمووی ڕێچکەی قەل و داڵە
لە ڕێی حەرف و لە ڕێی کێش و لە ڕێی ئاواز و وێنەت دا
تەلیسمە و جادووە و فتوای کتێبی پڕ خەت و خاڵە
لە سینەمدا ئەناڵێنی هەتاکو دێیتە سەر لێوم
بەرەو ئاسۆ ئەڵێی ئەفڕم، ئەنازی بەو پەڕ و باڵە...
کەچی ئەڕژێیتە ناو دێڕ و بەسەر خۆتا تلاوتل تە
لەبەر پێما وەکو شوملّی، هەوارت لێوی پێ چاڵە

ئەگەر بێت و هەڵیشت دەم بەسەر لێواری ڕۆژێکا
دڵم هەر لێ ئەدا، ئاخۆ سبەینێم تاکو چەن ساڵە؟!
بەسەر لێوی برینمدا، کە دێیت سارێژ بکەی ئێشێ
ئەڵێم ئاخۆ سبەینێ شەو بنێشتی کۆڕی کام ماڵە؟!
مەزاتم کردی بەو نرخەی کە ساڵان نرخی تووڕێک بوو
کەچی ئەم دی مەزاتیشم مەزەی مێزی گەپ و گاڵە!
لە ئەستێرەی ئەکەم, چاوت، لە هەوری ڕێک ئەخەم باڵت
ئەڵێم ڕەخشێکە بێ وێنە و لە ڕەوتایە بەچوار ناڵە
ئەگەر ڕۆژێک بەدی بکرێیت لەناو دێراوی باخێکا
هەموو گیانت مەیانێکی قەپی گورگی قڕە و قاڵە
لە وێرانەی هەوارگەما، لە سێدارەش دراوی تۆ،
تەمای چیتە؟ بەرەو ئاسمان هەڵت کێشێ سزا و ناڵە؟!
لە زەنگی دەستی عیسادا سروودێک بیت سبەی ڕۆژێ
بڵێن ئەو دەنگە چەن خۆشە، کوڕێکی نێو نیگا کاڵە
لە بازاڕی ژیانمانا درۆیەک نرخی سەد شیعرە!
بەگوێرەی باوە پەرداخی... دەمێ زەردە و دەمێ ئاڵە
بڵێ بۆ وس نەبم ئیتر نەمن شیعر و نەشیعریش من
هەمووی وردکەم؛ نەکا! چایەک دەسا ئیتر ئەمەش حاڵە!!

***

هەستێک

١٩٧١/٧/٢٠

لەبەر تاڤگەی خوڕی چاوتا دەروونم هەڵ ئەخەم ئەمڕۆ
دەبا بڕژێ نیگای جوانت، نیگارت نۆش ئەکەم ئەمڕۆ
پەریی ئاوات لە توێی دڵما هەتاکەی هەر بناڵێنی!؟
دەبا هەڵسێ بەتەقلە و باز، ئەبێ ڕێگای بدەم ئەمڕۆ
لەناو باخی قژی خاوا وشەم لاوک ئەڵێ بۆ ڕوو
لەسەر ئاوازی ئەو هەستەم، دەسم دایە قەڵەم ئەمڕۆ
دڵۆپی شەونمی حەرفم لە تاڵی دێڕ دەئاڵێنم
وەکو پرشەی بزەی کاڵت بەرەو گۆنای ئەبەم ئەمڕۆ

بەبینی گەرمی پڕ تاسەم بزەی لێوی تەڕت ئەمژم
هەتا ئاهێکی بزواندن ئەخاتە گیانی خەم ئەمڕۆ
بەدەوری بەرگی والاَتا، کە ڕێی چاوم لە تۆ ئەگرن
شەماڵی بەزمی خەرمانم لە دەشتیشا شنەم ئەمڕۆ
بەپێڵووی چاو، بەلێو و دەم، بەخۆزگە و هەست و ئاواتم
ئەبێ بتخۆمەوە یەک بین، هەتا بنجی وزەم ئەمڕۆ
ئەبێ تۆ گیانی من بیت و منیش بالاَ ڕووانت بم
لە ئاسۆی بەخت و شانازی بڵێیم خەڵکە ئەمەم ئەمڕۆ
نیگاری یار لە گیانمایە، هەموو گیانم وەکو یارە
چراخانی هەزار ئاوات، لە خۆما هەڵ ئەکەم ئەمڕۆ

***

وەکو

وەکو ئاگر ڕژایتە ناو دڵ و گیانم
وەکو فیشەک هاتی هەتا سەر ئێسقانم
وەکو هەتاو کێلاَت بیلبیلەی چاوانم
وەک بازی خەم نیشتیتەوە لەسەر شانم
بووی بەهەوا بووی بەئاوم، بووی بەنانم
بووی بەحەرفم، بووی بەشیعرم، بەئیمانم
بووی بەو سوێیەی کەس نایزانێ و خۆم ئەیزانم

***

ئەگەر ئەتەوێت

ئەگەر ئەتەوێت وەک من بزانی خۆت چەندە جوانی
لە بالاَ ڕوانی چوارچێوەی دەستکرد وازت ئەهانی
نیگاری جوانت هۆنراوەیەکە هۆنیومەتەوە
گەوهەرێکە من لە ناخی عەشقا دۆزیومەتەوە
ئاوێنە چەشنی دڵی من وێنەت ناتوانێ دەرخا
نییە وەک شاعیر گەوهەر لە دەریای جوانیدا سەرخا

***

خۆزگە

خۆزگە لە پێکی مەستی چاوانت قومێکم ئەدا
وەک وردە باران لە سەروی بالاَت نمێکم ئەدا
وێڵ ئەبووم بەناو بۆن و بەرامەی سینە و گەردنا
تا خۆم ئەدییەوە لەناو ئاموونی دووری مردنا

***

کە ئەتبینم بەلەنجە دێیت و دەچی ناو بەناو
بۆ گرتنی وێنەی تۆ چاوێک ئەکەم بە سەد چاو!

***

ئەی شۆخەکە

ئەی شۆخەکە بۆچی من چیم
کەی فریشتەم، کەی من سۆفیم؟!
دێیت و دەچیت بەلەنجەولار
جارێ پایز، جارێ بەهار
زوڵفت وەک تاڤگە بەرداوە
ئەبێ بەتۆز لە حەواوە
لەناو چیمەنی سینەتا
لە ڕێچکەی چاڵی تینەتا
خۆی مات ئەدا لە چپەی مەم
تۆ ئەتەوێ من چی بکەم؟!
جووتێ مەلی هێلانەواز
جار جار وەک شێت، جار جار بەناز
ئەڵێی ها... ئێستا ئەفڕن
تاڵی سووخمەی ڕەق ئەبڕن
شەپۆلی پێستی نەرم و شل
وەک زنجیرەی گەردن و مل
دیارن لە چەپ و ڕاستەوە
لە جامخانەی کراستەوە

وەک سێبەری ناو ئاوی ڕوون
خۆیان لە یەکتری ئەسوون
کوڵمت قوڵپی سەرچاوەیە
گوڵی کەم دەم کراوەیە
دەمت شیلانی لێوی پڕ
لێی هەڵ ئەستێ شاڵاوی گڕ
کە ئەلمۆدە لەبەر ئەکەی
قەفی پاو و پووز دەرئەخەی
هەڵ ئەخزێ ماسوولکەی خڕ
وەکو دڵێ لێدا لە پڕ
لەسەرتەوە لە پاتەوە
چاوی حەزم ئەتخواتەوە
من شاعیرێکی ئەم سەدەم
هەزار خۆزگەت پیا هەڵ ئەدەم
دۆزەخی نەوس لە ناخمایە
سەد گەلە گورگ لە داخمایە
کە دێیت دەچی هیچ ناترسی
لە دۆزەخی نەوسی برسی؟!
مەلت ئەخۆم بەتووکەوە
بەبەرمل و دەنووکەوە
تا شیرینیی لە لێوتا بێ
لەناو تف و جنێوتا بێ
بەهەڵپەیەک وای ئەمژم
گری خۆزگەی پێ ئەکوژم
لەناو پەلی، دڵ لێدانا
لە کەف و کوڵی ڕێ دانا
پێکی پڕی دەمی سینەت
ئەڕژێنمە چاڵی تینەت
چاوم بۆ هەر کوێت هەڵ بخەم
دەمی تینووی تێ بەر ئەدەم

هەتا نوقم ئەبم تەواو
بەباوەشی حەز و هەناو
وەک ڕەشەبا و پەڵەی گەنم
هەموو لەشت ڕائەژەنم
ئەی شۆخەکە بۆچی من چیم!
وا ئەزانیت وشکە سۆفیم؟

***

هەوەڵ مەزات

١٩٧١/٣/٢٦

هەوەڵ مەزات، هەوەڵ مەزات
شیعر و وتار
حەرفی چنراو
دێڕی بەفرمێسک هەڵ کراو
کیسەی بیری چاک ئاخنراو!
هەوەڵ مەزات، هەوەڵ مەزات
گوێم لێ بگرن خەڵکی وڵات...
هۆنراوەی کۆن،
هۆنراوەی نوێ،...
دوا چۆڕی ئامانجی هۆشم
وا بەهەرزان...
وا بەتاڵان
ئەی فرۆشم!
هەوەڵ مەزات، هەوەڵ مەزات...
دەنگم بۆچی بەکەس ناگات!
لە شیعر و حەرف و دێڕی ڕووت
هەرچی هەمە
نرخی کەمە!
هەوەڵ مەزات
ئەوا ئاوی ئەژنۆم داهات...

حەرفم بە سەد گاز و قاوە
بادراوە...
ئەو دامێنەی هەڵوەشاوە
لە ڕێگادا داخراوە
وا پێ خوستە، وا سواوە
دوێنێ گەسکی پەشیمانیم پیا هانیوە
تا ئێستا کەس نەی بانیوە(١)
خەتام نیبیە حەرفم ڕەقە،
جێی ڕاوەستانم وا لەقە!
هەوەڵ مەزات، هەوەڵ مەزات
خواوەندانی وەرزی بەهات
هەتا ئاوی ڕووم نەتکاوە
هەتا خامەم سەری بەرزە
لە برسا لووتی نەشکاوە!
هەتا حەرفم، هەتا دێڕم
لە ڕێی (جەنگیزا)! نەڕژاوە
هەتا پەرتوک و پەڕاوم
ئاهێکی گەرمی تیا ماوە
هەتا لە (طور)
ڕووم وەرنەگێڕاوە لە ژوور
تا بۆ (گوێرەکە)ی (سامری)
دەستە و نەزەر نەوەستاوم
هەتا لێلایی ئاخ و داخ
نەی تەنیوە بەری چاوم...
بێن بمگەنێ... هەوەڵ مەزات
هەتا هەرکوێ دەنگم ئەگات
هەوەڵ مەزات
تاکەی پشتم بجەڕێنم؟!

(١) نەی بانیوە: نەی گرتۆتە خۆی

تاکەی وەها بنەڕێنم!؟
تاکەی (مۆم)م لەسەر گیانی،
ڕەنج و ئاوات بسووتێنم!
تاکەی نووزەی یاخیبوونم
لەناو خەوا بخنکێنم؟!
ژێر پێم سووا، هێندە گەڕام
خنکاوە قوڕگی سکاڵام
هەوەڵ مەزات، هەوەڵ مەزات
خەڵکی وڵات
(پازەند) و (زەند) و (ئاوێستا)م
بۆ مەزاتە
خەڵکینە بڕوام پێ بکەن
ماوەی مەزات بۆ یەک ساتە!

***

بێکەس

١٩٧٠/١١/٨

ئەگەر خەم ئەخۆم خەم نارەوایە   بۆ هەستی بەتین
قەڵەمی ئازا گریانی نایە   ڕووی کردە نووسین
بۆیە لە یادی شاعیری گەشا   بێکەسی مەزن
ئەدرەوشێتەوە لە حەرفی ڕەشا   سۆزی دڵی من
بێکەس شەهیدی وشەی ڕووسوورە   نەمانی نابێ
دەروونی شیعری ئاگرە و کوورە   تا دێڕێ مابێ
دژی نەزانین، درۆی ڕەنگکراو   خەباتی ئەکرد
لەسەر ڕووی بتی دەمو چاو خووراو   پەچەی لا ئەبرد
دژ بوو بەعیلمێ کە پەپکەی داوە   ماری حەوسەرە
چەکی خوێنینی وای هەڵهێناوە   قڕی بەشەرە
لەهەر کوێ خوێنی گەلان ئەڕێژن   مۆتەکەی قارە
لە هەر کوێ تەرمی شۆڕش ئەنێژن   ئەو پاچی کارە

کە ئەی دی ئەوا خەڵکی وڵاتی   سزا ئەچێژێ
دەستی ئەدایە قەڵەمی زاتی   ئاگر بڕێژێ
بەڕووی دوژمنا گڕی ئەهاوی   شیعر و وتاری
ئەیخستە لەرزین دڵ و هەناوی   زنجیر و داری
وەک بروسکە بوو حەرفی لە دڵیا   ئەیدا لە خامە
بەهرەی هونەری لە کەف و کوڵیا   ئەت وت پەیامە
هەموو شیعرێکی بەستەی شۆڕشە   نابڕێتەوە
مەشخەڵی ڕێگای هەوڵ و کۆششە   ناکوژێتەوە
لە ئەیلولەوە هەر ئەو ڕازەیە   لە خوێن جمانا
کە شیعری بێکەس چەکی تازەیە   ئەکرێ بەشانا
لە شاخ و دەشت و هەردوو نزارا   تۆمارە شیعری
لە بەرگی ئاڵی بووکی بەهارا   هەر گوڵێ ئەگری
پیرۆزەی تانی ئالای هیوایە   وەک گوڵی کالا
ئاگری هۆش و باوەڕی تیایە   ئالا بەئالا
ئا لەو سەردەمەی بەندەیی باو بوو   بۆ پارە و کورسی
جوابی داگیرکەر- ئەی بەسەرچاو بوو   هەرچی ئەپرسی
بێکەس بوو شۆڕش گەیشتە سەری   بەتانە و تەشەر
تفی کردە ڕووی ئاغا و نۆکەری   وەک تیری قەدەر
سەر مەشقە شیعری، مێژووی ئەم گەلە   ڕوونووسی ئەکات
پێشەنگی کاروان بێ هەڵە و پەلە   ڕێگەی پێ ئەبات
بێکەس! کوردستان سەهۆڵ بەنان بوو   کاتێ کۆچت کرد
کاروان لەسەر ڕێی مان و نەمان بوو   هەر نووچی ئەبرد
دوژمنی کوردیش... دەزگای نۆکەریی   حەیشی بڕابوو
بۆنی خیانەت دابووی لەسەری   ناوی زڕابوو
ئەم گەلەی ئێمەی پێچابووە شەو   نەبینێ چاوی
ڕێی لێ تێک بدا بەتاڵاوی خەو   کپی کا ناوی
ئەو جامەی گەرمیی ئەدا بەهۆشت   وا بەدەستەوە
ئەو مەیەی کە تۆ ئەت کرد بەنۆشت   وا بەبەستەوە
بەیادی تۆوە منیش بەو جامە   دەروونی پەستم
ئەبووژێنمەوە بەو مەزە و تامە   بخوێنێ هەستم

بڵێت تا ئەبەد «بێکەس» ئەمێنێ   برای ڕاگوزەر
بۆ هەر شایێ گوڵێ ئەهێنێ   کە بدرێ لەسەر
گەلی کورد ئەبێ بەتینی بادەی   تا بێ پێ بدا
بەبەستەی خۆش و گزنگ و سادەی   دڵی لێ بدا
بۆ هەر شیعرێکی لە کەرنەڤالا   چرایە بێنێ
بێهۆنێتەوە بەیەخەی سالا   دای بگرسێنێ
دەنگی پەیامی ئەسێنینەوە   قەڵەم گۆش ئەکەین
دیوانی شیعری ئەخوێنینەوە   جامی نۆش ئەکەین
بێکەس لە دڵما... منی قوتابیی   زەنگ و سروودی
جیاوازیی نییە مابی نەمابی   ڕازی خلوودی
لە ڕووی خەیاڵما یاد و نیگاری   باوەڕم پێتە
بەگیانی دیلی شەوی هەژاریی   چاوم لە ڕێتە
لە لێوی حەرفت هەڵ ئەسێ ئاواز   بەسۆز و نیان
دڵی شکاوم پڕ ئەکا لە ناز   بۆ ڕێگەی ژیان

***

کاکەی شوان

١٩٧٠/٧/٢٨

دوای تۆ کەوتووم وا بانگت ئەکەم ئەی کاکەی شوان
ڕابەری ڕێگام لە شاخ و دەشتا پەیامی دووان
سۆزی شمشاڵت مەستی کردووم وەکو جامی مەی
گرتوومە شوێن پێت بێ ئەوەی بڵێم بۆ کوێ هەتاکەی
چەند جار خۆم بینی لەناو شالاوی ئاگری گڕا
لەژێر چەپۆک و دەستی خوێناویی دڕندەی دڕا
هەرکاتێ ئەمبیست سۆزی شمشاڵت بۆی هەڵئەپەڕیم
لە ڕەشبەڵەکا جێی خۆم ئەبینی بەبێ لام و جیم
بەڵێ تلم دا لە خوێناوما ، جوانیم کوژاوە...
سینەم لەت نەبوو ، دڵم نەخنکا ، سەرم هەر ماوە
برسیمە هاتووم بۆ پیاڵەیەک شیر ، ببوژێمەوە
بەڵێن بێ وەکو چرای تازە نەوت هەڵگیرسێمەوە

گەر شایەن نەبووم تو سۆزی شمشاڵ وا بزانە مردووم
کفنێکم بکە ئاڵ بێ سەراپام شەهیدی زیندووم
لەسەر لووتکەیەک لەم کوردستانە گەڵا پۆشم کە
بەپێکی مەرگ و ئاوازی شمشاڵ ئەمجا گۆشم کە

***

باران

١٩٦٩/١٠/٢٥

ئەی بارانی سەر پەڵە بۆم چنیوی نیگارێ...
لە چوارچێوەی خەیاڵا پەیامی لێ ئەبارێ
لەگەڵ خرمەی دڵۆپیا خورپە ئەکات خەیاڵم
بچنێتەوە ملوانکەی بچڕاوی ملی ساڵم
بیهۆنێتەوە لەنوێ بیخاتە سەر باڵی تۆ
ئاخۆ کام دەنکی ئاڵە! بۆچی ڕژا بەفیڕۆ؟!
ئەبێ بۆچی بەتاڵی داخ و خەما کرابێ
جیهانی هۆندنەوەی تاریک و بێ چرابێ
بۆ، هەر خوا خوابێ پایز بێت بەتۆز و تەمەوە
لەگەڵ خەیاڵ و هەستم بچمە کووپەی خەمەوە؟!
ئەی بارانی سەر پەڵە لە دایکی خۆت تەریوبە
میوانێکی ئازیزی ساڵێکی کەس نەدیوبە
تەپ و نم دایگرەوە سەربانی شاری خەمم
لە کووپەی تاڵ و ژاڵا تەوژمت با لە دەمم
لەگەڵ زەردەی دەمەو بانگ بشۆرە ڕووی زەرد و کاو
لێوی ئاسۆ تەڕ بکە پەڵە پەڵە و ناو بەناو
وشکە وەردی تۆوکرا و تێراو بکە هێڵ بەهێڵ
لەگەڵ پەیکی شەماڵا ڕووبکەرە گەشت و گێڵ
دەمی کانی وشک بوو دەروونی چەمی کەماو
خڕی ئەمبەر و بەریش پاراو بکە بەلافاو
وەکو قژی داهێنرا و لەناو پەلی دارەوە
بەرەو گەردنی لاپاڵ بکشێ و وەرە خوارەوە

لا لێوی ڕێگای کشاو پڕکە لە ئاوی شەویی
با دەرکەوێ خاڵی بەرد، بریق و باقی چەوی
باران تۆ خوشکی هاتی، پێت بەخێر و هاتەوە
زەنگی کاروانت سازبێ با باش دەنگ بداتەوە
لێوی پایزی زەردی سەرمابردە ئاڵ بکە
ڕوومەتی ئاسۆی خەمین پڕ لە خەت و خاڵ بکە
هەرکاتێ هاتوو بارییت ئەگەر من لە خەوا بووم
لەناو خەیاڵی شیعرا، یا لە جێگای شەوا بووم
ڕێزە دڵۆپێ بگرە پەنجەرەی لای سەرینم
بەڵکو بەئاوازی ئەو خەوێکی خۆش ببینم
با فریشتەی بەربووکت خەندە بدا بەلێوم
لە شایی سەر پەڵەت دا ئەزانی چەند بزێوم
ئەی کچی فەڕ، خوشکی هات، بووکی ژیان وەڕگەڕێ
با شاخ و داخ، دەر و دەشت، بەپێتەوە هەڵپەڕێ
لە پەردەی خاکی نەرما لەگەڵ تۆوی ژیانا
مژدەی نوخشەی بەهارتان بدەن بەگوێی جیهانا

***

چیرۆکی عیسا

١٩٦٦/٧/١٤

دنیا شەو بوو
چاوی هیوا ڕووی لە خەو بوو
هاوین گەرم و گڕە و تۆز بوو
ئاگر باران
کاروان زۆری لە گەرمانا
لە تینوانا
دوور لە هەوار
دوور لە جێگا
باری خستبووە لای ڕێگا
لە ناکاوا بەیانی دا

لە دوای ژانی بەئێش و داخ
ساوای جوانی مژدە دراو
لە دایک بوو
بۆن خۆش و پاک
بزێو وەکو لاوێکی چاک
هێشتا هەر لە بێشکەدا بوو
ئەدوا وەکو پیاوی بێ باک
بەچەند ڕۆژێ کەوتە سەرپێ
هەنگاوی قەبەی هەڵ ئەنا
ئەدوا بەبێ پێچ و پەنا
دەس بڵاو بوو، مژدەی ئەدا
ئەیوت منم، کوڕی خودا
چەتەوڵی ڕۆما، کە، دیی
نوقلانەی دیلی سەر بڕاو
خەریکە بێ دەنگ دێتە دی
لەگەڵ مالوما دەس بەدەس
بە یارمەتی سەد «یەهوودا»
کەوتنە جمە
وەکو لیتاوی دوای نمە
چوونە هەموو سەر ڕێگایە
خۆیان دا لە گشت دەرگایە
وتیان زۆڵە
نەوەی خاک و تەورات نییە
فێری شۆربای کەنشتەوو
پۆشتەی دەستی خەڵات نییە
کەی ئەو زۆڵە ڕوحی خوایە
کەی تیماری دەردی گران
کەی بینایی چاوی ژیان
لە دەستیایە؟!
ڕاست و چەپی بۆ هەڵخرا

ڕێی لێ بڕا
هەر چوار لایان وەها لێ تەند
تۆڵەی کوشتنی تەورات و
تۆڵەی بەراتی قەیسەریان
هەموو لێ سەند
هەموو ڕۆژێ پارچەیەکیان
ئەبڕی و ئەکوشت
هەتا ڕۆژێ وەیشوومە هات
بەسەر داری چەپ و ڕاسا
دوا تنۆکی خوێنێشیان ڕشت.
لە ڕۆژێکا تارتر لە شەو
ڕەشتر لە مەرگ
شەوی هەموو دونیا دووررا
کرا بەبەرگ
ئەو خاکەیان تێ هەڵکێشا
ڕەگی هەموو سەوزەیەکیان
لەبن کێشا
هەر بستێ خاک کە سێبەری
پێغەمبەری
بەرکەوتبێ
لەهەر کوێیەک دەرکەوتبێ
کرا بەگۆمی خوێنی سوور
نزیک و دوور
لە دامێنی «گوڵگۆسا»دا
خوێن سەری کرد
سەر هەڵپەڕی
دایک سنگ و یەخەی دڕی
دڵی خودای گرژ و کەسیر
خوێنی بەربوو بەتانە و تیر
خوێن ڕێژەکان

هەتا لووتیان لە خوێنا بوو،
ساتێ ڕۆیین
هاتیشنەوە
قەتماغەی هەر نەبەستبوو
دەمی برین
چاوی(مریەم)
هەر فرمێسکی گەرمی ئەڕشت
لە پای داری چەپ و ڕاسا
گەرمە شین بوو
خەڵک خۆی ئەکوشت

***

قژی چاو مەستێ

١٩٦٦/١/٤

قژت ئەی شۆخەکەی چاو مەست هەموو هەستێ ئەبزوێنێ
نمەی جوانی بەڕووی باخچەی هیوا و شیعرا ئەپرژێنێ
کە ئەیبینم ئەوا پەخشانی سەر شانە و پەرێشانە!؟
لە بەرپێتا، تەلاو زێڕە بەبێ پرسیار و کێشانە
وەکو شەستی بەهارانە کە تیشکی ڕۆژی لێ دابێ
لە پەلکی باخی نەورۆزی دەمەو ئێوارە ئالابێ
وەکو تاڤگەی بەرەو ڕۆژە پەلی ئەڕژێتە سەر سینە
مەلێکی خرپن و مەنگە دەنووکی ناوەتە تینە
لەجیاتی شاڵی ئاوریشم مل و شان و کەمەر پۆشە
ئەگەر شەڕیش بکەی بۆ ناز لە باوەشدا گولاو نۆشە
لەسەر ناو چاو گەلاوێژە و لەسەر لێوی بەیان دیارە
وەکو کاراسکی دەم ئاسۆ لە سۆزەی بایەکیش تارە
لەگەڵ سینە و مەمکا هەرگیز چپە و ڕازیان بەئاوازە
لە گەردن خۆی دەئاڵێنێ هەمووی سۆزە هەمووی نازە
گوڵ و نێرگس، کەنێرە و باخ، بەهار و چیمەن و کانی
پەیامی ئەو ئەهێنن بۆ پەرستگەی هونەر و جوانی

پەڵەی گەنمێکە، پڕ دان و قەف و بالا، تەواو! خشتە
شنەی کۆسارە جۆلانەی ئەو و لانکەی هەوای وەشتە
شەپۆلێ دێ و شەپۆلێکیش وەها ئەڕوا بەرەو گەردن
بەسەر سینە و مەمما ئەشکێن: دلۆپی شەونمی وردن
دەسا ئەی شۆخەکەی چاو مەست نزام لێ وەرگرە جارێ
دە تۆ ئەی میهرەبان ڕەحمێ بەداماوێ بەناچارێ
دە شاگەشکەم بکەن تاوێ بەوەی شادبم بەسەر ڕانت
لەبەر ڕووناکی چاوانتا، لە سایەی زۆڵفی پەخشانت
بەسەر ئەم لێوە وشکەمدا گولاوی قژ دەبا بڕژێ
هەتا گیانی زەبوونم تێر شەرابی زیندەگی ئەمژێ

***

مەلی ناو داو

تەمووز ١٩٦٦

مەلی ناو داوی پەڕوباڵ کراو
خۆی ڕابچڕکان سا بە هەزار حاڵ
بەرەو بەیانی ڕۆژ لێ هەڵکراو
لەگەڵ دەرچوونا، دای لە شەقەی باڵ
دی باخی زەرد و خاکی هەڵقرچاو
چاوەڕێی جووت و گاسن و بێڵن
کانی پڕ قەووزە و کارێزی ڕووخاو
بەنیازی هەوری بەهاری وێڵن
بێ ئیش و هەژار لێو ئەکرۆژن
بەتەمای دەنگی ماکینەی دێون
دەمێکە تاپۆی خۆزگە ئەنۆشن
بەسکێ تێر و سەدیش بێ شێون
هۆشی ناو مێشکی زوو قەتیس کراو
ئەیەوێ بفڕێ بەرەو باخی گوڵ
زمانی پاکی قەپ و قڕ کراو
ئەیەوێ بەر بێ، بیڵێ نیازی دڵ

پۆلە پەپوولەی گیانی بەخت بوو
بەڕووی ئاسمانی ئاواتا ئەڕۆن
باخچەیە بەخوێن ئاویان دا هەموو
دێتەبەر، یاخود بێ سوود خول ئۆخەن؟!
لە ناخی شەوا هیوای سەد ساڵە
بەنیازە، هەتاو گزنگڕێژی کا
بەسیەتی ئیتر چاوەڕێ تاڵە
تف لە ڕووخسار و لە کاوێژی کا
پێش ئەوەی مەلی تینووی بەیانی
بگاتە ئاسۆ خستیانەوە خوار
جامی ئومێدی دەستی ژیانی
زۆرتر لە جاران پڕ کرا لە ژار!!
شەپۆلی ئاگر بەکڵپە و سوورە
هۆش و زمانیش وەک دێم و بەراو
هەر ئەسووتێنێ نزیکە دوورە
جێ پێیەک ئەبێ بەگۆمی خوێناو
ئەو خوێنەی وامان زانی سەرێکە
بەبڕینی ئەو کارمان تەواوە
ئێستاکە دەرکەوت جانەوەرێکە
سەد پەل و سەر و زمان و چاوە
گۆڕێ هەڵکەنرا بۆ ئەو، تێی بخەن
بیروباوەڕ و کەلاک و سەری
وا وەرگەڕاوە ڕۆژی ناپەسەن
بەباقە گوڵی هیوای تێوەری
ڕەوڕەوەی مێژوو وا دێتە دواوە
بەسەر خەرمانی هیوا و کۆششا
بێز ئەکەیتەوە هێندە گڵاوە
تا لووتی وا لە، خوێنی شۆڕشا!

***

وێنەی کچێکی شۆخ

١٩٦٥

دوو مەمەکەت ئەی کچەکەی نیم کەچ نیگا
ئەی پەیکەری خوای هونەری چواردە ڕێگا
دوو کۆتری سپی و جوان و باڵەفڕن
خڕ و خنجیلە و خوێن گەرم و سوخمە دڕن
دەنووک ئاڵ و بەر سینە پڕ ناسرەوێن
چاو لە دەر و شێت و وێت و دوگمە ڕەوێن
لەناو هێلانەی سینەتا. وا دیارن
لە شەتەکی سوخمە و ئەتەک زۆر بە قارن
وەکو ساوای بەر مەمکانە پەل ئەکوتن
هەر ئەوەندەی ماوە بەجووت بێنە وتن
ڕێگەیان بە، با هەڵقوڵێن لە سینەوە
بۆ یەک هەناسە با مەرجێ بەرینەوە
با بازرەقە بدەن بەجووت بۆ ناو دەستم
بۆ دەستەمۆکردنی مەل زۆر بەدەستم
بەڕوومەتم خوتوکەیان ئەدەم... دەمێ
دەمێ... دەم و دەنووکیان ئەمژم کەمێ
بۆیان ئەڵێم هەزار ئاوازی دڵ ڕفێن
ئاوازی تەرمی بەسۆزی کۆرپە خەوێن
لەوان گڕۆزی و سەر ڕەقی، نازیش لە من
هەتا لە لانکەی سینەتا جوان خپ ئەبن

***

هەموو فێنکی ئێوارەیە بەگوزەرە کەمانا ڕائەبووری

١٩٦٥

بەئێوارن لەگەڵ فێنکی لە ماڵێ دێتە دەر نازار
وەکو سروەی بەهارێکە دەرودەشتی گوڵ و گوڵزار
لە ناخی گۆمی جوانیدا فوارەی زێڕە هەڵ ئەقوڵێ
لە قولایی هەزار چاوا وتاری سۆزە وا ئەکوڵێ

وەکو ئاوی شەتاوی ڕوون کە ئەکشێتە بەری جادە
بڵێم وەک چی؟ بڵێم چۆنە؟ پەرییەکی خووازادە
لەگەڵ لەنجەی، لەشولاری شەپۆلی ڕوون ئەدەن دیارە
ئەڵێی ئاوریشمی فستانی شل و نەرمی لەلا بارە
لەبەر تاڤگەی قژی کاڵیا وەکو مەڕمەڕ مل و شانی
ئەپرژێن بەڕووی بادا پلووسکی زوڵفی پەخشانی
کە ئەڕوانیت بەرەو سینەی کەمێ بەرز و پڕ و پانی
لە چاوانتا ئەناڵێنێ هەموو ڕازێکی پەنهانی
کە چاوی گێڵ ئەدا، چاوی جیهانێکە، دییارێکە
هەزار کەشتیی دڵی شەیدای تیا وێڵی کەنارێکە
بەسینەی سنگیەوە دوو بەچ بەچی کۆتری دەنووک ئاڵن
ئەڵێی ئێستاکە وا دەفڕن ئەوەن سەر شێتن و تاڵن

***

بڵێم ئەو جوانە یا جوانی وەکو ئەو وایە ئەنوێنێ
کە خان و مانە ئەی خوایە دڵ و گیان و دیەم دێنێ
سەرم سەرگەردی ئەو ڕێیە کە ڕێگای تۆیە ئێوارە
هەموو عومرم بەساتێکە کە بالای تۆم لە چاو دیارە
لە مێژووی عەشقما هەر تۆی پەڕەی هەرگیز لەبەر چاوی
بەڵێ هەرچەندە نازداری وەهایشە قورسترین داوی

لەبەردەم شانۆیەکدا

پێشکەش بە(س.ج)

لەسەر تەختێ لەناو باخی گولانا دیم نیگاکانی
بەرەو شانۆی گەلێ ڕووناک وەکو کاراسکێ ئەیڕوانی
سەر و پەرچەم کشومات بوو لەسەر شانی خپی دابوو
لەسەر گەردن دەقی تاتای، هەتا ئەوسایە نەشکابوو
لەگەڵ قاقای دڵم ئەیدا لە شەقەی باڵی ئەشعاری
وەکو پەروانە بۆ دەوری نیگاری شۆخ و نازداری
لە نێو جوانانی ناو هۆڵا وەنەوشەی باخی پڕ گوڵ بوو
لە بەستەی گەرمی ئاهەنگا سروودی هێرشی دڵ بوو

هەموو هەستم لەلای ئەو بوو، نە شانۆم دی نە ئەکتەر بوو
لە نێوانی من و ئەودا، خەمی دڵ بوو، بەرابەر بوو
وتم ئەی خەم، لە جامی دڵ وەرە و سەرکە بەرەو چاوی
بەرەو لێوی وەکو خونچەی بەئاستەم، زەردە لێداوی
بڵێ من پێکی ئەو شێتەم لە وێ دا واقی وڕماوە
دەسا یەک قوم لە لێوی خۆت، هەتا گیانێکی تیا ماوە
کچێ ڕازی دڵی جوانان ژیان گشتی لە لای تۆیە
کەمێک ئیکسیری ئەو چاوەت بدە لەو ئاگر و سۆیە
لە جوانانا بەتەنها تۆی ئەبزوێنی دڵ و هەستم
بەپێکی شێتی ئەو چاوەت هەمیشە کەیل و سەرمەستم
کە من خەڵکی بەبێ قیبلەم ئەزانن، سەیر و سەیرانە
بەبێژنگ چۆن ئەگیرێ ڕۆژ، کە قیبلەم جوانی جوانانە
ئەگەر (جوانی) وەکو خواوەند مەقامی عەرشی هەبوایە
بەتەنها تۆی کە لایەق بی بەعەرشی بەرزی ئەو خوایە
دڵم مەکوژن وەکو دیوانە بۆ ئەشعار لەگەڵ تانە
کە کێش و قافیە و مەعنای هەمووی بۆ ئێوە تەرخانە

***

هۆنەر ئەگری!

١٩٦٥/١٢/٧

دەسا ڕێگەم بدەن خەڵکە لەگەڵ خۆما کەمێ بدوێم
وەکو فرمێسکی چاوی خەم بەسەر دڵما کەمێ بڕژێم
کەمێ بڕوانمە ئەو ڕێچکەی کە پێم تیاگرت و پیا هاتم
هەتا ئێستاش سەری نەی دا لە دەرگای شاری ئاواتم
مەتالای کەم، پەڕەی مێژووی ژیانی تاڵی ڕابووردووم
هەموو عومری بەناسۆر و، هەموو ڕۆژێکی با بردووم
سەری دێڕ و بنی دێڕی، هەمووی هەر ئاخە تاساوە
بەفرمیسکێ بەسەر چاوی هیواما هەوری کێشاوە
هەمووی سەر مۆرە بۆ گیانێ کە گیانی خۆی لەلا بارە
هەمووی هەڵبەست و هۆنراوەی کوڵۆڵی و دەردوو هاوارە

بەهارێکی نەبوو ژینم بڵێم خۆشە بەهار وا بێ،
لەگەڵ بووکی هیوا خۆزگەم نەدی جارێ بەزاوابێ،
بەرەو هەر چاوگەیەک، چووبم لە تینوانا دەمێ تەڕکەم
لەبەر شاڵاوی گورگ و سەگ نەشم توانیوە ڕێ دەرکەم
لەسەر ڕێما نەبوو دارێ، لە سێبەریا، هەتا تاوێ
وچانێ با، لەشی ماندووم کەمێکیش لێک بنێم چاوێ
شنەی سەر ئاو و ناو باخێ، نەبوو گیانم ببزوێنێ
چرۆی بەخت و هیوای جوانیم بەئەسپایی بپشکوێنێ
لە باوەش دا، لەژێر سایەی قژێکی خاو و پەخشانا
لەبەر تیشکی چرای جوانیی نەمامێکی درەخشانا
بەیانی لێوێ نەی باران شنە و ئاونگ بەسەر لێوما
بەسەر گیانی بوزڕکاو و بەسەر باڵای چڵ و چێوما
دڵۆپێ مەی چییە، نەمچەشت لە جامێکی تەڕ و ئاڵا
لەگەڵ یارێ، لە گوڵزارێ، لە کوێستانێکی خاڵ خاڵا
نمەی بارانێ هەر نەی دا لەشەتڵی عومری ناکاتم
سەپانی هەر نەویست جارێ، بڵێم چی؟ وەرزی بێ هاتم
سوراحیی دڵ لە زوخاوی خەم و دەردا هەتا لێوە
لە کونجی قووڵی سینەم دا، هەزار جێ بەردی وا پێوە
کەسێ دیقەت لە چاوم کات، ئەبینێ گۆمی خوێناوە
دەسی مەینەت بەقاروقین چڵۆسکی تیژی تێناوە
لە ئاراما ئەوا سووتام، کە ڕێی ئارام وەها دوورە
دەروونی ڕازی بێ نازم، تەنووری ئاگری سوورە
دەسا، ئەی خەم، دەسا هاوڕێی شەو و ڕۆژ و هەموو ساتم
دەستت، ڕابگرە بۆ دەستم، زەبوونم ڕووبەڕووت هاتم
لە مەیخانەی شەوا، با ، بێ، مەیی خەستی هەزار ساڵە
لەتاڵاوا... وەهام گێژگە، نەزانم عومری خۆم تاڵە

***

ئەی ڕۆژ

١٩٦٤/١٢/١٠- نوگرە سەلمان

ئەی ڕۆژ شەوی تار پەنگی خواردەوە
ئاسۆی دەم کەلی ئەوا شاردەوە
پەنجەرەی لەسەر شاری سەد ئاوات
وا داخستووە کە وازی نەکات
وا باڵی ڕەشی خۆی داهێشتووە
توێ بەتوێ ئەرزیش تامی چێشتووە
باخچەیە، چیمەن بەپێی پەستە
گوڵ سیس و ماتە گیانی بێ هەستە
سەرچاوەی ڕوونی پڕ لە مووڕووی چەو
یاری کشتوکاڵ، ئاسک و گەلە و کەو
وەکو فرمێسکی مەنگە، بێ خوڕە
دەراوی گورگ و کەمتیاری دڕە
پەرچەمی داری بەژار داڕزاند
گەڵای هەڵوەران بێ دەردی خەزان
بوو بەکرۆشە بۆ فەقی جۆ زەرد
بۆ گوڵی گەنمی تەڕەکاڵ و وەرد
لە کوندەبەبوو بەولاوە مەلێ
دیار نییە، سۆزی بخاتە پەلێ
بولبول و خونچە: «سەر پەنچەی چڵان»
پەپوولەش :«خاڵی لا لێوی گوڵان»
نوقمی تاریکەن بێ شنە و ئاواز
بێ چپە و سروە و زەردەخەنە و ڕاز
بزەی سەر لێوی کۆرپەی بەر مەمە
وەک نەبێ وایە، ئەوەندە کەمە
ئەی ڕۆژ ئەو شەوە تاڵ و گرانە
ئاشی تاریکەی، هەر لەپێ و دانە
وەکو دێوی ڕەش هەر ئەنرکێنێ
بۆ تروسکەیەک هەڵی چۆڕێنێ

وا دڵۆپ، دڵۆپ ئەستێرەی ئاسمان
ئەلێسێتەوە بەلایەک زمان
لە پۆلە مەلی ڕووی ئاسمانی شەو
چەندی ڕاکێشان بۆ ناو داوی خەو
پیش ئەخواتەوە و مرقی کردووە
دەمی بەیانی بەچنگ گرتووە
ناو چاوی مۆری هەر هەورێ دێنێ
ئەی ڕۆژ بڕوات بێ خوێنی ئەڕژێنێ
هەر باو بۆرفت و سەرما و سەهۆڵە
ڕێوبانی بەهار بێ ڕچە و چۆڵە
ئەی ڕۆژ ئەم شەوە درێژەی کێشا!
جەستەی ژیانی سڕکرد لە ئێشا
کام خەوی خۆشە شەوەیە و هاڵە
کام پێکی مزرە، ژاراوی تاڵە
ئەوەندەش داخی شەومان کرد بەشێو
کاسەی ئارامیش پڕبوو هەتا لێو
شەوی وا نەبووە ئەی ڕۆژ بەچاوت
ئەیەوێ ون کات شۆرەت و ناوت
سا لەسەر باڵی سیمرخی خەبات
هەڵبێ لە ئاسۆی بڵندی وڵات
بەبێ خەرمانە خاڵ و ڕووت دەرخە
مرواری ئاوات لەگەڵ خۆت سەرخە
شەو بێنەوە یەک وەک چاوی پەپوو
کە لەگەڵ ڕۆژا بکرێت ڕوو بەڕوو
سەهۆڵبەندانی ڕێوبان بشکێنە
گوڵاوی گزنگ جوان بپرژێنە
خونچەیەک وا، شەو، ئاوی ڕووی مژی
بی گەشێنەوە وەکو گوڵ بژی
ئاڵای خەمگینی بەخوێن ڕەنگکراو
بەخوڕەی قاقای پڕکات دڵ و چاو

بیرێژێ بەسەر لێوی برینا
بەگوێی فریشتەی خەواڵووی ژینا
بی بووژێینەوە بەهار و جوانی
بزەی سەرلێو و خەندەی بەیانی
دڵدارانی تۆ لە سەیرانگای ژین
دێنە ئاهەنگ و بەزم و هەڵپەڕین
سەد پێک هەڵ ئەدەن لەو چاوە کاڵە
شەویش بێ ئیتر هەر «کەرنەڤاڵە»

***

بەهاری عومرم

١٩٦٣

بەهاری عومرم بێ بارانی بوو
وەرزی دڵداریم هەر گرانی بوو
نەمامی هیوام چرۆی هەڵوەری
گوڵێکی گەشی نەدا لەسەری
خۆشەویستەکەم بەناز و نیان
نیگای تۆم هەبێ لام خۆشە ژیان
بەیانێک نەبوو گزنگێکی کاڵ
یا پرشنگێکی لێوی ئاسۆی ئاڵ
بدات لە باخم چڵێک هەڵبدات
سەهەنی فێنک لە ڕووی دڵ بدات
خۆشەویستەکەم بەناز و نیان
تۆم هەبێ ئیتر لام خۆشە ژیان
هەر یەکەم بەهار گوڵی ئاواتم
کەوتە بەر زوقم و وەیشومەی هاتم
ئەو پێکەی ویستم بیبەم بۆ لێوم
لێیان شکاندم بۆ قوڕ نەپێوم
خۆشەویستەکەم بەناز و نیان
تا شێوەت بکەم لام خۆشە ژیان

پێکی ڕژاوم وا خۆڵ ئەیمژێ
وا چاوەڕوانیم خۆزگە ئەیکوژێ
چۆلەکەی دڵم دا بەدەم باوە
نە پەیامی نارد نەخۆی گەڕاوە
خۆشەویستەکەم بەناز و نیان
بێ نیونیگای تۆ بۆچیمە ژیان
هەڵیگیرسێنە چرای کوژاوم
با بیهۆنمەوە حەرفی ڕژاوم
بەخەندەی نیگات چاوم ئەڕێژم
نەمامی هیوای تازە ئەنێژم
خۆشەویستەکەم بەناز و نیان
بەبۆنەی تۆوە لام خۆشە ژیان
ئەی خۆشەویستم ئەگەر گوێت لێمە
ها وەریگرە ئەم وێنەی پێمە
چوارچێوە ئەشکێ وێنە ئەمێنێ
هەر زستانی سارد بەهار ئەهێنێ
خۆشەویستەکەم بەنازو نیان
بەخۆشی تۆوە لام خۆشە ژیان

***

ئەی دەنگخۆش

نیسان ١٩٦٣

سکاڵامە، برای دەنگخۆش لەلای تۆ
لەلای سۆز و چریکە و لای سەدای تۆ
بەرەو هەر کوێیەک ئەڕوانم زەبەنگە
نە ڕێ دیارە نە کاروانە نە زەنگە
بەری ئاسمانی لێ گرتووم تەمی ڕەش
بەرەو هەر کوێ هەڵینێم پێ، قووڕە و هەش
مەلی هۆشم لەناو داوی سزایە
جریوەی ئەو ئەڵێی داد و نزایە

پەریی هەڵبەست وەکو زیز بێ تەریوە
ئەڵێی ئاشیانی خۆی... دڵمی نەدیوە
بەهار و باخی ئەم ساڵم خەزانە
وەکو بێژی کە ساڵ ساڵی نەمانە
نە گوڵ دیارە لەبەر چاوم نە چیمەن
نە لووتکەی شاخ نە ئاسۆیەک نە دیمەن
نە گوڵزارێک نە سەیرانگا و سەراوێک
نە ڕوویەکی گەنم ڕەنگ و نە چاوێک
نە ساوایەک گڕوکاڵ کات نە منداڵ
نە بەرخۆلە، نە کارژۆڵە لە لاپاڵ
نە بۆنم کرد وەنەوشەی شین لە باخا
چنوریشم نەدی بڕوێ لە شاخا
نە لێوێکی تەڕ و ئاڵم مژیووە
نە پەلکی خاو لەسەر ڕووی من لەریووە
ئەوەی خۆشی بدا، خۆشی خەمینە
دەسی سەد مەینەتی ئەمڕۆی لە بینە
بەڵێ باوەڕ لە دڵمایە و بەتینە
هیوای پیرۆزی من شادی و نگینە
بەڵام سۆزێ لە ئاوازت بەسۆزبێ
منالّی خەم کە هەرچەندەش گرۆزبێ
لەناو پێشکەی دڵی پەستما کەمێ خپ
ئەبێ و ئەنوێت و ئاسوودە و قڕوقپ
دروودی دڵ ئەهێنێ، دەنگ کە خۆش بێ
خرۆشی دڵ ئەجووڵێنێ بەجۆش بێ
هیوای پیرۆز ئەبزوێنێ لە دڵ دا
لەش و گیانی پوترکاویش لە گڵ دا.

***

فەرهەنگی خەم
٢

پێشکەش بێت بەو یادگارانە:

ئەو ڕۆژگارانە
ئەو ئازارانە
ئەو جوانی و جوانانە
کە بەشیان دیارە لەم شیعرانەدا
پێشکەشە بەیادی ئەو دوو گوڵە
جوانەمەرگەم کە لەم
ئاخر و ئۆخرەی تەمەنمدا داخی
مەرگیان
چزا بەدڵی خەمبارم دا...
کەژاڵی جوان ١٩٦٢-١٩٨٣
بەهاری جوان ١٩٦٨-١٩٨٤

خوێنەواری کوردی ئەدەب دۆست وا بۆ دووەم جار (فەرهەنگی خەم)ی خۆمت ئەخەمە بەرچاو کە بریتییە لەو چامە و کورتە شیعرانەی لە «فەرهەنگی خەم»ی یەکەمدا چاپ نەکراون لەگەڵ چەند نموونەیەک لەو شیعرە کۆنانەم کە لاپەڕەی ڕۆژنامە و گۆڤاریان نەدیوە واتە ئەو هۆنراوانەی کە لە پەنجاکاندا هۆنراونەتەوە، ئەم فەرهەنگی خەمەیشم بۆیە بێ پێشەکی و بێ لێکۆڵینەوە پێشکەش دەکەم چونکە ئێوەی بەڕێز و خۆشەویست لەلای من دەروونتان لە هەموو ڕخنەگرێ فراوانترە و بیر و هۆشیاریتان لە هەموو زانایەک پایەدارترە و تاقیکردنەوەکانتان لە هەموو پیرێک دنیا دیدەتر و حوکمتان لە هەموو حوکمێک ڕەواترە.

کورتە شیعرەکان

١٩٨٤/١١/١٧

شاعیرێکی ڕەنگ بۆ ڕێژراو
لەناو لەپی چەپڵەیەکدا
خۆی با ئەدا
شەنی لێگرت بەدەستەوە
کاودانی خۆی بەبا کرد و
زێرابی ماڵە گەورانە،
دەم و کەپووی خۆی ڕائەدا.
ئای کە حەیفە نیوە شیعرێک
دنیا نەکات بەئاگر و
ڕووی دووڕووان نەسووتێنێ
نیوەکەی دی ڕەهێڵەیەک
بۆ سەرپەڵەی شارانی خەم
نەبارێنێ
بۆیە وتم:
کوڕە کابرا ئەتۆ ئاگات لەخۆ نییە
لە دەرباری زۆرداراندا،
لە بازاڕی بێ باران دا
وشەکانت وا خەریکن، دەرپێکانیان دائەکەنن
ئەی دەن بەسەرشانی تۆدا!
هەروا زۆڵە و فرتەیان دێ
لەناو نوێنی ژانی تۆدا

***

گەوهەری تاک

١٩٨٤/١٠/٣٠

هەتا تۆ تاکە گەوهەر بووی،
لە فەرهەنگی ئەوینم دا...
منیش بۆ خۆم دڵنیا بووم
لە هەر کوێیەک کەڕنەڤاڵی

ئەوین داران هەڵکرایە...
منی تیا بووم
کە تۆ ڕۆژگاری ناهەموار
گەرداوی خۆیی کرد بەسەرتا
منیش خۆم و شیعر و بەستەم
هەرچەند داد و هاوارمان کرد،
وەکو توێشو و پێچراینەوە لە کەمەرتا
بانگم هەڵدا: ئەی باوکەڕۆ
من بێ یارم...
ئەی باوکەڕۆ
بێ ئەوینم، بێ شەرابم، بێ بەهارم(١)

***

نالی، گۆران، قانع، سیاب...

١٩٨٤/٩/١٧

کاتێ کە مرد،
هیچ دەنگ نەبوو،
باری هیچ کەس لاسەنگ نەبوو
ڕۆژگار هات و ڕۆژگار ڕۆیی...
کەوتە سەردەم،
بوو بەخۆراکی سەد قەڵەم!،
نەیان برد و نەیان هێنا
لە گشت باس و سەرباسێکا
ڕەوا بوایە یا ناڕەوا
ئەیانچێنا
هەرزمان بوو پێی تیژ ئەبوو
هەز گەروو بوو ئەکرایەوە
لە چاوانی برسێتی ئەو

١- بەهار کچی خۆمە و لە دوای مەرگی خوێناوی (کەژاڵ) ئەمیش بەدەردی کوشندە لە ١٩٨٤/١٠/٣دا، بوو بەبووکی ناکام.

هەر گەدە بوو تەسەل ئەبوو
هەر کاسە بوو ئەخورایەوە!

***

ئەبێ بڕۆم

١٩٨٤/٩/١٧

ئەوسا، هەر من بۆ ئاهەنگی ئەوینی تۆ
دێوانە بووم،
بەدەستەوە...
تاقە جامی خەست و خۆڵ و پەیمانە بووم.
ئەوسا هەر من لە دەربارتا...
تاقە شاعیری دەرباربووم
لەسەر زەمینی ئەندیشەی عەشقێنی دا
یەکەم گوند و یەکەم شار بووم.
یەکەم ڕووباری ئاودار بووم.
بەڵام ئێستە دەربار پڕە
هەر کەسێک دێ هاوار ئەکات: من عاشقم
کەچی لەسەر دەست و گۆنای
نیشانەی زامێ دیار نییە(١)
کە عاشقی ڕاستەقینە نەناسنەوە،
خودات لەگەڵ ئازیزەکەم
ئەبێ بڕۆم، هیچ چارنییە!.

***

پەیڤ

١٩٨٤/٩/١٧

هەرچی پیتی پاک و جوانە
هەرچی پەیڤێ کە چەلەنگ و کە هێژایە

١- ئیلهام لە شیعری طاهیر بەگی جاف

نەبێ بەشانێ بۆ شیعرێ
کە تەنها بوو چلێ پووشە،
کە کۆمەڵ بوو چنگێ کایە.
ئەگەر شیعریش...
سۆزێ نەدا بەدەروون و
چێژێ نەدا بەزمان و
گوڕێ نەدا بەتێکۆشان
مستێ وشەی بێ بەهایە.

***

گریان

١٩٨٤/٩/١٧

ئەم بەهارە کە هاتەوە
ئەگەر بێت و من بمێنم
لەسەر گوڵێک لەو سەیوانە
هەتا فرمێسک لە چاوما بێ،
هەتا هەنسک لە دڵما بێ
هەر ئەگریم و هەر ئەخوێنم

***

١٩٨٤/٥/١٠

باران، باران
بەو پاکییە بەو جوانییە
خوڕ بێ و نمە
لە کێڵگەدا دانەوێڵە و لەناو باخدا گوڵ ئەڕوێنێ
لە ڕەقەندا، ئەشکێ و ئەڕژێ
لە سرکەوانی(١) بۆگەمدا
چی بەسەردێ و چی دەردێنێ؟!...

***

١- سرکەوان = سەران گوێلک.

باران

١٩٨٣/٤/٢٧

ساڵێک ئاسمان چوو بەقینا لەم زەمینە بێ خەتایە
بارانی لێ گرتینەوە
ڕووبارەکان هەڵپڕووکان
سەرچاوەکان دەم و چاویان چوو بەقووڵا
مەلا بۆ نوێژی ئیستیسقا ڕووی کردە چۆڵ
دارودرەخت بەگەڕەکی کێوەکاندا
بووکە بارانەیان ئەبرد.
کەڵکی نەبوو
ئاسمان دڵۆپێ بارانی هەر نەباران
دەنگێ کەوتە کووچەی شاران
زەوی ئەڵێ:
چارنەماوە پەنابەرن بۆ لای هەڵۆ،
هەڵۆ ئامان، هەڵۆ ئامان.
لە هێلانەی سەرکاوەوە چریکانی
شەقەی باڵی بوو بەبروسکە و چەخماخە
لە ئاسماندا گیرسایەوە
ئاسمانی چی؟... لە ترسانا گرێی یەخەی کرایەوە
هەڵۆم هەڵۆ
چنگێ تیژی وەهای لێدا
سینگ و بەرۆکی دادڕان
ئیتر باران لێزەمەی کرد، تا کەوتینە باران بڕان.

***

١٩٨٣/٣/١٢

کە ڕوانیم بەجەستەی خۆمدا
برینەکان وەکو گوڵی کراوە بوون،
خوێنیان دەتکا.
کاتێ ڕوانیمە دوژمنان...

لە ژێر باری ڕقی خەستیان لە ئارامم،
پشتیان دەشکا.

***

ئەی کچی جوان...
ئەگەر بەناو نیگایەکتا ناخودای(١) خۆم بڕەتێنم.
بێ گۆمان بە کە دەتوانم سەری لە خۆبایی بوونت
بە ئەستێرە شیعرەکانم
وەک لقی دار بشەکێنم.

١٩٨٣/٣/١٢

***

دەرگای بازاڕ لەسەر پشت بوو
بۆ کڕیاری وردەواڵەی هونەرمەندان
ئەدەب، نیگار، سۆز و سەما.
وتم:
ئەرێ باس چ باسە،
کۆگای بەڵێن لە کوێ وەیە؟
وتیان:
هەتا دوێنییش هەبوو، ئەمڕۆ نەما.

١٩٨٣/٣/١٢

***

بۆ کەژاڵ(٢)

١٩٨٤/٤/٨

کە تۆ ڕۆییت گومان بەران
لایان وا بوو
ئیتر دڵم ویرانەیە
شەن و کەوی لەشیان کردم،

(١) ناخودا: کەشتی.
(٢) لە ١٩٨٣/٦/١٧دا «کەژاڵ» بەڕووداوی کارەساتی ئۆتۆمۆبێل، لە ٣/ ١٠/ ١٩٨٤دا (بەهار)ی کچم لە تەمەنی ١٦ ساڵاندا بەدەردێکی کوشندە چوو. واتە لە ماوەی ساڵێکدا دووجار جگەرم سووتا و ڕەنجم بە باچوو. ئەی داخ، ئەی داخ.

وتیان تەواو...
هەرچیش بکات پەلەکوتێی کوێرانەیە
ئەو گەوجانە، نەیانزانی
بەهای خەمی کۆچی سوورت
گەورەترین شیعرانەیە!

***

وتی: کاروان کەوتە ڕێگە،
وا لە دواوە تەمەڵەکان تازە بەدوای
پشتێنیاندا وەکو سۆل سۆلە گڕ ئەخۆن
وتم: بۆ ناڵێی زۆرزانان
تا مەچەکیان لە چێشتایە و
دڵپاکەکان تازە -بسم الله-
دەست ئەشۆن!

١٩٨٣/٣/١٢

***

کوڕە کەچەڵی سێ برا!
هەرچەند ئەڵێی کوا حیسابم؟
هەموو شتێ بۆ خۆیانە
تێلا نەبێ... تێلای قورسی برایەتی
کوڕە کەچەڵ، بۆ تۆیانە!

١٩٨٣/٣/١٢

***

لەبەر باران ڕاوەستام و
وەکو باران فرمێسکم ڕشت،
تۆ نەهاتی!
ئای کچەکە،
چەند منداڵی،
چەند دڵ ڕەقی،
چەند بەزاتی.

١٩٨٤/٣/٢٠

***

شاعیرێکی دیبوو وتی:

وا دێمەوە بۆ نیشتمان،
هەتاکوو تۆم زۆر خۆش بوێت
منیش ئەڵێم:
تۆ لە کوێ بیت، ئەو جێگەیە نیشتمانم
ڕووت لە کوێ بێ...
ئەو ڕێگەیە ڕێی ژیانم.

١٩٨٤/٣/٢٠

***

شاعیرێکی دیبوو وتی:
ئەو کەسانەی عاشقۆکەن
ناوی هەموو یارەکانیان،
لە بیر ئەکەن بۆ دوایین یار!.
چونکە جەنابی گەورەیە،
ئیتر هیچیان لە بیر ناکات
گشتیان ئەکات بەکەنیزەک
بۆ یاری نوێی ئێجگار لە بار!،
منیش ئەڵێم:
ئەوەتای هەم هەر تۆی یارم
جگە لە تۆ، هەتا ئەمرم
بۆ کەسیکەی ناکەمەوە دەرگای شارم
بەناوی کەس ناکرێتەوە گوڵی زارم
لە سێبەری تۆدا نەبێ
نای گرمەوە کۆڵ و بارم.

١٩٨٤/٣/٢٠

***

ڕۆژێ ناخی خۆم کردەوە...
بەچراوە پیایا گەڕام
لە زۆر جێ دا
دەستەو نەزەر ڕادەوەستام
ئەچوومەوە دۆخی ئیلهام

که ورد ئەبوومەوە ئەموت:
بۆ وێرانە ئەو هەڵوێستە؟،
بۆچی خوارە ئەو هەنگاوە؟
ئەوە کووچەی ئەوینمە
سەدان مۆمی شیعرم هەیە
بۆ یەکێکیان هەڵنەکراوە؟!
ئەوە جێگەی سووتانمە
بۆ پشکۆیەک جێ نەماوە؟
ئەوە دەرگای ئازارمە
سەرکڵۆمە و خڕ کراوە!
ئەوە پیشانگای یادمە
نای کەنەوە داخراوە!
کە گەیشتمە بارەگای تۆ...
بۆ خۆم چەقیم
ئەوساکە چاک تێگەیشتم
تەنها لەبەر تۆیە ئەژیم
١٩٨٢/١١/١٣

***

لە بۆدابست،
لە گوێ ڕووباری دانووبدا دانیشتبووم
خەمی خۆمم بە با ئەداو
دڵی خۆمم ئەدایەوە
کیژێکی جوانی کرێکار دای بەلامدا
دوگمەی سینەی توند و تووڕەی
لە خۆیەوە دەکرایەوە
بازی چاوانم بۆ هەڵدا...
ئیتر بینیم:
هەموو جوانیی هەنگاریا
لە ڕووباری مەمکەکانیا دەشنایەوە
گیانم کرد بەدوو کەرتەوە
کەرتی یەکەم خۆزگەیەک بوو
لە بۆدابست و دانووب و

کارگەی جواناندا مایەوە
کەرتی دووەم بوو بەخەمێک
لە کۆڵم دا دەقی بەست و
گرێ کوێرەی نەکرایەوە.
١٩٨٠

***

پرسیم... شەیتان کەی پەیدابووی؟
- لەو ڕۆژەوە (هی من)، (هی تۆ)
هاتە گۆڕێ،
(هی من)ەکان بوون بە (ئێمە)
(هی تۆ)کانیش بوون بە (ئێوە)
کێ بەرکێ یەک لە نێوانە
لەم سەرەوە (ئێمە) ڕەوا
(ئێوە)ش زۆردار،
لەو سەرەوە (ئێوە) ڕەوا،
(ئێمە)ش زۆردار،
هەر خۆم بە (من)ی مامەوە
جێگەم کەوتە لای سەرووی شار
تەشتی (هی)یەکانم لایە
هەرچی ڕەواو ناڕەوایە...
لەو ڕۆژەوە تیا سەودایە،
بۆ تۆماری دوایین بڕیار
کێیە؟. کە (من) پێ شێل ئەکا
کێ ئەبێتە چڵکاوی شار؟!
١٩٨١/٧/١٢

***

لەژێر دارا ڕایان کێشا
لەژێر بارا ڕایان کێشا
لەسەر دەفەی شان و ملی
هەڵ ئەپەڕی پشکۆی ئاگر

جارێکی کەیش، دیسان زیاتر
داخێک لە دەر، داخێک لەناو
شەقێک لەسەر، تفێک لە چاو
ڕاچڵەکینێ بەشڵپەی ئاو
عومرێک هێزی بیرکردەوە
پێڵووی چاوێکی هەڵبڕی
دەلاقەیەک، خورپەی خۆری
چێشتەنگاوی دا بەڕووی دا
ئێشی لەشی کۆکردەوە لە ناخیدا
وەک مەی تەقی بەسەر لێوی
پەرداخیدا،
مەست بوو نەخەوت
مردوو نەکەوت

١٩٨١/٤/٢٤

***

چوومە شاری لنیگە و قووچان
ویستم وەک خۆم تیایا بژیم
دەم و چاوێ لە بەر پێما
بە زمانی
پاشقولێکی وەهای لێدام
هەردوو قاچم کەوتە حەوا
سەرم بردە لای سەریەوە،
هەرتف مابوو لەناو دەمما
هەموویم دا بەڕووی ئەوا.

١٩٨١/٢/٢٣

***

ئەوەتی من پێم گرتووە خەمی خەڵکم لە کۆڵایە
کە ڕۆژ هەڵدێ تا ئێوارە
هەمووی هەر لە باوەشمایە
بۆ تاریکە چرایەکی وا هەڵ ئەکەم

لە ڕەنگی جوانی دنیایە
کەچی هەر سەیر لەوەدایە
من شاعیری میللەتێکم
سەدان ساڵە بەری خۆری لێ ئەگیرێ و
وەکو پێویست کەسێک بەخەمیەوە نایە!

١٩٨٠/١٠/٢

***

پارچە هەورێکی شی و شیتاڵ
ئالابووە بالای شاخێ...
خۆی ڕاگرێ
کە لێم پرسی... وتی کاکە...
هەورێکی قورس و ئاودار بووم،
هاتم و چووم
بەناو لووتکەی شاخەکاندا تەنیمەوە
هەرچیم پێ بوو بەدڵ بەخشیم
سەرکەوتم و
وردە وردە ڕەویمەوە،

١٩٨١/٢/١٩

***

هۆ شۆخ و شەنگ،
کوا سوحبەتێ؟
کێ تۆی لە من حەرام کرد و
دەرگای حەزمی دا بەیەکا
ئەو دروشمە، ئەو یاسایە
پێلاوێکی بەهادارە
هەرکەس هەی بێ لە پێی ئەکا
منی هەژاریش، ئاخ و داخ
بۆ تاسەی خۆم ئەدەم بە با
کەچی هێشتا ترسم هەیە
نەبا، نەیارێک گوێی لێ بێ نەبا، نەبا

١٩٨١/٣/٩

***

ئەی «چەنیتا» ناو خۆشەکە
پڕ بەدڵی میمکە (سۆفیا)
تۆ نازاری
وەکو ئاوی (ڤیتۆشاکە)
پاکی، ڕۆشنی، سازگاری
لە کێڵگەکانی وڵاتا پەڵەی وەکو
سینە و مەمت پەیوەست نییە.
دەروونی هیچ شاعیرێکی (بۆلگاریا)
وەکو چاوانت مەست نییە.
(ڤارنا) خۆی و دەریا و دەری
هەر ناگاتە ئەو پەرچەمەت،
کە خۆت بۆناز ئەی هەژێنی
مەلی هیچ سەر لقی دارێ
وەکو مەلی چاوت نییە
باڵی بدەی، بیخەوێنی.
وا من ئەڕۆم جێت ئەهێڵم
دڵم پڕ تاوە، پڕ تۆفە
لە تۆ جوانتر، لە تۆ ڕێک تر
لەم خاکەدا...
هەر دیداری «دیمترۆف»ە.

تەمووز ١٩٨٠

***

کوردێک چووە بن دارێکی کۆنەساڵ و
لێی ڕاکشا
دارە بوو بەخەوێکی خۆش
بەسەر هەموو لەشیا ڕژا
دەستی گەیشتە دامێنی مامە (کاوە) و
چوو بەگژیا
کە تۆ میشکی ئەژدەهاکت
بە دەستی خۆت پان کردەوە

بۆ گرەوی ئەو نەورۆزەت
بۆ نەتەوەت نەبردەوە؟!...

***

«س» ڕووبارێک هاتە ڕێگەی،
هەرچەند گەڕا بووارێکی بەرچاو نەکەوت
لەم بەرەوە تاریکایی بەسەر کەڵدا هاتە خوارێ
لەو بەرەوە شیرینەکەی چاوەڕێ بوو بگاتە لای
لە نێواندا ڕووبارەکە ئەی نرکان و لرفەی ئەهات:
- ئەوەی ڕێگەی بەرەویارە. تا، تاریکەم نەپۆشیوە،
بۆ نێرینە باخۆی هەڵکات،
ئەوەی پێی خستە نێرینە بوواری
نوێ دروست ئەکات

١٩٨٠/٩/٧

***

لە «بۆدابست»
کیژۆڵەیەک
پڕ سەردەستێک ڕۆژنامەی نوێی
بۆ فرۆشتن هەڵگرتبوو
بە ئاسۆگەی سینەیەوە
دوو گلۆپی دەنووک ئاڵی هەڵکردبوو
ئیتر گیانم شەوارە بوو،
لەوێ جێماو نەهاتەوە
ئێستەش لەبەر ڕووناکییان
پیت بەپیتی ڕۆژنامەکان ئەخواتەوە
لە (دانووب)ی داوێن سەوزا
شەو ئەداتە دەستی ڕۆژو
ڕۆژیش بەخەم ئەکاتەوە.

١٩٨٠/٩/١

***

چاوم گرتە چاوەکانی...
تیا قەتیس ما
ناچار شیعرێکم خوێندەوە لەلاوکا

فرمێسک هاتە نێو کەچنیگای
ئەی چاوەکەم ستایش کە
لەگەڵ دڵۆپێ تۆش ڕژای!
١٩٨٠/٩/١

***

شیعرێکم هەڵکرد بۆ دارێ
مەلێکی جوانم بۆ بگرێ.
کە دەستم برد بێهێنمەوە
لادیوارێ
بەسەر سەرما هاتەخوارێ!.
١٩٨٠/٩/١

***

وتم: ئەی کیژە جوانەکە...
زۆر تینوومە
پەرداخێکم ئاو بدەرێ
وتی: بۆچی خۆ کانی نیم،
لەسەر ڕێگەی هەموو وێڵێ
هەر کامیان هات خۆی تێرا و کاو
بڕوات منیش جێ بهێڵێ!
١٩٨٠/٩/١

***

خاڵێک لەسەر گۆنایەکی
پەرداخ درا و هەڵئەپەڕی
بە چاو ویستم بیقۆزمەوە،
بە دەست ویستم بیگرمەوە
بە لیۆ ویستم هەڵی مژم
گیانم وتی: نەکەن نەکەن...
تاسەی عومری ڕابووردوومی پێ ئەکوژم
١٩٨٠/٩/١

***

من بەتاڤگەی چاوەکانیا هاتمە خوارێ
ڕژامە ناو سینە و مەمان
کە گاردی دوگمە پێی زانی...
یەخەی داخست.
لە نێوانی مەمکەکانیا
نیگایەکی منیشی کوشت
١٩٨٠/٩/١

***

ئەدیبێ مرد،
دراوسێکان کۆ بوونەوە،
چۆن بەڕێی کەن!،
بۆ کام ئاسمانی هەڵبڕن؟!
دەنگێک وتی:
لە جێی خوێدا بۆ نای کێشن؟
لە جێی خوێدا بۆ نای نێژن؟!...
١٩٨٠/٩/١

***

خەبەرێکی لە ناکاتدا...
وا دەروونمی هێنایەکوڵ،
جۆشا، جۆشا
ڕێگەم بڕی، شاران گەڕام،...
سەرم کرد بەدەیان کۆشا
زەوی، هەمووی هەڵگەڕاوەو،
بوو بەباری پشت و شانم،
هەرچی ئەشک و ئاهم هەبوو
بە دوو سێ قولپێ ڕژانم،...
دەستم دایە بەر ئەژنۆم و
خۆم خواردەوە
هەرچی خەمی قورسم هەبوو،
لەو لامەوە ئەمشاردەوە

تەنها خەمی ئەو خەبەرە...
ئەی دا لە دەرگای گیانم و
ئەی وت: ڕێگە هەر خەتەرە
١٩٨٠/٤/٣٠

***

پەڵە گەنمی سینە و مەمکی کچێکم دی،
ئاوەنیا بوو...
خشت هەڵچوو بوو، گوڵێکی لێ نەشکابووەوە
هەر کەواقی ورمی بینی،
دوگمەکانی دا بەیەکاو دوورکەوتەوە
بەڵام کارژۆڵەی چاوی من
وەکو شەماڵ...
کەروێشکەی خستە سینەی قاڵ
١٩٨٠/٣/٣٠

***

عارەق خۆرێک...
پەیتا پەیتا پێکی خەستی خۆی هەڵ ئەدا،
هەرچی سەگی جوێنی دڕبوو
لەسەردەم و لە ژیانی نوێی بەرئەدا
وتم: بۆچی،
بۆ سەرخۆشیی ئابەم جۆرە بشکێتەوە؟
وتی: جەناب تۆ نازانی
قفڵە کوێرەی ئەم ژیانە
بە کلیلی ئەم زووخاوەیش ناکرێتەوە!.
١٩٧٩/١١/٤

***

ئێوارەیەکی پاش باران...
ئاسکە زێڕینە دای لە شاخ،
خونچە گوڵێک ئەشنایەوە
هەرچی تیشکە ختوکەی دا،

ئێستا و ئەوسایش نەکرایەوە!،
ڕۆژ توورە بوو، شەوی هێنا،
بۆ سبەینێ هەڵهاتەوە،...
وتی گەردوون، ئا ئەو خونچە لە پێشوازی بەیانم دا
بۆچی دەمی ناکاتەوە؟!
وتی: چونکە بەوەفایە...،
دڵۆپێ ئەشکی ناکامی
ڕێبوارێکی جوانە مەرگی لە دڵدایە.
١٩٨٠/٣/٣٠

***

ڕۆژێک ترسێک لەولاوە هات
وەک مۆتەکە خۆیدا بەسەر دڵ و سەرما
تەقیەوە بەناو لەش و ناو دەمار و خوێنی گەرما
کە هۆشێکم پیاهاتەوە...
لێی ڕاپەڕیم، خەریک بوو دڵ بکاتەوە
هەرچی نەقدینەی بڕوام بوو
ئەیویست هەمووی بخواتەوە.
١٩٧٩/١١/١٤

***

دوو گیانێکی زۆر ماندووم دی،
وتم: خوشکێ ئەم سکەی تۆ
یاخوا کوڕ بێ!
وتی: زڕبێ!
وتم: بۆچی واڕەش بینی؟
وتی: ئەی بۆ ئەمیش سبەی
ببێ بەقۆچی قوربانی؟
وەکو باوکی، کە ڕۆیشت و کەس نەیزانی!.
١٩٧٩/١٠/٢٧

***

ساڵ بەو عەیام...
شاعیرێک بوو، ویستیان ببکرن
هەر خۆی نەدا بەدەستەوە
لە نێرینەی شەوەزەنگی شاری کپا

پل بەپلی هەموو لەشیان، بەشیپی قەمچی بەستەوە
بەر لە بەیان،
شیعرێک لەناو دەروونیەوە
خۆی هەڵبڕی تا سەر شانی
خوێندی خوێندی هەتا توانی
لە دڵۆپێ خوێن بەو لاوە،
کەس بەم ئازارەی نەزانی!

١٩٧٩/١٠/٣٠

***

شیعرێک لەگەڵ سەربەستیدا،
لە وەرزێکدا گەیشتنە یەک
شیعر بوو بەبەستە و ئاواز
سەربەستی بەگیانێکی شاد
(مەرگەوەڕێ) کەوتە نێوان،
سەربەستی مرد،
شیعریش بوو بەشین و شەپۆڕ،
بە قرۆپێوان

١٩٧٩/١٠/٢٣

***

لە شارێکدا...
ئافرەتێکی (داوێن پیس)یان
سەربڕی بوو،
کە بۆ تۆماری (حادثە) وێنەیان گرت
جێگە پەنجە و لێوی گەرمی
پیاو ماقووڵانی شار، مابوو...
لەسەر ڕان و سینەی نەرمی!

١٩٧٩/١٠/٢٣

***

لە ئەفریقیا
قولەڕەشێک درابووە بەر.
قامچیداخی پشتی ئەکرا.
نووچێکی دا...

دەستی لە بنچکێک گیربوو
وەک مار دای بەپەنجەیەوە
هاواری کرد...
بۆچی دایکە نیشتمانم؟!
- چونکە پیاوێ وەکو تۆبێ و
ڕانەپەڕێ بەنەوەی خۆمی نازانم!

١٩٧٩/١٠/٢١

***

کچێک- وتیان: وایە و وایە!
سەری هەڵگرت
- زۆر تەواوە، وا ڕەدویش کەوت-
دوو شەو و ڕۆژ کەس نەسرەوت
دۆزیانەوە،
خۆی کوشتبوو
ڕوو سووری خۆی جێ هێشتبوو

١٩٧٩/١٠/٢٠

***

ئاسۆ ڕۆژێک بەخۆری وت:
ئەگەر مژدەی هەڵهاتنت نەدەم چییە؟!
خۆریش وتی:
قەت ناتوانی
ئەگەر مژدەی بەیان نەبێ...
ئاسۆ نییە!

١٩٧٩/١٠/١٧

***

ڕۆژێک منیش لە خۆمەوە بۆ خۆم گریام
لە پڕ شیعرێک لە دایک بوو هاواری کرد
- جێم مەهێڵە...
مەڕۆ مەڕۆ
لەم سەر ئەرزە منیش تەنیام،
لەم سەر ئەرزە منیش خولیام

١٩٧٩/١٠/١٧

***

شاعیرێک و دایکێکی کورد
بە یەکەوە ژان گرتنی...
ئەو شیعرێک و ئەم کوڕێکی بزێوی بوو.
دوای هەژدە ساڵ،
لە سەنگەرێکی تازەدا...
بە سوێندەوە
کوڕە شیعرەی ئەخوێندەوە!
١٩٧٩/١٠/١٧

***

وڵاتیک بوو لە وڵاتان
جەژنی سەربەخۆییان بوو
نمایشێکیان پێک هێنا،
شان و کەمەر
ناوشار و دەر
پڕ بوو لە چەک
پیرەمێردێ وتی: خۆزگە سەد خۆزگایە
لە بریتی هەر فیشەکێ،
کێشی هەموو ئەم ئاسنە
چەپکی گوڵ و گەنم بوایە
١٩٧٩/١٠/١٧

***

تاوی باران لە شاخێکی زۆر سەختی دا
تۆز و خۆڵی ڕووی بەردەکانی ڕامالّی
لە پێدەشت و شیوەکاندا وەک ئاوێنە
لووتکەی بەرزی تیا دەرئەکەوت
لەسەر سەرینی پەڵەهەور چاوی ئەخەوت
١٩٧٩/١٠/١٥

***

مەلێک لەسەر پۆپەی دارێک
بای باڵیدا

من نەمزانی مێ بوو، نێر بوو
بەڵام هەرکە، کەوتە خوێندن
هەڵ نەفڕی هەتا تێر بوو.
١٩٧٩/١٠/١٥

***

لە نێرینەی ڕووبارێکی دڕندەدا
گوڵێک ڕووا،
سەرکەوت، سەرکەوت،
تا گەیشتە دەم ڕەشەبا
هێنای بردی، بردی هێنای
شکانیەوە
شەپۆلێ هات، هەڵی گرت و
لەوبەرەوە لە دامێنی چیایەکدا ڕوایەوە.
١٩٧٩/١٠/١٤

***

شەماڵ کەوتە ناو باخەکەی ئەوبەر ماڵمان
درەختەکان بەختووکە کەوتنە سەما
سەر لقەکان بەپێکەنین ئەشنانەوە
وەک ڕەش بەڵەک بەلای یەکدا ئەشکانەوە
١٩٧٩/١٠/١٤

***

ڕووبارێک هات،
چ هاتنێ، قوڕە سوور بوو
لەو لایشەوە
چەمێکی ڕوون هێدی هێدی
گەردنی خۆی بۆ سایەقە ڕووت کردبوو
لای کردەوە قوڕاوی سوور
هەتا سینگ و بەرمەمکی هات
وەک منالێ ئاگری تێچێ،
بەرەو کۆشی دایکی هەڵات
١٩٧٩/١٠/١٤

چامەکان

هەر چەند ئەکەم ئەو خەیاڵەی پێی مەستم
بۆم ناخرێتە ناو چوار چێوەی هەڵبەستم
گۆران

لەبیرەوەریی
دوو سەد ساڵەی شاری سلێمانیدا

١٩٨٤/٣/١٥

١

«قەڵا چۆلان بێ دەرفەتە،
بێ بەراوە.
سای سێبەری بەیانیان هێشتا قورسە
سێبەری لای ئێوارانی تێ ڕماوە
عەجەم: ئەو گورگە برسییەی
مەرزی خۆری لێ گرتووین
دەیان جارە پەلاماری ئێرەی داوە.
جێ شارێکم لامەبەستە
هەتاو شەپولی لێ بدا
هەموو ڕۆژێ تاریک و ڕوون...
باڵی چاوانی پێ بدا،
بەر فراوان،
سەرە ڕێگەی عێل و کاروان...
بەهاران سەوز،
پایزان زەرد،
هاوینان سوور،
زستانان سەرد،
دوور لە قەپی گورگی عەجەم
ڕێگەی دەستیشم بداتێ
کە ناچار بووم
لە لمۆزی ڕۆمیش بدەم
عەجەم گورگە و ڕۆمیش دێوە.

پەنای ئێمەی چاو تێ بڕاو،
قەڵای لووتکە و زەرد و کێوە
ئاسۆیەکە وا بەپێوە،
میران ئێوە ڕاتان چییە؟
بە دەربڕینی ڕای ئێوە
ئەم کارەم دێنمە ئەنجام».
میران هەموویان دەنگێ بوون:
– تۆ سەردار و ئێمەیش خوڵام–
– «بەناوی خواو بەپشتی کورد
دێی مەڵکەندیم دەست نیشان کرد»
جێگەی سەرا، جێگەی بازاڕ،
ماڵە میران، مزگەوتی شار،
خەتیان ڕێژرا، دیوار سەرکەوت
لەبەر شەپۆلی هەتاو دا
باڵای شاری بێ ئارایشت
وردە وردە هەستا و دەرکەوت
– «بێن بگەڕێین بۆ ناوی شار
ئەم جیگەیە (سیلۆنا) بوو
کە کورد لە ئەسکەندەری دا
هێشتا ئێرە نەسووتابوو
دەمێک دێری (مەلکانی) بوو
مۆڵگەی کاریز و کانی بوو
هەوەڵ پاچی بناغەی شار
موستیلەیەکی دەرهێنا هەڵکەنرابوو،
کۆنە شارمان سیلۆنایە
ئاوازێکی خۆشی تیایە...
ئەموستیلە (سلێمان)ە
ئەمەش بەخت و نگینێکە
باپیریشمان (سلێمان)ە
ئەمەش یادی بەرینێکە»

– کوڕی پاشا (سلێمان)ە
ئەمیش خۆ جێ نشینێکە–
– «با، بانگ بدەین بەگوێی شارا،
بە میرنشیی باباندا،
سلێمانی، سلێمانی
زاری پاراوی پڕ کانی
جێگە ماچی هەتاوی سوور
لە عەجەم دوور لە ڕۆمی دوور
سەرتۆپی شاری شارەزوور»
ورده ورده، ڕازایەوە
لە پایین و لەسەرەوە
پەیتا پەیتا ئەکرایەوە
تەختی (بەبە) سەقام گیر بوو
(ئەزمڕ) بوو بە چەتری سەری
(پیرەمەگروون) چراووگی بەفری هەڵکرد...
(قەندیل) بینیی،
(شاهۆ) چنوور و ڕێواسی بۆ پێگەیان
(دارمازەڵە) لەو بەرەوە
بوو بەقۆڵی سەر دووڕێیان
(تانجەرۆ) تامی شاری نوێی بردە (سیروان)
سیروان گەیاندیە (دیجلە)
دیجلە ڕژایە ناو زریان.
ئاهەنگ گەرمە،
جێ هەڵپەرکێ زۆر نەرمان و ئاساییە
گەلێک تەختی سەقام گیربێ
هەموو ڕۆژی هەر شاییە!

٢

لەو ڕۆژەوە شاعیرەکان
گۆرانی بێژی شاییتین
ئێمەی شاعیر، ئێمەی وشە

پێوەری باوو باییتین
(بەردە شانی) (نالی مەزن)، (سالم)، (کوردی)،
(مەحوی) خۆی و وشەی وردی،
(مامەڕەزا) لەبیری دێ کە دار الملکی بابان بووی
نە مەحکوومی عەجەم بوویت و
نەدیلی ئالی عوسمان بووی!
لەو ڕۆژەوە منی شاعیر،
دەستم لەسەر دڵمە بۆ تۆ
قەزای بەردێکی تۆ ئەخەم
لە سەد تاجی خاوەن شکۆ
لەو ڕۆژەوە خەمی منی،
پەیامی سۆز و بەستەمی
تۆ گیانمی، تۆ جەستەمی
لەو ڕۆژەوە دەستی منەودامێنی تۆ
دەخیلت بم ئاگادار بە
دنیا بۆ پێشەوە ئەڕوات لە کارواندا شۆڕەسوار بە!
لەبەر پێتا چیا لووشێک ڕاکشاوە
با پێت نەخزێتە ناو گەرووی، ئەتخواتەوە!
هەرچی یەکی کەوتە گەروو
لوولی ئەدا و نای داتەوە!
لەو ڕۆژەوە دەستە و دوعام
وەک (مەولانا) دەمی گورگت لێ ئەبەستم
دەستی دێوت لێ لا ئەدەم
دەستە سڕت بۆ با ئەدەم
گوللەبەنت لە مل ئەکەم
داوی نێوانمان شل ئەکەم
گورگ لوورانی،
دێو نرکانی،
ئاموون لە بەر نووکی پێتا
ئەویش لچی خۆی دەرهانی

پاشا هات و پاشای گۆڕی
پاشا هات و پاشای دی کوشت
برا خوێنی برای خۆی ڕشت
ئەم جلەوی دا بە عەجەم
ئەویان دایە دەستی ڕۆمی
بووی بەکاروانسەرای سەر ڕێ
نەت ئەزانی ئەمرۆ کێ هات، سبەی کێ دێ؟!
کەلبەی گورگ و چەپۆکی دێو
ئەیان هێنای، ئەیان بردی!
دوایین فرسەت ڕۆمی هاتوو
لە نازی (ئەحمەد)ی کردی!
نالی ڕێی غوربەتی بری،
تەرازووی نازی حەبیبەی
وەکو جارانی سەر ناکا!
بەهەشت گەر بێتە دەشتی (ڕەی)
سالم پیادا گوزەر ناکا!
کوردی ئەگەر ئاڵتوونیش بێ
تەپلەی ڕۆمی لەسەر ناکا!
لەو ڕۆژەوە لەبەر شیبی ڕەشەبادای
وەکو خنجەر دات ئەهێنێ...
لەو ڕۆژەوە شیعری هەتیو بۆ بابە نالی ئەگەڕێ
کەس نای سێنێ
دوانزە سوارە، نەخێر سوارێک...
نەبوو ئەسپێک بخاتە تاو
بشلەقێنێ گۆمی مێژووی سەرەڕێگەی کەن تێ ڕماو
لەو ڕۆژەوە منی شاعیر...
بۆ تۆ ئەگریم، بۆ خۆم ئەگریم
لە نێوانی قەپ و چنگام، گوایا ئەژیم، گوایا ئەژیم!
کە جێ کوانووی میری بابان سارد بووەوە،
گورگی عەجەم لوورەی برا،

بەربینی دێوی سەڵتەنەت
تەنک تەنک زەرد هەڵگەڕا
ئەوبەشی خۆی بەقەپ پچڕی،
کلکی خۆی لێ کلافە کرد
ئەمیان قەمچی (سوورەی چاو کاڵ)
دای گرتەوە هەتاکو مرد!

٣

لەو ڕۆژەوە سوورەی چاو کاڵ...
هاتە گۆڕێ. لەم وڵاتە
کێشمەکیش و هات و باتە
وتمان بەشکوو
پشکۆیەکی گەش و بەتین
بخەیتەوە کوانووی بەبە
وزە بدەی بەهەتاوو
کووچەی بەستووت پڕکاتەوە
هەموو کەسێک لە عاستی خۆی
پێکی خەمت بخواتەوە
لەو ڕۆژەوە وشەم بوو بەهەتاو و تین
بەستەم بوو بەشێوازی دین
مامەخەمەی ڕێی بێ بەشیت
ڕووی کردە ئەو هەندەرانە
مافی گەلانیان بەش ئەکرد
ڕووی خۆیان و باوباپیریان تیا ڕەش ئەکرد
تفی کرد لە (ئەگەرەکان)کە بۆ تۆیان دارێژا بوو
دەستی برد بۆ سەری تاڵێ
لێفەی درۆی پیا درابوو
سوورەی چاوکاڵ ڕێی لێ گرتی
سوورەی چاوکاڵ ڕێی لێ بڕیت
(موشیر)ێکی سلێمانی زۆری کڕیت!

٤

لەو ڕۆژەوە شۆڕە سوارێکی قارەمان
گۆچانەکەی (ئەحمەد پاشا)ی کرد بەقۆڵا
دەستە و یەخە لە گەڵ سوورە چاو کاڵەکان
ڕووبەڕوو بوو.
زۆر بێژەکان،
زۆریان ڕێساو کەمیان پێ بوو
ئەم دیویان کرد ئەو دیویان کرد
– هەلوور بلوور تەکامە
زەرد و سوور و شەمامە
ئاوە بەرە، دەنکە زەرە
مێخیان کوتا، مێخ هەڵبەزی
تیکەی ڕاستیان کوردی گەزی–!
وتیان شێخمان سەرە ڕۆیە
ساحێب، ساحێب بمان بەخشە
ئێمە ڕوومان هەر لە تۆیە!
سوورەی چاوکاڵ شاری کرد بە(مشیرئاوا)
تۆزی ژێر پێی ئەسپی سوارەی
شێخی شۆخی دا بەئاوا
شیخمان وەکو شێری پێکراو
کەوتە ناوداو
چاو کاڵەکان، مشیرەکان
تێی ورووکان...
خستیانە بەر شالاوی پرس:
– بۆچی، بۆ وا؟
وەڵامی شێخ بوو بەنرکە و تەقییەوە
مشکی و جامانەکەی لوول کرد وەک نارنجۆک
هەڵی دا بۆ سوورەی چاوکاڵ
بوو بەهەڵۆی بێ چنگ و باڵ
لەو ڕۆژەوە مشکی و جامانە پیرۆزە

لەو ڕۆژەوە مشیرەکان نەعلەتین و
پاش دزەکان ڕەنگ کراون
لە دەربارا تووتکەی کلک و گوێ بڕوان
لەو ڕۆژەوە خنجەرەکەی شێخی نەمر وەکو پێویست
هیچ کەس نەی کرد بەبەرۆکا!
لەو ڕۆژەوە هەر مشیرەو
لەبەردەمی داگیرکەرا دێ بەچۆکا!
لەو ڕۆژەوە دام و دەزگا بەهیمەتی چاو کاڵەکان
دەمە زەردی تەوران دەکات
لەو ڕۆژەوە، داخم سەد داخ
تەوری (کلک دار بەڕووە) و
لق و بۆپی داران دەخات

٥

ئەی شارەکەم
ئەی شارە، (کەم بەهار)ەکەم
لەو ڕۆژەوە منیش شەیدای چاوەکانتم
گۆرانیم تۆی،
هەڵبەستم تۆی
کۆڵانێکی (سابوونکەران)
کووچەیەکی (کانێسکان)ت
سوڵتان نایدەم بەیەڵدزت
کیسرا نایدەم بەهەیوانت!
ئێستە باڵت ڕاکشاوە
شەپۆلی خەڵکت لێشاوە
سەرت خستە سەر کەمەری پاڵی گۆیژە
پێت ناوەتە ناو تانجەرۆ
دەستێکت وا لە گەردنی (کانی با)دا
دەستەکەی تر یاری ئەکات لە ناو مەمکی (سەرچنار[1])
هەزار چرات کرد بەدارا!
منیش وام لە کورچەیەکتا خەو ئەبینم.

شاعیر ئەبێ خەو ببینێ
مەیدانی شار خەونامە بێ،
هەژارەکان خەونامە بن
بەڕووناکی هەڵبەستی من
ڕێ هەڵگری ئەم نامە بن:
کە زام قووڵ بوو
بەکۆڵ نەدان مەرهەمی سەر ئەوزامە بن،
پێکان گیران بەدەستەوە
حەیفە دەبا پەیمانە بن
ئەی شارەکەم...
ئەی ئەو شارەی دوو سەد دەرەی زامت بڕی
ئەی ئەو شارەی دڵی مێژووت لە ئەیلوول و حوزەیراندا
بەچنگ دڕی
ئەی ئەو شارەی کە دەروونت ئەکرێتەوە میهرەبانی
بووکێکی زۆرخان و مانی
کە ناو چاوت دێنیتە یەک
بوومە لەرزەیت و بورکانی!
ئەی شارەکەم
کاتێ شیعریش ئەکەوێتە بەر هەوێڵی کەمتەرخەمی
منی شاعیر خۆشم ئەوێی
تۆ بۆ هەموو عومرێ ئەشێی
من ڕۆژ بەچاوت شاد ئەبم
شەوێش گیانم پەروانەتە
مەتافی کەعبەی سۆزی من
وا لەو گردی سەیوانەتە

٦

ئەی خەڵکی شار وامەزانن
شاعیرێکم بێ خەون و خەم
کاکەمەمم بێ خاتوزین
وەلییەکم بێ باڵای شەم

من فەرهەنگی خەمم هەیە
کێ خەمخۆرە زەمم هەیە!
هەر چەند لە تەقلەبازیدا دەستە پاچەم
بە قەد ئێوە دەمم هەیە.
کە کاسەی جوێن لەلای شاعیر
پڕ ئەبێت و دێتە هەڵچوون
لووت زلەکان لووت هەڵ ئەبڕن
ئەوسا لەژێر پێی هەڵ ئەسوون
کێ لە شیعر ناترسێت و لە شێخ ڕەزا باکی نییە؟!
ئیدی بۆ خۆی گەلحویەکە، لەم چەرخەدا تاکی نییە!
خاتووزینم زۆر نازارە
شەمم چرای هەزار شارە
خەتای کێ بوو «نالی»ی مەزن
بوو بە دەروێش و ئاوارە!؟
«حەمدی» بەرماڵی نوێژەکەی
لە دوای تەوبە لەمەی وەردا؟!
«بێکەس» ئاگری عارەقی
لە دۆزەخ و بەهەشت بەردا؟!
«قانع» بوو بەئاشەوان و
«گۆران» لە خانووی کرێ دا
لێفەی مەرگی دا بەسەردا؟!
کێ «پیرەمێرد»ی وا لێ کرد،
هاوار بکات حیزبی حیزباب؟
کێ نۆکەر و دزی هێنا
بیانخاتە بحر والانساب؟
ئەی شارەکەم
لەو ڕۆژەوە خۆشم ئەوێی
نانم هەبێ ئاوم نییە
ئاوم هەبێ نانم نییە
دیواری ماڵ و حاڵێکم هەتا ئێستەش بانم نییە

دایکی وەتەن هاوار ئەکات؛
من دوو گیانم ژانم نییە...
«٧»
لەناو گەرووی مێژووەوە
ئەم شارەی من پێ ئەکەنێ
ئەڵێت: شاعیر بۆ ناخی من لە دێرەوە
وا ئەژەنێ؟!
با ڕوو بکاتە ئەم خەڵکە، ڕوو بکاتە خوا،
ئەم ڕۆژگارە،
بڵێت دەروونی شاری من
گرێ یەکە و یەک پرسیارە
دوو سەد وەرزە بەیەکا دێن
کێشمە کێشە، چاو و ڕاوە
ئەم گرێیە بۆ نەکراوە
بەردی سەر ئەم پرسیارەیان هەڵ نەداوە؟!
ئەی شارەکەم تۆ بێ تەختی
من بێ بەختم...
ئیمام نوێژی ناڕەوایە
کەچی من بانگی ناوەختم!
ئەی شارەکەم
تۆ هەر شار نیت، سەری شاری
دوو سەد ساڵە لەگەڵ لوورەی
ڕەشەبادا
ئەجەنگیت و هەرتۆ سواری
خۆت کاروان و خۆت هەواری
ئەی شارەکەم
تۆ هەر شار نیت، شای شارانی!
ئاسمانیشمان لێ زیز ببێت
خۆت فریشتە و خۆت بارانی
ئەی شارەکەم سلێمانی!

بۆ «محمد»ی جوانە مەرگ
بۆ باوکی «حەمە»

«محمد»... لاوی سەردەمی جوانی،
ڕێبواری ڕێگەی هات و نەهاتی
بەڵا گەردانی سەری خەمێک بووی
خەونی مرۆڤە و هیوای نەجاتی
ئازیز خەمی تۆ هێندە گران بوو
بەچۆکا هاتم، بۆی شکامەوە
خەریک بوو خەمی خۆم لە بیر بچێ
لە نیوەی ڕێدا بۆی گەڕامەوە
هۆ... باوکی «حەمە» من چاوم لێت بوو،
چۆن ئەسووتایت و چۆن ئەتوایتەوە!.
وەک برینەکەی حەڤدەی حوزیران(*)
لە ناخی دڵما هەڵ ئەکرایتەوە
تۆ باوکی «حەمە» و من بابی «کەژاڵ»
عومری ئازار و، ئازاری عومرین
خەمان وەک خۆمان هۆگری یەکبوون
خەم تۆمار ئەکەین هەتاکوو ئەمرین
***

قەتارە
ئۆپەریتە بۆ منداڵان

١٩٨٤/١/٢٨

جێگا: لەسەر شانۆ، ماڵێکی هەژارانەیە و پیرەژنێکی نوورانی دانیشتووەو خەریکی چنینە، سەماوەرێک دانراوە و قۆرییەکی لە سەرە و تفاقی چالێنان دانراوە، کچێکی جوانکیلانە ناوی (قەتارە)یە سینییەکی بەسەردەستەوەیە قاپێکی لە سەرە و ڕوو ئەکاتە ماڵی داپیرە و لە دەرکا ئەدات:

داپیرە: کێیە لە دەرگا ئەدات؟
قەتارە: داپیرە گیان، قەتارەم...

(*) ١٧ حوزەیران، ڕۆژی مردنی کەژاڵی کچمە.

کچی ئەووو... کرێکارەم

داپیرە: ئەوا هاتم قەتە گیان

بەخێر بێی بانی چاوان

داپیرە دەرگا ئەکاتەوە و قەتارە دەچێتە ژوورەوە سینییەکە دائەنێ

داپیرە: قەتارەخان چیت هانیوە؟

قەتارە: داپیرە نەتزانیوە؟

چێشتم بۆ تۆ هێناوە– (سەری قاپەکە هەڵ ئەداتەوە)...

وەی تۆزێکی ڕژاوە!

داپیرە: ئۆی بەخێربێی نەشمیلە

ئێسک سووکەی جوانکیلە

بۆ داپیرەت بمێنی

چێشتی خۆشی بۆ بینی

دانیشە کۆرپەی دایە (ڕووی تێ ئەکا)...

ئادەی چیت لە بەردایە؟

قەتارە: جلی کوردی شەنگ و شۆخ

مۆری جەرگی و سووری تۆخ

داپیرە: (دەستێک بەشان و ملی قەتارەدا دەهێنێ و)

ماشەڵڵا چەندە جوانی

تۆ خۆت گوڵی باخانی

قەتارە:(دەست بۆسینی یەکە ئەباو)...

فەرموو نانەکەت بخۆ

داپیرە: (دەست بەخواردن ئەکا)...

کیژم دانیشە مەڕۆ

ئەم شەو بۆ تۆ ڕاز ئەکەم

باسی دوو دڵخواز ئەکەم

داپیرە: هەندێک بەخواردنەوە خەریک ئەبێ و دوایی بەزیادبوون ئەکاو سینییەکە ئەخاتە لاوە و

فوویەک ئەکات بەسەماوەراو:

دوای خواردن چا زۆر خۆشە

چای چاک دەرمانی هۆشە

(ئەنجا دائەنیشێ و)...

هەبوو نەبوو، قەتارە

ئەی گوڵووکە بەهارە

لەسەر شانۆ لەلایەکی ترەوە دیکۆر، سەرچاوەو دار و درەختە و کچێک «لادێی ڕەنگ»
دانیشتووە و بەگۆرانییەوە...

(ئەم دیمەنە فلاش باکە)

پاربوو، ئا لەم سەر ئاوە

گەرووت چریکەی دەهات

دنیا دەنگی ئەداوە (بەدەست هێمای دەکات)

کۆڵێ ڕێواسم پێ بوو

کۆشم پڕ لە چنور بوو

پرچم با، شانەی ئەکرد

ڕوومەتم پاک و سووربوو

کە من گەیشتمە لات

گۆرانییەکەت بڕییەوە!

ئارەقی ماندوبوونت

بەفەقیانە سڕییەوە

کەمێ چوویتە ئەولاوە

ڕووی خۆت لەمن شاردەوە

قسەت لەگەڵ نەکردم

تا تێر ئاوم خواردەوە

لە کاتی ئەم گۆرانییەدا کوڕێک جلی کوردی لە بەردایە لەسەر ئاوەکەیە. بەکردار لەگەڵ گۆرانییەکەدا دەجووڵێت و هێما دەکات، ئەم کوڕە ڕێڕەوە و دەچێت بۆ کارێکی مەزن کە خەڵکی ئاوایی پێیان سپاردووە.

کوڕ: ماندو نەبی کچی جوان

ئەوە لە کوێوە هاتی؟

کچ: کچی شوانی ئەم دێیەم (هێما ئەکات بۆ دێیەک لە دیکۆردا لە دوورەوە دەر ئەکەوێت)

کوڕ: ئەی ئافەرین بەزاتی

کچ: ئەی تۆ بەرەو کوێ دەچی؟

ئامادە و گورج و گۆڵی

خۆشت لێ هەڵکردووە و

جەربەزە و توند و تۆڵی!
کوڕ: ئا لەم لایەوە هاتووم،
ئەچم تاو ئەو چیایە
هەواری خەونی خۆشەو
پەریی بارانی تیایە
ساڵمان زۆر ناسەوابە
کێلگە تینوو و بێ ئاوە
گوڵە عازیزەی بەدبەخت
خەندەی لە لیۆ براوە
نامەی ئاواییم پێیە
بۆ پەری خانی باران
بەباڵی هەوریشا بێ،
بێت ببارێ وەک جاران.
ئەمجا دەست ئەبا بۆ پشتی و توێشە بەرەکەی دەکاتەوە و لەپێش دەم کچە وخوێدا ڕای دەخات، نان و گوێزی پێیە و...
فەرموو پارووێک بخۆ
فەرموو شەرمی پێ ناوێ
بەخوا کەعبە کە چ ناکات
دوو قسە و نان و ئاوێ
کچ: توێشەبەرەت کردەوە
نان و گوێزت داناوە
بۆ پێشوازی ڕەنگ و ڕووت
ناخی دڵم کراوە
کوڕ: دڵت بۆ من کردەوە
ببمە دڵداری جوانیت
ببم بە شیعر و بەستە،
بۆ ئاواز و گۆرانیت
کچ: لەم سەر ئاو و کانییە،
کەی بێیتەوە چاوەڕێم
لەگەڵ پەریی باراندا

منیش بۆلای ئێوە دێم.
داپیرە و قەتارە دەردەکەونەوە
قەتارە: ئێ داپیرە،
داپیرە: کچی خۆم
با هەستم دەستم بشۆم.
دەستی ئەشوا و وشکی دەکاتەوە لە دائەنیشێتەوە و چایەک بۆ خۆی و چایەک بۆ قەتارە تێ ئەکات و دێتەوە سەر ڕازەکەی:
کوڕەی جەربەزە و ئازا
ڕووی کردە لووتکەی چیا
ئاگرێکی کردەوە و ماوەیەک لەوێ ژیا
قەتارە: دوایی... دوایی داپیرە
کوڕە لەوێ چی لێهات،
ئایا بارانی هانی
بۆ کێڵگە و باخەکانی؟
داپیرە: بەڵێ، بەڵێ قەتارە
هەورێ ئاسمانی تەنی
خۆی دا لە گەردنی شاخ
بەخوڕ پەڵەی دا باران
بۆ ناو مەزراو بۆ ناو باخ
قەتارە: ئەی کوڕەکە چی لێهات؟
داپیرە: تۆ منالی، نازانێ
ئەو چۆن بارانی هانی.
دیمەن دێتەوە سەر کچەی لەسەر ئاوەکە دانیشتووە...
کچ: (بەگۆرانییەوە)...
پار بوو ئا لەم سەراوە
گەرووت چریکەی ئەهات،
شاخیش دەنگی ئەداوە
پەریت لە دەستی درنج،
بەرداو، کەوتە دیاری،
سواری باڵی هەورت کرد،

وتت ئیتر بباری!
تۆیش بەرێچکەی باراندا
خۆشی خۆشی هاتیەوە
دنیات لە کۆڵی خۆت نا ،
بەرۆژ و بەساتیەوە
درنجی داخ لە دڵیش
ڕێگەی هەموو لێ بڕیت
هەرچی نەخشەی ڕێگابوو
هەموویانی لێ دڕیت
منیش هەر چاوەڕێتم
ئاخۆ بلێیی بێتەوە
لەم سەهەن و سەراوە
کەمێ بحەسێیتەوە
دەستم لە گەردنت کەم
بەرەو ئاوایی بڕۆین
وەکو گوڵە عازیزە
خۆمان بەئاونگ بشۆین
دیمەن دێتەوە سەر داپیرە و قەتارە، داپیرە وەستاوە و دەست بەدەستا ئەدات:
کۆڕە نەهاتەوانێ
کوڕە بوو بەقوربانی
کچم (ڕوو ئەکاتە قەتارە) خۆڕایی نییە
نان و ئازادی هانی!
قەتارە لەم کاتەدا ڕادەچەنێ و بەسەرسامییەوە ڕوو ئەکاتەداپیرە.
١٩٨٣/١١/٢٧

***

بلێیی زستانی ئەم ساڵ بەفر بباریێ وەک پار؟
بڕووخێنێ بەسەرما ، دیواری یاد و یادگار!
خەبەر بەرن بۆ شێخم تەوبەکەیم کوشتووە
پەشیمانم، پەشیمان، هەرمەیێکم ڕشتووە!

باری تەوبە گرانە و منیش شانم سوواوە
هیچ شەرم و شۆی پێ ناوێ بلێیم وزەم نەماوە
گەڕیدە بووم لە عیشقا: عیشقی هەوێنی ئاوات
حیکمەت ئەڵێ بی بڕە دارێک بەرت پێ نەدات
لەسەر لووتکەی ئازارم بەدەنگ بانگ و سەڵاوە
گەنم گرد و جۆبڵاو ئەکەوت و هەڵ ئەساوە
عەتری ئارەقی ڕێگەم لە درشت و ورد ئەدا
گەردی پێڵاوی ڕێگەم لە ڕووبار و پرد ئەدا
ئەی پیشڕەوی ئاینیم، ئەی مەبەستی ئەوینم
تاکەی لە خەرمانەتا عەکسێکی خۆم نەبینم؟!
لە ناخەوە ئەسووتێم، لە ناخەوە ئەژەنرێم
کێ ئەزانێ ئەمن کێم، کێ ئەزانێ کوڕی کێم؟!
تەوبەیەکم کردە کوڵ: توێشووی ڕێگەی سەفەر بێ
سەفەر بگاتە خێرێ لە ئەندازە بەدەر بێ
ئەوەندە مێردەزمە خەو و خەمیان شێوانم
سەنگ و مەنێک نەماوە بۆ کێش و بۆ پێوانم
وام لە ماڵی کاولا بێ دەفرو بێ دەرامەت
ڕەقیب ئەڵێ: ئەفەندی، کوانێ بۆن و بەرامەت؟!
ئەو ڕەقیبەی زمانی زۆر پیسترە لەو شیرە
سەری (حوسەین)ی بڕی و ئێستە لە ناخم گیرە
لە پێستی خۆم هاتمە دەر، ناوەڕۆک و ڕووخسارم...
لە گونجاندا نەماون، خوایە کە قورسە بارم!
بارم باری عاشقە، باریش بخەم مردنە
چەمکی ژیانی ئەمڕۆ هەر هێنان و بردنە!
کێشە لە خۆما شینە، قەرسیلێکە بەراوە
تارێی ئاوڕ خۆش ئەکەم، لق و پۆپی خوراوە
دژواری من دژێکە بەخۆم ئاوس و پڕە
وەلیای ئەم کێشەمە کێشە زۆڵێکە ئێجگار دڕە
خەبەر بەرن بۆ شێخم، تەوبەکەیم پێچاوە
لە دوو ڕێیانی عەشقا دەروێشەکەت تێماوە
ئاخ دووڕێیان لە دەستت، چەندێ داخت گرانە

ئەگەر مەردیت خۆت وەرە ئێستا ڕێگەت بزانە
گەنم تۆوی ناو دڕک، جۆ لە عەمبارا خڕە
سەریش زرکێکی تاڵە و دەمیش گیرفانی پڕە
ئەی مەینەتی عیشقی من لە کامە ڕێوە هاتی؟
تۆ دیاردەیەکی سەیر و نامۆی بێ شوێن و کاتی
خەبەر بەرن بۆ شێخم. وا تەوبەکەم ناردەوە
گیروگرفتی ناخم دیسانەوە شاردەوە
خەڵکە سبەی زستانە، چین چین بەفر ئەبارێ
سەرپۆشەکەی ئەزمەڕیش بەسەریا دێتە خوارێ
منی جگەر سووتاویش هەر چاوەڕێی «کەژاڵ»م
کەی دێتەوە لە (هەولێر) بەری ڕێی بۆ بماڵم؟
لە بەر دەرکی ماڵەوە دوو تۆپەڵی تێگرم.
جانتای ماندوبوونی ڕێی بەخەندەیەک لێگرم
تف لە ڕووخساری مردن، تف لە ناوڕۆکی ئەو
«کەژاڵ»ی لێو ئاسۆی من ئەخاتە ناو گەرووی شەو
شەوی بێ ئارامی من، شەوی جگەر سووتانم
شەوێک بۆ هات، لە بەرچی. هەتا ئێستەیش نەزانم؟!
خەبەر بەرن بۆشێخم، تەوبەم لە شەو هەڵکێشا
هەناوی شیعر و بەستەم سوورکردەوە لە ئێشا
ڕووی زەمانە ڕەش بووە و زەمانەوان شویرە
هەر بڕوا کەفتە کارە و هەر باوەڕیش فەقیرە
لێدەن بەچەپ و ڕاستا مەرجیش تێلای ئەستوورە،
یا تەشتی پڕ لە نانە، یا چاوی سوێر و سوورە
ئەوەی دەردم ئەزانێ هەر ئەو لە شیعرم ئەگات
هی تر چەنە بازێکە بەڕاست و چەپما ئەدات
خەبەر بەرن بۆ شێخم هیچ لە دەردم ئەزانێ؟!
یا ئەم داتە بەر لمۆز وەک نۆبەندە نەبانێ
ژین و مەرگ و فەلسەفە و شیعر و جگەر سووتانم
خەون و خۆراک و خەم و بەفری شەوی زستانم
کێ بۆم ئەکات بەکۆکتێل، کێ دێتە سەر خوانەکەم

کێ بۆم کۆ ئەکاتەوە بەرووبوومی ژانەکەم؟!
سەرژمێری ڕۆژی ڕەش، عومرم نایگرێتەوە
باری لێوی حەسرەتم هیوایش نایسڕێتەوە
کە قەتماخەی ئەشکی سوێر چین چین بەسەر یەکدا کەوت
تاشە بەردی باری شان بوون بە پێنج و شەش و حەوت،
کێ پێم ئەڵێ خۆت بگرە، خۆڕاگرتن یانی چی؟!
ڕووبار هاتووە و شێتە، واوەیلا بۆ لقی بی
خەڵکە، سڵم لێ مەکەن نامۆیەکی ئەم ڕۆژەم
میوانی بێ ئیختیار، گەڕیدەی بێ پڕۆژەم
ڕۆژ هەڵنایەت لەسەرم گەرداو ئەیلێسێتەوە
قومێ ناگاتە گەرووم ئاخێ ئەی هێنێتەوە
ئەی شێخەکەم، کوا «کەژاڵ» (*) وام لە دەرگای پیریا
خۆزگە عومریشم ئەکەوت لەگەڵ دانی شیریا
با کەس بەدەردم نەبێ و سەری تاڵم هەڵ نەکات
ئەگەر ڕۆژی لێ هەڵهات بەرد بەدواما هەڵ نەدات
شێخم وا خۆم هاتمە لات ڕێگە زۆر چەواشەیە
ڕۆژێک (حەلاج)ی هاڕی، ئێستەیش هەر ئەو ئاشەیە؟!
وا ڕازی ئەم تەوبەیەم ئەکەم بەبانگ و سەڵا
جەستەم پێچاوپێچ ئەدەم بەگەردەلوولی بەڵا
کە خۆمم کرد بەشارا سەرخانەکان تێک بچن
شەرمە ئیتر هەتاکەی ڕەش و سپی لێک بچن
خەڵکە با گوێتان لێ بێ، نەفامییە یا ژیرم
خوێنەری بێ ئینجیل و دەروێشێکی بێ پیرم
ئەو شەرابەی گرتمەوە لە هێشووی عومری تاڵم
خەست وخۆڵ و گەییوە، ڕەنگی بەئەشکی ئاڵم
وا دانیشتووم پێک بەپێک بیخۆمەوە بێ هەرا
شەویشی پێ بەرمە سەر بێ هەنسک و بێ چرا
ئای لە تەنیایی عاشق، عاشقی ڕەنج بێوەریش
ئای لە دنیای سەردەمی بێ کێش و بێ پێوەریش

(*) «کەژاڵ» لەلای من لە پێودان (کەمال)ی تەصوفدایە.

بووم بەدەریای دوورییەک ناخودایێ نایبڕێ
بووم بەدەواری شەوێک چێشتەنگاوێ نای دڕێ
بووم بەپەڵاسی خەمێک خەیاڵ ئەپێچێتەوە
بووم بەبێژنگی عومرێک ئازار ئەبێژێتەوە
ڕێبوارێکم کەوتوومە جەنگەڵی تاریکی خۆم
لەناو زەبەندی ڕێما نازانم بۆ کوێ ئەڕۆم!
– دڵە ڕاوکێ و بێزاری دڵی شاعیر تاو ئەدەن
تۆوێکی دی ئەچێنن دەست لێ شتن قاو ئەدەن!
باری ژیان تامەکەی وا لە پێ هەڵکەوتنا
(سیزێف) خلۆر ئەبووەوە لە چرکەی سەرکەوتنا!
ئەی شەرابە خەستەکەی هێشووی عومرە تاڵەکەم
لە کووپەوە هەڵ بچۆ، پڕ پڕی کە پیاڵەکەم،
بۆ خۆم و بۆ خەرابات هەرمەیی تاڵ دەرمانە
با هەردووکمان هەڵی دەین چونکە قەستی سەرمانە!
(سیزێف) ناگاتە سەرشاخ، تاشە بەردێکە باری
من چۆن بێمەوە سەرخۆم، بەفرم بەسەردا باری؟!...
***

یادێکی کەژاڵ

١٩٨٤/٧/١٠

لەسەر پەنگاوی خەمی من،
چەرخی چەپگەرد، کوا دەرگایە؟
باسەربکاو هەڵیرێژم هەرچییەکم لە دڵدایە!
جار جار ئەشڵێم،
با خەمی خۆم هەر بۆ خۆم بێ
خۆ کەس بەدەنگمەوە نایە
کە دەردەکەم وا گرانە و سەقامگیرە لە ناخمدا
ئەشیا ببم بەقەقنەس و ئیتر نووزەم نەهاتایە
لە جیاتی وەی بەباوکی خەم بانگم بکا
ئەبوو گەردوون

لە کۆچە ڕێی ئەم عومرەما
گۆبەندی وای نەگێڕایە
لە دوای مردن، دەست لێ شتن،
ئەدات بەسەر بیر و هۆشا
بەڵام جێگەی شانازیمە
دەستە چیلەی خەمەکانم
لە ئاگردانی پاکانی ئەم دنیایە
بۆن و بەرامەی ئازاری،
جگەر سووتاوانی تیایە،
پەیامی سۆزو ئەشکەنجەی هەموو مەسیحێکی لایە!
***
ئەی مەرهەمی سەربرینی باوکە جگەر سووتاوەکەت
(بەهار)ە کەم تۆ بۆ مردیت؟
(کەژاڵ)ی جوان بێ هاودەم بوو وا بۆ لای خۆی
بەم پایزە بانگی کردیت؟!
***

مێزی چاوەڕوانی

١٩٨٤/٤/١٩

مێزێکی زۆر هەژارانەم ڕازاندەوە
دەسکێ گوڵ و شووشەیەکی پڕ لە بادە،
جامێ سەهۆڵ،
هەندێ مەزەی سوێر و سادە،
چاوم بڕییە ڕێگاکە و،
چاوەڕێت بووم.
لەو ساتەدا هیوایەکی ئێجگار شێت بووم
یەکەم پێکم خێرا هەڵدا،
دووهەمیشم تەواو کرد و،
سێهەمیشم چۆڕ لێ بڕی و
هەر چاوەڕێی هاتنت بووم

قورسایی هات، سەرمی قوپان
وەنەوزی مەی هەردوو باڵی چاوەکانمی
پێچایەوە و تێکی شکان
کاروانی خەم لە ناخمدا هەر ئەهات و باری ئەخست،
کۆڵی لە خۆی ئەگرتەوە،
کە سۆزەی بای بەئاگابوون
باڵی چاوممی کردەوە،
جامە سەهۆڵ بووبوو بەئاو و
پێکی چوارهەمم ڕژابوو
تۆزێ گزنگ لەناو دڵۆپێ فرمێسکی قەتیس ماوما
تازە تازە هەڵ کرابوو!

***

برووسکەیەک بۆ جگەر سووتاوێکی تر

ئەگەر هاتی، شیعرێک هەیە پێشکەشت بێ، بیخوێنەوە
ئەگەر هاتی، خەمم لاتە قەرزی کۆنە بیهێنەوە...

***

کەژاڵی جوان

١٩٨٣/٧/١٨

چوارشەمە ١٥ی حوزیرانی ١٩٨٣ دەمەو بەیانی

کەژاڵی جوان،
کەژاڵی شۆخ، دێت و دەچێت،
چاوەڕێیە
ژیان وەکو ساوایەکی بەر مەمکانە
لە باوەشی چاوەکانیا پێ ئەکەنی،
خۆی نەئەگرت
بەرەو یەخەی دایکە بەیان
دەستەکانی بەگوڕ ئەبرد

کە خۆر هەڵهات بەرەو «هەولێر» گەرووی ڕێگە هەڵی کردن
کەژاڵ بەرەو ئاوات ئەچێ، باڵ ئەهاوێ
کەژاڵ دنیای لە دڵدایە، کەسی ناوێ

دوای نیوەڕۆی ١٥ی حوزەیران

کەژاڵی جوان وەکو مەلێ
بڕوانامەی کرد بەباڵ و بەرەو شاری سلێمانی
ڕێگەی کرد بەشریتیکی تازە تۆماری گۆرانێ
لە پێشوازیی چاوەکانیا ئەمبەرەو بەر
ڕاوەستابوون نێرگز فرۆشی ڕێی تەمەن
چەپڵە ڕێزان:
کەژاڵی جوان عومرت پەسەن، کارت پەسەن

لای ئێوارەی ١٥ی حوزەیران

کات ئەمێستە خۆراوایە،
لەبەر دەرگا ڕاوەستاوم
کەچی دەنگی کەژاڵ نایە!
چی قەوماوە؟!...
– کارەساتێکی خوێناوی
لە ڕێی کەژاڵ دا ڕووی داوە

خەستەخانە

چرپایەک، خەڵتانی خوێن،
ڕەنگی مەرگی لێ نیشتووە
ئافرەتێکی گیان پێ نەماو
کەژەی لە باوەش گرتووە
شەوێکی تاڵ وەک لا دیوار
شانی لەسەر سینگم دانا
وەکو ئاسۆ ڕەش داگەڕام،
بڵێی وابێ؟!...

بلێی ڕێکەوت ئەم گۆیەندەی واگێڕابێ؟!...
بلێی بەندەری هەستی من،
لەم شەوەوە بێ چرابێ!
بلێی شەقامی شاری خەم،
سوپای مەغۆل تێی ڕژابێ؟
بلێی ئاگری ڕۆمابێ و لە ناخی من بەردرابێ؟
بلێی ئەم گەرداوە گڕەی قەلای هیوام ئەلەرزێنێ
لەناو دلما تەقێنرابێ؟
بلێی... بلێی؟!......

١٦ی حوزیران

کەژاڵی جوان هەر بێ دەنگە،
کەژاڵی جوان زۆر بێ ڕەنگە
ڕووباری شێتی سۆزی من لە ترسانا ئێجگار مەنگە،
دایک دەستی لەسەر دڵە،
خەڵک و خوا دێن، دەڕۆنەوە
هەرچی بەیتی سەبوورییە تۆزقاڵێ ترس
لە سیپاڵی هەناوی من ناشۆنەوە
شەو هاتەوە...
ئەم شەو ئێجگار بێ ئامانە
لە دیوانی (مەولەوی)یەوە شیعرێک هاتە خەستەخانە،
ئەم شەو وەهەرحاڵ شەو وە ڕۆژ بەروو
خووا سا مەرگێ سەحەر چێشکەروو

١٧ی حوزیران کاتی سەحەر

سەحەر چوومە لای سەرینی
من چیم بینی... خوا چیم بینی؟!
دەستەوسانم، خامەم لاڵە
هەرچی وشە و دەربڕینە...
لەسەر زمانی تەڵخی من ژەهری تاڵە

بەلام مرۆڤ کە دامێنی هیوا ئەگرێ
وا ئەزانێ نەخۆی ئەمرێ، نەکەس ئەمرێ!
هاتمەوە ماڵ،
ماڵی چۆڵی خەم لێ نیشتوو
منداڵی بێ جێگە نوستوو
هەستن ڕۆڵە وا بەیانە
کەژاڵ لە ئێمە تۆراوە
شەو و ڕۆژمان لێ شێواوە.
بە ناو هێڵی تەلەفۆن دا ڕۆڵە ڕۆیەک گەیشتە لام
وەکو داری سەر لووتکەیەک گەرداو لێیدا
ئەژنۆم شکاو خۆم هەڵدێرام
ئەی خەڵکینە چەند گرانبوو، لەو کاتەدا هەڵسانەوە!
هەرچی ئازاری عومرم بوو هەمووییم گرت بەشانەوە
بۆ پێشەوازی تەرمی کەژاڵ،
هەردوو دەستم بەقژمەوە گیرسانەوە
چراخانی تەمەنی ئەو بیست و یەک بوون کوژانەوە!

لە ١٧ی حوزەیرانی شوومەوە هەتا ئەو ساتەی ئەمرم

هەر ئەیلێم و ئەیلێمەوە
خۆزگە ڕۆڵە...
مۆتەکەی مەرگ لە جیاتی تۆ دەستی لە بینی من نایە
لەسەر گڵکۆم وەک ئێستەی خۆم
تۆ باوکەڕۆت بکردایە
ئەو ئاگرەی تێم بەربووە
شاڵاوێکی بێ ئامانە
هەموو ڕێیەک لە بەردەما پێچاڵێکە و ئاگردانە
ئەی ڕۆڵە گیان خەم بڕیمی و پەنا ئەبەم بۆ دەفتەرم
بۆ دیوانم، بۆ سەفەرم
بۆ وەلامی پرسیارێکم
بۆ چیرۆکی ئازارێکم

دەستم چزا بەداماویی دەربڕینا
دووام لەتەک هەزار چامەی ماتەمینا
من دەروێشی مەولەوییم و
شەیدای شیوەنی گۆرانم
کەچی ڕۆڵەم-کەژاڵی جوان- واکۆلیلی گەرمەشینت
مەرگی «گولاڵە» و «عەنبەرخان» دێنێتەوە بەرچاوانم
هەموو ئەبن بەئێشێک و ئەڕۆن هەتا سەرئێسقانم.
ئەی هۆنراوەی ماتەمینیی ئەم دنیایە
ئەگەرچی من دەربڕینی وام بۆ نایە!
بەلاّم ئەو سوێی وا لە دوو توێی ئەم سۆزەما
کەی لە کێشی ئێوەدایە ؟!...
جگەر سووتاوی خاکی خەم! وەک تۆم بەلاّم بێ و بزانە
چ ئێشێکم لە دڵدایە و چ ئیشێکم لەسەر شانە ؟!...
بەئاگری ئەم شاخەمەم، خەمەکانم ئەسووتێنم
هەموو دڵۆپە فرمێسکێ کە ئەی ڕێژم
نارەزاییی خۆم و خۆتە بەم شیوەنە ئەی درکێنم.
دەستەوسانی! دەستەوسانی!
هەتا ئەمڕۆ،
لە شیعریشا بەقورسایی تۆم نەزانی
بێچارەم و دەستە ئەژنۆ،
سەر سووڕماوم
بەرەو هەر داد و ئامانێک هەنگاو ئەنێم
وێڵێکی سەر لێ شێواوم
ڕێبواری تۆیشوو ڕژاوم
کوڵی گریانم ناسرەوێ ساتم هەمووی ساتی ئەوە
هەرچەند واقیع ئێجگار تاڵە،
بەلاّم لە ناخی خۆزگەما ئەڵێم شتی وا ستەمە،
ئەڵیم شتی وا هەرخەوە
ئۆف ڕۆڵە گیان، ئۆف ڕۆڵە گیان،
زاراوەی زارم هەر ئۆفە

بارانی ئەشکی حەسرەت کێش
ڕەهێڵەیە، شەستە، تۆفە
ئۆف ڕۆڵە گیان، ئۆف ڕۆڵە گیان
کۆلیلەکەم ئێجگار گەرمە
بۆ خۆی ئەڵێ ئەوەی ئەڵێ: گریانی وا بۆ پیاو شەرمە!
کە من باوکی سۆز و خەم بووم،
ئاگر چووە خەمەکانم..
ڕێی خۆ ڕاگرتنی درۆ چۆن بزانم، هەر نایزانم!
ئۆف ڕۆڵە گیان، ئۆف ڕۆڵە گیان
کێ بەم حاڵەی من ئەزانێ، لە کام پلەی مەینەتایە
ئایەتی ئەم ناسۆرەی من هەر چیرۆکی گۆلگۆسایە
ئەی ڕۆڵە گیان بەرێم کردی،
سپاردمیت بەخاکی خەم
ئا ئەو خاکەی تاوێرێکی ناگۆڕمەوە
بەتەختی ڕۆم تاجی عەجەم!
بەڵکو لەوێدا بسرەوی، دایکی هەموو ئاواتێکم
بەڵکو لەوێ چاو هەڵبڕی بەرەو ئاستی گشت ساتێکم
ببینیت ئەم باوکە شێتەت بەم کۆچەی تۆ چەند خەمبارە!
لە دەستی باری ناباری ئەم ڕۆژگارە چەند بێزارە!
ئۆف ڕۆڵە گیان دێم و دەچم، سەر مۆرگێڕی ئەم ماتەمەم،
هەروام لە ڕێی گەرمەشینا،
خۆم بووم بەخوێ و ئەکرێمەوە بەسەر ناسۆری برینا
ئۆف ڕۆڵە گیان، ئەمڕۆ هاتم...
دەرگای دڵم خستە سەر پشت
هەرچی هەست و نەستم هەبوو
هەموییم کوشت، هەموییم ڕشت
کە من دڵم شووشەی تۆ بوو لەگەڵ تۆدا ئەویش شکا
دوا دڵۆپی خەم و نازم ئەویش ڕژا، ئەویش تکا
خەڵکە ئێوە لۆمەم مەکەن، کۆستەکەی من زۆر گرانە
تەنها خاکی خەم وخوێنە وەکو دڵی من وێرانە

وام ئەزانی وەک شاعیرێ لە گشت کۆستێ گەورەترم
ئاگر لە من چۆن بەر ئەبێ، کە من لە خۆما ئاگرم!
کەچی ڕۆڵە وا مەرگی تۆ لە قوڕێکی خەستی ناوم
خەریکە ئەی سڕیتەوە هەموو پێناسێکی ناوم
ئۆف ڕۆڵە گیان بۆ سەبووریش
یەخە نەبوو ڕای تەکێنم
ئۆف ڕۆڵە گیان بۆ داخی دڵ
عەرشێ نەبوو بی لەرزێنم
گڕ گڕ بۆ خۆم گڕامەوە
با یەخەی خۆم دادڕێنم
وەک «معرّي» ئەبوو نەبمە هۆی ئەم خەتا بێ سەرجەمە
نەبمە پەندی پێشینانێ بۆ مرۆڤی ئەم سەردەمە
ئۆف ڕۆڵە گیان
هەزار کەلێن و دیبیاردە هەتا ئەمڕۆ لێک دراوە
هەر دیبیاردە ئەم مردنە
نهێنییەکی لاسارە و دەرگای لەسەر داخراوە
هەتا ئێستاش لای هیچ کەسێ
پەی بەقووڵایی نەبراوە.
ئۆف ڕۆڵە گیان!
بۆ کوێ ئەڕۆم هەر شێوەی تۆم لەبەر چاوە
هەرچی کچێ دێت و دەچێ
نیگای گوڵتی لەخۆ داوە
ئۆف ڕۆڵە گیان بۆ کوێ بڕۆم
هەنگاوم هەڵنایەتەوە
ئەڵێن یا شێخ واقعی بە، وا لە حزووری مردناین
ئیتر کەژاڵ نایێتەوە!
ئۆف ڕۆڵە گیان، جامی ئەشکم لەسەر دەستم ڕاگرتووە
لێمی مەگرە وەک دێوانە پەنام بۆساقی بردووە
داوای جورعەی دوایی ئەکەم
ببم بەمەستی سەردەستە

نەکو وازوو بکوژێتەوە تروسکایی ئەم هەڵبەستە!
ئۆف ڕۆڵە گیان،
بۆ دادی من زمان کوانێ... وشە کوانێ؟
ئۆف ڕۆڵە گیان
کێ چەردەیەک ئالەم ڕازەی من ئەزانێ
ئۆف ڕۆڵە گیان
هەرچەندە من سەر ئەبەم و سەر ئەهێنم
لەم دوو کەلیمە بەولاوە
پێشانگایەک نابینمەوە خۆمی وەک خۆم تیابنوێنم
وا پێشانگەم کردۆتەوە، دروشمی خۆم هەڵکردووە
پەنام بۆ ئێش و ئازاری وێرانە خاکان بردووە
دەمی دیوانم دائەخەم،
با فەرهەنگی خەم نەمێنێ.
دڵی هەزار مەجنون و مەم بۆ خەمێکم دابمێنێ
بەخیلیی من لە خەمدایە
من خەمی خۆم لا گرانە
دنیای ئەمێستە زۆر سەیرە
ئەڵێی: ساڵی خەم بڕانە!
ئەی ڕۆڵە گیان
من باوەڕی وەحدەی وجود گێژی پێدام
کاتێ کە هۆشم کردەوە
لەناو گۆمی مەنگی تۆدا، شەخڵێ لێدام
تۆ منیت و منیش تۆم و تابلۆیەکێن نابین بەدوان
ئەبوو جامی هەردووکمان بێ
ئەگەر مانەو ئەگەر نەمان
کلووری ئەم سەر زەمینە،
نیگای چاوێکی تۆ نەبوو!
سامانی من، شیعر و خەمم
شاباشت بوو هەرچیم هەبوو،
ئەم سەفەرەت نەکاتی بوو، ئەم سەفەرەت نەهاتیی بوو

هەرچییەکم لە کیس ئەچوو
ڕۆڵە هەر تۆم لە جیاتی بوو!
وا ڕووی هەناسەی ساردی من بەرەو ڕێگەی چۆڵی تۆیە
ئەو نامەیەی لە ڕەش سواری مەرگ بەجێما...
تۆمارێکی ڕۆڵە ڕۆیە!

***

وێنە شیعرییەکان

١

لە چاوانتا هەزار بەستە مەلە ئەکات،
لەسەر لێوت تامی وشە وەکو شەرابی خاوێنە
لە ئاسمانی بەر گەردنتا زەردەخەنە
هەڵ ئەپەڕێ وەکو تیشکی سەر ئاوێنە

٢

لە ئەنجامی برۆکانتا هێڵی مەبەست خۆی خڕداوە
نەی زانیوە لە سەهەنی ڕێگەی ئەوا
پۆل پۆل برژانگ ڕێی برداوە

٣

کە دامێنی زۆڵفت ئەڕژێ بەسەر شان و مل و قۆڵا
وەکو گزنگ شەپۆل بدات دەمە و بەیان بەسەر باخا
خەمی قۆڵم چەند حەز ئەکات
لەسەر کەمەر خەم بیگرێ و لە ڕێی زوڵفا، بێ، خۆی ڕاخا

٤

نازێک بەسە، بۆ دوو پاتی ئەکەیتەوە هەموو ساتێ؟!
سروەی چپەی خەو ببینێت لە ئیلهامی شیعرەکانما
چرکە بەچرکە ئەم گاتێ

٥

لە میانی من و تۆدا خۆزگە پردە
لەسەر پایەی ورکی دڵم دامەزراوە

هەرچی لافاو هەیە هەستێ،
پردی شاعیر ناپسێنێ
چونکە بەخەم داڕێژراوە!

٦

بەڵێ منم، خۆشەویستیی، ڕێگەی کۆچی نەبڕاوەمە
بەڵێ منم، خۆشەویستیی، پشتێنێکی نەکراوەمە
ئەی تۆ... ئەی تۆ ڕێگەت کوانێ؟
تەنها ڕێگەی خۆشەویستیی لە شەوەوە بۆڕۆژ ئەچێ
بێ پەساپۆرت
کاڵای ئەم سەر ڕێگە و بانەش
کەس وەک شاعیر لێی نازانێ
خۆشەویستیی وەک عارەقی نێو چاوانی کارگەرێکە
نان ئەخاتە کۆشی مناڵ
خۆشەویستیی وەکو گیانی شەهیدانە، ئەدات لە باڵ
خۆشەویستیی ئەو بەستەیە، کە بوو، ئیتر نابڕێتەوە
خۆشەویستیی بەخۆی نەبێ
هەرگیز کێشی نایێتەوە!...

***

وەرزەکان

١٩٨٣/٤/٢٨

خۆشم ویستی و خۆشت ویستم
لە دنیادا هەرتۆم هەبووی
هەوەڵ وەرزی دڵداریمان
بەرهەمێکی یەک بە دە بووی
وەرزی دووەم گەڕایەوە
ڕێژەن نەما خەرمان نەما
وەکو داماوی ئەم شارە
کەوتمە شوێنی خۆزگە و تەما!

***

خۆزگە ڕۆژێک ئەهاتیە لام
دەستت ئەخستە سەر دڵم
وەکو پەپوولەی لانەواز
ئەتپشکنی گوڵ بەگوڵم
جا ئەتزانی چەند بەتەمام
لەناو دڵما بتگرمەوە
ئەگەر بەگیانی پاکیش بێ
بۆ ئەبەدی بتکڕمەوە

***

لەلای عاشق زۆر ڕەوایە
بۆ ئەوینی هەرچی بکا
لەو ڕۆژەوە مەی خۆش بووە
هەزار هەزار شووشە شکا
جا من بۆ جورعەی چاوی تۆ
شووشەی دڵم ڕاگرتبێ
دەبا دنیا سەرەو ژێر بێ
ئەگەر نۆرەم ڕابوردبێ

***

وەرزی سێهەم کە هاتیەوە
با بەهاری تەڕ و بڕ بێ
جامە شەرابی دەستی تۆ
خەست خەست هەتا لێوی پڕ بێ
لە گوزەرما ئیستێک بکە،
بڕوانە چەند پەرێشانم
لە بێ شەرابیی دەستی تۆ
هەر خەریکی خەم کێشانم

***

خۆزگە شەرم ئەی گرتیت و
لەبەر دەما وەکو جامێ
لەسەر پەڕەی دەم و لێوت

ئەبووی بەپێکی هەرکامێ
من بەچپە و ڕازی خۆشت
کامی ئەوینم مەست ئەبێ
جا من ئەبم بەمەیگێڕ و
کلیلی تۆم بەدەست ئەبێ

***

ئەو کلیلەم، بۆ گەنجینەت
لە ئەزەلدا دابڕاوم
من ئەو مۆمەم لە ڕێگەتا
لەگەڵ بوونتا هەڵکراوم
ئای لەو ڕۆژەی ئەتکەمەوە
چرای خۆمت تیا هەڵ ئەکەم
بۆ ئاواتە وێڵەکانم
وەکو دەلیل دووکەڵ ئەکەم

***

وەرزی چوارەم بێنە گۆڕێ
هەموو شتێ لە جێدابێ
تانە و لۆمەی دەوروبەریش
پێلاوێک بێ و لە پێ دابێ
تۆ گەیبیوی و من عەزرەتی
ماوەی ئارام ئەبڕێتەوە
ئەو پێکەی وا لە دەستماندا
نەیخۆینەوە، ئەڕژێتەوە!

***

ئای لەم عومرە ناکامەمدا
ئازار و سوێ چووە ناخم
مەینەت ئەگەر شاخ بڕوێنێ
من جەنگەڵی هەزار شاخم
ڕۆژگار! دیواری لەعنەتیت
با بڕۆخێ لە ڕێگەما

با خەونەکانم بێنە دی
ئازاد بن لە جێگەما.

***

خەڵکینە من ترسم هەیە
لە نەهاتیی بێ ماچ و مەی
داوا بکەن لە خوای ئەوین
نەکەی شاعیر بێ بەش بکەی
دژوارە لام، زۆر دژوارە
شیعر بێ ماچ و بادەبێ
شیعر ئالای تین و تەنوور
پەلاسێکی زۆر سادە بێ!

***

سەری تاڵێکم وەرگرە
با هەڵکرێمە سەر ناوت
بڕژێمە سەر سینە و مەمت
وەک شەپۆڵی قژی خاوت
کەس نییە جێت بگرێتەوە
بەڵام درەنگە بمگەرێ
با بەرهەمی وەرزی گەیین
بەناکامی هەڵنەوەرێ

***

قوربان، قوربان، قوربانتم
هەتا گیانم لە بەردابێ
بەستەی ئەوین نابڕێتەوە
هەتا عیشقم لەسەر دابێ
بۆ من، بێ عیشقی، مەرگێکە..
هەڵسانەوەی لە دوا نییە
ئەڵێن جەفا بۆ یار جوانە
بەمەرگی تۆ هیچ وا نییە!

***

کۆچێکی ڕەش پۆش

کۆچی نالی

١٩٨٢/١/٢٠

١- هەی داد، هەی داد شەو درێژە
هەی داد، هەی داد ڕەقیب بەسە...
داخی دڵتم پێ مەڕێژە
منم لەژێر باڵی شەوا هاوار ئەبەم بۆ خەیاڵم:
دڵی خۆتم بۆ هەڵڕێژە،
ئادەی لە ناخی تەقیوتا پەیامێکم تێ هاوێژە
خەمێکی کەیشت ئەدەمێ
لەناو زەبەندی گێژاوتا
نەمامی نوێیە بی نێژە:
بەستەی باومان هەتا ئەمڕۆیش بمانەوێ و نەمانەوێ
(فەتەڕۆ)یەکی بێ چێژە!
٢-پایز ساردە...
هەورێکی زۆر خۆڵەمێشین، سام لێ نیشتوو
بەری ئاسمانی گرتووە
دەستی ناوەتە سەردەمی ئاسۆی ئەملا و ئاسۆی ئەولا
کات بەیانە ئەوا خەڵکی
لەسەر حەوزەکەی خانەقا دەست نوێژ ئەگرن
مەلایەکی تر پێش نوێژە
٣- سەد و چل ساڵێک لەمەوبەر
مەلا خدر،
عەبایەکی دا بەشاندا و لە ژوورەکەی هاتە دەرێ:
ئەلا ئەی نەفسی بووم ئاسا هەتاکەی حیرسی وێرانە
لەگەڵ ئەم عەشقبازانە برۆبازانە، ئازانە!
چەند فەقێیەک لە خانەقا بەڕێیان کرد هەتاکوو (وەیس)...
هاواریان کرد:
وشەی کوردی ماڵ وێرانە

شارەزووریش بێ بابانە
(نالی) ئەڕوات، هەوار دوورە
کەچی خاکمان لە کاغەزی هەندەراندا
هەتا ئێستەیش بێ سنوورە!
لە ئەشکەوتی هەزار مێردا، هاوار هەڵسا:
(پیرەمەگرون) دای بەسەرا
لە شارەزووری بێ چرا، شەو باری خست
بڕۆ(نالی)، بڕۆ(نالی)!
هۆ خەڵکینە بۆ نەتان بیست؟!
هۆ خەڵکینە، بۆ ئەو شەوە گرانەتا کەوتە ناوتان؟!
هۆ خەڵکینە، بۆ ئەو شەوە خەوی مەرگیش چووە چاوتان؟!
(نالی) ڕۆیی و کەس هەڵنەستا،
کە ڕۆژ هەڵهات و گشت شتێ ئاشکرا بوو
دەرگای بەبە مۆر کرابوو،
ئەوسا دەستتان دا بەدەستا
هاتن و چوون
بۆ نەبووبوون وا هەر نەبوون؟
هۆ خەڵکێنە، ئەوا سەد و چل ساڵ ئەبێ
لە شارەزوور، سەری حەبیبە هەر شینە
لە هەر کەسێک داوای خەوێکی (نالی) کەین
ئەڵێ: هەرۆ هەرۆ نینە!
٤- بڕۆ (نالی)، (نالی) بڕۆ
تەختی شارەزوور بێ تاجە(١)
کە شارەزوور تاجی نەبێ
شاعیریشی بێ ڕەواجە!
٥- دار بەڕوویەک هاتە ڕێگەی سێبەر بکات
وەشتێک بەسەر قەرەداخدا
کەژاوکەژ هات خۆی دەربخات

(١) هەزاران ڕێز و نەوازش بۆ گیانی پیرەمێردی نەمر.

لە کۆچەڕێی (مەولانا)وە
تۆزی ڕێگە هاتە دواوە:
(نالی) بڕۆ، بڕۆ (نالی)
دامێنی خۆت بشۆرەوە
لە(ئاوبارە) مەخۆرەوە
سەرچاوە پیس و وێرانە
وەرزی خەمی ئاودێرانە
قاتی ساڵی وەرزێرانە!
(نالی) بڕۆ، (نالی) بڕۆ
تەختی «ئەحمەد» سەرنگوومە،
«سالم» قافییەی شێواوە،
«کوردی» «قالە»ی دەرکراوە
کۆستەکە ئێجگار قەبەیە،
«مەحوی» ئەڵێ:
(لە دڵی من ئاشیفتە تر تەنها وڵاتی بەبەیە)
بڕۆ جگەر گۆشەکانت
بخە باخەڵ و گیرفانت
دەست و پێیان لە گۆ ئەخەن
بەفووی ساردی مەعنای خراپ، تەشەری تاڵ
شتی سەیریان ئەدەنە پاڵ!
(نالی) بڕۆ، بڕۆ (نالی)
خنجەرەکەی «ئەحمەد پاشا» لە کێلاندا خنکێنراوە
ئەگەر شێخی «ئاوباریک»م نەدیبایە
من هەر ئەموت شکێنراوە!
«سالم» هەر لە «دێوانە»یە
تەمی شاخی «دارمازەڵە»
بەچاوی ئەو پێوانەیە.
ئەستێرەکان لە پشت کێوی «سەگرمە»وە
وا لاڵ و پاڵ هەموو خەوتن
جەندرمەکان لە «شێخ حەسن»یان نەپرسی
کە سەرکەوتن.

کتێبخانەکەی «شێخ لطیف» ئاگر گەیشتە دامێنی
«سالم» ئیتر چۆن ئەمێنی؟!...
– لە ئەصلا بانیی ئەم کارە کاسبهایی شەهری بوون
لە ئەمری فیتنە ئەنگێزا سەراسەر میثلی مەردانن
لە ئەوزاعی سلێمانی ئەوانەی شاد و ئاسوودەن
لە فەرعا نوتفەیی حیزن، لە ئەصلا جینسی شەیتانن
گەهێ هەمدەردی ئەکرادن، گەهێ هەم عەیشی ئەتراکن
لە یەک لا مادەری بەرخن، لە یەک لایاری گورگانن–
(نالی) ئیتر چۆن کۆچ ناکەی؟!
(نالی) برۆ ئازار تاکەی!
لە غوربەتێکی دوورەوە بەکۆڵ بگری
بۆ خانەقا و مەولاناکەی
– سەیرێکی خۆش لە چیمەنی ناو خانەقا کە
ئایا ڕەبیعی ئاهووە یا چایری سنوور؟!
٦– هۆ (شێخ ڕەزا)...
تۆ لە بیرتە سلێمانی کە دار الملکی بابان بوو،
کە مەیدانی جریدبازی لە دەشتی کانی ئاسکان بوو
بۆ ئەربابی حاجەتەکان،
مەتاف هەر گردی سەیوان بوو،
ئەی بۆچ لە بیرت نەماوە،
چۆن کاول و چۆن وێران بوو؟!...
خاکی (بەبە) دڵی هەموو ئالی(بەبە)
کوڵبەی تەنووری ئەحزان بوو
کەچی مێژوو هەر «فاتەکەی سەر گردەکەی سوورەبان» بوو!
٧– (نالی) برۆ...
برۆ دەستی مەرەکەباویت پاک بشۆ
(نالی) کۆچ کە،
چونکە لە دوای ئەم کۆچەی تۆ باوی کۆچە
«کۆچ بوو بەنانم کۆچ بوو بەبەرگم
کۆچ بوو بەنەشتەر، درا لە جەرگم»

گوێ ڕاگرە، شاعیرێکی ئەم سەردەمە
کۆچ نامەی نوێی نووسییەوە
کە تێم ڕوانی، زۆر ئاشکرا
کۆچەکەی تۆم تیادییەوە
– لەسەر پشتی ئەسپی قەترانی ئەم شەوە
کۆچ و باری هەرچی دڵداری ڕەوەندە دابەستراوە
گۆرانییەک لەسەر زاری لق و پۆپە...
دەنگ دانەوەی لە ئاسۆدا، لەناو سینەی چەمەکاندا
ئەبنە چیرۆک... ئەبنە داستان
شاعیرێکیش وا بانگ ئەکات...
– شەو درێژە... ڕێی بیداری بێ هاورێیە، نابڕێتەوە...
بۆم نابڕێ دەوەرە تۆ...
وەرە ئەی خەم لەسەر لێوم... لەسەر چاوم
نەبا غەریبێ جێت بگرێ!
تۆ دێیتەوە...
وەکو گوڵی شیعرەکانت
لای (مدرس)، لای (خەزنەدار) ئەکرێیتەوە؟!...
(نالی) کۆچ کە، کۆچ گرانە
تۆیش بۆ باری گران چاکی
چونکە پاکی،
چونکە تاکی
٨– مەیەرەوە
چونکە خەڵکی پرسش دەکەن
چیتان کرد لە تەختی «ئەحمەد»،
بۆ تەختی «ئەحمەد»، چیتان کرد؟
بەپیلانی کاسبهای شار ڕێتان نەبرد!،
ڕۆمی بەڵای ناگەهان بوو
ڕۆمی پەتای بێ ئامان بوو
هەمووی کوشتن
«ئەحمەد»یش مرد

«ئەحمەد پاشا» و ئەحە کەچڵ، هیچیان نەمان
تاوان لە کۆڵی کێ دایە؟
ئەحمەد؟ ئێوە؟ مێژوو؟ زەمان؟!
ئەگەر وەڵام نەدەیتەوە
دەروونی خۆت ئەخۆیتەوە
کە وەڵامیشت دایەوە
مۆرکی راپۆرتی لێ ئەدەن
هەزار جنێوت پێ ئەدەن!
مەیەرەوە،
لە کۆچی دووری بێ پەیتا...
«تۆ باقیەی ساقیەیی صەحنی چەمەنبە
مەیدان هەموو مەی دانە بەکاسات و بەطاسات
(نالی)یەک و ئەوکەس کە تەمامی غەزەلی بیست
مەعلوومی بووە زۆر و کەمیی خاریقی عادات»
٩-لەسەر شەقام و خانەقا...
بەناو گەرووی ڕەشەبادا ئەڕوانمە لوتکەی ئەزمڕ
هەموو سەر لە بەیانییەک درن ئەدا بەتاریکە
وەکو یەکەم بڵێسەی گڕ
هەتا ئیستەیش «ڕیچ» ئەبینم
ڕیچ وەستاوە لە پێچەکان
کاغەزی شێخ وەردەگرێ و
دەرمانی پیس بۆ واریسی تەختی بەبە ئەگرێتەوە
تلیاک ئەکاتە قەندەکەی مەولاناوە
دەمانچەکەی دای بەپاشا
پاشا ئەکوژێ لە پەناوە!
١٠-هۆ مەڵکەندی، هۆ خانەقا،
هۆ شێخ هەباس، هۆ کانی با
بەبادەکەی خۆش مرووری نالی بڵێن
سەری بگرێتە خاک و خۆڵ
خەمێکی زۆر بگرێتە کۆڵ

لە وڵاتی نالییەکاندا و لەلای نالی وڵاتەکان
شتێک گۆڕا و جەمسەری کار وا دۆزراوە
لەلای ئێمە، لە کۆچەکەی نالییەوە
بەستەڵەکی شەوی سەد و چل ساڵەمان نەشکێنراوە
لە سێبەری دار بەڕوودا
کاسە دۆیەک نەخورایەوە قۆچی قەوی بۆ نەکرابێ
کووپەپەیەکمان هەڵ نەبچڕی
هەزار پەنجەی تێ نەخرابێ!
هەناوێکمان لە ناخ نەگرت
هەزار زامی لێ نەکرابێ
ڕەشبەڵەکێکمان ساز نەکرد
بەلیتەی جێ هەڵپەڕکێمان
سەرمان لە قوڕ نەگرتبێ!
مەرحەبایەکمان لێ نەکرا
دەستمان بۆ دڵ نەبردبێ!
(نالی) برۆ... کۆچ تا سەربێ
قۆچ با سەربێ
(نالی)، کاتێ پاک و چاکە دەربەدەربێ...
گۆڕی نەبێ...،
چۆڕی نەبێ!،
***

کە بەهارمان نەبوو دەبا گوڵە پایزە بچنین

بەهارانێک باخچەی دڵم هەڵاڵەی گرت
شەماڵی تۆ بۆنی نەکرد
ئێوارانێک وەکو منداڵ کەوتمە دوات
بۆ وشەیەک لێوت نەبرد
هەردوو دەستە نامۆکانم لە ڕێگەتا
بوون بەئاڵای دەست ڕاگران.
بێچوویەکی ئەو چاوانەت تێ نەگرتم
ئێستە لیرەن ئێجگار گران

وا دەفتەری شیعرەکانم نخوون کرد و
هەرچی تیابوو هەموییم ڕشت
نیگایەکت بۆ نەناردم بەتیرێکا
ئاهێکی ساردت هەر نەکوشت
باوەڕی خۆم کرد بەرێگە لە گوزەرتا
کەچی هەر تۆ لا ڕێ ئەکەی
بووم بەباخی گوڵ و میوەی بەرچاوانت
چۆن وا ئەبێ دەستێ نەبەی!
کێ تۆی وەکو من ناسیوە لەناو کوردا
شمشاڵێ، ڕێی کاروانت بم
کەچی گوێ لە قەتارێکی من ناگری
لە سۆزێکا قوربانتبم!
مانگی یەک شەوەی ئەوینت کاتێ هەڵهات
وەکو بزەی لێوەکانت
شایەت بینی، تۆ نەت ڕوانی تەماشاکەی
تا کەوتە پشت کێوەکانت.
ئەگەر تۆ لە جێی من بوایەی حاڵ چۆن ئەبوو
کوفرانی عیشقت چۆن ئەکرد؟
ئەم دنیایە باخی گوڵی ئەوین بوایە
گوڵی ئەوینت بۆن ئەکرد؟
کەچی وا من لە پایزما دڵدارێکم
ئیلهامی خوای گوڵستانم
چونکە بەهارێکم نەدی لە وەرزێکا
وا گوڵچنی پایزانم!
ئەسپی سەرکەشی خۆت تاوەدە هەر دەروونم
جێ ڕمبازی و جێ نیشانە
شیعری هەموو شاعیرانیش کۆشکی تۆ بێ
هەر چاوانی من سەربانە!
هەرچی دییاردە و ڕووداوە لە ژیاندا
سنووری بۆ دانراوە
ئەی سنووری ئازاری من لەلای ئێوە

بۆچی نەخشی بۆ نەکراوە؟!
هەتا کەی بێم هەتا کوێ بێم بەدەردەوە
گەرداوی تووش وا دای گرتووم
تاڵیی ڕۆژگار تاڵیی خەمی لەناو دڵما
لە مێژەوەیە بۆی کوشتووم!
دەسا خەمێک کە خەمەکان نوێ کاتەوە
جامی دڵیشم نەشکێنێ
ئەگەر خەمی هیوا نەبێ ئیتر دڵدار
لەم ڕۆژەدا چۆن ئەمێنێ؟!
لە ئاوێنەی سەراپاما مەلە ئەکەی
ئەوسا و ئیستەش هەر تۆ پەریت
چەندم پێ خۆشە فرمێسکم هەڵوەرێنی
بەڵام گوڵم هەڵنەوەریت!
فرمێسکی من بکەن بەپرد بۆ شاری دڵ
بەسەر ئاسۆی چاوەکانما
ڕێی لەشکرت ڕابکێشە دەرفەت زۆرە
بەناو شیعرە باوەکانما!
وا من ئاسۆی چاوەکانم کردۆتەوە
لە پایزما تیا ئاوابی
بووکی خەمم لە پەردەدا چاوەڕوانە
تۆ شۆڕە سواری زاوابی

***

«نالی» ئەرجوومەندە

پێنج لایی کردنەوەی چامەیەکی نالی

١٩٨٢/٨/٢٤

کــە دوێنێ چوومـــە ناو تابلۆی نیگاتان
دڵی خـۆم دی لەسـەر دەسـتی سـەواتان
سـەرم کـز کـرد لەبەر حـوکـمی ڕەواتان
ڕەفـــیـــقـــان من ئەوا، ڕۆییم لە لاتان
لە مـــــەزڵوومـــــان بـڵا چۆڵ بێ وڵاتان

کە ئێمەت دی گرفتاری خەوێ بین
لە خەرمانی خەوا پشکی دەوێ بین[١]
بەشەو بۆ ڕۆژ، بەڕۆژ خولیای شەوێ بین
بلاسا شار بەشار و دێ بەدێ بین
لە دەست یاران بکەین تەیی ولاتان
کە کۆچم کرد لە کارواندا چ زاتە؟
دڵم شەرعی هەموو داد و شکاتە
حەقم ڕوونە لەلای ئەم سەر بساتە
سەفەرمان چونکە ڕێی هات و نەهاتە
دوعامان بۆ بکەن ئێوە و خوواتان
لەبەر چی دڵ لە سینەمدا هەموو دەم
ئەناڵێنێ وەکو مەشقی سوپای جەم
ئەوەی ئەیلێت هەمان سۆزە، فرە و کەم
منم سەرکردەتان بۆ لەشکری غەم
دەترسم من بڕۆم بشکێ سوپاتان
لە ئاخێزدا سەری شارتان شکۆکەن[٢]
سەر و پەرچەم لە شاباڵی هەڵۆکەن
لە ئەغیار پشت و هاواریش لە خۆکەن
شکاری وەحشییان بەس دەستە مۆکەن
نەوەک بەربێ شکاری خانەزاتان
کە ڕۆیشتم منی یاری ئەمەک دار
وەکو شوێن پێ لە بەر پێتا خەمی بار
بەجێ دێڵم نەچێتە کوڵی ڕۆژگار
ئەوەند ئەرجوو دەکات «نالی» کە جارجار
بکەن یادی موحیبی بێ ڕیاتان
***

(١) دەو: یارییەکە فەقییان دەیان کرد بۆ وەدەست هێنانی مافی هەڵبژاردنی گەورەترین بەش.
(٢) سەری شار واتە هەدەف یاخود شوێنی یەکەم گوژمی مرۆڤ.

چۆن لە بیری کەم؟!

١

کاتێ ویستم لە بیری کەم،
بەبیرما هات بیرکەمەوە،
وەکو بەهار گوڵێ بگرم بەدەمەوە،
وەکو کوردێک بەکۆڵی قورسی خەمەوە،
وەکو جۆگەی کەف چەڕێنی لێو بەقەراخی چەمەوە
وەکو (وەلی) بەعەشقی پاکی (شەم)ەوە
بچمەوە لای...
ببمە پەنای

٢

ڕۆژێک ویستم لە بیری کەم
نیهادێکم پێ نەمێنێ
کە بۆن نەما، با ڕەشەبا پەڕەی گوڵان هەڵوەڕێنێ

٣

ئەگەر دایکی خەمانم بێ،
ئەوا خەندە و گڕوگاڵم
ئەگەر خاکی کوردستان بێ
من کوێستانێکی خاڵ خاڵم
کە مێژوو بێ...
منیش ڕۆژ و مانگ و ساڵم
ئەگەر بەزمی ڕەشبەڵەک بوو
چۆپی کێشی ئەو کێشە بم
ئەگەر ڕەزمی ڕەزمەندان بوو
من برین و ئەندێشە بم
هەر دیوێک بوو منیش دیوی دووهەمی بم.
بوو بەدڵ و ناخی شاعیر
خۆم خەیاڵ و خۆم خەمی بم

ئەگەر ژان بوو ئەوا وەڵیای ژانە کەییم
ئەگەر یەک بوو من نیوەییم
کە باڵا بوو خۆم کاڵایم
کە شۆڕش بوو خۆم ئاڵایم
کە زریان بوو، خۆم شەپۆلی، خۆم کەناری
کە وەرزەکانی گرتە خۆی
خۆم زستانی، خۆم بەهاری

٤

ڕۆژێک ویستم لە بیری کەم
نیهادێکم پێ نەمێنی
کە بۆن نەما با ڕەشەبا پەڕەی گوڵان هەڵوەرێنێ.

***

بۆ کانوونی ١٩٤٨

١٩٨٢/١٠/٢٨

دەگێڕنەوە ساڵ بەو عەیام
بەیانییەک خۆر هەڵنەهات
دوا پەیکی شەو بەمەی زانی
دەنگوباسی گەیاندە جێ
– بەختی چاکە
دەمی بەیان دائەخەین و
ئاسۆ هەموو لە قوڕ ئەگرین
تنۆک تنۆک ئەستێرەکان
بەدوای یەکدا ئەچنینەوە
ئیتر جیهان کەنارێکە،
دڵ و داوێنی تاریکە...
بێ کەشتی و بێ کەشتیوانە
دەوروبەریش تا بڕ ئەکات
دورنجی ڕووی کازیوانە

دەروون، باوەڕ، ئاوات، ئەنجام
لە باوێشکی منا خڕن
لەناو شەپۆلی ڕقێکما
گازی تەشەر لە یەک دەگرن
ئیتر هەرچی دەستەڵاتە، لای من ئەبێ
ئیتر ئەوی تروسکەیە لەناو گلی چاوی ڕۆژدا
پەل ئەهاوێت و ون ئەبێ
ڕێی کارەسات وا خۆش کرا
دوا چۆڕی بڕیار نۆش کرا
خۆرم خۆر بوو ڕقی هەڵسا
تەکانی دا...
بەرەو هەڵدێر شەوی هەڵدا
دەنگی بەیان کرایەوە
گەرووی گەردوون،
سروودێکی کرد بەشاخ و دەشت و دەرا
ڕۆژگار بزەی خۆرەتاوی کرد بەبەرا
ئاسۆ بوو بەدوو گۆرانی
لەوێ پیرەمێرد و هەردی
بەدەروونی یەکیان زانی
مرۆڤی کوردیش، حەق بڵێین
کۆڵی خۆی خستە شەر شانی

***

عەشق و عاشق

وتی: ئەگــەر من نەبوایەم تۆچی ئەبوویت
ئەگــەر نرخی من نەبوایە بەچەند ئەچوویت؟
کــێ ئـاوڕی لـێـت ئـەداوە بـەدیـت بـکـات
بەردێکی تر بۆ ژمــارەی حــەلاج بخــات
پـەیـامـی مـن نـەهـاتـایـە گـــــۆڕان ئـەبـوو؟
نەخـــێـــر دایـک هەر دایکێ نەوان ئەبوو

تۆ هەر وەڵای بەیانێکی ژانی منی
کێشی بارێکی زۆر قورسی شانی منی
ئەگەر بەژانی عەشقێکدا نەهاتایە...
مرۆڤ. ئاخۆ لە چی ئەچوو، چۆن بمایە؟!
عەشق چۆڕێ ژانی منە، ئەی خۆیتەوە
نوێژ تەواو بوو لە دوا سەلام نەڕۆیتەوە...
ئەوەی لە مۆبەدی عەشقا جێ چۆڵ ئەکات
عاشقی کەیش لەتەک خۆیا کلۆڵ ئەکات
سۆزی عەشقم لە دەروونتا شیعری ڕوان
بەگەردنی هەزاران قۆچ چەقۆی سووان
سەر هەڵمەگرە ئەم ڕۆژگارە بێ ئامانە
نە تەبمانی جاڵ جالۆکە، نە هێلانە...
ئەت شارنەوە، دوژمن زۆرە خۆت ڕاگرە
کە کەوتیتە مەیدانەوە دەست داگرە
بیستم. بیستم، هەرچی ئەڵێی بەڵێ وایە
عەشق گیانی پەیامبەرە و نیگای خوایە
ئەرێ عاشق مافی نییە هاوار بکات؟!
باسی خەم و عومری تاڵ و ئازار بکات!
لاوکێکی خەمناک بڵێ و نزا بکات
باسی ژووانی وێران و سزا بکات؟
باشە عاشق بۆ هەروەکو عەکسی قەمەر
لەناو گۆمێکی لیخن دا، بدات لەسەر؟!(١)
باوکە عاشق بۆچی نابێ لە لێوی یار
هەڵ بستێنێ هەزار دەنگی شمشاڵ و تار
کاکە، عاشق بۆ لە باخی سینە و مەما
دوورە پەریز بێ تا ئەڵێن وا کات نەما!
بۆ بێ دەنگ بێ وەکو چەمی خەمی بێ خەم
بۆ فەرهاد بێ، بۆچی وەلی، بۆ کاکەمەم
تۆ هەرچیت وت منیش بیستم باش بزانە،
بوونی منداڵ هەروا بووە لە دوای ژانە

(١) دەربڕینی گۆرانی نەمر

عاشق ئەمرۆ، لە ڕێی عەشقا یاری ئەوێ
عاشق ئەمرۆ بۆ حاڵی عەشق چاری ئەوێ
کاتێک عاشق دێتە سووتان عەشق سوورە
کاتی مەرگی بوومەلەرزەی بێ سنوورە
لە مەیداندا دەست داگرتن، بەڵام لە تۆ
بۆ تاسەی دڵ هەزار نیگای پڕ لە شکۆ
ئەو عاشقەم بۆیە وێڵم ڕێگەم ئەوێ
دەمم ئەوێ، مەمم ئەوێ، جێگەم ئەوێ!

***

گەردەلوول

١٩٨١/١٠/١٥

١- بەستە و گۆرانی

تاریکایی هەموو شەوگار
خەستکەنەوە و بیدەن بەسەر هەردوو چاوما...
لێم ون نابی
هەموو زەوی هەڵگێڕنەوە
بیکەن بەشاخ و گرد و توون
تۆ ڕێگەیت و بێ من نابی
تفت و تاڵی ئەم ڕۆژگارە
بگرنەوە و هەمووی بکەن بەگەرووما
تام و بۆنت لەناو چێژما هەر ئەمێنێ
هەرچی بەردی ئەم دنیایە بیگرنە من
چمکی وێنەی نیگایەکی تۆ ناشکێنێ
کە نەفتم کەن، داری سواڵیم بدەنە دەست
بم خەنە ناو دوعای دەم بەست
چی زمانە لەم دنیادا لێم هار بکەن
هەرچی شەرعە لەم دنیادا لێم هان بدەن
هەر تۆیت‌وتۆ خاتووزینم
هەر تۆیت‌وتۆ خودی ژینم

٢- گێڕانەوە

ئەمە بەستە و گۆرانی بوو شاعیرێکی دێوانە ڕەنگ
پێش کارەساتی گەردەلوول...
خۆی و بەیان خوێندیانەوە
ئیتر هەموو شاخ و داخی وڵاتی عەشق
بوون بەدەنگێ سەندیانەوە
بوو بەئاهەنگ، هەتا ئەهات گەرم ئەبوو
هەموو سۆز و چریکەکان چوون بەیەکاو
بوون بە ئاڵا،
ئاڵام ئاڵا، بەرزبووەوە...
بەرزبووە و کرایەوە
لەسەر لووتکەی پیرەمەگروونی عاشقان
هێدی هێدی لەنگەری گرت...
شەکایەوە
نەیارەکان ئەمەیان دی، کۆبوونەوە
گەردەلوولێکی یەک تینیان لێ هەڵگیرسا
ڕووی کردە شاخ، سەرکەوت، سەرکەوت
تا گەیشتە بەر پێی ئاڵا
جیهان هەمووی حەپەسابوو، کەی ئەسووتێ؟!،
لەناو گەرووی گەردەلوولدا ئەبێ بەتۆز
کەی بۆ پرسەی دائەنیشێ
ئەم بەهارە گوڵی نەورۆز؟!...

٣- داوا

قەڵەمەکەم... تۆ ئەتوانی
پەیامێکی وەها قورسی دەروونی من
بخەیتە سەر نامەی ئەمڕۆ؟...
کوڕە سوێندم بەو ئاڵایە،
لە شاڵاوی گەردەلوولی نەیاران دا
ئەسووتێنرێ و کەسیش بەدەنگیەوە نایە،

کە یاری خۆم لاوانەوە
کە شیعر و بەستە و گۆرانیم لە ڕێگەدا دامانەوە
کە من داری عومری ڕۆچووم
بەسەر خەمما چەمانەوە
کەسم ناوێ بێ بۆ پرسە، خۆم ئەمجارەش
سەوزەی عەشقم بەفرمێسکم پاراو ئەکەم
زمانی پاکی شاعیرێک ئەکرێتەوە
دیسانەوە لە وەرزێکا، ئەی کاتەوە بەگۆرانی،
ئەبێ بەباوی سەردەمێ،
سەر گۆزشتەی خاتووزین و کاکەمەمێ

٤- دوا گۆرانی

کێ ئەمێنێ با ئەم ڕازەم لێ وەرگرێ
گێڕانەوەی بخاتە سەر ئەستۆی خۆی و یادم بکات
ئەو عاشقەم هەتا ئێستا تینووی خەونێکی وەها بووم
کە بێتە دی و شادم بکات
ئەی یارەکەم
خەونەکانم مەکوژێنەوە، با بمێنم
لەناو باخی گۆنای تۆدا
بەئاواتم تۆوی ماچی تیا بچێنم
- ئەمە بەستەی شاعیرێکی دێوانە بوو
لە خەوما بوو، ئەویش وەک من
قوربانی ئەو چاوانە بوو

***

کە من ڕووم کردە -گۆلگۆسا-

بەدەنگتەوە، کە ڕەویان کرد، ڕۆژ و ساتم
وەک ڕاکێشراو بەپێی دڵی خولیامەوە
لە دووت هاتم،
هاتم هەتا ئەو جێگەیەی جێ نەمابوو،
وتم بڵێی بێ سایە بیت؟!،

لە مەیدانی کێ بەرکێ دا هەتا دوایی بێ کایە بیت؟
حەقایەتی ئەم بەزمەمان لە دوای عومرێک
ئەگەر بێت و کۆتایی بێت
لەسەر پەیکی شیعرەکانم،
لەسەر پەریی خەونەکانم،
چەند کەوتووەو چەند ئەکەوێت؟!...

***

وەک سەرەڕۆ بدەمە شاخ؟،
هەڵدیرێکی بێ ناونیشان بمداتە بەر،
تاشە بەردێک دڵم لەت کاو
ئاخۆ یاری خۆشەویستم
تیشکی سەوزم بۆ هەڵ ئەکا؟!،
کێ پێم ئەڵێ دەرگای دڵت بکەرەوە!،
دڵم سی ساڵە شکاوە.
دەرگای ناخت بکەرەوە!
ناخم ئەوەندە هەڵتەکی
ئەژنۆی خۆمم لەبەر ناوە!
دەنگی ڕاڕای ناکامی بوو، وای ڕاگەیاند:
یارت خاکی بێ نەخشەیە،
نەخشەیەکی بێ زەمینە،
سەرینێکی بێ جێگایە،
جێگایەکی بێ سەرینە
تۆ چیت و چیت لە یار ئەوێ؟،
من چیم بوێت و چیم نەوێ؟!
من دارێکم دەیان پەلیان بڕیمەوە،
کتێبێکم دەیان دێڕیان سڕیمەوە
حەکیمێکم دەیان وتە و فەرمایشتیان
ڕوو چەرخانم
نووسەریکم دەیان خامەی دادراویان لێ شکانم
دیوانێکم دەیان شیعری کەس نەدیویان

لێ فەوتانم
نەخشەیەکم، نۆخەتم بۆ نەکێشرابوو
سنوورەکان خواردیانمەوە
ساوای عەشقم، لە دایک بووم
ناوکیان نەبڕیم، شاردیانمەوە!

***

– بۆچی وەها بەهاواری؟
بۆچی هەر تۆ لە ڕێی عەشقا گرانباری؟!
بەڵام من مافی خۆم هەیە
بۆیە پرسیار ڕووی لە تۆیە
مێژوویەکم دەیان ساڵە خولی ئازارم ناسرەوێ
جارێک، تەنها تاقە جارێک
لە یەکشەوەی نیگایەکتا مژدەی جەژنم پێ نەدراوە
لەناو تاقی یادێکماندا،
چرای ئاهێک هەڵنەکراوە!

***

لە خەوما بوو دوێنێ شەوێ تۆ بازێکی هەڵت ئەدەن
تۆ چرایت و هەڵت ئەکەن
بەسەر کلپەی ئاگریشدا منی دەست و پێ بەسراویش،
لە دوورەوە هەڵخرابووم
وەکو نامۆ لە ئاهەنگت دابڕابووم،
ئەی یارەکەم...
ئەی فریشتەی ڕێی شارەکەم
دیسانەوە هەمان پرسیار هەڵباتەوە،
کام بەڵامت دەرگای وەڵام ئەکاتەوە؟!
– هەتا ئێستا نەت زانیوە؟ ڕێ بەندانە،
چوار فەسڵەی شار خەوتنانە
نەزەرگەشمان خانوویەکی بێ سەربانە
پێخەسوومان ئافرەتێکە دەرکراو و بێ باوانە!
من بێم بۆ کوێ؟

تۆ چیت و چیت لە من ئەوێ؟!...
ئەوانەی وا، لە پێجۆرمان گەلێ جۆرن
هەر چاوێکیان هەزار چاوە
هەر ناوێکیان هەزار ناوە
پێیان لە قوڕگی ئاوازی هەزار بەڵێنی من ناوە
دەمێ ساڵە هەمان وەیشوومەی چلەن و نەشکێنراون
لیتەی خەست و گیراوەن و
ئەوەتای هەن ڕەهێڵەیەک لێی نەداون
ئەینا کەی من وا دڵ ڕەقم
ئەینا کەی من وا ناحەقم!

***

هۆ یارەکەم...
(عیسا) بەرێی (گۆلگۆسا)دا، کاتێک توانی...
مەرگ و ئازار بەشانی خۆی ڕابکێشێ،
خوا خۆی لە ئاسمانی چوارەم پێغەمبەرانی هێنابوو،
چاوەڕوانی پێشوازی بوون،
مژدەی بەیانێکیان دایە کە دێتەوە،
هەرچی دەرگای داخراوە دەکرێتەوە
کلیلی دەرگای بەهەشتی پێشکەشکرا،
لە شاباشیا لەناو شەیداکانی خوادا
شەرابی کۆنی مەیخانەی خەم و ئازار
دابەشکرا

***

ئەی یارەکەم...
من کێم لە پێشوازیدا؟!...
تا مەرگی خۆم بەشانی خۆم ڕابکێشم!
زەمان ڕۆیی و زەمانە هات
ڕەشەبایەک وەهام دێنێ و
ڕەشەبایەک وەهام دەبات.
کوا پێغەمبەر... پێغەمبەرێک

نوێژێکی وام لەسەر بکات،
لە نوێوە ترسم بشکێنێ
لە ڕۆحی خوا، جۆگەی شەماڵ
بخاتە سەر مەزرای وشکم،
ڕوو بکەمە خوا،
ئەی خوای کەلاوە شارەکەم
لە ئایەتی ئەمجارەتا پەیامێک بێ و
بەهاری دڵ هەڵکاتەوە
سروودێک بێ،
لە دەروونی عاشقاندا دەنگ باتەوە
برای عاشق... با،
ڕوو بکەینە ئەو دەرگایەی،
یەکەم نوختەی چوونە شارە
من بەرەو یار، تۆ بەرەو کار
جێگەی ئێمەش ئەبێتەوە
سایەی دارێکی ڕۆژگاری بێ پایانی ئەم مێژووە
بەلاماندا دەشکێتەوە
یارم گوڵی ئەمشارەمە
یارم بووکی ئەمجارەمە
کڵێک لە کوورەکەی کاوە
بارگە و بنەی ئەم کارەمە

***

بۆ ئەو نەورۆزەی هەموو وەرزێ نەورۆزە

١٩٨١/٧/٢٠

ئەی کچەکە، بۆ ئەوەندە شۆخ و شەنگی لە منت کەوێ دڵێ کە تۆ بگرێتە خۆی چۆن ئەمینێ چۆن ئەسرەوێ؟!... لە هەر کوێیەک نیگاری تۆ پیشانگەیەک بیگرێتە خۆی ئەو شەقامە. ئەو بازەڕە ئەو وڵاتە سەراپا تۆی لە جوانیتا هەزار شیعر هەڵ ئەپەڕێ وەک دیوانە

یا وەک مەلی پەڕەوازە داویانەتە ئەو کێوانە
ئەی جوانەکەی ئاغرەکە. هەموو وەرزێ هەر نەورۆزی
وەکو لووتکەی چیاکانمان بەرزی ڕوو سووری پیرۆزی
نەورۆزەکە منی شاعیر دڵم هەیە. خودام هەیە
لە ڕووی خەما سۆزم هەیە لە ڕووی تۆدا نەوام هەیە
چاولێکنانێ ئەگەر سەرم لەسەر کۆشی تۆ دائەنێم
بێگومانە وا مەست ئەبم بۆ پیری مەیخانە ئەشێم
دەستم دەگاتە گەردوون و ئەڵێم عاشق بەهرەدارە
من بولبولم گەییمە، سایەی گوڵ ڕێژی ئەم دارە
چ دارێکە؟ من خۆم نەبێ کەس نازانێ بی شەکێنێ
وشەی جوانی کوردی نەبێ کەس ناتوانێ بی نەخشێنێ
قوربانی تۆم هەناسەیەک بدە بەڕووی خەمبارما
چراخانی گوڵ هەڵبکە لە دەروونی زۆر تارما
وەکو شیعرێ لە دڵەوە بفڕە بۆ سەر پەڕەی ژیان
نەورۆزێکی هەمیشەیی پێشکەش بکە بەگشت جیهان

***

بڕیار

بڕیارێ بە، پاشگەز نەبی
باوی پاشگەز بوون نەماوە
هەرچی ناشێ بۆ ڕەوایە؟
ئەوی ئەشێ لەبەر چاوە؟!...
لە باوشتا جێگەم بەرێ
تا تێر ئەبیت، تا تێر ئەبم
با پێکەوە شەتەک درێین
بۆ کوێ ئەچیت، بۆ کوێ ئەچم
ژەهراوییە ئەو نەریتەی
پەرژین دەخاتە نێوانمان،
کێش دائەنێ، گەز و باڵیش
بۆ کێشانمان، بۆ پێوانمان
تێکەڵ بوونمان لەناو یەکا
نارنجۆکێ دەتەقێنێ

دەم و کاوێژی یاساکان
بەناو یەکدا ئەتەپێنێ
تۆ ئامادەی ئەم شۆڕشە
بەرپا بکەین سا هەر ساتێ
بێگومان بە ئافەرینی
خواوەند خۆیشی ئەمانگاتێ
هەنگاوێکە و هەڵی بێنە
بێ پەروا بە، دەری بڕە
زاهید پەڵخی ڕیشەڵانە
کۆی لێ مەکە ماری سڕە
لە دنیامدا تەوژمێ بە
بوومەلەرزە پەیدا بکە
تیوور زان و میوور زانی
ئەم دنیایە شەیدا بکە
تیوری چێژ هەر وەهایە
ڕەشە خەڵکیش با کوێر بن
کفرە و نەفسێک و ئاواتێک
لەم ڕۆژەدا لێک تێر بن؟!!...
وەک دروشمی سەر پەرچەمێ
لەم چێژەدا خۆت هەڵبکە
گیرفانی خۆت گیرفانی من
پڕ لە کەرسەک و پەڵ بکە!
بیان گرینە ناو دەمی
ئەوەی داخی لە دڵدایە
خۆ دڵی من تەختی خۆتە
حوکمڕانیت پێ ڕەوایە
با تێر ببین تۆ لە من و
منیش لە تۆ هەتا سبەی
سبەی ئاخۆ کێ ئەزانێ
دنیا، بۆ کام لامان ئەبەی

***

ئێوارانێک

١٩٨١/٣/٣١

ئێوارانێک وەرنە گەڕەک
دەمێ ساڵە چاوەڕوانم
منیش ڕەسم و ڕای پێشوازی
وەک عاشقێک باش ئەزانم

***

ئێوارنێک سێبەر داهات
ئازیزەکەم بێرە گوزەر
دڵم مەختە تەدارەکی
ڕێگەی دووری دوایین سەفەر

***

خۆ من کۆلیلی دیدارم
من شەیداکەی چاوەڕێتم
پێیەک بخە ئاشیانەکەم
کێ پێم ئەڵێ وێڵم، شێتم؟!...

***

لە هەواری پەژارەدا
چاروەێی کاتم کەوتووە
ئەناڵێنێ لەبەر خەما
خاکێک منی هەڵگرتووە!

***

ڕەوایە لات خولی عومرم
هەموو وەرزێ هەر خەم بێنێ؟
بەستەڵەکی ڕێی دیدارت
نەورۆز نەبێ بی شکێنێ!

***

ئێوارانێک شنەی شەماڵ
بۆنی باخی هێنایەوە
چاپەزەکەی دڵەی کەیلم
چایەکی نوێی لێنایەوە

***

سوێندت ئەدەم بەجوانی خۆت
دابنیشە تاوێک لەلام
لەسەر ڕێگەی تەمەنتانا
گوناە نەبوو منیش ڕوام

***

ئێوارانێک کاتی گەڕان
چاوەڕێتم لە خەڵوەدا
وەک نووری پاک خۆت بنوێنە
لە کاتی وەجد و جلّوەدا

***

کە تۆ بێیتە ئاشیانەکەم
منیش هەبم هەر تۆ دیاری
ئیتر بەستێک لەنێوانە
بۆ تێک نەچێ بەیەکجاری

***

لە جوانیتا بمشارەوە
چەردەیەکم لەو جوانییە
دێوانەی فەیز و بەهرەتم
کەمتەرخەمی ڕەوا نییە

***

کاتێ بەبەهرەی عەشقی تۆ
دنیا هەمووی دێتە دڵم
لە باخی گەشت ئاواتێکا
چرۆم خونچەم، سوورەگوڵم

***

بە گوم بوونم لە ناو تۆدا
دەریاو چیا بەیەک ئەگەن
مژدەی ژانێکی پیرۆزو
بوونی عەشقێکی نوێ ئەدەن

***

ئێوارانێک قوربانتم
هەتا وام لە حاڵی خۆما

هەتا کەیلم بەم خولیایە
لەناو تاڵ و ژاڵی خۆما

***

لە دەرگام بە چاوەڕێتم
دەستە و نەزەر ڕاوەستاوم
بەڕووناکی دەرکەوتنت
مەستانی کە، هەردوو چاوم

***

کە هەستم کرد پایەم هەیە
بەشم وەرگرت لە عەشقی خۆم
تەوژمێکی نوێ لێم ئەدا
واز ناهێنم لە مەشقی خۆم

***

ڕائەکەمە ڕێگە و شەقام
ئەبم بەوەرزی بەهارێ
لە هاوار و بەستە و سۆزم
بۆنی لیقای تۆ ئەبارێ

***

دەست نیشانێکی تازە

١٢/٢/١٩٨٠

ئەم دنیایە هەرچی تیایە بەچاوی خۆم تێی دەڕوانم
بەهەستی خۆم پێی دەزانم
بەدەفری ئەم دڵ و ناخەم ئەی پێوم و
بەتەرازووی شانی ماندووی هەژاری کورد ئەی کێشم و
بەبەردە زبرەی تانجەرۆ زێڕو زەرەر نیشان ئەدەم،
بەئاوی زێ و سیروانەوە ئەڕۆم ئەڕوم هەتا دەریا،
لەسەر لووتکەی پیرەمەگروون دەستم بۆ خوا بڵند ئەکەم
لە جامی خامەکەی (مەحوی) خۆم مەست ئەکەم
لەبەر کۆشی فەقێ تەیران پڕ دەست ئەکەم
من: ئەمەم و هەر کەسێکیش لای گرانە...

با تێ بگات... کە کورد ئەڵێ:
هەموو ڕێیەک ئەچێتەوە بۆ لای بانە

***

دۆینی وتم: جێم مەهێڵە،
ئەمڕۆ ئەڵێم بێنە دەستت
من هەر شەیدام بۆ قومێکی بادەی خەستت
کەللەم بکە بەبۆتەیەک خەونەکانمی تیا گێژ بدە بتوێنەوە
تەنها خەوێکی خۆش نەبێ...
کە من ڕۆڵە دایکی شەمم
کە من ڕۆڵە خاکی خەمم
کە من گیانی ئاواتەکەی خاتووزین و کاکەمەمم

***

لەعنەت ئەکەم لەو مێژووەی نووسیویەتی:
کە تا ئێستا کەس بەبانگی بەیانیانم هەڵنەساوە،
کە تا ئێستا ئەسپێکی شێی پڕمەدارم تاونەداوە،
کە تا ئێستا نیوەم خۆرە و نیوەم سێبەر،
کە تا ئێستا دەستم وا بەکڵاومەوە
کە تا ئێستا خوێی دووڕێیان ئەکەم بەئێش وزامەوە.
ڕاستە هێشتا شەوێ بێ خەم لەگەڵ ساتا نەخەوتووم
بەڵام هەر زوو لەناو بێشکەی ئەشکەنجەدا
ناوی کوردیم لە نۆبەرەی خەمم ناوە.
بۆیە ئەڵێم ئەگەر سۆزی لاوک نەبێ
ئەگەر لۆلۆ و قەتار نەبێ
دەنگ و زەنگی گشت کووچەکان چەقچەقەیە
بۆ بەر کۆشەکەی مام کاوە ئەگەر بێت و حیساب نەکەن
ئەوسا منیش کام ئاڵایە بەباڵایە
ئەڵێم کورتە بنەیەکە و، هەتا لووتی لە چاڵایە!
هۆ خەجەکەم بەدوای نێچیری عەشقتا هەڵدێراوم
هەردوو پێیشم کەوتە دەمی چیاخۆرێکی زک دڕاو
لەسای لقی تاشە بەردە هەتا ئێستا پارێزراوم

هەرچی قسەی زلە زلەی ئێستگەکانە
لە گوێی گایەکی نەوتینا خپ نوستوون
وەکو مریشکی بێ هێلکە
لە کولانەی فەلسەفەدا کڕکەوتوون!
قرتەیان دێ ورتەیان دێ
کە باس دێتە سەرباسی من
لای هیچ کامێکیان نامێنێ پێناسی من!
***
ئەسپی شیعرم وا یەک سەڵەف هەڵی کوتایە سەری شار
کوا چاوڕەشی یاری «مەعدووم»
کوا خێڵەکەی شەم و وەلی
بۆ جێ ژووانێ نابینم؟! شوێن پێی یاران کوێر بۆتەوە؟!
بۆنی سمڵ و مێخەک نایە؟!
بەڵێ بەڵێ من عاشقم، بەڵام ئازار تاکەی خوایە؟!
***
خۆشەویستم؛ لە دڵمەوە سەرت هەڵدە بۆ ناو ژیان
تا دەرکەوێ تۆ چەند جوانی،
من دەمێکە تۆ نابینم
لە کام کێوا گیرسایتەوە؟
وەرە بەستە و شیعرەکانم لە پێشوازیتا وەستاون
هەموو وەرزیان هەر بەهارە
ئێستەش بۆن و بەرامەی تۆ عەتری سینە و مەمکی شارە!
شۆخە کوردە نازدارەکەی ناو کوێستانی بەوروباران
قازو قولنگ، پەڕەسێلکە پۆلە ڕێشۆڵە و قەتێکان
هەمووم بینێن زستانی پار،
گەڕانەوە بۆ شوێن هەوار
ئەی تۆ، ئەی تۆ کەی دێیتەوە؟
مەڵاشووی ساوای عەشقی گڕ هەڵبەیتەوە...
بەبەستەیەکی زۆر تازە
کە خۆی ئەوینە، خۆی ڕازە!
***

ئەڵێن زستان هەتا سارد بێ و بارانبار بێ
هاوین گەرمە و بەبەرهەمە
من هەتاکەی پاسەوانی بێ مایەبم بۆ ئەم خەمە؟
هۆ خەمەکەم چەند زستانە وەیشوومەیە و ڕێ بەندانە؟
چەند زستانە دڵی هەموو عاشقەکان
چاویان لە ڕێی خێڵەکانە؟!
هۆ خەمەکەم تۆ سەرخێڵ بەو
ئەم بەهارە لەگەڵ بەفراوا وەرەوە
دەوری مەزرای شیعرەکانم بکەرەوە
یادەکانت... گشتیان بکە بەپۆپلانەی دار بەڕووەکان
بای داراوس نەک چرۆی دار، چرۆی دڵیش ئەکاتەوە
ئارەقی دوای ڕێگەی دوورت
لە پێکی سەوزی پەنجەتا، لە ڕەزێکی نەکێڵراوا
شاعیرێکی وەکو منی ئێجگار تینوو ئەیخواتەوە
گەردی ڕێگەت بەفرمێسکی چاوی ماچێک ئەشواتەوە
***
عاشقەکان...
مەرگەوەری من دەمێکە لای چەپی خۆی داهێناوە
ئەو قوڕەی بۆمی گرتەوە ئاوی فرمێسکی لێناوە
هەر ڕێ ژووانێک تێک بدا ئەو بەسیەتی!
ئاخۆ خەمی پیرۆزی من کێ کەسیەتی؟
کێ بێ مژدەی بارگە و بنەت بکات بەبانگ لای بەیانی،
ڕۆژیش وەکو ئاڵای گڕێک هەڵت بکات لەسەر شانی،
لەسەر لێوی ئاسۆی خاڵ خاڵ لێوم بنێمە سەر لێوت
هەتا ئەبم بەهەڵاڵەی کۆرپەی سبەینێی بزێوت
***
هۆ خۆزگەکان...
توێشووم پڕکەن لە برووسکەی... خوێنجمانی ئەو شاخانەی
هەر بن بەردێک قەڵای داستانی عەشقێکە،
هەر بن دارێک جێ ژووانی ساتی قوربانی و ژیانە
وەکو گزنگ دەمەو بەیان

خۆی هەڵ ئەکا و لای ئێوارە
هێدی هێدی ئەتوێتەوە
من بەماچی لێوەکانی چەخماخەی خەم ناخی شیعرم پاراو ئەبێ
دارستانی وشەکانم دێن بەیەکا و
خنجەر ئەکەن بەبەرۆکا...
خرم، خرم... بەپێی خۆیان ئەدەنە پاڵ
ئەگەنە ڕۆژ ئەگەنە ساڵ
کە وەرزی ژان هاتە گۆڕێ...
بەشووڵ ئەدەن لە دایکی هاڵ
ئەمڕۆ هەر کەس هاودەردێک و، هاوبیرێک و هاودەستێکی خۆیی هەیە
هاو دەردەکەم... من عاشقم،
هەرکەس عەشقێ حەرام بکات دوژمنمانە
هاوبیرەکەم
من پەیامی عەشقی خۆمم لە داستانی قەڵای دمدم وەرگرتووە
موتوربەیە بەو پەیامەی
هەژارەکانی سەرزەمین بەئەشکەوە شێلاویانە
هەر کوڵگەیەک لەسەر ڕێیا ڕابوەستێ ئۆباڵێکی ئەستۆمانە
هاودەستەکەم، دەستت بێنە
لەناو لەپما باوەڕێکی وا بروێنە
کە من و تۆ بەیەکەوە ئەیخوێنەوە تالاوی خەم
کە من و تۆ بەیەکەوە ئەیلێینەوە بەستە و قەسەم
کە من و تۆ بەیەکەوە ئەگەین بەشەم
ئەگەین بەشەم

***

دەست نیشانێکی تازەتر

١٩٨١/٣/١٤

ئەمجارەیان بڕیارێکە هەرچی خەتام بێ تیا نییە
لە دوای ئەوەی کوورەی (کاوە) کوژایەوە و
بەرکۆشەکەی بوو بەداهۆڵ

داستانەکەی کرا بەبەیتی شانامە...
منم لەسەر خەرمانی خەم خوێ شەن ئەکەم
هەموو ڕۆژێ دوێنێ و سبەی بەپەن ئەکەم
خوای هیچ شارێ...
چەتەوڵی شارەکەمی بەر پەڵ نەدا
مەستێک لە چاوی چاوەڕێم
دوا چۆڕی پێکی هەڵ نەدا
شیعرێکی کەس بەبەستەوە لە ئازارما هەڵ نەقوڵی
ئەوەش دڵی لەسەر پشت بوو
لە هەزاران خورپەی دڵم خورپەیەکی نەچووە دڵی.
ئەمجارەیان بڕیارێکە هەرچی خەتام بێ تیا نییە
لەمێژەوە کەسم نەدی خەوێکم بۆ لێکداتەوە
کەسم نەدی لە شەوێکما
تەنها مۆمێ لە ڕێگەما هەڵکاتەوە
کەسم نەدی لەسەر خوانە ویرانەکەم
چۆرێک خەمم بۆ تامیش بێ بخواتەوە...
ئای گەڕیدەی شیعرەکانم لە شاراندا لە دەرگای دا!!
کەسێک نەبوو لا دەرگایەک بکاتەوە.
کەسم نەدی بڵێ ئەمەش بەندەی خوایە
خەمی (کاوە)ی لە کۆڵدایە
ئەمجارەیان بڕیارێکە، هەرچی خەتام بێ تیا نییە
بام جەمیلە بدرێت بەدەم کارەباوە
بام ئەنجیلا لە هەزاران دەم وەردرێ و
بلێن دایکی بەندوباوە
هەرچی قولە لەم دنیادا، لووتیان بکرێ بەزنجیرا
هەرچی ناوی گیڤارایە، بکرێت بەسەر نووکی تیرا
هەر پەنجەیەک تارێ لێدا داشی دامەی جەنراڵێک بن
هەرچی نیرۆداو غەسانە ئاوارەی ڕێی بێ ماڵێک بن!
نایەمە دەنگ
نای لە خشێنم فرمێسکی مەنگ!

ئا لەم ڕۆوە حەرفێکم دا
دوانم لە جیاتیدا ئەوێ
ئەینا من و ئازاری خۆم قەزای کەسم لێ نەکەوێ
ڕۆژگار مێژوو ئەم بڕیارە
پاڵفتەی عومرێک شەوگارە
کێشی هەڵگوردێ ئازارە
هەتا دەرگای شاری خەڵکم لێ داخرێ
هەتا مێژوو پێی بەدبەختیم لێ داگرێ
هەتا لە نەخشەی دنیادا جێی ناوەکەم نەدرێتەوە
هەتا چرۆی لێوی هیوام
بەهەڵبەستی ئازادیخواز، لە بەستەدا نەکرێتەوە
ئەم بڕیارە هەر بڕیارە
قوفڵی دەرک و دەری شارە
با هیچ نەبێ دوژمنێکم وا بزانێ
بەڵێن لەناو عاشقاندا هەتا ئێستا مەعنای ماوە
کوپەی مانیفێستی عەشقیش
دەستی پیسی بۆ نەبراوە.
لەسەر ڕوومەتی ئاسیاش خاڵێک هەیە کوردستانە
عەشقی من و مەم و زینە
پیرۆزەی بێگەرد و شینە...
وا لە کۆڵی هەژاراندا بەرەو بارانی سەر پەڵە سەری ئەخەن!
مێژوو ئەڵێ دڵدارەکان بیانەوێت بگەن بەیار
ئاڵایەکی سوور هەڵ ئەکەن!

***

خاتوزین و ئازار و هیوا

١٩٧٩/١٢/٢٩

خاتوزینی دەریای شینی خەیاڵی من!
کەی دێیت بینی واقیعێ لە حاڵی من؟!
کێ قایلە، کام عاشقەی زۆر عاشقە
بەئازاری تەنها ڕۆژێ لەساڵی من

لەو ڕۆژەوە خۆشم ئەوێیت ناڕازی نیم
لەناو بێشکەی ئازارایە مناڵی من
لە ئاگری دووڕێیاندا هەر ئەسووتێ
هیوای کەیل و بێ دەرفەت و عەوداڵی من
هەر خۆم لە بۆتەی عەشقتا ئەتوێمەوە
خشتێکی کەس نەچووە دیواری ماڵی من!
سارا و ئامۆونی خەڵکی تر فێنک بووە
جەهەننەمە سەری ڕەش و بێخاڵی من
چی تۆ ئەکات بە نۆ بووکی شیعر و تکام
کێ ئەگاتە باخی پاشای چاو کاڵی من؟
لەبەر تیشکی خەدەنگێکتا سەرسام ئەبێ
هێز و بازووی هەزار ڕۆستەمی زاڵی من
تۆ هەر خۆتی نەزەرگەمی. سوراحی کێ
فرۆدێنێ بۆ سەر شووشەی بەتاڵی من؟!
من ئەسووتێم سووتانیشم زۆر دروستە
مەیەڵە بام ئاگر نەگاتە باڵی من
من هەر باڵی شیعرم هەیە لە دنیام دا
مەیپێچنەوە تو خوا شڕوشیتاڵی من
ئاهم بگاتە ئاسمان و هەر کوێ بەرزە
کێ ئەبیستێ دەنگوباس و هەواڵی من؟!
بۆ ئاسۆگەم وا خەمناکە و سزا دێنێ
بەگەردنی کام ڕۆژە بێ ئۆباڵی من؟!
لەسەر دوکانی خەڵکی تر مشتومڕە
مامەڵەیە بۆ کڕینی کوتاڵی من!
ئەچمە هەر کۆڕ و مۆبەدێ هەموو شتێ...
سەروبنە، هەموو چاڵێ پێچاڵی من
هەرچی تۆز و گەرد و خەشە ڕوو ئەکاتە...
چاوی پاکی ئاسمانەکەی ساماڵی من
ئەم دەساودەس ئەی گۆڕن و تێکی ئەدەن
تێکی ئەدەن کوپەی خومی زۆر تاڵی من

ئەمێستاکە ئاشیانەکەم وێران ئەکەن
لا دیوارێ ناهێڵنەوە بۆ پاڵی من
هۆ گەردشی ئەم زەمانە کوێراییتە
نارِوانیتە توێشووی ڕێگەی بەتاڵی من
ئەی یارەکەم لەناو کێشمەکێشدا ئەژیم
لێم ئەگۆڕن ئاوی پاکی زۆلاڵی من
کە لە دەرگای شەوانت دام، موتوربە بووی...
بەخەومەوە وەک بەیانی کەژاڵی من
ئەگەر پێکم ئازار نەبێ، مەزەی لێوت،
چێژی نییە لەسەر زمانی تاڵی من
سەد مەرگەوەڕ بێن و شێوەی تۆ بگۆڕن
من هەر ئەڵێم خاتوزینە حەلاڵی من

***

بۆچلەی- ئەرجومەندی جوانەمەرگ

ئەم هۆنراوەیە بۆ چلەی جوانەمەرگ ئەفسەری لاو ئەرجومەند کاکەیی وتراوە کە لە ڕووباری دیجلەدا خنکاوە.

من ئەمڕۆ دڵم، هۆگری خەم و، ئێش و ئازارە
گەردی مەینەت و، پەژارە و سزا، لێوم بارە
شیوەنمە شیوەن، وەکو وەیشوومە، ئەمدا بەداخا
گەردەلوولەکەی دەنگی برارِۆ، ئەمبا بەناخا
چل ڕۆژە دەنگی- ئەرجومەند- نییە، خەڵکە خەبەرێ
دەنگ و باسی ئەو، هەر بۆ (میدیا)ی، چاوەڕێ بەرێ
شەماڵ چل ڕۆژە، شنەی خۆشی تۆ مژدەی نەداوە
ئاخۆ- ئەرجومەند- چ کات دێتەوە یا لە کام لاوە؟!
بەهار... کۆتایی عومرت ڕۆژێک بوو، سەر لێ شێوان بوو
بەدوای هەواڵی مەرگی ناکاوا دیجلە پێوان بوو
ئەی ئاوی دیجلە ئەی چاڵەمەرگی بێ پەی و بێ جێ
شۆڕە سوارەکەم، تێگلا ئاخۆ هەتا کوێ ئەچێ؟!
ئاگر بەربێتە دەروونت وەک من، وشکاییت دابێ
کەی بووە، ڕەحمەت وابێ فرسەت بێ، وا بێ پەنا بێ

شەپۆلی لێڵت بوو بەقوڕاوو، کردمان بەسەردا
چاوی کۆلیلمان، لە پەرچ و گۆم ولە بێخت بەردا
بەدوای جێ پێیەک لە جێ پێ کانی سواری ناکاما
ویژدانی قەدەر لە مەینەتمانا وەک ئێمە داما
چلەی مەرگی تۆ کاکە ئەرجومەند چلەی ڕۆڕۆیە
خەبەر، خەبەری کۆچی ئازار و ناکاوی تۆیە
ئەمڕۆ چل ڕۆژە دەنگی براڕۆ، نەغمە خوانی یە
بۆ دڵخۆشیمان واعظ هەر ئەڵێ دنیا فانییە
تف لە ڕووی دنیا تف لەم فانییەی تۆی بۆ فەنا برد
تۆی لە (سەردار)ی کۆرپەی نازار و لە (میدیا) کرد
ئەی ئاموونی مەرگ هەرگیز ناتوانی ئەو شۆڕە سوارە
بشاریتەوە لە چاوی سۆزی ئەم کەسوکارە
خنجەری ئێشی مەرگت لە دڵدا برین قووڵ ئەکات
لە داخی قەدەر کە کارەساتی وا قبووڵ ئەکات

***

چاوێکی کاڵ

١٩٧٢

بەبێ بەلەم، بەبێ کەڵەک...
نیشتوومەتە ڕووی ڕووبارێ
لە ئاسمانی- عەشتار-ەوە دێتە خوارێ
بریتیە لە گزنگی چاوێکی کاڵ،
کە لە هێلانەی خەوەوە ئەفڕێ ئەدا لە شەقەی باڵ
بۆ نێرینەی ئەو ڕووبارە پەڵ ئەکوتم
هیچ حەزناکەم سەر ئاو کەووم
لە بازاڕی وتووێژا بەرچاو کەووم
نەک شەپۆلێ بمهاوێتە لای کەنارێ
بێم و بڕۆم بێ سەر و شوێن وەک نیگارێ
با نوقم بم بۆ بێ پەیی، بۆ ناخی چاو،
گۆمی بەر تەنکە سێبەری، پەلکە زێرینە تێ ڕژاو
مەگەر لەوێ خۆم ببینم کاتێ ئەبم بەهێلی ئاو
وەکو -حەللاج، أنا الحق-کەم

لەناو مانگی گۆمی قوولا ،
بەسەر خەرمانەی ڕوونەوە
وەک سکالای ڕازی شمشاڵ
بەئاوات و ئازارەوە بچمە دڵی گەردوونەوە
جا با خەلیفە بمکوژێ من سڵ ناکەم لە گەردەلوول
بەو ئاگرەی ئەم سووتێنن من دێمە کوڵ
لەگەڵ فرمێسکی بەزەیی یارەکەما
دێمە خوارێ بەتاسەوە
یا ئەتکێمە لا لێوی تەڕ
یا وەک هەڵمێ ئەرژێمە ناو هەناسەوە
یا وەک دڵۆپێ مرواری
ئەئالێم بە هەیاسەوە

***

دەسا وەرە

١٩٧٩/١١/١٢

دەسا وەرە چاوەکانم چاوەڕێتن بۆ ئەمجارەش
هەرچی هەست و نەستم هەیە، تۆیان ئەوێ بۆ ئەم کارەش
کار، کارێکە ئیجگار پێویست، دەست مەیەنە ڕێگەی نزام
چەردەیەکم لە ڕەنگی تۆ نەکەی نەکەی بدەی سزام
تۆ ئەو خەونەی کە ئەتبینم هەموو شەوێ لە خەوتنا
ئەو لەنگەرەی کە هەر بەتۆ هەڵ ئەسمەوە لە کەوتنا
منی ئەرزی بەیاری وشک هەر چاوەڕێی بارانێکم
دام گرەوە بووم بەبەهار بۆ خۆت جێگە سەیرانێکم
ئەی یارەکەی دێرزەمانم من شەیداکەی چاوەڕێتم
لەناو گێژاوی کۆچەرا دێم و دەچم ئەڵێی شێتم
بمگرە خۆت بەرم مەدە لە دامێنی هەنگاوێکتام
دڵۆپێکی ئەشک ڕێژم لە شەپۆڵی شەتاوێکتام
دەستم دامێنە نامەوێ بمهاویتە پەنا و کەنار
لە نێرینەی بێ پەییدا بمڕۆینە وەک ڕەگی دار
من ئەو سۆزەم لەناو گەرووی هەزار شیعرا بۆت ئەخوێنم

هەنگم، بۆنی هەڵاڵەکان، بۆ شانی جوانیت ئەهێنم
لە کەروێشکەی سینە و مەما، بام وەک شنە بێت و بچێت...
دەست و پەنجە تینووکەم، بۆنی تەماست هەڵ مژێت
بەستەکانم وەکو گزنگ بدەن لە شوشی گەردنت
شیعرکانم وەک گوارە ختووکەی دەن گوێی شەرمنت
دەرگاکانت بخە سەرپشت من گاردێکی زۆر دەست پاکم
کەی بتەوێت پێم لێ بنێی لە ڕێگەتا مشتێ خاکم
بۆ؟!... نازانیت لە دەفتەر و دیوانما تۆ سەر کۆڕی
نەنگە لەلام، سەرۆک نەبی، حەیفە جێگەی خۆت بگۆڕی
وەک دروشمێک هەڵم بکەن لە شەقامی تەمەنتانا
لەبەر هەتاوی هاوین و لەناو باخ و سەهەنتانا
شایەت ئەبم بۆ گشت جیهان ئێوە خاوەنی گیانمن
ئێوە ئێوە تەنها ئێوە هەموو مەعنای ژیانمن

***

جەژنانە

ڕۆژی جەژنە، چاوەکانت جوانە جەژنانەم ئەوێ
من بەهەڵپەم، چاوەکانم، جامی پێوانەم ئەوێ
سەروی بالاَت نەوبەهارە و باخی سینەت پڕ لەبەر
خوانی تۆیە پڕ لە نانە بۆیە لەو نانەم ئەوێ
وەک هەژارێ هاتمە دەرگات، وا لە دەرگای تۆ ئەدەم
خاوەنی باخ و بەهاری، وەرزی ئەو دوانەم ئەوێ
من سەرم گەرمی شەرابی عەشقە بۆچی بێ مەزەم؟!
من مەزەی مزری هەنار و سێوی ئەو بانەم ئەوێ
چونکە گیانم وا لە کوڵدا و کوورەیە ناخی دڵم
بۆ ئەوەی دڵ دامرکێ یاری دێوانەم ئەوێ
ڕۆژی جەژنە و سواڵ کەرێکم بێ حەیا و بێ شەرم و ڕوو
وا بە کوردی پێت دەبێژم پێکی لێوانەم ئەوێ

***

ئەم چیرۆکە

١٩٨١/٨/١٠

ڕەشەبا بوو گەرما و گڕە
ساڵ ناسەوا زەوی بێ شێ
کەس نازانێ بورجی سەبوون
لە کوێوە دێ؟ تا کوێ ئەچێ!
بۆ من (نەورۆز)ێ هاتە خوار ئێستەش نازانم لە کوێوە
سەعاتی دڵ گەڕایەوە و کەوتەوە چرکە لە نوێوە
کچێکی شوخ، نیگایەکی دەریای قووڵی، هەزار سۆز بوو
هەتا ئەهات بینایی بوو، شینایی بوو هەر پیرۆز بوو
لە شەپۆل لەشەپۆلی سینە و مەمیا...
مەودای چاوم ئەهات ئەچوو
لەناو پەلەی پەرچەمیدا وەکو ئاوارە گوم ئەبوو
لە بالآیا لە کالآیا، لە دووان و هاتوچۆیدا
هەرچەند گەڕام خەوشێ نەبوو
کوا جوانی وا؟ کەس نەی دیوە کەس نای ناسێ
جێگەی باسی ناکاتەوە گشت ئێستگە و دەنگوباسێ
هەرچەند گەڕام خەوشێ نەبوو
کوا جوانی وا کەس نەی دیوە کەس نای ناسێ
جێگەی باسی ناکاتەوە گشت ئێستگە و دەنگوباسێ
کەچی قومێکی بەفراوی نزارێکیم نەخواردەوە
تەنها پەیکی ئاهێکمی بەدڵخۆشی نەناردەوە
ڕۆیشت ڕەنگە وەکو خەوێک دوای چەند ڕۆژێ لە بیری چم
بەڵام بەهاری ئایندەش بەقوربانی نەورۆز ئەبم

***

دڵی هەڵواسراو

خۆزگەم بەو (دڵە)ی لە نێو مەمانتا هەڵپەرکێ ئەکا
تاوێک لەم بەرەو، تاوێک لەوبەرە جێ گۆڕکێ ئەکا
خۆزگایە دڵم هەڵواسرایە لە جێی ئەو دڵە
قومم لێ ئەدا. دەمێک لەم گوڵە و دەمێک لەو گوڵە

تۆزقاڵێ زێڕی زەرد و سارد و سڕ، خودا پێی داوە
لەو ناو باخەدا چیمەنی سینەت بۆ ڕێکخراوە
کەچی دڵی من سەرچاوەی شیعر و بەستە و گۆرانی
ئەوا خەریکە وشکایی دایەت بەچاوەڕوانی
با ئاهی شاعیر بگاتە گەردوون گوێی بکرێتەوە
لەناو مەماندا بەخاڵێک چییە، جیا نەبێتەوە

***

لەسەر گونات خەیاڵی ماچ وەکو بولبول چریکەی دێ
لە دارستانی پەرچەمتا منالی دڵ زریکەی دێ

***

چاوەکانی نازە ئەمڕۆ پڕ لە سیحری رووی شەمن
جووتێ پێکێ مەست و مەنگی دوو خەیامی هاودەمن
بۆ یەکەم ئاوی حەیاتی چۆنی ویست ئەی خواتەوە
بۆ دووەم خۆزگە و هیوایە، خەم نەبێ نای باتەوە

***

ئەو هەناسەیەی هەڵدێ لە سینەت بابێ بەڕووما
بەناو تەمەنی پڕ لە ئەشکەنجەی ئەمێستا و زووما
وەک شنەی بەهەشت تەوژمێ ئەدا بەگیانی پەستم
بەهیوا و ئارام بەخۆزگە و تاسە و بەشیعر و هەستم

***

دڵنیام

١٩٧٩/٧/٢

من دڵنیام دڵنیا تۆزێ دڵم ئەداتێ
چونکە ئەمن شاعیرم، ئەویش خێری ئەگاتێ

ئەی کیژۆڵەی نەوبەهار منت هێناوەتە دەنگ
کەمێک گوێم بۆ شل بکە با دەنگمت بگاتێ

تۆ بەگوڵی روومەتت باخی شیعرت هەژاندم
دوور نییە هەنگی سۆزم جارێک پڕی بداتێ

ئای کە جوان و شیرینی، ئای کە نەرمونیانی
بشکێ ئەو دەست و خامەی حەقی خۆتت نەداتێ

پەریی ئاسمانی خودای، هێندە بێ گەرد و پاکی
لەناو دڵما پشوویەک بدە بۆ تەنها ساتێ!

ببیت بەچاوگەی ئیلهام دڵم بۆنی تۆ بگرێ
ئیتر شیفام بۆ چییە، چیم لە ئاوی حەیاتێ

لەو لێوە تەڕ و ئاڵە، خەندەیەکم پێشکەش کە
من مەمنونم قبووڵمە لە جیاتی گشت بەراتێ

***

لەبەر نازی شەوبۆ بوو کەوتمە ناو دەریای خەیاڵ
وەکو ساوای خۆشەویست دەستم کرد بەگڕوگاڵ

***

ئەی دڵنیای گوڵ بەدەم ئالە و چاوە خومارە
نیم نیگایەک بهاوە بۆدڵی ئەم هەژارە

***

جوانی وردیلەی چاو جوان چاوێکم بۆ هەڵبێنە
هەستی شاعیر ناسکە حەیفە دڵم مەشکێنە

***

هەڵی بێنە چاوەکەت هەڵم پەڕێنە وەک شێت
وریابە نەت سووتێنم ئاهم بدات لە هەر کوێت

تیری ئەو چاوە تیژەت مەگرە دڵی هەژارم
دڵم شووشەی ناسکە بەتیشکی چاوێ ئەشکێت

موخەییەر بم لە نێوان دنیا و پێکی چاوی تۆ
هەموو دنیا لەلایەک مژێ لەو چاوەم ئەوێت

***

جوان

١٩٧٩/٧/٤

هۆ جوانە جوانە، جوانە هەموو گیانت هەر جوانە
تۆ نانی گەنمی ئاڵی شاعیر برسییە و شوانە

هەموو جوانیی ئەم دنیا وا لە ڕووتا خەمڵیوە
خاکی کوردستان نەبێ کوێ جوانی وەک تۆی دیوە؟

ڕۆژی چاوە کاڵەکەت دنیای دڵی پڕکردووم
پەیامبەری جوانیتم بۆیە تا ئێستە زیندووم

دەستێ بدە لە دەستم بزانە چۆنە هەستم
بە بادەی چاوەکانت خۆمم خەیامی مەستم

کچی بەختی خودایی گوڵی تازە پشکووتوو
لە مەیدانی جوانیدا پشت بەهیچ شت نەبەستوو

کل و ماکیاژ و بۆیە، شەرمەزارن لە ڕووتا
(طور)ی دڵی شاعیران بەجوانی تۆیە سووتا

شیعرم زمانی لاڵە خامەشم سەری قاڵە
خۆزگە ئەبووم بەحەرفێک لەسەر ئەو لێوە ئاڵە

لەناو زەردەخەنەیدا وەکو گوڵەئەستێرە
بانگم ئەکرد لە دنیا بەهەشتی خوایە ئێرە
زەبوونم جوانە دەستێک مەلوولم جوانە هەستێک
بەدەنگمەوە گەر نەیێت خوایە کوا قوڕە خەستێک

بۆ دوو جوانی جوانکیلە دڵم کرد بەهێلانە
حەیفە بەلووتە لایی بڕمێ وەکو وێرانە

دەست و قەڵەم و شیعرم وەکو بولبولی خۆشخوان
بەستە و سروود ڕێک ئەخەن بۆ ئاهەنگی هەردوو جوان!

***

ڕێگەم بدە

١٩٧٩/٥/٣

ڕێگەم بدە دای بهێنم چەپکە خەمی پەرچەمی تۆ
دەروونی من پڕ لە عەشقە، خۆم ئەکەمە هاوخەمی تۆ
ئەگەر دنیا سایەیەک بێ، بۆ ژیانم تۆش لەولاوە
چش لە دنیای بێ سەروبن، منیش ئەبمە هاودەمی تۆ
هەرچی کتێب و دیوانە دەروونم بۆ بکەنەوە
ئەوەم لەلا پەسەندترە، ببمە وشەی سەردەمی تۆ
هەرچی ڕووباری دنیایە، بەبەردەما گوزەر بکات
من ئەمەوێ تەلّێ بی بم، ئاودامانی گوێ چەمی تۆ
ئازاری ئەم سەربساتە مالّی دەروونم داڕێژێ
پزیشک و دەرمانم ناوێ، ئالوودەم بەمەرهەمی تۆ
لە هەورازی ڕێ بەندانتا، ئارام پسپۆڕی ڕێگەمە
هەموو زۆری ئەم دنیایە ئەدەم بەتۆزێ کەمی تۆ
لەسەر مێزی خوداوەندیش لەگەلّ مەسیحا بانگ کرێم
ئەوەم لەلا پیرۆزترە، چاشتێ ببمە هاوژەمی تۆ
سەرزەمینیش بەهەشتێ‌بێ‌جۆگەی هەموو شیرو شەکر
ساوای هەستم خۆی ئەهاوێ بۆ باوەش و بەرمەمی تۆ
هەر نێۆرێک گەزاف لێدا سەبارەت بەبوون و نەبوون
من هەر ئەوەم لا باوەڕە، شتێکم لە، بەرهەمی تۆ
سیا سالّێک ئەم جیهانە داگرێتەوە ئەمسەرەوسەر
وشک نابم، بەیانییەک لێم ببارێ شەونمی تۆ
ئەی‌دایکی شەم! هەرچی‌شوێنەهەمووی‌بێ‌بەجێ ژوان
من بەنانو دۆیەک ئەژیم دەستم کەوێ لای شەمی تۆ!

***

جێم مەهێلّە

١٩٧٩/٣/١٠

جێم مەهێلّە دەرامەتی ڕێگەکانم لێ شێواوە
دنیا هەمووی ڕووی تاریکی مەبەستەکە نیشان ئەدات

بەورێنەی دەست لێ شتێ خەو نەماوە سەرکوت نەکرێ
گوێم لێ بگرە جێم مەهێلّە دەورم چۆلّی بێ ئاسمانە
ئەستێرەکان لەناو لما ملّ و مووشی ڕێگە ئەکەن
بۆکوێ ئەچێ ئەم ڕووبارە بێ بنچکەی وا تل ئەدات
ڕاپێچم کات بۆکوێ ئەچێ بۆ کام دەریالووشم ئەبات

***

«– گولێکم بەدەستەوەیە بەختی پێ ئەگرمەوە
یەکە یەکە پەڕەکانی لێ ئەکەمەوە»
نام بات ئەم بات نام بات ئە م... م... ات
پەڕەیەکی پێوە ماوە مانی منی پێوە بەندە
هەیە مانی منی ئەوێت هەیشە ئەم دات بەدەم ئاوا
– پێش ئاو بردن بارە شێک هات هەزار جاری دام بەئەرزا–
من، ئەو تەنها پەڕە گولّەم لە دەستا بوو، نەم کردەوە
... نای کەمەوە، ئەی کەمەوە، نای کەمەوە، ئە... ک... وە
ئیتر منیش خەو گرتمی بۆ ناخی خۆم شۆڕ بوومەوە

***

«کە گوێ ئەنێم بەخاکەوە
چاک گوێم لێیە ژێرپێم ئەڕوات»
لە دێکەمان دارێکی زل وەکو لۆلۆ کۆنە سالّ بوو
– ویستم خۆمی پێ ڕاگرم خۆی ئەخوران مێش تێی دابوو
قولّگە جەوتێکی هەلّوەران، خل بووەوە بۆ ڕێی لافاو
پێی وت: پێ لە شاخێک گیرکە، لقت بداتە دەست ئاسمان
لە سێبەرتا هەزار کاوەی عەشقی تازە سەوز ئەبن و
فەرەیودونێک ناگرنەخۆ و بەر کۆشێکیش ناکەنەوە
هەر ژوانێک بەفێڕودەیت جارێکی تر ناتدەنەوە!

***

جێم مەهێلّە گزنگێکم بۆ ڕاگرە هەلّی ئەکەم
هەلّی ئەکەم بەبرژانگما بۆ دەروونم بۆ سەر دلّم
هەتا بەهارە بارانە نەمشواتەوە هەر دڕکاویم
تەنها گزنگ بێ خوێن و خەم بەسەرگیانما تێپەڕ ئەبێت

تەنها باران بێ خوێن و خەم بەناو دڕکا تێ ئەپەڕێ
جێم مەهێڵە هێشتا گیانم خز نەبووە، دڕکاوییە
هێشتا عەشقیش درەختێکە لە کوێ ئەڕوێت شاخاوییە
ئەگەر جێ، مان خووی پیاو نەبێ جێ هێشتنیش خووی پیاو نییە

***

«فنجانێکم گرتەوە فنجا نخوێن وتی: پەحا خوا فرسەتت بدا عاشق، ڕێگەکەت ئێجگار سەختە بەڵام لە پێچێکدا دارێکی تیایە کانییەکی ڕوونی لەژێر دایە کە گەیشتیتە ئەوێ ئیتر هەموو دنیا بەهارە!»

بۆچی ئەبێ چاوەڕوانبم تا ئەم دنیا بەهار ئەگرێت
تا ئەو ساتە گومان نییە، سەد بەهاری تەمەن ئەمرێت
جێم مەهێڵە، هەر چۆنێک بێ منیش خاکی بێ ڕێگە نیم
ڕێگەکانیش لەسەر ڕەقیی هەڵکەنراون گوم ناکرێن
سەریان ڕەقە و لەشیان پتەو بەئاسانی بانادرێن
جێم مەهێڵە، ڕێگەم هەیە جێگەم هەیە مرۆڤیشتم
مرۆڤێکم ئێجگار شەیدا، جێم مەهێڵە، کەڕوو ئەگرم
هەزار جۆرە موتوربەم کەن کە هاتمە بەر بەڕوو ئەگرم

***

شەیداکانی ئەم دنیایە ڕۆژێ هاتن سەریان لێدام
منیان نەدی وایان زانی ئیتر تەواو من نەماوم
هەتا ڕۆژێ لەناو دڵی خواوەندەوە خۆم نیشان دان
منی «حەلاج» دەنگی یارم لە ئازارا چرۆ ئەگرێ
شەیدا بوونم لەناو بێشکەی سەربڕینما زمان ئەگرێ
جێم مەهێڵە کێوەکانی دنیا هەموو تەم گرتوونی
هەر تۆفانێکم لێ هەڵکات پیرەمەگروون جێ لەنگەرمە
ئاسمان ئەنێ بەسەریەوە ئەستێرەکان لە مل ئەکات
پیرەمەگروونی جێ لەنگەر دەست لە دەستی خواوە ئەدات

***

«لە هەر کوێیەک ئەڵێن شەیدایەک خەونەکانی هاتووەتە دی
من بۆ خۆم ئەگریم!»
ئەی شەیداکان ئەگەر هەتا قوولەی قافیش ڕێگە بکەن

جێم بهێڵن، کۆرەکەتان ناتەواوە و عەیبداریشە
نە پواز جێگەی من پڕ ئەکات، نە بەپینە دائەپۆشرێ
مێژووی عەشقە منی چەسپاندە ناو دێڕی سەفەرنامە
ئەوەی کە من پشتگوێ بخا بێگومانە شەیدا نییە
فێڵبازێکی مفتەخۆرە بێ سروود و بێ دڵدارە
لە کاروانی عاشقاندا بوونی هەر ئێش و ئازارە
من یارەکەم زۆر زۆر سادە و نزیکە ڕێ و بێ هەیهووە
مەرگەوەڕە دڵ پیسەکان ئەوەندە ڕێم لێ تاڵ ئەکەن
لە جێی خۆما کە باوەشی خۆشەویستی بگرمەوە
ئیتر یارە دێرینەکەم خۆی دێتە ناو باوەشمەوە
ڕێم لێ مەگرن ڕێ لێ گرتن هەرگیز هەرگیز خووی پیاو نییە
جێم مەهێڵن، خۆراکی ناو توێشووەکەم بێ ئاو نییە
منداڵ دانی دایکی عەشقم بێ زەمین و بێ ناو نییە!

***

کە ئێستگەی خەمەکانم بەیانیان ئەخەمە گەڕ
ئازارێکم بەسروودی ئەی نەیاران– ئەکاتەوە
دڵم لەژێر باری خەما، پڕ بۆ خۆینم ئەباتەوە
چاوێک ئەگێڕم بەنەخشەی دیوارەکانی دنیادا
بەشۆین سەر هۆی خۆما وێڵم چ حەوسەرێ قووتی داوە
کام هۆلاکۆ بەچەقۆی هێڵ کردیە تۆوی سنوورەکان
بانگ ئەکەمە کاوەی عەشقم کوانێ جێ چاڵی کوورەکان
وا جێم دێڵن ئەی من لە کوێوە ڕێ بکەم بەکام ڕێ دا؟
خاڵەکانی سەر ڕووی یارم لە تۆمارگەی خەم و داخا
قەوان قەوان لێ ئەدرێن و شەقامەکان ئەیخۆنەوە
دەهۆڵژەنێکی تازە بێت قەوانەکان ئەشۆنەوە

***

«دوای ئەوەی پەیامنێری دەنگوباسی ئاژانسەکان دایان پلۆستم ڕووم کردە ناو شار بەدوای یاری خۆم دا دەگەڕام»

توێژێ سووراو، کلێکی ڕەش پانتۆڵێکی دەرەلنگ پان،
هاتوچۆیەک، شانکوتانێک، پیا هەڵچوونێک، ڕاوەستانێک

یارەکەی من خۆی هەڵناخات بۆ ئارەزووی بێزارەکان
یارەکەی من دڵی پڕە بەهەناسەی دڵدارەکان
یارەکەی من سینەی پڕە بەبۆنی ڕێی بەهارەکان
یارەکەی من وەک پێخۆرە بۆ ناو نانی هەژارەکان
یارەکەی من شەخڵی سۆزی شەیداکانی لێ دراوە
جێم مەهێڵە بەشوێن پێتا خۆم ئەڕژێنم شوێن بەشوێنی
جێم مەهێڵە منیش ئێستا ڕێبوارێکم ڕێگەم ئەوێت
تۆ بەولاوە بۆ هاوسەریی کەس نابینم بەمن بشێت

***

باشە ئەگەر ڕێگەم هەبێت گوڵ بەولاوە هیچ ناچنم
وەکو (مەحوی)ی ئەم جیهانە، هەرگوڵ ئەدەم بەڕووی خەڵکا
ئەگەر بەردەباران کرێم وەک (حەلاج)ە سەرمەستەکان
هەرچی حەرفێک لە سنگمایە ئەی کەم بەفیشەکی لەعنەت
لە تفەنگی (أنا الحق)دا ئەیدەم بەڕووی سەد مانشێتا
دڵدارەکەم! (شێخ ڕەزا)یش بم، (بێسارانیم) لەسەر ڕێتا!

***

گری گری ئەی شەیداکان لەگەڵ کۆچی شەما هاتم
من ئەمجارە لەگەڵ کۆچی شەمەکاندا دێم و دەچم
من لە وەلی بێزاربووم، لە دوای سووتان، خۆڵم نەبێ
لەناو بارگەی شەمەکاندا خورجم نەبێ، کۆڵم نەبێ
هۆ شەمەکان وەلیی تازە دەستی هەیە، چاوی هەیە
لە لەشکری شەیداکاندا سەربازێکە ناوی هەیە
ڕوو مەکەنە ئەو کوێستانەی خاڵ خاڵ ئەبێ لە چلەدا
بۆ نازانن زستانەکان باریان نییە، ساتیان نییە
زستانەکانی ئەم سەدە، کتێب ئەڵێ، هاتیان نییە!
بیرێکی نەوت کە هەڵکەنرا بزانن کێی لەناو دایە
بیرێکی تر کە هەڵکەنرا بزانین چی لە چاو دایە
بیرێکی کە هەڵ ئەکەنرێ ئەژدەهاک دێ خۆی و ماری
جەجالێش دێ خۆی و کەر و کورتانەکە و دەست و داری
ڕێگەی کۆچی شەیداکانیش ئەکەن بەکلکە نەوتینە

ئاشتی و شۆڕش بەیەکەوە لە چاڵێکدا سەرئەبڕن
بیرێکی کە هەڵ ئەکەنن بۆ ئەیلوولی ڕەشی تازە
«گردی زەعتەر» تەخت ئەکەن لەگەڵ ئەحمەدی زەعتەرا
نەوتەوانی ئەم جیهانە حەز بەگرد و چیا ناکەن
شەقامە ڕێی تەختیان ئەوێت بۆ هەڵپەڕکێی نەوتینەکان
بۆ چاوڕەش و بۆ چاو سەوز بۆ چاو کاڵ و چاو شینەکان

***

«وتیان شێخێکی نوورانی هاتووەتە ئاوایی دەمی گورگ ئەبەستێ...»
یا شیخ ئەرێ تۆ ئەتوانی دەمی گورگە نەوتینەکان...
وا ببەستی: لەم کۆچەدا لە بارگەی شەم جێ نەمێنم
هۆ شەمەکان دەمی گورگی کۆچەڕێگە خڕ دابخەن.
ئەڵێن باوێک داهاتووە وا شەم ئەکڕن لەو خوارانە
وەک پێستە مەڕ بۆ گورگەکان، وەک ئارایش بۆ سۆزانی
هۆ شەمەکەم هەر گەردنی منی هەژار بەتوانایە،
ئازارەکانت هەڵگرێ بەڕێی خوادا تا سەر بڕوات
جێم مەهێڵن گورگی شەم خۆر لەم ڕۆژەدا وەلی ئەخوات

***

هۆ... خەڵکینە لێرە هەستان شیعرەکانم یەخسیر مەکەن
وا بەتوانجی بێ سەروبەر وشەکانم دڵگیر مەکەن
دایکەکانتان بەئێوەوە ژان گرتنی هەردوو سات بوو
شاعیر هەموو عومری ژانە ژان ئەیگرێت هەموو ساتێ
بەڵکو تولفی شیعری ببێت دەنگی گریان بتان گاتێ!
جێم مەهێڵێن منی شاعیر تەوژم وتینی کاروانم
لە نوێژی گشت نەورۆزێکا قەسد و تەکبیر و قورئانم.

***

سەردانێک لە گوڵەژاڵە- پەخشان

١٩٧٨

گوڵە ژاڵە... چۆنی؟
- زۆر چاکم، لە چاکیدا ڕووم ئاڵە-
- ئەی بۆ ئەڵێن تاڵیت؟!

– ڕاسته چونکه من هەم–
– لەبەرئەوەی که نەسووتێیت؟
– نه، نەخێر لەبەرئەوەی مێش و مەگەزم پێوه نەنیشێت–
– هەر لەبەر ئەوە؟!
– نه، نەخێر نامەوێت هەنگیش شیلەم لێ وەرگرێ و بیکات بەهەنگوین بۆ ئەوانەی ئەیانەوێت بەر و بەرهەم و شیلەی هەموو ڕووەکێ هەر بۆ خۆیان بێت
– هەموو وەرزێ، هەر سەوزی و گوڵێشت سووره؟
– بەڵێ چونکه خولیام لەسەر دایه و بڕوام له دڵدایه
– باشه گوڵه ژاڵه ئەی بۆ کابر...؟
– کابرای گۆرانی بێژی شاییەکەی میدیه و ئاشوور ئەڵێیت؟
– بەڵێ
– کاکه ئەمه خۆی هەروایه هەر شاییەک ئەگێڕێ و دوایی به دەست بەتاڵی لەو سەرەوە دێتەوە، دەست ئەکات بەجنێو پێدانی من وا ئەزانێت من پاڵم بەوەستا کاوەوە ناوە و فرەیدونم له جێگەی دا چەقاندووە!، وا ئەزانێ من میمکه میدیەم بەزۆر داوە بەمامه ئاشوور! وا ئەزانێ من پێش دەروێشەکانی مامه شێخ کەوتم هەتا گەیاندمنه قوللەی قاف!
وا ئەزانێ من جێ سەیرانی چوار چرام کرد بەخوێ ڕێژگەی فرمێسک و خوێن! ڕەنگه واش بزانێ من ئەم نیشتمانەم سەرەولێژ دروست کردووە، ئاوی بەرەو خوار بڕوا و بڕژێتە ناو دەریا گەورەکانەوە! یا من دەستم هەیە لەوەش دا که نەزرگەکەی ئەم لابەلا بێ و ڕووی لەو دەم کەله تاریکانەبێ که ڕووناکی ڕۆژ ئەخۆنەوە بۆ سەیر... که چادرەکانی (ئای پی سی) شەماڵ لوولی ئەدا، ئەم هەر جنێوی بەمن ئەدا وەک تۆ ئەڵێی... خە...؟
– ئەی چۆن؟...که له شاییەکەی ئەم دواییه گەڕایەوە دەسته بەرەیەک نانه ڕەقیشی پێ نەبوو، دەهۆڵ کوتەکانیشی لێ تەکینەوە
– ئەی ئێسته...؟
– ئەیەوێت وەکو خورووکی چەپڵه بچێته ناو لەپی ئەوانەی که هەر شایی بێت ئیتر تەماشای سەرچۆپی کێش ناکەن سێ پێیی ڕەشبەڵەک دادەکوتن
– ئەی تۆ ئێسته ئەڵێی چی؟
– هەتا ڕێگەی ڕاست بەدی نەکەیت و ئەنجام ڕەچاو نەکەی هەنگاو هەڵمەهێنه، که هەنگاوت نا بڕۆ بڕۆ قسەیەکیش دووجار مەجووەوە له قسەیەکیشدا دوو ڕا، فڕێ مەده له شاییشدا هەڵمەپەڕه
تا نەزانی سەرچۆپیکێش کێیه و بەرەو کوێت ئەبا بەکام بەزم
منیش بۆیه ڕووسوورم چونکه تاڵم و مێش و مەگەزم لێ نانیشێ

با گۆرانی بێژ بکوتێ دەهۆڵی
پشت بکاته من، ڕوو بکاته چۆڵی
ژاڵه ئەڵێ شیله نادەم
مێش و مەگەز لەخۆم لادەم– شیله نادەم–

***

شەمی خۆم

١٩٧٨

دەچم کاکه دەچم بۆ لای شەمی خۆم
دەزانم من له ئەمڕۆوە خەمی تۆم

کزەی لێی دام کزەی گەرم و جگەر سۆز
نمای عەشقم سەری ناخات له ئاسۆم

بەرەو پیریی دەچم، ڕێگەم بزانه
که بارت خست، نەکەی ماتەم بخەی بۆم

له هەورازی گری ئارام که دەخزێم
ئەبینم خۆم له ئاخێزام و ئەشڕۆم

که ڕێگەم گرت، وتم با شەو درێژ بێ
قەڵای مێردانه ژەنگ نادا له ئەژنۆم

شەمی شیرین... که پەیمانتم لەبەر کرد
له بیرت دێ وتم: شەیدایه ئەوتۆم...

له ڕێگاتا ئەسووتێم و ئەبرژێم
له چاوانما نمەی ئازارێ ناشۆم

له غوربەتدام، وەکو نەی بم، دەناڵم
خەمی تازەم ئەوێ، من کۆنه ناخۆم

ئەگەر ئاسمانی زوڵفت هات لەسەردا
ئەمن ئەو کێلگه دێرینەم بەتاپۆم

لەژێر زەخـــــمی هەزار بارا شکست بم
کـــــە چاوی من لەتۆدا بێ، بەرەو تۆم!

***

گردی زەعتەر

١٩٧٦/٧/٢٦

وا ئەزانم دەریا لووشی و پەیت نییە
دەروونێکی، هەرچی جەنجاڵیی دنیایە وا گێژ ئەخوات لەناو دڵتا
هەرچی دۆزەخ هەیە ئەمڕۆ چنگیان داوە
لەگەڵ پۆپەی لق و چڵتا

***

ئاگر کوژێن، ڕێ بڕانە، ڕێ قاتییە
جێگەپێیەک بێ ئاگربێ... وەکو کۆرپەی ئاواتییە
لەوێ وەرزی قوتابخانە پانزە مانگە، نەهاتییە!

***

نەنە (ئەرزی) باوەش گەورە، لە دامێنتا ئاگر کڵە
(گەلگامش)یش تیایا قاڵە
لەناو چاویا گۆڕستانێک ئەڕوێ، ئەکشێ، بێ قەواڵە
گۆڕهاوێژان بۆ (ئەنکیدۆ) گۆڕ ئەهاون
لە جەنگەڵی دار خورماوە
یەک لە دوای یەک چنگ لە چاون

***

گردی (زەعتەر) ئاخۆ دووریت؟!
ئاخۆ سەوزی، زەردی، سووریت؟!
ئاخۆ چاوی، ئاخۆ دڵی؟
ئاخۆ پشکۆی، ئاخۆ گوڵی
ئاخۆ چۆڵێکی ئاموونی؟
یاتۆ وێنەی ئەو ئاوارەی...
هەرچی گورگێ پەپکەی داوە لە پەیکەری ئازادیدا
لەتۆ چیرە و پێت وەڕیوە و، پێت ئەوەڕێ
هەرچی خۆی لە کورسی توندکا
پێت زەڕیوە و پێت ئەزەڕێ،

هەرچیش پەیام دەستنووس ئەکات
لە گۆشتی بەر پێی ئەو ئەخوات
هەتا پێیەک بەرەو ماڵی باوان نەبات
داری (ئەرز)یش لە ڕێگەیا سێبەر نەکات!

***

ئەوساکە (شام)ڕێی مەحشەر بوو
جێی پێوانی خێر و شەڕ بوو
ئێستا (شەمخەی)ی داڕزاوە
هەتا (زەعتەر) بەپانایی ڕێی هاتوچۆ ڕاکشاوە
سێ دروشمەی لەسەر داوە
هەرچی داوێن پیسی شارە تێی ئالاوە
لەسەر ڕان و سینگ و مەمکی
هەزار کۆڵگەی لێدراوە
بەرەو زەعتەر مەرگ بارانە
شەمخە شادێڵی شارانە

***

گردی (زەعتەر)...!
وا لە تۆوە هەرچی ڕێگە و بانە دیارە
تەنها ڕێگەی لوولە تفەنگ نەخنکاوە
تەنها فیشەک لە ڕێگەدا
بۆ هیچ کەسێ نەبچڕاوە.

***

١٩٧٥ی ئافرەتان

١٩٧٥/١/٢٨

لە تەلیسمی ئەفسانەدا
لە یادنامەی ڕۆژانەدا...
هەر نیگارە دێت و دەڕوا و تۆ هەوێنی
هەر خامەیە...
لە هێڵی ئەشک و خەندەیا خۆت ئەنوێنی
هەر دەفتەرە...

تۆ گەوهەری پوخت و پاکی لێ دەردێنی
هەر باخچەیە هەر باخ و ڕەز
بە نەورۆزی سۆزی گەرمت
لەژێر چنگی بەستەڵەکا ئەی هەژێنی...

***

من تۆم بینی... لەگەڵ کاوە
کوورەی دڵت بۆ تاو ئەدا
کلی خوێنی سەر بڕاوت لە چاوی زەرد و کاو ئەدا

***

من تۆم بینی...
لە دامێنی شوورا بەخوێن تەنراوەکەی لای -ڕۆما-وە
باڵات بەسێدارەوە بوو ئەشەکاوە
من تۆم بینی لە کوێربوونی چاوی سووری - باستیل-دا بوو
دڵت لەناو دارستانی نێزە و قینا هەبروون ئەبوو
لەناو هەڵپەی ڕابەراندا!!
چێژی عومرت بێ نوون ئەبوو

***

من تۆم بینی
لە سیمفونیای (ئۆرۆرا)دا ئاوازێک بووی ئەزڕایتەوە
لە دوای تۆفان دەرگایەک بوویت
بۆ پەیامی دڵ و ئاشتی ئەکرایتەوە

***

من تۆم بینی
لە شەپۆلی ڕۆژی ڕەشی شارەکەما
کە مەرگ و چاو تێکەڵ ئەبوون،
بەئەشکی سوور...
سەری تاڵی ڕێگەی هیوات ڕەنگ ئەڕێژا
بۆ ئاسۆی دوور

***

لەناو گێژاوی غوربەتا بەستەی دلدار
خۆی ئەگرێتە دامێنی شار

سەرخۆشێکە سەر لێ شێواو
پەتیارەیە
بەدوای تاپۆی ڕەشی خۆیا ئاوارەیە
لە ڕێگەی دا هەر تۆ دیاری
لەبەر چاویا هەر تۆ شاری
کە تۆی بینی خۆی دییەوە
تاپۆی ڕەشی دۆزیەوە

***

ئەو ئاوازەیت وەک خوڕەی چەم
گەردوون ئەتلێ و نابڕێتەوە
لەبەر پێتا لووتی نەمان
بەڕووی شەرما ئەدرێتەوە
پێکی پڕی دەستی نازت
لە ئاهەنگی ئازادیدا
وەکو مژدە ئەخورێتەوە
گرێی دڵت وەکو ئاسۆ
پڕ بەم دنیا ئەکرێتەوە

***

خانمەکانم...
خۆشم ئەوێن
وەکو ئاووهەوای بەهار
خۆشەویستی من و ئێوە
تابلۆیەکە تازە نیگار

***

چاوەکانت دوو هەڵۆن و وان لە هێلانەی گولاّ
ئێستە ئامادەن بەجووتە بەن بەسەر کۆتری دلاّ

***

بەمیوانی خەمیشت بم وەکو خۆت جوان و نازارە
خەمی تۆ گشتی خۆم ئەیخۆم ئەگەر کێشی هەزاربارە

***

ڕەقیب ئەیوت کل و کلتور شکۆفەی چاوی تۆی بازە
دەبا کوێرایی چاوی بێت کە ئێستا چاوت بێ نازە

***

نەورۆز و ژوان

١٩٧٥/٣/٢١

ئەم هۆنراوە لە ئاهەنگی نەورۆزی ١٩٧٥دا لە زانكۆی سلێمانی خوێنراوەتەوە و لە گۆڤاری (رۆشنبیری نوێ)ی ژمارە (٤١) ١٩٧٥/٦/٢١ بڵاوكراوەتەوە.

دەستت بێنە ئەی كیژی جوان
گوڵ بەدەمە جێگەی ژوان
بەفرمێسكی وشەی كوردی
من گەردانە ئەهۆنمەوە بۆ گەردنت
شیعر ئەدەم لە پەرچەمت
رۆژی هاتوچۆ كردنت
دەستت بێنە وەكو خامە
شاعیر دڵی شووشەی كامە
شاعیر هەستی وەك نەمامە
شاعیر هەموو لەشی زامە
شاعیر و زام؟
شاعیر و كام؟
شاعیر لە كێڵگەی زاماندا
كام ئەڕوێنێ
پەیام شیعر و خوێن ئەدوێنی
دەستیان لەناو پرچی دێرا تێكەڵ ئەكات
وەك دۆست ویار
وەك وشە و زار
شاعیر ئەگەر زامی نەبێ كامی نییە
پشكۆی وشە ئەگەر بەناو زامدا نەیێت
تامی نییە

***

لەسەر بەركۆشەكەی كاوە،
ئاڤێستای گڕ هەڵكرابوو وەك كلپەی زام
بۆ پێشمەرگەی وشەی یاخیی كۆڕی پەیام
بەگوڕ فڕی بۆ سەر كێوی قورسی سزا

شاپەڕێكی بەناو چاوی حەقی وڕا
وەك تیر چزا...
– ئەم ڕۆژی ساڵی تازەیە نەورۆز هاتەوە
جەژنێكی كۆنی كوردە بەخۆشی و بەهاتەوە– پیرەمێرد

***

دەستت بێنە ئەی كیژی كورد
من دەفتەری مێژووم پێیە
بۆتی ئەخوێنمەوە ورد ورد...
زەمان دەور و بەری زامە
تەمەن گێژی ناو ئەنجامە
نووسراوێكم وەكو نوشتە قەدكردووە
دوو سێ جارێ ڕێی قووت دانم بۆ بردووە
ئەیخەمە ناو پەڕەی قورئان لە ماڵەوە
بەبەرگی سوێنی تاڵەوە
ئەیخەمە ژێر بەرماڵەكەی دایەگەورە
سەری ئەچێ نوێژی ناچێ...
كە بەرتیلی دەنگ نەكردن لە دەستیایە، جێگە ماچێ!
بۆ سەر لەم خەڵكە تێك بدەم
كاسەی شكاو لە پێك بدەم
ئەی كیژی جوان دەستت بێنە
من ئەمەوێ بچم بۆ شاخ
من ئەمەوێ بچمە ناو باخ
من ئەمەوێ ڕووتوقووتبم ئاوی تاڤگە
بەسەر سەرما بێتە خوارێ
من ئەمەوێ خۆم هەڵكێشم لە دەروونی گەشی جارێ
من ئەمەوێ لووتم نەدا لە سەهۆڵی لا دیوارێ...
پەشیمانیی بەشاخەوە لێ ببارێ
من ئەمەوێ بێم و بچم بەناو وشەی كوردستاندا وەكو خامە
من ئەمەوێ بیدۆزمەوە هەرچی پیتی ئێش و زامە
بیكەم بەسەر مەشقی نامە
شاعیر شێتە... گوێی مەدەنێ

هەرچی گردە لەناو دڵیا هەڵی کەنێ
قسە لە شێت یا لە مناڵ...
با بێمەوە سەر قسەی خۆم
ئەی کیژی جوان من شێتی تۆم
نەورۆز لە گوێی ساڵا دەرهات
چیە لەگەڵ کاوە دەکات
تۆ بەگەرووی منا هاتی بۆ سەرزمان
کفرم نەکرد...
بۆچی تۆشیان وەک من ڕمان؟!
هەر دوێنێ بوو جەژنەکانی دەورووپشتم
خۆیان لە من ئەشاردەوە
جوێنی دەمی وشکی خۆیان
بۆ چاوی من ئەناردەوە
پێیان وتم بووە بە...
بۆ گیرفانی بەیاننامە نهێنییەکان ڕاوی بنێن
هەر ڕۆژێکی لێ بووەوە ناوی مەنێن
ئا... کچی کورد دەستت بێنە
لەناو دڵما خەم بڕژێنە
– دەسا ئەی خەم دەسا هاوڕێی شەو و ڕۆژ و هەموو ساتم
دەستت ڕابگرە بۆدەستم زەبوونم ڕوو بەڕووت هاتم
لە مەیخانەی شەوا بابێ مەیی خەستی هەزار ساڵە
لە تاڵاویا وەهام گێژکە نەزانم عومری خۆم تاڵە!
شاعیر شێتە؟!...
خوا نەتگرێ دار و دیوار گوێیان لێتە!
ئەی کیژی جوان وا نەورۆزە کوا جەژنانەم؟
ئاش وەستاشبم کوا ئاشانەم؟
دێوانەشبم کوا ئاسانەم؟!
منیش وەک تۆم لە خەیاڵتا پێ دائەنێم...
کە ڕووباری هۆرە هات و لەبن ڕوودا ڕژایە گوێم،
–ئەو ڕەنگە سوورە بوو لە ئاسۆی بڵندی کورد
مژدەی بەیانی بۆ گەلی دورو نزیک ئەبرد– (پیرەمێرد)

ئەی ئەهریمەن دەرگای گوێی خۆت بخە سەرپشت
کتێب ئەڵێ تۆ نەورۆز و شاعیرت کوشت
تۆ کچت کوشت!
– تا ئێستە ڕووی نەداوە لە تەریخی میللەتا
قەڵغانی گوللە سینگی کچان بێ لە هەڵمەتا– (پیرەمێرد)
ئەی کیژی جوان
بۆم بێژە ژوان
دەم و چاوی تۆ ساڵێکی پڕ نەورۆزە
منیش چۆغەم لەبەردایە
کڵاوی خولیای دڵدارم لەسەردایە
چاوم واڵە باخی بەردار!
وەک باخی تۆ تەڕو بڕبێ
چاوم وا لە گوڵی گەنم
وەک پەرچەمت پەخش و پڕ بێ
چاوم وا لە نیشتمانم،
لە گۆچانی نەڕەی شانم
چاوم وا لە شیعرەکانم
لەناو کێلانی خنجەرا
ڕاهێنانی دوای وانەکان ئەدەن لە سەنگ
بەپێوقوومی ئازارەوە ئەدەن لە زەنگ
گوڵی نەورۆز بەئاوازی یەکی ئایار
پاراو ئەکەین...
لەناو خەندەی کوردستانا
هەزار جەژنی پڕ لە ئەوین ڕەچاو ئەکەین
لە ئاونگی گڵکۆی شەهید
کلی خۆیریزگەی چاو ئەکەین
وەک (پیرەمێرد) ڕوو لە چیا ڕوو لە کەژ و لە کاو ئەکەین
– ئەوا ڕۆژهەڵات لە بەندەنی بەرزی وڵاتەوە
خوێنی شەهیدە ڕەنگی شەفەق شەوقەداتەوە

***

کیژێکی جوان

١٩٧٣/١/١

کیژێکی جوان...
هەر بەڕێکەوت...
لەپێش دەمما چەمایەوە
لە ئاسمانی سینەیەوە
چەتری مەمکی کرایەوە

هەردوو چاوم وەک پەپوولە
بەرەو گولۆپی مەمانی
هەڵفرین و تاسەم بەهیچی نەزانی

ئەمجا بوون بەهەنگەژاڵێ
نیشتن بەخونچەی مەمەوە...
وەکو خاڵێ

گەڕانەوە و
بینم تاسەم وەکو ئاگر
لە ناخ و گیانم دەئاڵێ

ئەوسا چاو و دەست و دەمم
وەک منداڵی پیاوی نەدار
کەوتنە باخی سێو و هەنار

لقوپۆپیان دا بەیەکاو
مەمەکانیان داکرۆشت و
لە چڵەوە سووک بازیان داو
هەڕایان کرد هەتا ناو شار
***

بەبۆنەی لادانی تارا لەسەر پەیکەری شاعیری مەزن حاجی قادری کۆییەوە(١)

١٩٧٣/١١/١٥

حەرفی کوردیی، گیانی کەی بوو پێش ئەوەی تۆ دەرکەوی؟!
تۆ بەپرچی ڕۆژی ڕوونا بۆ نیگای بیر سەرکەوی،
قۆڵی مەردیی هەڵبکەیت و پێشەوابی و بەرکەوی
مامە حاجی ئەو تەوژمەی دات بەحەرف و بیری کورد
وای شەپۆل دا تۆ ئەمێستا پێشی سەد ڕەهبەر کەوی
کاتێ دنیای ئەم گەلەی تۆ یەک تروسکەی تیا نەبوو
دەستی شەوگاری دڕندە قەت لەبینی جیا نەبوو
لەم سنوورەی بێ سنووریا بێ قەباڵە و یانەبوو
مامەحاجی، ئەو چرایەی تۆ هەڵت کرد بۆ ژیان
دای لە چاو و چاوگە دەرکەوت پڕ لە خوێی ئەفسانەبوو
کاتێ پێیان نایە بینی شیعری کوردی و هاتوچۆ
گۆشتی برژاوی دەروون و قیمەکێشی جووت برۆ
ماری زۆڵف و تیری برژانگ وەعد و پەیمانی درۆ
مامە حاجی شیعری تۆ بوو بانگی ئەم خەڵکەی ئەکرد
تیشکی ئاسۆ، باسکی ئیشە، بۆ بەیانی ڕۆژی نۆ
کاتێ لەم خاکە بەتەنها دەنگی قرخی تەیلەسان
بۆنی جادوو قرچی تەزبیح هەڵمی یاهوو، هەڵ ئەسان
ئەم وڵاتە پاکژێک بوو بۆ لە وەڕگای ناکەسان
مامە حاجی نوکی خامەت وەک بروسکە دای لە شاخ
تاڵی تەزبیح پێچی مێزەر تۆپی ڕیشیشی پسان
ئەو دەمەی کورد ڕووی لە دەرگای پان و دەست و پا ئەسوو
بۆ هەموو قیلێکی فەتوا و خوتبە کانیش دائەبوو
بۆ دەوامی تەختی زۆردار هەر دەسەودۆعا ئەبوو
مامە حاجی دەنگی تۆ بوو جوێنی بەو قیلە ئەدا

(١) ئەم هۆنراوەیە لە شاری کۆیە لەپێش دەم پەیکەری حاجی شاعیردا لە ئاهەنگی لادانی تارا لەسەر پەیکەرەکەی خوێنراوەتەوە.

خەنجەری لۆمەی کوشندەت ڕووی لە سەد فەتوا ئەبوو
کاتێ فێڵ و دەس بڕین و خۆپەرستی پایە بوو
نۆکەریی زۆرداری خوێن مژ بۆ گەلێ کەس مایەبوو
چاوی خامە و دێڕی تۆمار ڕووی لە دەست و سایەبوو
مامە حاجی خامەکەی تۆ دێری بۆ زۆر ڕانەخست
مانگی تۆ، ماو، دێڕی سەر شۆڕ وەک حەپەی سەگ زایە بوو
کاتێ هێشتا دەنگی ئازاد ناوی ئازادی نەبوو
ئەم دەسەی کورد لەو دەسەی کەی تێغی زۆرداری ئەسوو
بەردی دیواری سنوورمان هەر بەرەو خۆ، ڕۆ ئەچوو
مامە حاجی باوەڕی تۆ بانگی یەکێتیی ئەکرد...
شێری مەیدان خۆت و ئالآت بێ کەسی تر دوو بە دوو
پێشەوای حەرفی دلێر و خوای وشەی بێ باکی کورد
حەرفی کوردی: شیعری کوردی ناو نیگاری خاکی کورد،
جێ دەسی تۆی پێوە دیارە، ڕابەری ڕێی چاکی کورد
وەک قوتابی وام لە ڕێتا دەست لەسەر چاوی هیوا
شاعیرێکم ڕابەرم تۆی بۆ مەبەستی پاکی کورد
دەنگ دلێرین خۆم و حەرف و شیعرەکانی پڕ هیوام
وا مەزانن شاعیرێکم بێ مەبەست و بێ خووام
بۆ هەژاری کوردە بەستەم من بەهەر سۆزێک دووام
شەرمە بۆ هەر شاعیرێکمان ڕێ بەدێیی تۆ نەکات
مامە حاجی شایەتم بە من لەسەر بنجت ڕووام
خاکی غوربەت تۆ ئەزانی کێ لە دڵتا نوستووە؟!
ڕابەری ڕێی میللەتێکە دادی بۆ تۆش ویستووە
ئەو شەهیدە شۆڕەسوارە باوەڕی هەڵکردووە
پێکی ئازاری ئەنۆشێن کەس نەدا ئازاری ئەو
مامە حاجی ڕەهنمایە و نامرێ هەر زیندووە

***

دێوانەیی

١٩٧٣/٧/١٢

جوانە وەک تۆفان بێرە ناودەنگم
بروسکەت بدە لە شەوی زەنگم
با تیلەی چاوت چاوم لەت بکا
با تاڵی زوڵفت نەوسم پەت بکا
زریکەی قاقات هەستم کڕ بکا
تیغی لالووتیت ڕێزم شڕ بکا
بەقسەی ڕەقت بمدە بەر ئاگر
هیچ، کۆم لێ مەکە، تاو لە تاو زیاتر
بمهێنە و بمبە بمدە بەدارا،
بەنووکی نێزەی زمانی قارا
وەکو گەرداو و تۆف و ڕەهێڵە
ڕام بدە تۆزم لێ جێ مەهێڵە
چونکە من خەفەی پەستی و بێ دەنگیم
چونکە من دژی سێبەر و مەنگیم
چونکە دوژمنی ئارام و قوورسیم
تێریم لاشەرمە، من نەوسی برسیم
نامەوێ جێگە وچیە و ڕاز و ناز
چاوەڕێی ڕقم لە خەنجەر و گاز
تف لە نزیکیی ڕێی دوورم ئەوێ
کڵپەی ناو گەرووی تەنوورم ئەوێ
ماچ بۆ بێ ددان، من گازم ئەوێ
من مەلی دڕی وەک بازم ئەوێ
بەدەنووک دڵم شڕ و وڕ بکات
بەمۆنی و گرژی چاوم پڕ بکات
ئەو دنیا خۆشە، ئەوساتە خۆشە
عارەقی حەیا دواپێکێ نۆشە

***

گۆران

لە یادی هەشتەم ساڵی کۆچی گۆرانی نەمردا

لەتانوپۆی گوڵی کاڵای بە کوردی تازە چنراوا
لەناو سەرمەشقی نووسینا لە وێژەی پوختی ژەنراوا
ئەبینم تاڵی ئاوریشمت وەکو ئەستێرەیە و دیارە
بەروبوومێکە هۆنراوەت، کە ئەمڕۆشی وەکو پارە
لەناو باخچەی وشەی جواندا گوڵی تۆ بۆ هەموو وەرزە
لەسەر ڕووی مانگە ورشەی دێت ئەوەندەش پایەکەت بەرزە
لە دێڕی زەرد و ژاکاوا وشەت پاراو ئەکات پیتی
لەپێش مندا وتی وایە ئەوەی بینیتی، ناسیتی
وەکو ئاوازە حەرفی تۆ لەژێی دەنگی هەوا خۆشا
وەکو سیحرە لەناو خولیای سەری گەرمی سەدا خۆشا
لەناو تاڤگەی قژی زەردی هەزار قژ زەردی چاو مەستا
لەسەر لێوی تەڕ و ئاڵی وشەی ڕازاوی هەڵبەستا
گزنگی نوکی خامەی تۆ شەپۆلێکە و لەبن نایە
گرنگە وێنەکێشانی لە پەنجەی کرچی من نایە
لە زاری بولبولی کوردیی بەداو جێ چینە پەنگاوا
لە قوڵپەی زامی سەد ساڵەی هەناسەی ڕق نەخنکاوا
جریوەی هەستی تۆ هێشتا کلیلی تاری سەد دەنگە
تریفەی دێ لەنێو دەسدا تەلای خاوێن و بێ ژەنگە
لەناو زیندانی سامناکا کە ئەت ناڵان بەهێز و تین
لە گوێ پێ چاڵی مەرگیشا سرووێ بوو بەکامی ژین
لە گشت دێرێکی نووسینا خەمی کوردت لە خاتربوو
لە پرسەی مەیتی کۆریا دا وتارت پڕ لە ئاگر بوو
لەلای جاندارکی پەرتووکا لە (ماکارسی) تفێکت کرد
لەناو چاویا وەها چەسپی نەشۆراوە هەتاکوو مرد
بروسکەی پیتی ئاگرینت لە دەریای هەوڵی بێ پەی دا
لەناو شڵپەی شەپۆلایە و خەریکە ئاگری کەی دا
لە باخی شای ستەمکارا گڕی شیعرت گوڵی سوورە
لە بیری نەوتی زۆر قووڵا ئەسووتێ ئاگرە و نوورە

ئەبچڕێنێ پەتی جەرگی بتی نەوتینی خوێناوی
کە نەیتوانی لەڕێت لادا بەرەو ئامانج و پێناوی
سڵاو بۆ تۆ، سڵاوی من کە چاوم هەر لە ڕێگاتە
لە چاوما دام ئەنای ئەوسا، دەروونم ئێستە جێگاتە
لە کاتێکا کە یادی تۆ لە ئینجانەی دڵم دایە
بەرامەی هۆش و هەستیشت لەناو باخچەی گوڵم دایە
پەیامی شیعر و گۆرانیم لە ناخی دڵمی نووسیوە
بەشانازیی ئەزانم من، کە گۆرانم بەچاو دیوە،
هەموو کوردێ، ئەوەی پێنووس لەپەنجەی دەستی ئاڵاوە،
کە بۆ سوودی هەڵێکی خۆی بەشیعرا هەڵنەکاڵاوە،
ئەوەی شیعری وەکو تۆێشوو لە پشتا بوو لە برسانا،
نە پێ دزکەی ئەکرد لادا، نە ئەشگریا لە ترسانا،
ئەوەی هەر سەر لە ئێوارە، لەناو خەودا سەر و چاوی...
نەپێچاوە کە خۆی کەڕکا لەناڵەی حەرفی سووتاوی،
کە ئەمڕۆ یادی گۆرانە وەرن تەختی خلوود بێنن
ئەوی نووسراوە بۆ گۆران لەوێ دا گشتی بڕوێنن
لەسەر گڵکۆی، خەمی بیرچوونی هەشت ساڵەی لە ڕووبسڕین
بەفرمێسک و وشە و هەڵبەست، هەزار وێنەی گەشی بگرین

***

شێتیی شاعیر

١٩٧٢/٢/٢٢

بەبرژانگی خۆرەتاوا
گڕی شەوی نەورۆز دێنم...
ئەدەم لە دەرگا و پەنجەرە،
ئەدەم لە پێڵووی باڵ شکاو
ئەدەم لە حەرفی لێو پواو،
ئەدەم لە شیعری سەرخۆشی
ناو باوەشی خەیاڵی خاو
ئەدەم لەپێچکەی تەختی قورس

ئەدەم لەمانشێتی درشت
لە ئیشەڵڵای زۆر بێ بڕشت
ئەدەم لە کۆڵان و شەقام
ئەدەم لەبنی کوولەکە
ئەدەم لە پەترۆی سەری زام
من شاعیرم،
من دێوانەم، پەل ئەهاوم
دەس ناکەم بەچەتری چاوم
پەڵ ئەهاوم
وەک شێخ ڕەزا جنێو ئەدەم
دەس بەدەمی سەگا ئەکەم
بۆ قافیە و کێشی ئەمیر
ڕائەکێشم ملی حەمیر
وەکو فەرهاد،
بۆیەک تیلەی چاوی شیرین
هەزار خەسرەو بەپەن ئەکەم
هەزار کێوی بێستوونی ڕێز
بەڕەشەبای تانە و تەشەر
بن کەن ئەکەم
من شێتێکم وەک (ئەورەحمان
پاشای بەبان)
قومێ بەفراوی کوردستان؛
ناگۆڕمەوە
بەمۆڵکی ڕۆم، تەختی عەجەم،
نایگۆڕمەوە
بەسەد دەردی ناسۆرمەوە
وەک (مەولەوی)
بۆ چاو ڕەشێکی لای دەوار
بۆ ڕووی گوڵێ لێی باری بێ
بزەی پرچی سوورە چنار
هەزار بەستە هەڵ ئەبەستم

هەزار قەڵەم ئەتوێنمەوە
هەزاران جام ئەزڕێنمەوە
شێت تر ئەبم
ترسی- ئەلەست- ئەکوژێنمەوە
وەکو (حەمدون)
بەیاخی لەشکری غەزا شیتاڵ ئەکەم
ئەیکەم بەپەڕۆ بۆ کڵاش
لەگەڵ میری ڕەواندزا
فتوای ڕەشی پێ ئەشێلین
دەمودانی دێڕەکانی
لەجێ بەزمی ڕەشبەڵەکا
جێ ئەهێڵین
وەک (شێخ مەحموود)
نەک مێژەرم،
پێڵاوەکەم توند ئەهاوم
بۆ ئەو کەسەی لە مەرقەدی باوە گوڕگوڕ
بێژنگ ئەداتە بەرچاوم
وەکو (حەمدی)...
دیاردی ئەکەم
لەناو ڕیشی تۆپ و چڕا
هەزار شەیتان هەڵ ئەسێنم
دەرگای خەڵوە ئەڕووخێنم
بەگوێ تەپەی زاهید ناکەم
ڕازی عەشقی خۆم هەڵدێنم
وەکو (بێکەس)...
هەموو بەهەشت
ئەدەم بەچێژی جامێ مەی
سەرم گێژکا
وەکو (گۆران)...
بۆ قژ زەردێکی بەردەرگا،
بەنێو نیگایا هەڵژنێم

خۆم ببینم چەند مەزنم
وەک بولبولبی وشەی کوردی
لەناو قەپی زنجیریشا
هەزار فەرهەنگ چینە ئەکەم
حەرفی ناسک هەڵ ئەچنم
وەکو (قانع)...
بۆ نانێکی جۆی بێ سێبەر،
لەناو ئاشا،
دەوەن بەئاش ئەنێمەوە
پشکی سەرچیخی قوربانیی
بەرشەق ئەدەم
بۆ کوێرایی چاوی واعظ
خاتو شەیتان ئەخوێنمەوە
مافی نەوسی کپ کراوم
لە ڕاو ڕەوشت ئەسێنمەوە،
وەکو (وەلی)... ئەبم بەشەم،
ئەسووتێم و ئەتوێمەوە
بەسەر خۆما ئەڕژێمەوە
لەو سەرەوە وەک مەشخەڵان
بە چوار لاما ئەشنێمەوە
وەکو بەرقی دڵی (مەحوی)
لە ئاویستای کورەی کاوە
هەڵ ئەقوڵێم
بۆ کوڕوکاڵ،
بەستەی تازەی شێتیی ئەڵێم
من شاعیرم...
حەرفم هەیە وەکو پەڵە
حەرفم هەیە وەکو شنە
حەرفم هەیە زۆر بچووکە
دەریایەکە شەپۆل ئەدا
چیایەکە زۆر مەزنە،

من شاعیرم...،
زمانم زەنگی کوردییە
لاوک ئەڵێم بۆ گەلی کورد...
لە غاری مەغریب دەنگی دێ
قوڵەڕەشێک سەرخۆش ئەکا
لە خڕکە بەردی شیعری من
پڕکۆش ئەکا
سەر و گوێلاکی پەیکەری
داوێن پیسی- خوای ئازادی-
پێ ئەشکێنێ،
هەرچی درۆی بۆ وتراوە...
لەناو دێرا ئەیڕژێنێ
من شاعیرم
دەنگم لەو بڕیارەدایە
بۆ باخی زەیتوون و لیمۆ
ئەڕواتەوە
بەئاوی شیرینی (یافا)
شەرمی بەزین ئەشواتەوە
من شاعیرم برسیم ئەبێ
من شاعیرم سەرمام ئەبێ
دڵم سۆزی زوو پێ ئەگا
دڵم ئێشی زوو پێ ئەگا
هەستی من سەرزاری نییە
وا لە ناخی بنج و ڕەگا
بۆ بتخانە پەڵ ئەهاوم
بۆ مەیخانە گوڵ ئەهاوم
بە دۆترشی مەشکەی ژەنراو
خوماریی خۆم نارەوێنم
پۆپەی لقی ڕوو لە خۆرم
ناخەفێنم
من نامرم... من ئەمێنم

هەموو ساڵێ بەزمی تازە
لە ڕەشبەڵەکی نەورۆزا
بۆ مرۆڤی کورد ئەخوێنم

***

ئەو چیرۆکەی هەتا ئێستا دوایی نەهاتووە

لە مێژەوە... شوێنی هەڵگرتووم وەڵام
کەوتۆتە دوام،
لە کتێبی زەرد و زلا
لە کاوێژ و دەم و پلا
وەکو داخێک چزا بەلێوی ژانما
بۆیە منیش حەرفەکانم
کرد بەدەفێک لە شانما
حەی... هوو... ڕووم کردە ئاوایی
لەسەر سەکۆی بەر مزگەوتا ،
پەنجەم دا بەکەللەی دەفا
پەند دەرپەڕی لە پێخەفا
قریشکانی... جەجاڵ، جەجاڵ
تۆپەڵەیەک جوێنی هێنا
ناخنییە دەمی شەماڵ، دەنگم نەبا
گوڕی لێم بەست وەک ڕەشەبا
لە ئاگری نەمرووەدەوە
هەتا عەسای دەستی مووسای بەتاو هێنام
وەک سێدارە لە گۆڵگۆسای توند هەڵپێچام
لە کەعبەدا کردمی بەبت
تا لە شیوی (یەهیموون)دا بمتەزێنێ
لەپاش خوانی خەلیفەدا بمڕزێنێ
بەسەرسینەی کەنیزەکی دەستا و دەستا
بمڕژێنێ،
لەپاش ماوەی مووچرکێکا
بەسەرخۆشی بمزڕێنێ
هەزار مەعقوول و مەنقوولی دا بەڕووما

هەزار ناتۆرەی گرتەوە و
دای بەشوێن پێی ئێستە و زووما
ئاوایی لێ ورووژانم
دەفەکەم کردەوە شانم
وتم ئێستە من ئاوارەم
سەڵایەکی بێ منارەم
خۆم لە خۆما گێژاوێکم
دوو سەر و تاقە چاوێکم
دوو سەری تاقە داوێکم
کام سەر بخەمە بەر چاوم؟
کام سەر هەڵکەمە سەر ناوم؟!
وەڵام وەک گل هاتە چاوم
شۆڕ بووەوە بۆ هەناوم
– تۆ پەروەردەی گۆشتی خاوی
مێشی دەوری ڕێی دۆشاوی–
لەعنەت لە پیاوی درۆزن. سەرم کزکرد
پڕ گیرفانم کرد لە ڕۆژگار
ڕێگەم گرت و ڕووم کردە شار
بۆ پێشەوە خۆم هەڵ ئەدا
چاوم لێ بوو... لە کاروانا ،
نەوسیان لە شەیتان کەڵ ئەدا
هاتنە وێزەم، وا پوورەیان لە چاوم دا
هەزار ڕەنگیان لە ناوم دا
لەناو توێشووی پێچراوەما
حەرفەکانیان ئەخواردەوە
گشت فرمێسکی هەڵهاتوومیان
لە پاروودا ئەشاردەوە
چەرمە چوڵەکەی دنیایان تێ هەڵکێشام
بریق و باقی بەر دەرگا وای وڕکردم
نەم ئەزانی وا لە ئێشام،
پیرێکم دی لەسەر سەرم

ویستم پرسیاری بۆ بەرم
کە چاوێکم پیاهەڵگێڕا بینیم نوقمە
قەڵەم کاغەز مەزات ئەکات
لە ئازاری دەمودانی
وەک شمشاڵی قامیشانی ڕێی (مەسنەوی)
شکات ئەکات
لەبرسانا خۆی با ئەدا
لەبرسانا خۆی دا ئەدا
تومەز بەدەنگی زەنگەوە
خاڵۆ لە شار دەرکرابوو
وتە نەختینەکانیشی وەک میزەڵدان فوو درابوو
هەر کە نیازم دای لە دەرگا
باوێشکێکی هەڵی لوویشم بۆ ناخی شار
لە گوێ شۆستەی گۆڕەپانێک،
ڕواندمی وەک چڵێ دار
بەسەر شەقامی ڕژاوا پەندەکانی جارانی زوو
لەناو دەمی بێ سمێڵا ئەڕشانەوە
هەتاو لە گۆمی سێبەرا بەسەریەکدا ئەتلانەوە
هەموو شتێک سەرەو ژێربوو
لەو وێنەدا ئەشکانەوە
لووتی شەقامی هەڵکراو
لە بەردەمی پەیکەرێکا ئەبوو بەقۆڵ
شانی وەها بۆ دائەدا
سەد کۆڵانی ئەگرتە خۆڵ
چاودێری ڕێی هەڕاج خانە بە دۆژەنکی پشی پشی
خەرمانی خوێی ئەکوتایەوە
ئەوەی ئەیوت ئەیووتەوە و سلاویشی ئەدایەوە
دروشمەکانی بەردەمی،
لە شەرمانا ئەتوانەوە
حەرفی لە حەرفەکەی تری
پێزو واتەی ئەکوژانەوە!

هەموو شتێ بۆ بازاڕ بوو، بەپارە بوو
هەموو کەسێ بەدوای شتا ئاوارە بوو
لە قوڵایی تاریکی دا،
جارجار لە ئەستێیان ئەدا...
مەستێ، توراوێ، عەوداڵێ
کۆڵانەکان لە ژانا بوون بۆ مناڵێ
ئا لەو جێگەی تیا ڕوابووم...
لەبەر چاوی حۆڵەکاندا
چمکێ لە سێبەری خوابووم
بای داراوس ڕێگەی نییە ڕامتەکێنێ
چرۆی تازەم لەسەر بدا لە ناخەوە بمشەکێنێ
لەسەر هەرزاڵەی دوکانێ لەوبەرمەوە
چەند داستانی وەک ئۆدێسا...
ئینجیلێک بوون بەبێ عیسا
وردە قەشە هاتوچۆیان تێدا ئەکرد،
بۆ کەرەسەی پەندی تازە
هەر تاڵێکی پچڕاوەیان ئەدییەوە
ئەیان قیژان... سەری ڕازە!
بەگالیسکەی چەپڵە لێدان
سێبەری (میر)گەیشتە لام...
هەردوو گوپی پڕ کردبوو
لە وەڵامی درۆی سەلام
سەرێکی بۆ منیش لەقان
یەک دوو حەرفی خۆشکراوی بەفیزەوە بەلێو تەقان
بەناو شەپۆلی چەپڵەدا لە تاوێکا
هەرچی دەفتەری مێژووە هاتو ڕژایە ناو دەمم،
تیکەڵ بوو بەژان و خەمم...
تفێک بوو دام بەڕووی ئەوا
لە پێش بەیانی دوا شەوا!
وتم... ئەڕۆم...
زێیەوان نیم بۆ ئەم شارە،

یا ساوڵ نیم بۆ ئەم شەقامە سەر خوارە
من؟!... من چۆن بڕۆم؟
چۆن لەبەری حەرفەکانم نابێ بخۆم؟!
گوێگرەکان...
ئا لێرەدا وا دێمەوە بۆ لای ئێوە
پاڵەوانی چیرۆکەکەم هەروا لە شار
دەفتەرێکی دایە دەستم...
وەڵامی نوێی پرسیارەکان
نەخرابووە بەر هەوێڵی کڕیارەکان
نەدرابووە بەر ساتوری بڕیارەکان
پێشەکییەکەی نەنووسراوە
بەقەڵەمی بەڕێزەکان
دەست و پەلی نەبەسراوە...
بەڕێی پەندە بێ پێزەکان
حەرفەکانی لە نەورۆزدا
گوڵی مژدەی تۆووبەرە
لە هەورازی ڕێی کارواندا
داری سەهەن و سێبەرە
بۆ ئاخێزی هەڵسانەوە
سروودی قوڵپی سەنگەرە
کە بۆ شەو چووینە کوڵگەوە
لەگەڵ شیپی سەد خنجەرا بەرانبەرە
لەناو خونچەی ئاگرە سوورەی بەربەیاندا
خۆی ڕابەرە،
لە پەردەی بووک و زاوادا باوەشی ناز و ئارامە
لە چاوی بووکی رووسووردا
هەزار بێشکەی پڕ لە کامە
خۆ بەقسەی خۆشم نەبێ
بەستەیەکم تیا خوێندەوە،
لەم خاکەدا هۆنرابووەوە
بەستەیەکی کەم خۆێندەوە،

لە گۆڤەندی (ڤێتنام)دا خوێنرابووەوە،
لە کۆڵانێکی (غەززەدا)
لەناو گەرووی خەوی تاڵا
هەڵکرابوو وەکو ئاڵا،
بەسەر گڵکۆی (لۆمۆمبا)دا
خوێنی (مەحجوب)ی گڕ ئەدا،
لە جەنگەڵی ئەفریقادا
تۆوی لە داری زڕ ئەدا
لەناو گەرووی (پۆڵ ڕۆپسن)دا
دەنگی (ئەنجیلا)ی خول ئەدا
لە زنجەکەی (مامە تۆم)دا
عارەقی سوێری (هارلمی) لە پەترۆی زام و گل ئەدا
باوە گوڕگوڕ کە کەوتە ژان بەینی کۆڕی شەوارە بوو
بۆ ڕەسەنی ئەم میللەتە،
تاپۆی ڕەش و قەبارەبوو
گوێگرەکان...
ماوەی چیرۆک بۆ سبەینێ
سبەی ڕۆژێکی نوێترمان بۆ ئەڕوێنێ
سبەی بەستەی ئازادییە...
کە لاوک خۆی تیا ئەنوێنێ
سبەی چاوی چاوەڕوانیی
شنەی ئاونگ ئەیشواتەوە
سبەی دایە گەورەی ئێمەش
خورجی مێوژ ئەکاتەوە
لەچاوی ڕەنج ئەخواتەوە
چەپکێ گوڵ و چەپکێ نێرگز
مەرگتان نەبینم هەرگیز

***

جوانێکی داوێن پاک

بەڵێ جوان بووی
هەتا نێر حەز بکا جوان بووی
خۆراکێکی پوخت و خۆش بووی
لەسەر تازەترین خوان بووی
هەموو بەهاری ئەم دنیا لە چاوتا بوو
هەموو چێژی ئەم دنیایە لەناوتا بوو
تامی شەرابی ئەم دنیا لە لێوتا بوو
هەرچی مەزەی مەیخانەشە...
لە گۆنای شەکرەسێوتا بوو
هەرچی بەستەی خوای جوانییە
لەناو مەمە و سینەتا بوو
ئاوی چاوگی زیندەگانی
لەناو چاڵی تینەتا بوو
ئای کە جوان بووی!
ئای کە شۆخ و خان و مان بووی
هەموو باڵات جێگە چاو بوو
پوورەی گڕی نەوس و هەڵپە
بەگشت گیانتا وروژاو بوو
بۆ هەر کوێیەک بچوویتایە
ئەبوو بەدوای هەنگاوێکتا
سایەی سەری یەک لە دوای یەک
لەبەر پێتا ڕاخرایە
هیچ کوێیەکی لەشت نەبوو...
لێوی کوڕنووش نەیاڵی بێ
لە لیکی بەرتیل و تکا...
شوێن دەمێکی لێ خاڵی بێ
چونکە جوان بووی...
چونکە جوانی دەستەوسان بووی
لەهەر کوێوە دەرکەوتایەی
هەر قەپ بوو لێت ئەکرایەوە

هەر لافی حورمەت و ڕێزبوو
لە دامێنتا ئەشکایەوە
شاڵاوی ئاگری شەهوەت
بە دواتەوە لرفەی ئەهات
شەیتانی نەوس خۆی ئەکوتا
لەناو کۆشتا پەپکە بدات
دوێنێ گورگێ لە نێرەکان
ڕەنگە چەن جار لێی خواردبیت
لەگەڵ نەوسا بەیاری
سەد (قوربان)ی بۆ ناردبیت
جێ قەپی خۆی لێ داخ کردی
بەئاگری خەش و کینە
کەس نەیپرسی ئاخۆ کێیە...
کام ڕەوشتە، کام ئایینە؟!
بۆ کەس نەبوو لەناو قەپی هەڵپەی گورگا
دەرت بێنێ!؟
بۆ کەس نەبوو پرسیارێکی سەرزاریش بێ
بەرەو مەرگت بپرژێنێ؟!
ئەی جوانەکە...
ئەو گورگەی دوێ
بەهەرخەشێ هات و تۆی کوشت
لەگەڵ تۆدا
لافی شەرەف
لافی ڕەوشت
بلّقی ڕێزی گورگە نێری
شارێکی ڕشت!
ئەی جوانەکە...
خۆزگە لەشت دوو سێ ڕۆژێ دابنرایە
پسپۆڕێکی مۆرشناسی بۆ ببرایە
ئاخۆ مۆری لێوی چەند نێر
بەگیانتەوە خۆی مات داوە

که لای خەڵکی
تا ئەم ساتەش،
ناویان کەسە ناویان پیاوە!؟
***

١٩٧٢/٤/٩
خەندەی لێوی تۆ و بەیانێکی ئاڵ کامیان جوانترن؟
باخی سینەی تۆ و بەهەشتی یەزدان کام نیانترن؟
خۆزگە ئەبوومە تۆسقاڵێ خەندەی ئەو دەم و لێوە
چش نەم بووایە، بوون و ئاوات و بەرهەم و شێوە
چوومە ناو باخان بەڵکو گوڵێکت بۆ هەڵبژێرم
لە مژدەی لێوت جوانترم نەدی چیت بۆ بنێرم؟!
توخوا خەندەیەک لەو لێوە ئاڵە تەڕ و پاراوە
دڵم... لە دڵتا سۆز و بەزەیی تۆزێکی ماوە!
سبەی تۆ ئەڕۆی شیعرم ئەسووتێ و دنیام ئاخرە
هەستی ناسکم ستوونی ڕووتی سەر بێ چادرە
ئاخۆ جارێ تر بتبینمەوە هەستم پێ ئەکەی،
قومێک لەو پێکە پڕ لەهەنگوینە بۆ من تێ ئەکەی؟
***

بۆرانی ڕەش
بەبۆنەی شەڕی تشرینەوە

بۆرانی ڕەش،
بۆرانی خەش...
وا جارێ تر ئاگر ئەنێ بەشاخەوە،
وا جارێ تر ئاگر ئەنێ بەباخەوە
بەهێلانەی پەلەوری -جەلیل-ەوە
بە جۆلانە و مناڵەوە
بە پرتەقاڵ و زەیتوونی ئەم ساڵەوە...
بۆرانی ڕەش

کەفی چەربوی -هیتلەرە-
وا هەڵی کرد دیسانەوە
بەلمۆزی شەیتانەوە
لەبەر لووتی تەختی خوادا خۆی گێژ ئەدا
لەناو لیتەی ژیلەمۆدا
لەسەر ڕێگەی هاتوچۆدا
بەری بەیانی تشیرینی مانگی پەڵە بەگڕ ئەگرێ
پرچی گزنگی بەربەیان بەقوڕ ئەگرێ
خۆڵی پێیە بۆ ناو لوولەی تفەنگەکان
کە فیشەکە پێشمەرگەکان ڕێ دەرنەکەن
بەناو دڵی شەوی ڕەشا گوزەر نەکەن
زووخی پێیە بۆ سەر لێوی برینەکان
نەکرێنەوە!
پەڕۆی پێیە بۆ ناو هاشە شکاوەکان
نەزرێتەوە
شەوی پێیە بۆ ڕووی شڕی بێژنگەکان
هەتاوی پێ بگرێتەوە
هاواری بۆ ببرێتەوە.
بۆرانی ڕەش!
ئەی پاشماوەی خوار ماڵەکان لەم دنیایە
هێڵنج بدە بەو زووخاوەی لە دڵتایە
وا دێمەوە
وەکو دەریا سەرئەکەم و ئەڕژێمەوە
وا چاوی چاڵی پێ دزکێ ئەنێمەوە
وەکو دڵی هیوای تازە ئەکرێمەوە
بۆرانی ڕەش!
ئاگر بنێ بەخاکەوە
ئاگر ئەنێم بەپەترۆوە
ئاگر بنێ بەژینەوە
ئاگر ئەنێم بەو گەردەوە وا بەسەری برینەوە
ئاگر بنێ بەچۆلەکەی ناو هێلانەی جەلیلەوە

ئاگر ئەنێم بەخوتبەوە، بەسیلەوە
ئاگر بنێ بەڕۆژەوە
ئاگر ئەنێم بەشەوەوە
بە خەوەوە،
بەگرێ کوێرەی گرەوەوە
***
ئەی میللەتان ئەی ڕۆژ و شەو
ئەی چاو و خەو،
ئەی مەرگ و ژین
وا هەڵ ئەچم بەبورکانی دەمی برین
لە ئازاری لەشی خۆما مەلە ئەکەم
بۆ سێبەری داری زەیتوون پەلە ئەکەم
بە ئاوات و بەچەکەوە
بەناو گەرووی گڕی سوورا
لە هەنگاوی سەر سنوورا
ئەو فیشەکەی ئەیتەقێنم بەیان ئەدا
لەسەر کلێپە لێوی سنوور
بانگی بەرزی ژیان ئەدا
گۆرانی بۆ ئاشتی ئەڵێ لە ئاگرا
دڕن بەشێ و چڵک ئەدا لە چادرا
ئەی میللەتان دەستم بەنێ
ئەی میللەتان لە مێژووتان هەزار پێکی خەستم بەنێ
تفەنگ خەنجەر
وشەی دنیادیدەی ڕەهبەر
وا هەڵساوم، وا هەڵساوم، من شاییمە
منی دوێنێ وا دواییمە
منی ئەمڕۆ، منی ئەمڕۆ، بژیم بۆ خۆم، ئەژیم بۆتۆ.
***

بەستەی شاعیر

١٩٧١/٧/١٠

بەستەم لەناخی دڵمایە
وا تێ مەگەن کە شەوچەرەی...
شەوی سووری کۆڕی شایە
یا خەونامەی خەوی وێڵە
کە پێی هێشتا لە یاردایە
بەستەم ڕێچکەی ئەشکی سوێرە
ڕەنگی تابلۆی ڕووخسارمە
نۆتەی لێدانی ناخمە
خوێنی بیری زامارمە
بەستەم لەناخی دڵمایە
تۆزی جێگە ڕەش بەڵەکی...
شایی خوێناوی لۆرکایە
لەسەر باری هیچ چەرچییەکی ناکڕم
لەکۆنەی کەس دای نادڕم
بەبالای هیچ پەیکەرێکی ڕاز و شانامەی نابڕم
دەستی کەسی پێ ماچ ناکەم
بەفرمێسکم ئاوم داوە!...
چڵێکی لێ سەرپاچ ناکەم
نایکەم بەساباتی سەراو بەمێرگوزار
بۆ شۆڕە سوار!...
بەسواری ئەسپی بایی بوون...
تیا تاوبدا
جێگە سەمای زەردەخەنەم لەناو بدا
بەستەم مەلێکە ناسرەوێ
بەسەر مشتێ حەرفی زەقا، کڕ ناکەوێ
وەکو گزنگی ڕۆژی ڕوون
لە پەنجەرە و دەرگا ئەدا
لە تاریکیی شەو ڕائەدا
لە هەر سەرچاوەیەک پاکە

ئەخواتەوە
هەر گوڵێ خۆی بۆ بنوێنێ
باڵی شنەی ئەکاتەوە
بۆ هەر دایکێ لە ژانا بێ
ئەیلاوێنێ، خۆی و ژانی
هەتا لەسەر خەتی لێوی
دەرئەکەوێ بزەی جوانی
بەستەم سەربازی ژیانە
بەگریانا پێ ئەکەنێ
لەناو جموجۆڵی ڕۆژا
کێوی تەپاوتل، ئەژەنێ
بە ئاوازی بیری تازە
هەڵئەپەڕێ
بەرە و هەستی یارانی کۆن
ئاوڕ ئەدا وەرناگەڕێ
تەلیسمی پەرتووکی تەپیو
ئەپچڕێنێ
لەناو گەرووی حەرفی ڕەشا
لە سێبەری تەڵخی لەشا
بازووی هەزار(ئەحمەد)ی کورد
دەرئەهێنێ
بەستەم لەناخی دڵمایە
تاری گەروو ئەیلێتەوە
بەلێوی ئاسۆی کوردەوە
ئەکرێتەوە
لەسەر پێڵوی چاوی هیوا
ئەشنێتەوە
بەدەستێکی ئەفسوناوی
فرمێسکی وشک ئەسڕێتەوە
هەرکاتێ کۆڕ گیرایەوە،
فیشەکێکی سوور هەڵکرا...

بەپێکی ئاڵ ئەخورێتەوە
من دڵداری بەستەکەمم
بووکی دڵی خۆم خۆش ئەوێ
پێکی تاڵی، پێکی مزریم، بۆ نۆش ئەوێ
هەموو زامی خۆم و گەلم
ئەهۆنمەوە بە سینەیا
هەموو هیوای خۆم و گەلم
ئەخۆمەوە لەتینەیا
ئەیدەمە بەر تیشکی چرا
هەتا چاوم لێی تێر ئەبێ
تا مۆتەکەی پەردەگیری پێ کوێر ئەبێ
سەیرە...
تاپشت توند پێچ بدەم
هەتا قوڵ بێت ئازارم
هەتا مۆن و تاریک تر بێ
تەمی لینجی دەوری شارم
هەتا بلوێرژەن- بژەنێ...
بۆ سۆزانی سەما بکا
تا کوێخاژن خورجی پەیمان
پڕ لە پشتی تەما بکا،
هەتا لە پشتی ڕۆژەوە
ڕاوێژ کرێ
هەتا کای کۆن، کاوێژ کرێ
بەستەم زیاتر لە کوڵ دایە
ڕیشەی قووڵ تر لە دڵ دایە

***

بت

١٩٧١/١/٢٦

لەبەر چاوم گڕێ دیاربوو... گڕی سوور
لە ڕێما بوو وەکو ئاسۆیەکی دوور
بەدیم کرد و بەرەو ڕووی چووم لە شەودا

دڵی بەردام لە گێژاوی گرەودا
لەبەر ڕووناکی ئەو شوعلە شتم دی
چەمی لێخن، دەمی بۆگەن، بتم دی
لەناو کۆچا سپی و دێزم بەدی کرد
تەوژمی گڕ لەناکاوا بڕی کرد
بتم بینی دەسی خستبوە ناو بار
بەسەر بارا خپی دابوو، وەکو مار
بەدەم جوێنی ئەدا و ئەیوت کوڕینە
ببیسن لێم دەسی دز بۆ بڕینە
بتم بینی لە پەرتوک و لە دێڕا
یەخی بەستووی بەدوای خۆیا ئەگێڕا
بتم بینی لە باوەڕدا وەکو دز
لەشی مت دابوو چاوانی گڕ و بز
بتم بینی لەناو کێش و لەمەن دا
لەسەر لێوی وشەی پیری پەسەندا
بتم بینی لەناو چاوا چەقی بوو،
لەناو باوا دەمی بەرگ و پەلاسا
لە کوپەی کۆنی بۆ ترشاوی باسا
بتم بینی لە هەڵبەست و وتارا
لە پیتی زبری بەیداخ و شیعارا
***
ئەوا هاتوومە هاوار و ئەڵێم... هۆ
ئەرێ کاروان لەگەڵ تۆمە لەگەڵ تۆ
ئەبێ لابەی قسەی چڵکن لە گوێتا
ئەبێ ڕادەی چەمی لیخن لە ڕیتا
دەمی بۆگەن بە(بەرد) پڕکە مەترسە
لە کاوێژ و لە بەڵگەی هیچ مەپرسە
بە (بەرد) بشکێنە گۆبلاک و دەمی بت
بت و بت خوا هەمان چەشنن کوتومت
ژیان بۆ بت پەرست نابێ کەسینە...
وەرن داخی هەمووی دەرکەین لە سینە
***

داری قەرەداخ

١٩٦٦

داری قەرەداخ گەڵا گەڵایە
هاواری لە دەس دەرد و بەڵایە
کۆترە گاویلکە هێلانە وێران
وەکو بەراوی دوور لە ئاولەێران
چۆلەکەی گەرمیان کە چوو بۆ کوێستان
بۆ لە شەوڕەوا لێرە نەوێستان؟!
سوێسکەی ڕووتەن و سوورکە نەماوە
شۆڕەبی گوێ چەم لۆژی داداوە
وەردی خۆشکراو ماڵە دراوە...
بۆ شەستە نەدرا بێ شەتڵ و ئاوە؟!
دووکانە شەتڵی توتنی پڕ خار...
بووە بەژاژ و قەڕەم و بژار
سەربانی مزگەوت بێ بانگ و سەڵا
تەپیوە وەکو پێ چاڵی جۆڵا
قاسپە قاسپی کەو دەمەو بەیانی
کەوتە بەر جامی جەمی کەیانی
قۆپچەی سوور و ئاڵ وا ڕەش کراوە
سەرپۆش و هەوری هەمووی دڕاوە
لە شمشاڵی شوان سۆزە بڕاوە
پاکژ و نزار هەمووی سووتاوە
گوڵە گەندمی پڕدان وەریوە
ترس لە دەمی داس وشەی بڕیوە
بزەی سەر لێوی ساوا هەڵوەری
وەک گەڵای ڕەز و باخی بێ بەری
نەشەو هەڵپەڕکێ نەقریوەی عیو عیو
ئاوایی خامۆش وەک ئاشی تەپیو
***
ئاخۆ ئەم وەرزە بەهار هاتەوە
(دێوانە) هەروا چەم ئەشواتەوە؟!

دەمی جۆگەلەی بنەوان رووخاو
چاوەڕوان ئەبێ تا تێی بزێ ئاو ؟!
مەڕی لە قۆپی هەر تەریو ئەبێ
سەرچاوەکانی، ڕوو لە شیو ئەبێ ؟!
بایەقوشی ڕەش هەروا ئەخوێنی
لەسەر کەلاوە پەپوو ئەدوێنێ ؟!
شۆخی (سەرچاوە) دەمەو بەیانی...
گۆزەیەک نابات بۆ –هەزارکانی– ؟!
***

شیوەنی جوانەمەرگمان (جمال)ی حاجی شێخ کریمی قەرەداخی

مانگی پێنج/ ١٩٧٠

خامە فرمێسک ئەڕێژێ حەرفم برا ڕۆیەتی
هەست و هەناو و چاوم... (جمال)شینی تۆیەتی
لەناخی جەرگ و دڵما مەرگت کسپەی خستەوە
لە فرمێسکی بەقوڵپەم جۆگەلەم هەڵبەستەوە
بەدەست ئەڵێم بنووسێ هەڵبەست لە ڕاگوزەرتا
کەچی پێم ئەڵێ ئەی تۆ کێ قوڕ بکات بەسەرتا ؟!
برام ئەی شۆخی نەوجوان جوانەمەرگی کوتوپڕ
کەوتیتە بەر بروسکەی ڕەشی مەرگی زۆر بەگوڕ
هێشتا تامی خەوی خۆش لەسەر لێوت بزەی بوو
هێشتا ڕازی ئاواتت تافی گەرمیی وزەی بوو
هێشتا قسەی بەنازی خوشک و براو پێکەنین
وەکو مژدەیەکی خۆش لە دڵتا هەڵ ئەپەڕین
کاتێ لەشی بێ گیانت گەڕایەوە ماڵەوە
بە ئاواتی شکاو و خوێنی گەش و ئاڵەوە
شیوەن و کۆلیلمە بۆ گوڵی کەم بەهارت
بۆ ئەو کەژاوە ئاڵەی گەیشتە سەر مەزارت
دە بۆچی دێوی مەرگی ڕەش چۆڕی بڕی لە کانیت
هێشتا بەتامی ئۆخەی لێوت پاراو نەبووبوو
تا بەکۆڕی شین و ڕۆ نرخێ بدەین زوو بەزوو

لە سینەما خەم و سوێ دڵم ئەدەن بەداخا
تەمی هەناسەی سەختم وا وێڵ ئەکەن بەشاخا
بەسوێی دڵی دایک و شیوەنی خوشک و برا
ئا بەو تارا گوڵ گوڵەی بەسەر بێشکەتا درا
هەتا سەر ئەنێمەوە ئەی جوانەمەرگی هەژار
بۆ کۆچی ناوەختی تۆ شیوەن ئەکەم بەرەفتار
***

خۆشم ئەوێیت

١٩٦٩

ئەزانی چەندم خۆش ئەوێیت گیانە
بۆ نەت ناسیوم؟
خۆشەویتی تۆ ڕازی ژیانە
پێیان بەخشیوم
ئیتر لەو ساوە کات لە کات جوانتر
ئەچیتە ناخم
ڕۆژ لە دوای ڕۆژیش تۆ خان و مانتر
دێیتەوە باخم
گزنگی ڕۆژی خۆشەویستیە
چاوم ئەی بینێ
شنەی شەتاوی روونی هەستیتە
گیان ئەبزوێنی
ئاسمان شین و خەندەی بەیانم
بۆیە خۆش ئەوێ
مژدەی تۆ ئەدەن کاتێ ئەزانم
رووت دەرئەکەوێ
کە چاوم هەرگیز پەپوولەی گوڵە
ئیلهامی تۆیە
کە دەستم دایم لەسەرگوێ دڵە
پەیامی تۆیە
ئەبینی لەناو گێژی ژیانا

هەر پەل ئەهاوم
لەبەردەم هەموو دەرد و زیانا
کپ نەبوو چاوم
له خۆشی تۆیە بەهەموو هەستێ
بەهیوای مانم
ئەگەر من نەبم کێ بت پەرستێ
وەک خۆم ئەزانم
له چاوما هیوای، له دڵما ڕازی
له دەما شەکر
لەسەر لێویشم بەستەی بەنازی
له چەشنی خۆشتر
لەسەرما هۆش و هۆنراوەی جوانی
جیهانی خەیاڵ
له گوێما سۆزی لایەی شەوانی
گریکەی مناڵ
خۆشەویستی تۆ چەند له دڵمایە
هەروەها بەدەم
ئاسمان و ئەرزیش له کێشی نایە
بەمەرگت قەسەم
بۆ خۆشم ویستی هەر بەسەرینیم؟
بەکام تەمایە؟
کە دەرگای دڵم کردەوە بینم
شێوەتی تیایە

***

جووجەڵە

بۆ منداڵان

٢٨/١٠/١٩٦٩

جووجە جووجە خەپەتۆڵە
دانم بۆ هێنای... پرپۆڵە
بۆم ڕۆ کردووی لەو سەرخۆڵە

ئای کە زۆرە ئای کەمۆڵە!
چینەی بکە هەڵی کۆڵە
جووجە، جووجە، خەپەتۆڵە
جووجە جووجەڵە خرپنە
وەرە ئەودانە هەڵچنە
کاتی یاری و قونەقونە
وەک ئەم بەبە جوانەی منە
خۆت بنوێنە تۆش بەشنە
جووجە جووجەڵە خرپنە
جووجە جووجەڵە خنجیلە
خڕو خەپان و نەشمیلە
ترست نەبێ ئەی وردیلە
پەنجەی بچێتە کلیلە
چاوی کوێرە ئەو پشیلە
جووجە جووجەڵە خنجیلە
جووجە زیتەڵە و بزێوە
بەباز بازێن بێ بەرێوە
منیش نزام لەسەر لێوە
ئەوانەی چنگیان وا پێوە
هیچیان نەمێنێ بەپێوە
جووجە زیتەڵە و بزێوە

***

ئەتهێنمەوە

١٩٦٩

ئەتهێنمەوە
بەنیم نیگایەکی گەشم
ئەتکەم بەنوێنی ئارامی گەرمی لەشم
نابێ خۆتت لێ بگۆڕێ
چۆنم بۆییت ئەبێ وابی

کە بووم بەگەرداوی توورە
ئەبێ لەرێگەما دابێ
چۆنم ویستیت ئەبێ وابێ
ویستم هەڵ بێیت ئەبێ هەڵ بێیت
کە نەمویستی زوو ئاوابێ
ئەتهەژێنم
چۆن ڕەشەبا
پەڵەی گەنم لەپێ دەشتا
دێنێ و دەبا
ئەتسووتێنم لەپێ تا سەر
چۆن بای شەماڵ نێڵەی ئاگر ئەداتەبەر
ئەتتۆرێنم
بەیەک تیلەی ڕقی چاوم
لە ڕووت نەبێت بڵێی خەڵکە
دڵ شکاوم

گۆرانی

١٩٦٩

ئێسک سووکی تازە تەمەن
بۆم هەڵبدە جووتێ کەمەن
کەمەنی قژ، کەمەنی چاو
هەموو گیانمی پێ بگرە داو
لەپێش دەمتا وەک بت پەرست
ڕام وەستێنە
باخی شیعرم بەدەستی ناز
ڕام وەشێنە
حەرف و بەستەم وەکو ئاونگ
بەسەر کۆشتا با هەڵوەرێ
ئاورێکم پێ ببەخشە
کاتێ وەک ڕۆژ دێیتە دەرێ

هەر حەرفی گوڵ هەر حەرفی سۆز
دیاریە پیرۆزت بێ
هەموو دنیا بەهارێک بێ
ئەو بەهارەش نەورۆزت بێ

***

لە وێنەت کوانێ
بۆ گۆرانی

١٩٦٩/٥/٣

دەسا کێ وەک تۆ بەهاری جوانە
لە وێنەت کوانێ؟!
ناوە خۆشەکەت نەغمەی دوانە کێ بێ نەزانێ
ڕوومەت گوڵاڵە
خونچە و هەڵاڵە
بەژن و باڵاکەت لەنجە و لارەکەت
هێناوێتە فەڕ هەموو شارەکەت
لە وێنەت کوانێ؟!
کێ بێ نەزانێ
ئای کە جوانی تۆ
خان و مانی تۆ
گوڵی بەهاری بەربەیانی تۆ
لە وێنەت کوانێ
نییە و نەش بووە، خوداش ئەزانێ
گوڵاوی لێوت مەیی بەهەشتە
پەیکەرت جوانی هەموو سروشتە
توخوا دڵۆپێ بۆ لێوی وشکم
ئەبووژێمەوە
بۆچی بەهارم بێ بارانی بێ
بۆ بشکێمەوە؟
لە نیگاری تۆ پێکم پڕبووە

لە نێو نیگای تۆ گیانیشم مەستە
یازوخ نییە بۆت تۆ و خۆت و هەر خۆت
نەیدەیتە دەستم ئەو پەنجە و دەستە
لە وێنەت کوانێ
وێنەت لە کوێیە لەلای چ جوانێ؟
لە گۆمی شینی چاوانی مەستت
نیگایە ئەکەم
بەئاواتی خۆم، بەهیوای هەستت
بگاتە باخت
باخی مەی و بەی
هیواشم زۆرە ناکامم نەکەی
گوڵ بۆ گوڵ پەرست مەی بۆ مەی خۆرە
نازەنین توخوا سروشت مەگۆڕە
لە وێنەت نییە تاقانەی جوانیی
تریفەی کانی سروەی بەیانی

ئەم شەقامە

بەغدا- ١٩٦٨/٤/٨

ئەم شەقامە،
پڕ لە سامە،
لە گشت لاوە
بەسەرگیانی ڕووناکیا
سێبەری سارد بۆی کشاوە
ئەم بەرەو بەر
لا دیواری...
سەد کەلاوەی تێ ترشاوە
لیتە و زەلکاو و بۆگەنە
بێ بوارە
مێش و مەگەز
لەسەردەمی پوورەی داوە

گزنگی ڕۆژ ڕووی تێ بکا
پەلکی زێڕینی پیس ئەکا
درەخت و دار
گوڵ و بەهار
هەرچی بۆنی خۆشی لێ بێ
بەکفرە کونێ سیس ئەکا
***
چەند کاروانی تیا چەقیوە
قۆناخێکی لێ نەبڕیوە
لەسەر هەموو کۆلانێکیا
دێڵە شرێ ڕەق وەستاوە
خۆی بەرداوە
لەش ئەفرۆشێ
بەهەر کەسێ
پێکی ڕەشی پەشیمانی
لەسەر لێوی ئەو بنۆشێ
دەستی ئەگرێ بەرە و ماڵی
لە شەرم و لە چرا خاڵی
بەماچی سارد ئەی برژێنێ
پێکی هیوا بیری ڕوونی
پێ ئەڕژێنی
***
خانووی هەموو ڕوەو شەوە
گۆڕی هۆشە
ئاشی خەوە
پڕ لە کوپەی تاڵ و ژاڵە
جێگە بووسەی خێو و هاڵە
«بلالی تیا ئەخنکێنن
ئینجیلی تیا ئەسووتێنن
دەرحەق بە(مریەمی) ڕووسوور

هەزار ناحەق ئەدرکێنن
لە کاسەی مێشکی عیسادا
پێک هەڵ ئەدەن
ئەگەر چاو ساغێکیش بڕوا
دەم و چاوی بەر پەڵ ئەدەن
دێنە سەری
بەپێکەنین
ئەی پێچنەوە بەکفنی شین
لەناو مۆڵگەی گۆڕستانا
ئەی نێنە چاڵ
سەری بەشووشەی سەوز و سوور
ئەنێننەوە وەکو مناڵ

***

ئەم شەقامە
پڕ لە سامە
ئەمپەڕی وا!
ئەی ئەوپەڕی لە کوێیە؟
کوا؟!
بۆ بیر ئەخوا؟!
بۆ ڕۆژ ئەخوا؟!

***

لە کام ڕۆژا!؟
لە کام ساڵا!؟
دەنگی ئێمە ئەگاتە خوا
ئەم شەقامەی پاک پێ بشوا!
گزنگ بدا لە ئەم سەری
لە ئەو سەری
هەتاو بدا لە ئەم بەری
لە ئەو بەری
پەچە لەسەر ڕووی دێڵەشڕ

فڕێ بدا ونجڕ ونجڕ
ڕێ دەربکەین
ڕاوێژ بکەین
ئیتر بەس خۆزگەی خۆڕایی
کتێبی کۆن
دەنگی دەهۆڵ
کاوێژ بکەین
هەرچی بتێ دانراوە
پاژنەی لەسەر دڵ و چاوە
فڕێی بدەینە ئەولاوە

***

ئەم شەقامە- جۆماڵ بکەین
بۆ ئەم کامە:
هەر لایەکی جیهانێ بێ
هەر ساتێکی ژیانێ بێ
چاوگەی خەبات
بداتە دەست
نگین و هات

***

شاری کپ

١٩٦٦/٣/١٤

شاری نیوە خاپوور
شەوە
تاریک، نوتک...
خنکاوی ناو دەریای خەوە
خەوێ: نیوە مردنێکە
گیان لە ئاوات کردنێکە
خەوی کفتیی گەرمەشینە
سزا و ئازار و برینە

تەلیسمی دێوە – جادووە
قورس و ڕشە
هەورێکی چڵکن و تاڵە
لیتە و هەشە
بەستەڵەک و سەرما و تۆفە
پڕ لە تاپۆی بیم و خۆفە

***

عیسا هێشتا هەڵواسراوە
چاوی گەشی
بەخۆڵی گۆڕستانەکان
پڕ کراوە!
لەبەر پێیدا
پەڕەی ئینجیل
سوتێنراوە
دەستی ڕاستی داهێنراوە
سنگی پڕ لە ڕاز و خەمی
ئەم دیوە و دیو
کونکراوە
مارشی ڕەوی چەتەوولە
بۆقێی مەرگی زۆر بەکوڵە
چەتەوولی ڕۆمای چاو سوور
پێ لە پۆستاڵی قورس دڕ
سەرخۆش و
جانەوەری چاو زەرد و مۆڕ
کەپو بەرزی
نێوچاوان شۆڕ
دەڕۆن و دێن
کەس نازانێ
کێ و کوڕی کێن
ئەڕوانن باڵای ماتی
دڵی شکاو و هەپرونی

جامی ڕژاوی ئاواتی
هەڵی ئەدەن پێکی تۆڵە
بۆ ئەو چاوە پڕ لە خۆڵە

***

ئەو دزانەی واشە بەیخوون
لە سۆزانی بێ باری بوون
دایان بەسەر شارا بەتاو
شاری دەرگا ئاوازکراو
هێشتا هەروان لە بەر دەرگا
لەناو هەمان چەک و بەرگا
نەخشەی شەقامی تێک ئەدەن
چەپ و ڕاستیشی لێک ئەدەن
بەپەڵ چرای ڕێ ئەشکێنن
ئاواتێکیش نۆش کرابێ
لە قووڵایی دەروونیشا
پەیتا پەیتا ئەی ڕژێنن

***

کونەبەبوو– هەر ئەقرێنێ
بەسەر دیواری لاشەوە
بەری داری ژیان و گوڵ
ئەوەرێنێ...
بۆ سەگ و گورک
بۆ گیرفان و بۆ لەوس و ورگ
بۆ تاریکی بۆ کەلاوە
بۆ بویژ و دەهۆڵ کوتی
هەڵپەرکێی ئەم پەند و باوە

***

عیسا...
سا تۆ کەی هەڵ ئەسی!...
لە زەنگ بدەی
شاری کپم بۆ دەنگ بدەی!

زڵە بخەیتە گشت لایە
لە هەر کوێیە کە ئەی بینی
پزیسکی ئاگری تیایە
گەرمی بدەی بەدڵی خاک
بەستەڵەکی پێ بشکێنی
فرمێسکی بەستووی ناو چاومان
بوەرێنێ
دەنگی کپ کەی – کوندەبەبوو
وەک چیرۆکی هەبوو نەبوو
چەتەوڵی ڕۆما مۆڵدەی
لووتی بەرزیشی بشکێنی
داخی گوڵی هەڵوەریوی
پێ برژێنی
جا سەرلەنوێ
گوڵ ئاو بدەین
بەسواری ئەسپی پڕمەدار
لە مەیدانا...
چۆن تاوبدەین!

***

دێوڕەشی لاڵ

١٩٦٨/٦/٢

لە جەنگەڵی مەرگ و شەوا
بەسەر چاڵاوی بۆگەنا... دێوڕەشی لاڵ
هەوری ڕەشی زوخاوی ڕق،
بەرەو چیای بەهاری بیر،
بەرەو ڕەزی خەیاڵی ژیر... ئەبا بەپاڵ
ئەگرمێنێ بەپەند و باو
پزیسکی ڕەش ئەدا لە چاو
خۆی گێژ ئەکا
زوڕناژەنێ بەنگ ڕێژ ئەکا

دوو سێ بەزمێ کاوێژ ئەکا
ئاغام بەڵێ دەس ئەگرن
لەسەر چوار پەل هەڵ ئەقونن
بەئاواتی بارانی ڕەش
بەبار خۆزگە هەڵ ئەچنن
بەرەو تەشتی نانی گەرم
چۆپی ئەبەن بەهەڵ قونین
بەدوای خۆیانا جۆگەیەک
لە لیکاوی دەمی برسی
لە فرمێسکی چاوی برین
بەکێش ئەکەن گوێ بدەنە
سۆزەی بەسۆزی گەرمە شین
ئەیکەن بەگۆبەن و باوێ
سەگ خاوەنی خۆی ناناسێ
پێک هەڵ ئەدەن لە کوپەڵەی
ترشەڵۆکی هەموو باسێ
لە سێبەری سەری دێوا...
بەکاسەی سەر
ئەخۆنەوە جواناوی بیر
ئەیکرۆژن دەست و قەڵەم
داخی ئەکەن زمانی ژیر
لە خۆڵی ڕێگای دێوی ڕەش
سەد گوێرەکە دروست ئەکەن... ئەی پەرستن
بەویشەوە ڕاناوەستن
چەقۆی زمان هەڵ ئەکێشن...
بۆ هەر کەسێ کورنووش نەبا
هەزار بەیتی پیا ئەبێژن
لە میانی (مەم و زینا)
بەبار درک و داڵ ئەنێژن

***

ئەی دێوی لاڵ
ئەی دەست و پێ
وەک ئەبیسم...
بازووی (ئەحمەد) لە تەلیسم
دێتە دەرێ
هەر ساتێ بێ
***

گۆرانی هۆنەر

بەغدا- ١٤/١١/١٩٦٧

منی هۆنەر...
بەسۆز و کوڵ
وا گۆرانی ئەڵێم بەدڵ
کام گۆرانی؟
گۆرانی گوڵ
بێ گت وەکو خوڕەی کانی
وەکو سۆزەی لای بەیانی...
بەسەر چڵا
بەسەر گەڵای دەم لە گوڵا
بکشێ دڵی نەخورپێنێ
ئاونگ لەسەر لێوی چرۆ
نە پرژێنێ...
بدا لە باخ
لە پێ دەشت و بناری شاخ
بگاتە کاو بشکێتەوە
وەک تەلی تار بزرێتەوە
وەکو گزنگ
وەکو دڵۆپی دەمی گوڵ
بوخرێتەوە
چاوی وێنە تیا قەتیس ماو

چاوی ڕووناکی تیا پرواو
بشواتەوە
قوفڵی گڵێنەی واق و وڕ
بکاتەوە
دڵی خەمبار
دڵی زامار
زاماری تیر
تیری بەدکار
بداتەوە
گەنجینەی ڕاز،
هیوا و تاسە
ژیان و ژین
بێ ترس و بیم
بکاتەوە
خامەی شکاو بگرێتەوە
دەستی بەسراو
بەئاوازی پڕ نازی ئەو
بکرێتەوە
زمانی لاڵ
بێ گروگاڵ
سووتاو بەتامی تفت و تاڵ
بێتە وتن:
وەک بولبولی بەهاری جوان
کە گوڵزاران بکا بەخوان
ئالای گوڵ ڕەنگ
بێ شنە و دەنگ
لەسەر کێوی خەبات و جەنگ
بکەوێتە قاقای بەکوڵ
بیسرێتەوە
زوخاوی دڵ

لەگەڵ قاسپەی کەوا بەجووت
بەرزبنەوە تا کەشکەلان
هەتاوەکو پەیامی خوا
ئەگاتە گوێی هەموو گەلان...
گۆرانی کورد و کوردستان
چەپکە گوڵی دیارییە
بۆ ئازادی
بۆ سەربەستان

***

سۆزێ بۆ زەردیاوا

نیسان - ١٩٥٦

یاڵی - گومەزی - و گۆڕستانی دێ
بۆنی کەلاوەی تێک ترشاوە دێ
ڕوانیم بەرەو دێ وام زانی ژیان
لە پێستی لە ڕیا تێیدا ماوە گیان
کەچی - زەردیاوا - کاولە و ویران
بێ باخ و پەرژین وەک چاوی کوێران
بەسەر دیواردا دیوار ڕماوە
وەک قەلاچۆگەی سپای شکاوە
خانووی سەرەو ژێر سینە دادڕاو
ئێق ئەداتەوە لە پەردووی سووتاو
دێڕاوی تووتن پڕ لە بژارە
(هەزار کانی)یان بێ بەرخ و کارە
پەرستگای خوای سەرەو ژێر کراو
سەری ناوەتە ناو ڕیخ و قوڕاو
ڕەشاد هەڵ ئەدا لەژێر بەلادا
بەرووی ئاسمان و خوتبە و سەلادا
کام خانووی بەرز و گەردن کولابوو
دەمی وەک مردوو لەناو گلابوو

وەک پیاوی تینو و خێرا تەکان بێ
ڕووکاتە چەمێ کەچی وشکان بێ
تاسێک بەسەرما هاتو تێپەڕی
بەپێڵووی چاوم فرمێسکم سڕی
کەی ئێمە نەوەی ئەم خاک و ئاوەین
پشتێن پچڕاو و قۆپچە کراوەین
چاومان بووەتە ڕەفەی خوڵەمێش
پێمان لە دوایە و دەممان وا لەپێش
بووینەتە پەپووی کەلاوە ئاشنا
شەو دروست ئەکەین بەڕۆژی ڕۆشنا
زەردیاوای خامۆش ڕەنگ ڕەش هەڵگەڕاو
مەمک پڕ ئاو و ئاو لە لێو بڕاو
دەست نوێژی پاکمان دەستی دێڵە شڕ
شکانی نوێژمان نە پاکە و نە خڕ
بۆیە شای پەپوو شاباڵی ڕەشی
داهێشت بەسەرتاو تۆش بووی بەبەشی
دارێکی گەورەی هەزار ڕەگ هەبوو
ئەوی نەی دیبێ ئەڵێ وا نەبوو
چەند ئەیان سووتان، چەند ئەیان بڕی
یا چوار دەورەیان بەپاچ هەڵ ئەدڕێ
کە بەهار ئەهات بەکوێرایی چاو
چرۆی ئەخستە سەرپەڵ بۆ هەتاو

***

لەژێر دووشا

١٩٦٥

هەناسەم لێ بڕاو چاوم خەریک بوو بێتە دەر بفڕێ
دڵێشم کەوتە لێدانی وەها ناخی دەروون بدڕێ
کە دەستی برد بەرەو دوگمەی بلووز و وازی کرد باخی
مەل و لانە و دەس و سینی و مەی و ئاوات و پەرداخی

لەبیرم چوو تەماشاکەم کە دەستی برد بەرەو خوارتر
کە دایمالّی تەنوورەی تەنگ، بەڵام قەی ناکا ئەو چاتر
ئەگەر تاس و وڕی پێشوو دڵ و چاوی نەبەستایەم
بەبینینی لەژێر دووشا ئەبوو یەکسەر بخنکایەم
لەژێر دووشایە وەستاوە ئەڵێی تاڤگەی چەمی ڕوونە
بلووری پڕ لە یاقووتە کەناری زیو و ئاڵتوونە
قژی خاوی بەسەر لەشیا دڵۆپی ورد ئەبارێنێ
وەکو بای وەشت نمەی بارانی ژێر داران بتارێنێ
وەکو ڕووی ئاو نەسیم لێیدا لەشی وا کرژ و هێلّ هێلّە
بەپرژی ساردی ئاوی ڕوون بەسەر لەشیا کە دێ وێلّە
دڵۆپی ئاوە ملوانکەی لە دەوری گەردن و شانی
وەکو گەردانەیە چین چین لە ئاسۆی سینگی تابانی
لە پەنجەی پێی هەتا زوڵفی بەڕووتی دیارە وەستاوە
ئەڵێی سەروە لە دوای باران گزنگی ڕۆژی لێداوە
پلوسکی ئاوی سینە و مەم بەرەو خوارتر ئەوا ئەپژێ
وەکو تاڤگە بەسەر تەختی قەدیفە ومەخمەلا ئەڕژێ
لەسەر شانی خپی داوە لقی پەلکی کپ و ماتی
لە جیاتی من ئەویش ئەگری لەداخی ساتی بێ هاتی
ئەگەر ڕێمان بدەن هەردوو هەتا سایەی کەمەر ئەکشێین
لەبن ڕانیا وەکو شۆکە بەسەر مێرگی گەشا ئەڕژێین

***

مریشکی سوورەوە کراو

١٩٦٥

ئەی مریشکی سوورڕۆ کراو
لەسەر ڕێگا نیشان دراو
بەیانی سلاو... نیوەڕۆ سلاو
شەوێ نزیکی نیوەشەو
هەزار دۆعا و هەزار سەڵاو
ئەی ملهمی خەیاڵی خۆش

ڕەونەقی سەر تەختی پڵاو
کە ئەتبینم بەشیشەوە
ئاڵ ئاڵ و سوور سوور هەڵگەڕاو
هەنگاوم هەڵنایەتەوە
دەمم پڕی ئەبێ لە ئاو
برژاوبێ یا سوورڕۆکراو
لەسەر چێشتیش هەزار سەڵاو
سێ ژەمەی کاتی برسیەتی
کە ئەگەمە عاستت بەتاو
موچڕکێ وا دێ بەلەشما
ئەبمە نەمامی گوێ شەتاو
خۆمم لەبیر ئەچێتەوە
کار و فرمان شۆرەت و ناو
دڵم دێتە هەڵقونێنێ
وەکو مریشکی سەر بڕاو
نەوسم ئەڕژێتە ناو چاوم
بەشەپۆلی دوعا و سەڵاو
بڵێی ڕۆژی خوا وا بکا
تۆم دەسکەوێ مۆر و تەواو
وەک ڕوومەتی کچی نەودەم
سورڕۆکراوبی یا کوڵاو
وڵمەی ڕانت بەلێو بگرم
هەڵتمژم وەکو گوڵاو
ئیتر هەتا گیانم تیابێ
دەمی من و دۆعا و سەڵاو
خۆزگە گیرفانم پڕ ئەبوو
لە بەنکەنۆت و لە دراو
هەموو ڕۆژێ سێ چوار کەڕەت
یا هیچ نەبوایە ناو بەناو
تێر خوتوکەی ڕان و سنگم–